

ปัญหาทางกฎหมายของสัญญาเช่าซื้อสิ่งหาริมทรัพย์ที่ไม่เป็นกรรม

	วพ 346.047 ธ347ป
34B0121910	
Title : ปัญหาทางกฎหมายของสัญญาเช่าซื้อ อสังหาริมทรัพย์ที่ไม่เป็นกรรม หอสมุดและศูนย์สนเทศ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	

นายอรรถกฤษณ์ เอมะพันธ์

**วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์**

พ.ศ. 2538

ISBN 974-281-108-3

LEGAL PROBLEM OF UNFAIR HIRE PURCHASE

MR. ATTAKRIT AMAPACT

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement
of the Degree of Master of laws**

Department of law

Graduate School Dhurkijpundit University

1995

ISBN 974-281-108-3

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัญหาทางกฎหมายของสัญญาเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์ที่ไม่เป็นธรรม

โดย นายอรรถกฤษณ์ เอมะทัศน์

สาขาวิชา นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.จำปี ไสถิกพันธ์ุ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผศ.นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

[Signature]

(ศ.สมชัย ทรัพย์วานิช)

ประธานกรรมการ
ผู้แทนทบวงฯ

[Signature]

(ผศ.ดร.จำปี ไสถิกพันธ์ุ)

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

[Signature]

(ผศ.นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์)

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

[Signature]

(รศ.ดร.เกียรติชจร ใจนะสวัสดิ์)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

กรรมการ

กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

[Signature]

(ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 30 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2539

กิติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำปี โสถิพันธ์ แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่าน เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการสอบวิทยานิพนธ์เป็นอย่างยิ่ง ตลอดจนอบรมสั่งสอนวิชาความรู้ทางด้านกฎหมายที่มีค่าต่อผู้เขียน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์ แห่งมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่าน เป็นที่ปรึกษา ร่วม และแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ สมชัย ทวีพรวิช คณบดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ามาเป็นประธานกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และ ดร.พีรพันธ์ พาลุสุข คณบดี คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านแก่ผู้เขียน

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้กรุณาสละเวลาตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ของผู้เขียนที่เป็นกำลังใจให้การสนับสนุนด้วยดีมาโดยตลอด

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ดร.มานิตย์ วงศ์เสวี แห่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ และตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ในขณะที่ท่านอยู่ในต่างประเทศ

นอกจากนี้ สิ่งที่คุณเขียนจะต้องกล่าวไว้ ณ ที่นี้ คือ การช่วยเหลือและการสนับสนุนของท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และอาจารย์ บุญรัตน์ โชคบัณฑิตชัย อาจารย์ จิระประภา มากลิ่น แห่งมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ในการเป็นธุระให้คำแนะนำในการยื่นหัวข้อวิทยานิพนธ์ และเป็นผู้ให้กำลังใจแก่ผู้เขียนด้วยดีมาโดยตลอด ทั้งนี้ โดยที่การช่วยเหลือและการสนับสนุนของท่าน ทำให้ผู้เขียนได้มีโอกาสเขียนวิทยานิพนธ์นี้ จนสำเร็จพระคุณอันนี้ ผู้เขียนขอน้อมรำลึกไว้ด้วยความเคารพและขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

อรรถกฤษณ์ เอมะพันธ์

พฤษภาคม 2539

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ม
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. สมมุติฐานของวิทยานิพนธ์.....	3
3. วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย.....	4
4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากวิทยานิพนธ์.....	5
บทที่ 2 ลักษณะสำคัญ ความเป็นมาและปัญหาของการเข้าซื้อสังหาริมทรัพย์.....	6
1. ลักษณะที่สำคัญของสัญญาเข้าซื้อสังหาริมทรัพย์สำเร็จรูป.....	6
2. ความเป็นมาของการเข้าซื้อสังหาริมทรัพย์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน.....	8
3. สัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูป.....	13
3.1 ผลดีผลเสียจากการใช้สัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูป.....	13
3.2 เงื่อนไขต่าง ๆ ที่ไม่เป็นธรรมในสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูป.....	15
3.2.1 เงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา ๕๗๔	15
3.2.2 เงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ให้เข้าซื้อ เพื่อความชำรุดบกพร่องและการรอนสิทธิ.....	18
3.3.3 เงื่อนไขที่ตกลงให้ผู้เข้าซื้อจำต้องรับผิดชอบในกรณี ทรัพย์สิน ที่เข้าซื้อสูญหาย หรือบุบสลายไปด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม แม้แต่เหตุสุดวิสัย.....	25
4. ปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูป.....	30
4.1 ปัญหาที่เกิดจากผู้ให้เข้าซื้อไม่ระบราคาราคาสินค้าที่เข้าซื้อ เป็นราคาเงินสดตามที่ตกลงไว้ ในสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูป....	30

4.2	ปัญหาการคิดคำนวณราคาทรัพย์สินที่เช่าซื้อ.....	32
4.3	ปัญหาการคิดคำนวณดอกเบี้ยจากราคาทรัพย์สินที่เช่าซื้อ.....	34
4.4	ปัญหาการกลับคืนสู่ฐานะเดิมของผู้สัญญาทั้งสองฝ่าย ในสัญญาเช่าซื้อ.....	36

บทที่ 3	มาตรการแก้ไขปัญหาความเสียหายสืบจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์ สำเร็จรูปในประเทศไทย.....	49
1.	การควบคุมสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปโดยกฎหมาย.....	50
1.1	ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	51
1.1.1	การใช้หลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน.....	53
1.1.2	การใช้หลักการตีความสัญญา.....	58
1.1.3	การใช้หลักสุจริต.....	61
1.2	ร่างพระราชบัญญัติการเช่าซื้อสินค้าควบคุม พ.ศ.	64
1.3	ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.	73
1.3.1	สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญา ที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.	74
1.3.2	การแก้ไขปัญหาการกำหนดเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป ของร่างพระราชบัญญัติ ว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.	76
1.3.3	อำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรมในการใช้ดุลพินิจตามร่าง พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.	82
1.3.4	ผลดีผลเสียที่ได้จากการใช้ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วย ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.	84
1.4	ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ส่วนที่ 3 พ.ศ. 2522.....	86
2.	การควบคุมโดยหน่วยงานของรัฐ.....	88
2.1	การควบคุมการเช่าซื้อโดยสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง ผู้บริโภค.....	88

2.2 การควบคุมสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปโดยฝ่ายตุลาการ.....	90
2.2.1 การกลับคืนสู่ฐานะเดิมของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย.....	90
ก. การเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ.....	91
ข. การเรียกดอกเบี้ยในค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ.....	93
2.2.2 ค่าเสียหาย.....	94
ก. การเรียกเงินค่าขาดประโยชน์.....	94
ข. การเรียกทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืน.....	99

บทที่ 4 มาตรการแก้ไขปัญหาความเสียหายเปรียบจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสิ่งหาริมทรัพย์ สำเร็จรูปในต่างประเทศ	104
1. การแก้ไขปัญหาความเสียหายเปรียบจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน.....	105
1.1 การใช้หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี.....	105
1.2 การใช้หลักการตีความสัญญา.....	107
1.3 การใช้หลักข้อสัญญาสุจริต.....	109
1.4 การใช้บทบัญญัติเฉพาะ : THE STANDARD TERMS ACT 1976.....	114
2. การแก้ไขปัญหาความเสียหายเปรียบจากการใช้เช่าซื้อสำเร็จรูปใน ประเทศอังกฤษ.....	122
2.1 การออกกฎหมาย THE CONSUMER CREDIT ACT 1974 เพื่อวางมาตรการคุ้มครองผู้เช่าซื้อ.....	123
2.1.1 การควบคุมการโฆษณา.....	125
2.1.2 การควบคุมรูปแบบและเนื้อหาของสัญญา.....	126
2.1.3 การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ.....	128
2.1.4 การคุ้มครองความรับผิดชอบของผู้เช่าซื้อในการผิดบอก เลิกสัญญา.....	129
2.1.5 การคุ้มครองผู้เช่าซื้อในการผิดสัญญาและเลิกสัญญา....	129
2.1.6 การให้อำนาจแก่ศาลในการที่จะแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลง ข้อสัญญา.....	131

2.1.7 การบังคับตามพระราชบัญญัติ.....	131
3. การแก้ไขปัญหาค่าเสียหายเปรียบจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป	
ในประเทศสหรัฐอเมริกา.....	133
3.1 การใช้หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี	
ของประชาชน.....	133
3.2 การใช้หลักการตีความสัญญา.....	135
3.3 การใช้บทบัญญัติเฉพาะ (THE UNIFORM COMMERCIAL	
CODE).....	137
4. การแก้ไขปัญหาค่าเสียหายเปรียบจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป	
ในประเทศอิตาลี.....	140
4.1 ปัญหาที่เกิดจากการผนวกเงื่อนไขทั่วไปในสัญญาสำเร็จรูป....	141
4.2 มาตรการที่ใช้แก้ไขปัญหาในประมวลกฎหมายแพ่งอิตาลี	
(The Italian Civil Code 1942).....	143
บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ.....	150
บรรณานุกรม.....	161
ภาคผนวกเอกสารหมายเลข 1.....	167
ภาคผนวกเอกสารหมายเลข 2.....	171
ภาคผนวกเอกสารหมายเลข 3.....	191
ภาคผนวกเอกสารหมายเลข 4.....	196
ภาคผนวกเอกสารหมายเลข 5.....	198
ประวัติผู้เขียน.....	219

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาทางกฎหมายของสัญญาเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์ที่ไม่เป็นกรรม ชื่อนิติ
อาจารย์ที่ปรึกษา	นายอรรรถกฤษณ์ เอมะพันธ์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จำปี โสคติพันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2538

บทคัดย่อ

การเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เนื่องจาก
จากสภาวะทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้บริโภคผู้มีรายได้น้อยถึงปาน
กลางไม่สามารถที่จะซื้อสินค้าที่มีราคาสูง โดยวิธีการชำระราคาสินค้าเป็นเงินสดได้
จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการซื้อสินค้าโดยการผ่อนชำระราคาเป็นงวด ๆ คือ วิธีการ
เช่าซื้อ ซึ่งการเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์ในปัจจุบันนี้ ผู้ให้เช่าซื้อส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ที่
มีฐานะทางเศรษฐกิจและอำนาจในการต่อรองที่เหนือกว่าผู้เช่าซื้อแทบทุกด้าน และ
ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้ให้เช่าซื้อจึงสามารถที่จะกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ไว้ในสัญญาเช่า
ซื้อที่ได้จัดพิมพ์เอาไว้ล่วงหน้าที่ยอมรับเรียกว่า "สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป" ซึ่งในปัจจุบัน
สัญญาดังกล่าว เป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย เพราะมีความสะดวกรวดเร็วในการ
ให้บริการแก่ลูกค้า และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในด้านรูปแบบของสัญญา โดยที่
ผู้ให้เช่าซื้อสามารถที่จะนำมาใช้กับบุคคลทั่วไป ที่ต้องการเช่าซื้อสินค้า ซึ่งบุคคลที่จะ
ทำการเช่าซื้อสินค้านั้น จะได้รับสิทธิที่เท่าเทียมกับผู้เช่าซื้อรายอื่น ๆ โดยเสมอภาค
และไม่อาจที่จะปฏิเสธเงื่อนไขใด ๆ ที่ปรากฏอยู่ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปได้ เนื่องจาก
จากผู้ให้เช่าซื้อเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่า จึงไม่มีอำนาจในการเจรจา
ต่อรองเพื่อจะเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปแต่
ประการใด ซึ่งลักษณะเด่นของสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปตามที่กล่าวมานั้น เป็นสัญญาที่
กำหนดเงื่อนไขอันมีลักษณะเป็นการผลักราคาความรับผิดชอบต่าง ๆ ให้แก่ผู้เช่าซื้อ

และเป็นเงื่อนไขที่กำหนดไว้ให้ผิดแผกแตกต่างไปจาก บทบัญญัติของกฎหมายลักษณะ
 เข้าชื่อ ตลอดจนเงื่อนไขที่ตกลงให้นำบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องชื่อขามาใช้บังคับ
 เช่น เงื่อนไขที่ตกลงยกเว้น หรือจำกัดความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่อง และการ
 รอนสิทธิเอาไว้ และที่สำคัญผู้ให้เข้าชื่อสามารถที่จะใช้วิธีการคิดคำนวณดอกเบี้ยแบบ
 Flat rate ตลอดจนเงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้เข้าชื่อ ต้องรับผิดชอบในกรณี ทรัพย์ที่เข้า
 ชื่อสูญหาย หรือบุบสลายไปด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม แม้แต่เหตุสุดวิสัย เงื่อนไขที่กำ
 หนดให้ผู้เข้าชื่อ ต้องชำระค่าเข้าชื่อจนครบทุกงวด แม้จะมีการบอกเลิกสัญญาไปแล้ว
 ก็ตาม ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็นเงื่อนไขที่กำหนดให้ ผู้เข้าชื่อต้องแบกภาระหนักขึ้นเกิน
 กว่าที่ควรจะเป็น นับเป็นเงื่อนไขที่เอาเปรียบและไม่เป็นธรรมแก่ผู้เข้าชื่อ ที่ได้
 กำหนดอยู่ในสัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูปทั้งสิ้น นับเป็นการกำหนดเงื่อนไขไว้สัญญาเข้า
 ชื่อสำเร็จรูปที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ให้เข้าชื่อหวังถึงประโยชน์ที่ตนจะได้รับกลับคืนมา
 ให้มากที่สุด โดยไม่คำนึงถึงความเป็นธรรมในสังคมแต่อย่างใด และผู้เข้าชื่อเอง
 ไม่อาจที่จะหลีกเลี่ยงได้ จึงก่อให้เกิดการเสียเปรียบแก่ผู้เข้าชื่อเป็นอย่างมาก

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นควรที่จะมีการศึกษาถึงปัญหาที่เกิดจาก
 การใช้สัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูป ที่มีเงื่อนไขอันมีลักษณะที่ไม่เป็นธรรม และศึกษาถึง
 มาตรการทางกฎหมาย ที่จะสามารถควบคุมและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องเข้าชื่อ
 เท่าที่มีอยู่ในประเทศ โดยศึกษาถึงบทบัญญัติที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 ใน บรรพ 3 เอกเทศสัญญา กฎหมายลักษณะเข้าชื่อ มาตรา ๕๗๒, ๕๗๓, ๕๗๔ ตลอดจน
 หลักกฎหมายที่สำคัญ ที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น หลักสุจริต
 หลักการตีความสัญญา หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อ
 ใช้เป็นแนวทาง ในการพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูป
 ที่มีเงื่อนไขอันมีลักษณะที่ไม่เป็นธรรม

จากการศึกษาพบว่า บทบัญญัติของกฎหมายลักษณะเข้าชื่อใน บรรพ 3
 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังมีรายละเอียดที่ไม่เพียงพอต่อการที่จะให้ความ
 ค้ำครองแก่ผู้เข้าชื่อจากการใช้สัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูปได้อย่างเหมาะสม และพบว่า
 หลักกฎหมายทั่วไปที่สำคัญ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังกล่าวนั้น สามารถ
 ที่จะนำมาใช้ควบคุมและแก้ไขปัญหา ที่เกิดจากการกำหนดเงื่อนไขที่มีลักษณะไม่เป็น

ธรรมในสัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูปได้ โดยสามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างยืดหยุ่นตามลักษณะของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดความเหมาะสมตามพฤติการณ์แห่งคดี โดยให้เงื่อนไขที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมเหล่านั้น ไม่มีผลใช้บังคับ หรือตกเป็นโมฆะ ตามหลักกฎหมายทั่วไปที่สำคัญดังกล่าว ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้ เช่นเดียวกับกับศาลในต่างประเทศ ซึ่งศาลในต่างประเทศสามารถนำหลักกฎหมายทั่วไปที่สำคัญดังกล่าว มาปรับใช้กับสัญญาสำเร็จรูปทุกชนิดได้อย่างเหมาะสมกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงลักษณะการเกิดขึ้นของสัญญาในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ซึ่งการศึกษาเปรียบเทียบ การใช้หลักกฎหมายทั่วไปที่สำคัญในต่างประเทศ ก็เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการกำหนดเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมในสัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูปอย่างครบถ้วน เพื่อป้องกันการเสียเปรียบที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้เข้าชื่อต่อไป และเห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลักษณะเข้าชื่อในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้มีรายละเอียดที่สำคัญ ให้เพียงพอต่อการที่จะใช้คุ้มครองผู้เข้าชื่อมากขึ้นกว่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่สาเหตุจากการใช้สัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูป

Thesis Title   Legal Problem of Unfair Hire Purchses
Name   Mr. Attakrit Amapact
Thesis Advisor   Assistant Professor Dr.Jumpee Sotthibandhu
Thesis Co.Advisor   Assistant Professor Nuchtip P.Banjongsilp
Department   Law
Academic Year   1995

Abstract

The hire purchase of muovable property has become very popular in Thailand lately. Due to relative change in economic condition, low and middle income consumers cannot effort to pay for their purchases in cash. They have to resort to paying for property purchases on installments. People who sell their properties on hire purchase are usually of stronger economic position than those who buy it on installments. The sellers can, therefore, set the terms and conditions of sales and payments to their preference, usually in the form of " ready-made contracts " which are commercially available in the market, this type of contract has become increasingly popular because it is very convenient to use. Uniformity is another advantage cited by the sellers for using there ready-made contract forms as they claim that all hire-purchase customers will be treated likewise. Buyers of properties are in no position to bargain or to make any adjustment into the terms and conditions stipulated in these contracts as they are inferior to

the sellers in economic status. The most important feature in these contract forms favoured by most sellers is that almost all terms and conditions in the contracts are to their advantages. Hire purchases are held responsible for almost everything that goes wrong throughout the period of the contracts. All these are different from the provisions stipulated in the Hire-Purchase Law and the conditions to which the law is to be applied. For example, the condition that rescinds or limits the right of the buyers to choose to pay interest on the loan in other ways apart from the "flat rate", the condition that holds the hire purchasers responsible for the properties being purchased from losses or damages caused by whatever the incident and whether or not it is beyond one's power. There is also a condition which specifies that the buyers must pay for their hire purchases until the last installment eventhough the contract has been terminated. All these are unfair condition which place heavy burden on the hire purchasers. They are all specified in the so-called "ready-made" contracts. Sellers who choose to use these forms think only of their own benefits and disregard the fairness in doing business. Consumers are the only party to lose out in this kind of contract.

For the above reasons, the writer feels that it is necessary to study the problems arising from these unfair hire purchase contracts and also to study the available

legal measures to deal with the problems. An insight study was made into Book 3 of the Hire Purchase Law Articles 572,573,574 and the principal laws contained in the Civil and Commercial Code,forexample, the Principles of good faith, the Principles of Peaceful and Good Moral Co-existence among the People. The purpose of the study is to find guidelines that can be used to tackle the problems of unfair conditions in the "ready-made" contracts.

The study reveals that the Hire-Purchase Law as stipulated in Book 3 of the Civil and Commercial Code is inadequate to protect the consumers who purchase movable properties on installment terms and consider that this contract concern about peaceful or morality or not. It considering condition by ready-made contract advance and The principal laws in the Civil and Commercial Act, however, can be adapted to deal with the unfair conditions specified in the "ready-made" contracts by nullifying them as being the conditions that are not in line with the Principles of Law and, hence, unenforceable by law. The court may use these Principles of law to nullify those unfair conditions as practiced in the courts of many foreign countries. A comparative study on the uses of the Principles of Law should be made and the Civil and Commercial Code should be amended so that it contains the provision that can really protect the consumers who purchase movable properties on installment terms.

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากธุรกิจการเข้าซื้อสินค้าในปัจจุบัน ได้วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการให้บริการออกไป เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีการแข่งขันทางด้านการให้บริการอยู่ตลอดเวลา จึงจำเป็นที่ผู้ประกอบการให้เข้าซื้อ จะต้องพัฒนาและหาวิธีการที่จะทำให้ธุรกิจของตน ดำเนินกิจการไปได้ด้วยดี ซึ่งวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้ให้เข้าซื้อนำมาใช้นั้น ไม่ว่าจะเป็นวิธีการจัดรายการ เพื่อที่จะต้องการประชาสัมพันธ์ในคุณสมบัติของสินค้า การรับประกันคุณภาพของสินค้า เงื่อนไขในการผ่อนชำระ จำนวนเงินที่ต้องชำระล่วงหน้า อัตราดอกเบี้ย ตลอดจนการทดลองใช้สินค้าก่อนที่จะตัดสินใจเข้าซื้อก็ตาม ซึ่งเงื่อนไขที่ผู้ให้เข้าซื้อได้ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เข้าซื้อได้ทราบ เป็นเงื่อนไขที่สามารถทำให้บุคคลทั่วไปเกิดความสนใจในการที่จะเข้าซื้อสินค้า แต่เงื่อนไขดังกล่าวเป็นเพียงเงื่อนไขบางส่วนที่กำหนดไว้ในสัญญาเข้าซื้อเท่านั้น ซึ่งยังมีเงื่อนไขอยู่ในสัญญาเข้าซื้ออีกหลายข้อที่บุคคลทั่วไปไม่อาจทราบถึงและจะได้ทราบก็ต่อเมื่อได้ตกลงทำสัญญาเข้าซื้อไปแล้ว ซึ่งสัญญาเข้าซื้อที่ผู้ให้เข้าซื้อจัดเตรียมเอาไว้กับผู้เข้าซื้อทุกรายนั้น ล้วนเป็นสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูปก็เพื่อต้องการความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ ผู้ให้เข้าซื้อจึงมักจะนิยมที่จะใช้สัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูป ซึ่งเป็นแบบฟอร์มที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรวดเร็วและคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจ เป็นการใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน แต่สัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูปดังกล่าวนี้ มิได้อยู่ในรูปของคำเสนอและคำสนองที่อิสระ และเป็นไปได้ที่คู่สัญญาจะเจรจากันในเนื้อหาของสัญญาก็แทบจะไม่มีในปัจจุบัน จึงเกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้เข้าซื้อกับผู้ให้เข้าซื้อ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากอิทธิพลของผู้ให้เข้าซื้อ ที่มีความเข้มแข็งในทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าจะเป็นผู้กำหนดเนื้อหาของสัญญาเข้าซื้อแต่เพียงฝ่ายเดียว ในขณะที่ผู้เข้าซื้อ ซึ่งเป็นคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าจะได้รับประโยชน์เพียงอย่างเดียว คือ ได้รับความเท่าเทียม

กับผู้เข้าซื้อรายอื่น ๆ เพราะอยู่ภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ผู้ให้เข้าซื้อได้กำหนดไว้ในสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูป โดยที่ไม่มีอำนาจเจรจาต่อรองเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในสัญญาเข้าซื้อแต่อย่างใด และจากการที่ต้องยอมรับเงื่อนไขทุกข้อในสัญญาที่ผู้ให้เข้าซื้อกำหนดไว้ โดยเฉพาะเงื่อนไขที่มีลักษณะเป็นการเอาเปรียบผู้เข้าซื้อ จึงเป็นสัญญาที่ได้ก่อให้เกิดปัญหาความเสียเปรียบ และความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เข้าซื้อจากการใช้สัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูปของผู้เข้าซื้อในปัจจุบันเป็นอย่างมาก และนับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเข้าซื้อในปัจจุบัน คือการเสียเปรียบของผู้เข้าซื้อ อันเนื่องมาจากใช้สัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูป โดยที่ผู้ให้เข้าซื้อในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นสถาบันการเงิน บริษัทเงินทุน บริษัทจำกัด ตลอดจน ผู้ให้เข้าซื้อรายย่อยทั่วไป ได้นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการธุรกิจให้เข้าซื้อ ซึ่งสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูปดังกล่าว ผู้ให้เข้าซื้อสามารถที่จะกำหนดเงื่อนไขได้เองอย่างอิสระ เพื่อที่จะให้ตนเองได้เปรียบมากที่สุด เข้าไว้ในสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูป โดยที่ผู้เข้าซื้อไม่สามารถที่จะต่อรองเจรจาเปลี่ยนแปลงเงื่อนไข ที่ปรากฏอยู่ในสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูปได้แต่อย่างใด เนื่องจากผู้เข้าซื้อในปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะมีฐานะทางเศรษฐกิจและอำนาจต่อรองที่ด้อยกว่าในทุก ๆ ด้าน ผู้เข้าซื้อจึงต้องจำยอมผูกพันตนเข้ากับเงื่อนไขต่าง ๆ¹ ที่ผู้ให้เข้าซื้อเป็นผู้กำหนดขึ้นแต่ฝ่ายเดียว เช่น เงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิด (Exemption clause) ของผู้ให้เข้าซื้อ ในความชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธิของทรัพย์สินที่เข้าซื้อ หรือ เงื่อนไขที่เพิ่มสิทธิบางประการให้แก่ผู้ให้เข้าซื้อที่นอกเหนือไปจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น เงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นบทบัญญัติในมาตรา ๕๗๔ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตลอดจน เงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้เข้าซื้อต้องรับผิด ในกรณี ที่ทรัพย์สินที่เข้าซื้อสูญหายหรือบุบสลายไปด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม แม้แต่เหตุสุดวิสัย และวิธีการคิดคำนวณอัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินกว่าความน่าจะเป็น ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวนี้ เป็นเงื่อนไขที่มุ่งจะตัดสิทธิของผู้เข้าซื้อ และเป็นเงื่อนไขที่เอาเปรียบต่อผู้เข้าซื้อ ถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมที่อยู่ในสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูป ซึ่งจะเห็นได้ว่า สัญญาเข้าซื้อในปัจจุบันเป็นลักษณะของการเกิดขึ้นของสัญญา ที่แตก

(1) คำว่า "เงื่อนไข" ในวิกานินพนธ์ต่อไปนี้มี ความหมายเงื่อนไขในภาษาทั่วไป ไม่ใช่เงื่อนไขตามกฎหมาย ที่บัญญัติไว้ บรรพ 1 ในเรื่องนิติกรรมสัญญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ต่างไปจากอดีตโดยไม่มีการเจรจาต่อรองกันอย่างแท้จริง และได้มีการทำลายหลักการพื้นฐานของสัญญาเช่าซื้อไป โดยสามารถที่กำหนดเงื่อนไขให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะเช่าซื้อเพียงใดก็ได้ เนื่องจากกฎหมายลักษณะเช่าซื้อจะมีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ว่าไม่ใช่กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ประกอบกับกฎหมายลักษณะเช่าซื้อมีเพียง 3 มาตรา ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น ได้แก่ มาตรา ๕๗๒, ๕๗๓, และมาตรา ๕๗๔ นับว่ากฎหมายในเรื่องเช่าซื้อ ที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นน้อยมาก เมื่อเทียบกับกฎหมายในเรื่องอื่น ๆ จึงก่อให้เกิดปัญหาทางกฎหมายขึ้นตามมา

ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวในต่างประเทศนั้น ในหลาย ๆ ประเทศได้มีการพัฒนากฎหมายที่ใช้กับสัญญาสำเร็จรูปโดยตรง เช่น The Standard Terms Act 1976 ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน และ The Uniform Commercial Code ของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศที่ออกพระราชบัญญัติกฎหมายพิเศษมาแก้ไขปัญหาเรื่องเช่าซื้อโดยตรง คือประเทศอังกฤษ ได้แก่ The Consumer Credit Act 1974 แต่ในประเทศไทย ยังไม่มีกฎหมายที่บัญญัติใช้บังคับโดยตรงกับสัญญาสำเร็จรูป แต่อย่างไรก็ดี ส่วนกฎหมายลักษณะเช่าซื้อนั้น มีเพียง 3 มาตราเท่านั้น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นเพียงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายกว้าง ๆ ไม่มีรายละเอียดเพียงพอที่จะคุ้มครองผู้เช่าซื้อแต่อย่างใด และยังมีพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการให้เช่าซื้อสังหาริมทรัพย์เท่านั้น และมีผลใช้บังคับแก่ผู้ประกอบการให้เช่าซื้อที่เป็นบริษัทเงินทุนเท่านั้น และยังมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคอยู่ก็ตาม ก็อาจจะยังคุ้มครองผู้เช่าซื้อได้ไม่เต็มที่นัก เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคนั้น ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการโฆษณา ฉลากและยาเท่านั้น ส่วนในเรื่องการทำนิติกรรมสัญญานั้น กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้บัญญัติไว้แต่อย่างใด

2. สมมุติฐานของวิชานิติพนธ์

รูปแบบของการใช้สัญญาในปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นสัญญาแบบสำเร็จรูป ซึ่งมีอิทธิพลต่อสัญญาเกือบทุกประเภทรวมถึงสัญญาเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์ด้วยเช่นกัน จึงทำให้ผู้ประกอบการให้เช่าซื้อ นำสัญญาสำเร็จรูปมาใช้ในการ

ประกอบธุรกิจ และอาศัยความได้เปรียบที่มีอยู่เกือบทุกด้าน ทำการกำหนดเงื่อนไขในสัญญาเอาไว้ล่วงหน้า โดยมุ่งหวังให้ผลของสัญญาผูกมัดคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง คือ ผู้เข้าซื้อ ให้ต้องจ่ายสมที่จะรับเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมต่าง ๆ เหล่านั้นโดยจะเต็มใจหรือไม่ก็ตาม ซึ่งทางด้านผู้เข้าซื้อก็ไม่มีอำนาจต่อรองใด ๆ ที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูป และที่สำคัญสถานะการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ประชาชนทั่วไป มีความจำเป็นในการใช้สินค้า ทั้งเครื่องอุปโภค บริโภค ส่งผลให้ธุรกิจการให้เข้าซื้อ ได้มีการแพร่หลายออกไปโดยไม่จำกัด ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการกิจการให้เข้าซื้อรายใหญ่ คือ บริษัทเงินทุน หรือรายย่อย เช่น บริษัท จำกัด ห้างหุ้นส่วน ล้วนแต่อาศัยข้อได้เปรียบจากการกำหนดเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมจากสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูปทั้งสิ้น ดังนั้น รัฐจึงสมควรที่จะดำเนินการ หามาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อที่จะคุ้มครองผู้เข้าซื้อ ตลอดจนศึกษาถึงแนวทางที่ผู้เข้าซื้อจะต้องดำเนินการแสวงหามาตรการต่าง ๆ เท่าที่เป็นไปได้ในทางกฎหมาย ก็เพื่อที่จะเป็นการป้องกันการเสียเปรียบจากการเข้าซื้อให้แก่ตน

3. วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาปัญหาความไม่เป็นธรรม อันเนื่องมาจากการใช้สัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูปนั้น ก็เพื่อให้ทราบถึงลักษณะความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ เพื่อที่แสวงหาวิธีการแก้ปัญหาโดยการใช้กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน หรือแก้ไขโดยใช้นโยบายที่อยู่ในร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ เพื่อที่จะศึกษาความถึงเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต โดยศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาในเรื่องที่เกี่ยวกับสัญญาสำเร็จรูปและปัญหาที่เกิดจากการเข้าซื้อสังหาริมทรัพย์ในต่างประเทศ เพื่อที่จะนำมาเปรียบเทียบกับ การแก้ปัญหาในประเทศไทย และเป็นแนวทางในการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะเข้าซื้อ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เข้าซื้อในประเทศไทยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการเข้าซื้อสังหาริมทรัพย์ที่ไม่เป็นธรรมนั้น เท่าที่ผ่านมา ได้เคยมีผู้ทำการศึกษาค้นคว้าไว้อยู่บ้างแล้ว ซึ่งการศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้

จะได้ทำการศึกษาถึงลักษณะของสัญญาเช่าซื้อแบบสำเร็จรูปในปัจจุบัน ประกอบกับกฎหมายที่มีอยู่ในประเทศ เช่นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และหลักกฎหมายสำคัญที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตลอดจนกฎหมายพิเศษต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศ และกฎหมายต่างประเทศในเรื่องที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้เช่าซื้อว่าในการที่รัฐจะเข้ามาจำกัดสิทธิเสรีภาพ ในการทำสัญญาของเอกชนด้วยกันนั้น ก็เพื่อที่จะคุ้มครองคู่สัญญาที่ด้อยกว่าจะทำได้หรือไม่ โดยจะศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของต่างประเทศ ตลอดจนแนวคำพิพากษาในเรื่องการเช่าซื้อของประเทศไทย และของต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเช่าซื้อ โดยใช้วิธีวิเคราะห์เปรียบเทียบอันจะทำให้ทราบถึงวิธีการ ตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ที่ใช้แก้ไขปัญหาเหล่านี้ ซึ่งข้อมูลส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศนั้น จะเป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสาร เช่น กฎหมาย พ.ร.บ.ต่าง ๆ ตำรา บทความ (ภาษาต่างประเทศ) ส่วนของประเทศไทยนั้น คือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่สำคัญ รวมถึงตำราและบทความของนักวิชาการทางกฎหมาย

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปนี้เพื่อให้ทราบถึง

1. เงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมต่างๆที่กำหนดอยู่ในสัญญาเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์สำเร็จรูป
2. ผลของพระราชบัญญัติพิเศษต่าง ๆ ที่ใช้บังคับเกี่ยวกับการเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน
3. มาตรการของศาลในประเทศไทยที่จะใช้ควบคุมและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน
4. มาตรการที่รัฐจะมีบทบาทในการเข้ามาช่วยคุ้มครองดูแลสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ของผู้เช่าซื้อเมื่อเกิดปัญหาอันเนื่องมาจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป
5. เพื่อทราบมาตรการในการคุ้มครองดูแลผลประโยชน์ต่าง ๆ ของผู้เช่าซื้อตามกฎหมายต่างประเทศ
6. เพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นการเฉพาะเรื่อง คือ กฎหมายลักษณะเช่าซื้อให้มีบทบัญญัติที่จะสามารถคุ้มครองผู้เช่าซื้อให้ได้รับความเป็นธรรมได้ดีกว่าในปัจจุบัน

บทที่ 2

ลักษณะสำคัญ ความเป็นมาและปัญหาของการใช้สัญญาเช่าซื้อ สังหาริมทรัพย์สำเร็จรูป

การซื้อขายสินค้าด้วยระบบเงินผ่อนในปัจจุบัน หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "การเช่าซื้อ" เป็นวิธีการซื้อขายสินค้าประเภทหนึ่ง ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในสังคมปัจจุบัน สามารถนำไปใช้ได้กับสินค้าได้ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการเช่าซื้อรถยนต์ ตู้เย็น โทรทัศน์ เครื่องปรับอากาศ จักรเย็บผ้า ฯลฯ ซึ่งผู้ขายสินค้าเองก็นิยมที่จะให้มีการซื้อขายโดยใช้วิธีผ่อนชำระโดยการให้เช่าซื้อ ซึ่งนอกจากจะทำให้การซื้อขายเป็นไปได้อย่างสะดวกแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่มีรายได้น้อย สามารถที่จะมีสินค้าที่มีราคาสูงไว้ใช้ประโยชน์ได้ และยังเป็นการช่วยระบบเศรษฐกิจ คือ เป็นการช่วยระบายสินค้าไปสู่ผู้บริโภคได้มากขึ้น ด้วยวิธีการดังกล่าว ผู้ซื้อก็จะกลายเป็นผู้เช่าซื้อโดยการที่ผู้ซื้อวางเงินจำนวนหนึ่งไว้ล่วงหน้า (Down payment) และตกลงที่จะผ่อนชำระราคากันเป็นงวด ๆ แล้วจึงลงชื่อในแบบฟอร์มของสัญญาเท่านั้น ผู้ซื้อก็จะสามารถนำสินค้าไปใช้ได้โดยง่ายโดยไม่ต้องชำระเป็นเงินสดเต็มจำนวนของราคาสินค้า ซึ่งธุรกิจการให้เช่าซื้อดังกล่าว มีการขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากการที่มีผู้ประกอบการธุรกิจให้เช่าซื้อเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากไม่ว่าจะเป็น สถาบันการเงิน บริษัทเงินทุน บริษัทจำกัด ตลอดจนผู้ค้ารายย่อย และที่สำคัญผู้ประกอบการเหล่านั้น มักจะใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปเพื่อความสะดวกรวดเร็วและเป็นการง่ายต่อการกำหนดรูปแบบในการดำเนินธุรกิจ

1. ลักษณะที่สำคัญของสัญญาเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์สำเร็จรูป

ลักษณะทั่วไปของสัญญาเช่าซื้อจะเห็นได้ว่า สัญญาเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์ เป็นเอกเทศสัญญาชนิดหนึ่ง ที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างสัญญาเช่าและค้ำประกันว่าจะขาย ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับสัญญาซื้อขายผ่อนส่งมาก เพียงแต่

จะมีข้อที่แตกต่างกันตรงที่ว่า สัญญาซื้อขายผ่อนส่งนั้น หากไม่มีการตกลงในเรื่องกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขายกันเป็นอย่างอื่นแล้ว กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขายนั้นจะโอนไปยังผู้ซื้อทันที แต่สัญญาเช่าซื้อนั้น กรรมสิทธิ์ยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อจนกว่าจะได้มีการชำระราคาทรัพย์สินที่เช่าซื้อจนเรียบร้อย² ตาม มาตรา ๕๗๒ ป.พ.พ. ซึ่งมาตราดังกล่าว ได้มี คำจำกัดความของสัญญาเช่าซื้อว่า "อันว่าสัญญาเช่าซื้อนั้น คือสัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่า และให้ค้ำประกันว่าจะขายทรัพย์สินนั้นหรือว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เป็นเงินจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราว" และสัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดหนึ่ง ซึ่งคู่กรณีในสัญญาต่างก็มีสิทธิและหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติต่อกันตามสัญญา และที่สำคัญสัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาที่ต้องทำตามแบบ ที่กฎหมายกำหนดไว้ตาม มาตรา ๕๗๒ วรรคสอง ป.พ.พ. ที่บัญญัติไว้ว่า " สัญญาเช่าซื้อนั้น ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือท่านว่าเป็นโมฆะ " จากบทบัญญัติของกฎหมายดังที่ได้กล่าวไว้ สามารถพิจารณาถึงลักษณะสำคัญของสัญญาเช่าซื้อได้ดังนี้ คือ

1. สัญญาเช่าซื้อ มีคู่สัญญาสองฝ่าย คือ ผู้ให้เช่าซื้อ กับผู้เช่าซื้อ
2. มีวัตถุประสงค์แห่งสัญญาเช่าซื้อ
3. ผู้ให้เช่าซื้อต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ
4. สัญญาเช่าซื้อ มีเงื่อนไขให้ผู้เช่าซื้อต้องชำระเงินจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราว
5. ผู้ให้เช่าซื้อให้ค้ำประกันว่าจะขายทรัพย์สินนั้นหรือจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่าซื้อ

ตัวอย่างเช่น นาย ก. ได้ตกลงซื้อขายรถยนต์คันหนึ่งจากบริษัท ข. ในราคาผ่อนส่งโดยมีการคิดค่านวนดอกเบี้ยไว้เรียบร้อยแล้ว ในราคา 100,000.- บาท ซึ่งนาย ก. จะต้องชำระเงินล่วงหน้า (Down payment) ประมาณ 20% ของราคาทั้งหมดเป็นเงิน 20,000.- บาท ซึ่งปกติเรียกว่าเงินดาวน์ ส่วนที่เหลืออีก 80,000.- บาท นาย ก. จะต้องผ่อนชำระเป็นงวด ๆ งวดละ 5,000.- บาท

-----
 (2) เกริก วนิกกุล "สิทธิเรียกร้องในสัญญาเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์" วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยปีที่ 6 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2534 หน้า 34

รวม 16 งวด และกรรมสิทธิ์ในรถยนต์คันดังกล่าว จะตกเป็นของนาย ก. ก็ต่อเมื่อนาย ก. ได้ชำระราคาารถยนต์จนครบ 16 งวดตามที่ระบุไว้ในสัญญา ดังนั้น นาย ก. จึงเข้าทำสัญญาเช่าซื้อกับบริษัท ข. โดยผลของสัญญานี้จึงมีผลทำให้ผู้ขาย คือ บริษัท ข. เป็นผู้ให้เช่าซื้อ และผู้ซื้อนาย ก. เป็นผู้เช่าซื้อ

ดังนั้น การเช่าซื้อจึงเป็นวิธีการซื้อขายอย่างหนึ่ง ซึ่งบุคคลทั่วไปที่มีความต้องการที่จะได้ทรัพย์สินนั้น ๆ หากแต่เขาเหล่านั้น ไม่มีเงินเพียงพอที่จะชำระราคาทรัพย์สินนั้นไปในคราวเดียวได้ จึงจำเป็นที่จะต้องชำระราคาเป็นครั้งคราว จนกว่าจะครบตามจำนวนราคาของทรัพย์สินที่กำหนดไว้ โดยมีให้กระทบต่อรายได้อัตโนมัติของตนตามปกติ

สัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาชนิดหนึ่ง ที่นิยมแพร่หลายอย่างมากในระบบการซื้อขายสินค้าทั้งในและนอกประเทศ กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้ซื้อมีความต้องการที่จะซื้อสินค้านั้น ๆ หากแต่ผู้ซื้อไม่มีจำนวนเงินพอเพียงพอที่จะชำระราคาทรัพย์สินไปในคราวเดียวได้ จึงต้องหาวิธีการที่จะผ่อนชำระราคาทรัพย์สินนั้น ๆ ให้แก่ผู้ขายโดยที่ผู้ซื้อจะต้องชำระเงินล่วงหน้าจำนวนหนึ่งให้กับผู้ขายซึ่งเรียกกันว่าเงินดาวน์ และในส่วนที่เหลือนั้น ผู้ซื้อต้องผ่อนชำระจำนวนเงินที่เหลืออยู่ให้แก่ผู้ขายเป็นงวด ๆ ไป แต่การเช่าซื้อนั้น กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อแต่อย่างใด จนกว่าผู้ซื้อจะชำระจำนวนเงินที่เหลืออยู่จนครบถ้วนตามสัญญา กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อจึงจะโอนไปยังผู้ซื้อโดยผลของกฎหมายตามมาตรา ๕๗๒ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งจะเห็นได้ว่า แม้สัญญาเช่าซื้อจะมีการพัฒนารูปแบบไปเป็นสัญญาสำเร็จรูปก็ตาม แต่ถึงอย่างไรสัญญาเช่าซื้อดังกล่าว ก็ต้องตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะเช่าซื้อ

2. ความเป็นมาของการใช้สัญญาเช่าซื้อสิ่งหาริมทรัพย์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ในอดีตการเช่าซื้อ ยังไม่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย จนกระทั่งมีการขยายตัวทางการค้าและอุตสาหกรรม ที่มีการผลิตสินค้าออกจำหน่ายเป็นจำนวนมาก ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ผู้บริโภคเองย่อมต้องการสินค้าและบริการใหม่อยู่ตลอดเวลา แต่ภาวะทางเศรษฐกิจที่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปนั้น มีผลทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถจะซื้อสินค้าและบริการได้ทันทีตามที่ต้องการ โดยเฉพาะสินค้าที่มี

เทคโนโลยีสูง เช่น รถยนต์ จักรยานยนต์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ ซึ่งสินค้าและบริการที่มีเทคโนโลยีสูงเหล่านี้ ย่อมมีราคาสูงตามประสิทธิภาพของสินค้าชนิดนั้น ๆ เดิมทีเดียว กลไกทางกฎหมายทางธุรกิจก็มีแต่สัญญาเช่าเท่านั้น คือเอาทรัพย์สินออกให้เช่า โดยมีค่าตอบแทน และสัญญาซื้อขายเป็นการโอนกรรมสิทธิ์โดยมีราคาที่ซื้อขายตอบแทนกัน ซึ่งสัญญาเช่านั้น ผู้ซื้อเองอาจมองเห็นทางเสียเปรียบของคนที่มืออยู่ กล่าวคือ ผู้ซื้อไม่สามารถที่จะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าได้แต่อย่างใด จะเป็นได้แต่เพียงผู้ใช้ทรัพย์สินโดยมีกำหนดระยะเวลาการเช่า และเสียค่าเช่าตอบแทนเท่านั้นและจำต้องเสียค่าเช่าทรัพย์สินนั้นไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะหมดความต้องการในการที่จะใช้ทรัพย์สินที่เช่า ส่วนสัญญาซื้อขายผ่อนส่งนั้น ผู้ขายเองก็ยอมเห็นทางเสียเปรียบของตน กล่าวคือ หากไม่กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์เป็นอย่างอื่นแล้ว กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขายแบบผ่อนส่งนั้น ย่อมโอนไปยังผู้ซื้อทันที³ และผู้ขายเองอยู่ในภาวะที่ไม่มีอะไรที่จะนำมาบังคับ ให้ผู้ซื้อผ่อนส่งชำระราคาตามที่ตกลงกันไว้ในสัญญา และที่สำคัญไปกว่านั้น คือ เมื่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อโอนไปยังผู้ซื้อผ่อนส่งแล้ว ผู้ซื้อย่อมจะจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินดังกล่าวให้กับบุคคลที่สามได้ แม้ว่าจะชำระราคาไม่ครบถ้วนตามสัญญาซื้อขายผ่อนส่งก็ตาม ซึ่งผู้ขายก็ไม่มีทางที่จะเรียกร้องเอาทรัพย์สินที่ขายคืนได้แต่อย่างใด ในกรณีที่ผู้ซื้อผ่อนส่งได้โอนให้กับบุคคลที่สามไปแล้ว นับเป็นปัญหาที่สำคัญในการประกอบธุรกิจ จนในที่สุดก็ได้มีการพัฒนารูปแบบของการซื้อสินค้าในลักษณะที่มีการผ่อนชำระราคากันเป็นงวด ๆ จนกว่าจะครบตามจำนวนราคาของสินค้าแล้วจึงโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้านั้น ๆ ไปยังผู้ซื้อโดยเรียกว่า "การเช่าซื้อ"

จากความเป็นจริงประวัติของสัญญาเช่าซื้อ (hire-purchase agreement) มีรากฐานที่มาจากระบบกฎหมาย Common law ของอังกฤษ ซึ่งศาลอังกฤษได้ตัดสินรับรองตามที่คู่สัญญาตกลงกันไว้โดยเฉพาะ ในคดี Helby Vs. Matthews (1895) A.c 471 ข้อเท็จจริงโดยย่อ คือ O ให้ H เช่าเปียโน คิดค่าเช่าเป็นรายเดือน และตกลงว่า H อาจส่งเปียโนคืนแก่ O ได้ทุกเมื่อ ตลอดระยะเวลาของการชำระค่าเช่า ถ้า H ชำระค่าเช่าครบจำนวนหนึ่ง เปียโนก็จะตกเป็นกรรมสิทธิ์ของ H และกรรมสิทธิ์ในเปียโนยังคงเป็นของ O และ O มีสิทธิที่จะเข้าครอบครองเปียโนคืน ถ้า H ผิดนัดไม่ชำระค่าเช่า ต่อมา H ผิดสัญญา นำเปียโนไปจำนำ(pledged)

(3) เกริก วณิชกุล, อ้างแล้ว, หน้า 36

กับ X, O จึงฟ้อง X ให้ส่งมอบเปียนโนคีน ศาล House of lords ของอังกฤษ ตัดสินว่า ข้อตกลงเช่าผูกพันให้ผู้เช่าต้องกระทำ คือ ชำระค่าเช่า แต่ในคดีนี้ไม่อาจ กล่าวได้ที่เดิยว่าผู้เช่าต้องชำระราคาตลอดไป เพราะผู้เช่าคือ H อาจส่งคืน เปียนโนให้แก่ผู้ให้เช่าได้ทุกเมื่อ และข้อตกลงดังกล่าวก็ไม่ผูกพัน H ว่าต้องชำระ ราคาทั้งหมด เพราะหากเขาไม่ชำระราคาทั้งหมดก็จะไม่ได้รับโอนกรรมสิทธิ์ใน เปียนโนนั้น⁴ ดังนั้น ผู้เช่า (ชื่อ) จึงไม่อาจที่จะโอนกรรมสิทธิ์ในเปียนโนให้แก่ บุคคลที่สามได้⁵ จากคดีนี้เองได้ก่อให้เกิดเป็นสัญญาใหม่ขึ้นเรียกว่า สัญญาเช่าซื้อ ต่อมาเมื่อบริษัทผู้ผลิตซิงเกอร์ (Singer Manufacturing Company) ได้นำ จักรเย็บผ้าออกจำหน่ายแก่ลูกค้า ในลักษณะของการเช่าและซื้อ (hire and purchase) นับแต่นั้นมา สัญญาเช่าซื้อจึงได้รับความนิยมแพร่หลายกันมากขึ้น และ ขยายตัวเป็นกฎหมายทางกลไกธุรกิจอย่างรวดเร็วจวบจนปัจจุบัน

การเช่าซื้อนั้น เงินที่ได้รับชำระมิใช่ราคาทรัพย์สินเพียงอย่างเดียวแต่มีค่า ตอบแทนในการใช้ทรัพย์สินรวมอยู่ด้วย และกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น ยังคงเป็นของผู้ขาย อยู่ จนกว่าจะชำระราคาครบแล้วจึงโอนกรรมสิทธิ์ให้ผู้เช่าซื้อต่อไป ด้วยเหตุผล ดังกล่าว การทำสัญญาเช่าซื้อจึงได้รับความนิยมมากขึ้น และแพร่หลายเป็นที่รู้จัก กันโดยทั่วไปในระบบเศรษฐกิจปัจจุบัน⁶ แต่จากการที่เจ้าของทรัพย์สินจะให้ผู้เช่าซื้อ เช่าซื้อโดยตรงจากตนนั้น อาจก่อให้เกิดปัญหาประการหนึ่ง คือ แม้ว่าผู้ให้เช่าซื้อ ยังคงมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน หรือสินค้าที่เช่าซื้อก็ตาม แต่หากผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระราคา แล้วผู้ให้เช่าซื้อจะเกิดปัญหาในการติดตามทวงถามเอาสินค้าคืนมาจากผู้เช่าซื้อ หาก ในกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อเป็นบุคคลธรรมดา ก็อาจจะไม่เป็นการสะดวกในการติดตามทวงถามเอาทรัพย์สินคืน หรือไม่มีกำลังที่จะติดตามทวงถามในการเอาทรัพย์สินคืน เพราะเป็น เพียงบุคคลธรรมดาหรือ ผู้ค้ารายย่อยเท่านั้น

---

(4) Aubrey L.Diamone, Introduction to Hire-Purchase, Second Edition, London Butterworths, 1971 p.8

(5) A.G.Gust and J.C.Tylor, "The Law of Hire-Purchase" Sweet and Maxwell, London, 1966, p.1

(6) Aubrey L.Diamone, op.cit., p.1

เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเหล่านี้ จึงได้มีการพัฒนาระบบกลไกทางธุรกิจรูปแบบใหม่ โดยนำเอาบุคคลที่สาม อันได้แก่สถาบันการเงิน⁷ เข้ามาจัดรูปแบบกลไกของการเข้าซื้อใหม่ คือ แทนที่ผู้ให้เข้าซื้อ ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ให้เข้าซื้อจะทำการให้เข้าซื้อแก่ผู้เข้าซื้อโดยตรงนั้น ผู้ให้เข้าซื้อก็จะนำทรัพย์สินดังกล่าวไปตกลงขายให้แก่สถาบันการเงินก่อน⁸ โดยได้รับชำระราคาทรัพย์สินนั้นไปทันที และสถาบันการเงินก็จะกลายเป็นเจ้าของทรัพย์สินรายใหม่ และจัดการนำทรัพย์สินนั้น ออกให้เข้าซื้อแก่ผู้เข้าซื้ออีกทีหนึ่งโดยมีลักษณะคล้ายกับการให้กู้ยืม เพื่อให้ผู้เข้าซื้อสามารถนำเงินไปซื้อทรัพย์สินตามที่ต้องการ โดยไม่ได้ทำสัญญากู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินนั้นแต่อย่างใด แต่เป็นการทำสัญญาเข้าซื้อแทน ก็เพื่อที่จะให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เข้าซื้อนั้น ยังคงอยู่กับสถาบันการเงินไว้ เพื่อเป็นหลักประกัน (Security Transaction)⁹ แต่เมื่อผู้เข้าซื้อชำระราคาของทรัพย์สินที่เข้าซื้อ รวมทั้งดอกเบี้ยครบตามจำนวนที่ระบุไว้ในสัญญาเข้าซื้อที่ได้ทำไว้กับสถาบันการเงินแล้ว สถาบันการเงินก็จะโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เข้าซื้อให้แก่ผู้เข้าซื้อต่อไป

ด้วยวิธีการดังกล่าวทุกฝ่ายจะสมประโยชน์ของตน กล่าวคือ เจ้าของทรัพย์สินเดิมที่ต้องการจะขาย หรือให้เข้าซื้อทรัพย์สินของตนนั้น ก็ได้รับชำระราคาทรัพย์สินของตนอย่างแน่นอน เนื่องจากสถาบันการเงินมีความมั่นคงทางการเงินสูง ส่วนผู้เข้าซื้อ ก็สามารถนำทรัพย์สินที่เข้าซื้อไปใช้ประโยชน์ตามที่ตนต้องการได้ทันทีโดยไม่ต้องจำเป็นต้องชำระเป็นเงินสดทั้งก้อน และทางด้านสถาบันการเงินซึ่งมีกิจการหลักเกี่ยวกับการให้กู้ยืมเพื่อการเข้าซื้อ ย่อมได้รับประโยชน์ตอบแทนในลักษณะที่เป็นดอกเบี้ยจากการให้กู้ยืมแก่ผู้เข้าซื้อ แต่แทนที่สถาบันการเงินจะให้ผู้เข้าซื้อทำสัญญากู้ยืมเงินจากตนนั้น กลับให้ทำสัญญาเข้าซื้อแทน ก็เพื่อที่จะสามารถคิดคำนวณอัตราดอกเบี้ยรวมเข้าไปกับราคาตามท้องตลาด ของทรัพย์สินนั้นไว้ในสัญญาเข้าซื้อที่ทำขึ้นเท่ากับ เป็นการที่สถาบันการเงิน ให้ผู้เข้าซื้อกู้ยืมเงินโดยได้รับดอกเบี้ยที่คิดคำนวณไว้ในสัญญาเข้าซื้อเป็นการตอบแทน ซึ่งสามารถคิดคำนวณอัตราดอกเบี้ยได้เกิน

(7) เกริก วณิชกุล, อ้างแล้ว, หน้า 37

(8) สาธิต รังคลศิริ "เข้าซื้อ สุดยอดเคล็ดวิชา" สรรพากรสาส์น ปีที่ 41 ฉบับที่ 1 มกราคม 2537 หน้า 34

(9) เกริก วณิชกุล, อ้างแล้ว, หน้า 38

ร้อยละ 15 ต่อปีได้ เพราะไม่ได้อยู่ภายใต้บทบัญญัติของ มาตรา ๖๕๔ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่อย่างใดเนื่องจากมาตรา ๖๕๔ มีผลใช้บังคับเฉพาะสัญญากู้ยืมเท่านั้น

เมื่อเราพิจารณาคู่ถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ให้เข้าชื่อที่เป็นสถาบันการเงินกับผู้เข้าชื่อเป็นบุคคลธรรมดาแล้ว จะเห็นได้ว่า รูปแบบธุรกิจแบบสามเส้า (Tripartite Transaction)¹⁰ นั้นสถาบันการเงินจะได้รับประโยชน์อย่างมาก สามารถประกอบธุรกิจการให้กู้ยืมในรูปแบบของการให้เข้าชื่อ และสามารถขยายกิจการในลักษณะนี้ออกไปโดยไม่จำกัด ซึ่งทางสถาบันการเงินมีความมั่นใจที่จะได้รับชำระเงินที่ให้กู้ยืมคืนมาโดยมีหลักประกัน คือ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ให้เข้าชื่อ และในการทำสัญญาเข้าชื่อกับสถาบันการเงินนั้น ทางสถาบันการเงินจะเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ลงในแบบฟอร์มของสัญญาเข้าชื่อแต่เพียงผู้เดียว เพื่อป้องกันการสูญเสียดังกล่าวที่เกิดขึ้นแก่ตน และด้วยเหตุผลจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้เกิดการแข่งขันกันในเรื่องของการให้บริการ และเพื่อความสะดวกรวดเร็วเพื่อให้ทันต่อความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งนับวันจะทวีขึ้นเรื่อย ๆ สถาบันการเงินจึงใช้แบบฟอร์มของสัญญาเข้าชื่อที่กำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ไว้เป็นที่เรียบร้อย คือ สัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูป มาใช้กับบุคคลทั่วไปที่จะเข้ามาเป็นผู้เข้าชื่อ ซึ่งผู้เข้าชื่อเองโดยปกติมักได้แก่ บุคคลธรรมดาฐานะทางเศรษฐกิจย่อมด้อยกว่าสถาบันการเงิน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ค้ารายใหญ่ และเป็นนิติบุคคลโดยดำเนินงานภายใต้คำแนะนำของที่ปรึกษากฎหมายของสถาบันการเงินเหล่านั้น ทำการกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ลงในแบบฟอร์มโดยจัดพิมพ์เอาไว้ล่วงหน้าในสัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูป และเงื่อนไขที่กำหนดไว้เหล่านั้นส่วนใหญ่ มักจะเป็นเงื่อนไขที่เป็นการเอาเปรียบแก่ผู้เข้าชื่อ ซึ่งเงื่อนไขเหล่านั้นมีลักษณะที่ไม่เป็นธรรม โดยที่ผู้เข้าชื่อไม่อาจที่จะปฏิเสธเงื่อนไขต่าง ๆ ในสัญญาเข้าชื่อที่สำเร็จรูปได้ ทั้งนี้เพราะว่าผู้ให้เข้าชื่อเป็นเพียงบุคคลธรรมดา จึงมีอำนาจต่อรองที่ไม่เท่าเทียมกันในขณะที่เข้าทำสัญญากับผู้ให้เข้าชื่อ จึงก่อให้เกิดการเสียเปรียบจากการใช้สัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูปตามมาในภายหลัง

(10) เกริก วณิชกุล, อ้างแล้ว, หน้า 38

3. สัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูป

ในการตกลงเข้าทำสัญญาทางธุรกิจในปัจจุบัน มักจะอยู่ในรูปแบบของสัญญาสำเร็จรูป (Adhesion Contract) ¹¹ คำว่า "Adhesion" ในภาษากฎหมายระหว่างประเทศแปลได้ว่า "ภาคยานุวัติ" ซึ่งหมายถึงการเข้าผูกพันโดยที่ผู้เข้าภาคยานุวัติ เป็นผู้เข้าร่วมผูกพันกับเงื่อนไขข้อตกลงต่าง ๆ ในสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเป็นผู้กำหนดฝ่ายเดียว ดังนั้น การลงลายมือชื่อ ย่อมผูกพันตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาดังกล่าว และในการทำสัญญาสำเร็จรูปประเภทนี้ จึงเปิดโอกาสให้ผู้ใช้นิติสัญญาที่มีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขฝ่ายเดียว โดยที่ทางฝ่ายผู้รับสัญญาอาจไม่เข้าใจเงื่อนไขดังกล่าวนั้น หรือเข้าใจแต่ต้องจำยอมที่จะผูกพันตน โดยลงลายมือชื่อไว้ในสัญญา และที่สำคัญ สัญญาสำเร็จรูป ผู้ใช้นิติสัญญามักจะกำหนดเงื่อนไขที่มีลักษณะที่เป็นการเอาเปรียบแก่ผู้รับสัญญาไว้แล้ว หรือที่เรียกว่าเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกิจในรูปแบบใดก็ตาม โดยเฉพาะธุรกิจการให้เข้าชื่อ ซึ่งสัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูปนี้ ผู้ให้เข้าชื่อได้จัดพิมพ์ไว้ล่วงหน้าเพื่อที่จะใช้กับผู้เข้าชื่อทุกคนที่จะเข้ามาเป็นคู่สัญญาในภายหลัง ดังนั้น บุคคลทั่วไปที่จะเข้ามาเป็นคู่สัญญาในภายหลังจะต้องจำยอมรับเอาเงื่อนไขนั้น ๆ โดยไม่สามารถต่อรองเงื่อนไขในสัญญาเข้าชื่อได้แต่อย่างใด จึงก่อให้เกิดการเสียเปรียบแก่ผู้เข้าชื่อเป็นอย่างมาก ดังนั้น จึงควรพิจารณาถึงผลดีและผลเสียที่เกิดจากการใช้สัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูป โดยจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

3.1 ผลดีผลเสียจากการใช้สัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูป

ผลดีอันเกิดจากการใช้สัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูป การใช้แบบฟอร์มของสัญญาสำเร็จรูปในธุรกิจให้เข้าชื่อนั้น มีส่วนที่ดี คือ ให้ความสะดวกรวดเร็วแก่ผู้ให้เข้าชื่อ และผู้เข้าชื่อที่เข้ามาใช้บริการ และสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในด้านรูป

---

(11) คาราวพร ภิระวัฒน์, กฎหมายสัญญา : สถานะใหม่ของสัญญาในปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538 หน้า 34-35

แบบของสัญญา¹² ง่ายต่อการตรวจสอบเงื่อนไขหรือรายละเอียดต่าง ๆ ของสัญญา
 เข้าข้อสำเร็จรูป ที่ได้ทำขึ้นระหว่างผู้ให้เข้าซื้อกับผู้เข้าซื้อ แต่ผลดีส่วนใหญ่มักจะตก
 แก่ผู้ให้เข้าซื้อ ซึ่งเป็นผู้ใช้สัญญาเข้าข้อสำเร็จรูปนั่นเอง

ผลเสียที่เกิดจากการใช้สัญญาเข้าข้อสำเร็จรูป สัญญาเข้าข้อสำเร็จรูป
 เป็นสัญญาที่กำหนดเงื่อนไขไว้แน่นอนตายตัว จึงไม่อาจที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้เลย
 ทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างผู้ให้เข้าซื้อกับผู้เข้าซื้อ จากการที่ผู้ให้
 เข้าซื้อกำหนดเงื่อนไขไว้ล่วงหน้าในสัญญาเข้าซื้อ ทำให้ผู้เข้าซื้อเสียเปรียบในการ
 เข้าทำสัญญา เนื่องจากผู้เข้าซื้อจำต้องรับเอาเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ไม่เป็นธรรม เช่น
 เงื่อนไขที่ตกลงยกเว้น หรือจำกัดความรับผิดชอบต่าง ๆ หรือเงื่อนไขในการกำหนด
 อัตราดอกเบี้ยที่สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ผลที่ตามคือ ผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่
 กำหนดเป็นเงื่อนไขในสัญญาเข้าข้อสำเร็จรูปนั้นจะตกอยู่กับผู้ใช้สัญญา คือผู้ให้
 เข้าซื้อและนอกจากนั้น ยังมีการกำหนดเนื้อหาของสิทธิหน้าที่แตกต่างไปจากประมวล
 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะเข้าซื้อ ซึ่งเราอาจเรียก
 ได้ว่า เป็นการอาศัยช่องทางของกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ใช้ได้ เนื่องจากกฎหมาย
 ลักษณะเข้าซื้อ ไม่ใช่กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของ
 ประชาชนแต่อย่างใด จึงเป็นเหตุให้ ผู้ให้เข้าซื้อสามารถที่จะกำหนดเงื่อนไขในสัญญา
 เข้าข้อสำเร็จรูปได้โดยอิสระ แม้จะมีความผิดแตกต่างไปจากบทบัญญัติของ
 กฎหมายลักษณะเข้าซื้อก็ตาม และที่สำคัญลักษณะของสัญญาเข้าข้อสำเร็จรูปในปัจจุบัน
 ได้มีการพิมพ์รูปแบบของตัวอักษรไว้เล็กมาก ซึ่งไม่อาจเห็นได้โดยเด่นชัด อีกทั้งยังมี
 มากมายหลายหน้ากระดาษ หรืออาจจะพิมพ์อยู่ในเอกสารต่างหากอีกฉบับหนึ่ง
 เสริมต่อจากสัญญาประชาชน¹³ ถึงแม้ว่าผู้เข้าซื้อจะพยายามอ่านเท่าใดก็ตาม ก็ไม่มี
 โอกาสทราบได้โดยละเอียดในขณะทำสัญญา และไม่สามารถที่จะเจรจาต่อรองแก้ไข
 เงื่อนไขในสัญญาให้เป็นอย่างอื่นได้ หรือไม่ก็อาจไม่เห็นถึงความสำคัญของเงื่อนไข
 ต่าง ๆ เหล่านั้น เนื่องจากไม่คุ้มค่าที่จะต่อรองหรือไม่มีความรู้ความเข้าใจในราย
 ละเอียดของเงื่อนไขต่าง ๆ ในสัญญาเข้าข้อสำเร็จรูป จึงก่อให้เกิดการเสียเปรียบ
 แก่ผู้เข้าซื้อในปัจจุบัน

(12) คาราวร ธีระวัฒน์, อ้างแล้ว, หน้า 49

(13) คาราวร ธีระวัฒน์, อ้างแล้ว, หน้า 50

3.2 เงื่อนไขที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป

การทำสัญญาเช่าซื้อในปัจจุบันผู้ให้เช่าซื้อส่วนใหญ่ เป็นผู้ประกอบธุรกิจได้ใช้ความรู้ความสามารถในวิชาชีพ ประกอบกับความได้เปรียบในทุก ๆ ด้าน ทำการกำหนดเงื่อนไขเอาไว้ล่วงหน้าไว้ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป ซึ่งสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปเป็นสัญญาที่ ผู้ให้เช่าซื้อตั้งใจที่จะใช้กับบุคคลทั่วไปที่จะเข้ามาเป็นผู้เช่าซื้อทุกราย และผลจากการใช้สัญญาดังกล่าวจะ ทำให้บุคคลทั่วไปที่จะมาเป็นผู้เช่าซื้อ ได้รับสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาโดยเท่าเทียมกัน ตั้งแต่เริ่มเข้าทำสัญญาตลอดไปจนถึงระยะเวลาที่สัญญาได้สิ้นสุดลง หรือได้มีการบอกเลิกสัญญา และที่สำคัญสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปจะมีเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมกำหนดไว้ล่วงหน้า ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

3.2.1 เงื่อนไขที่ยกเว้นบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๗๔

ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๗๔ บัญญัติว่า " ในกรณีผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ กันหรือกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญเจ้าของทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ ถ้าเช่นนั้นบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อนให้ริบเป็นของเจ้าของทรัพย์สินและเจ้าของทรัพย์สินชอบที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ด้วย..."

การผิดนัดไม่ชำระเงินค่าเช่าซื้อ ที่ผู้ให้เช่าซื้อสามารถที่จะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อตาม มาตรา ๕๗๔ ได้ นั้น จะต้องเป็นการผิดนัดไม่ชำระเงินสองคราวหรือสองครั้งติด ๆ กันจริง ๆ ฉะนั้น การผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อเพียงงวดเดียว หรือมีการผิดนัดไม่ชำระเงินค่าเช่าซื้อสองงวด แต่ไม่ติดต่อกัน ผู้ให้เช่าซื้อจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อไม่ได้¹⁴ ซึ่งหากเราพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของบทบัญญัติตาม มาตรา ๕๗๔ แล้ว จะเห็นได้ว่า การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ น่าจะเป็นการเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้เช่าซื้อ ในกรณีที่อาจจะเกิดปัญหาหลักของ ผู้เช่าซื้อ ที่ไม่สามารถชำระเงินค่าเช่าซื้อให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อได้ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่ง

(14) วรวิทย์ ฤทธิพิศ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะเช่าซื้อพร้อมคำพิพากษาฎีกา, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : ศรีสมบัติการพิมพ์ 2537, หน้า 79

เป็นช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น ให้มีโอกาสผลิตผ่อนไม่ชำระค่าเช่าซื้อไปได้หนึ่งงวด ซึ่งในความเป็นจริงเท่าที่ผ่านมา ผู้เช่าซื้อเองก็ได้ผ่อนชำระไปแล้วหลายงวด จึงน่าที่จะมีโอกาสผลิตผ่อนและสามารถที่จะแก้ปัญหาโดยจำเป็นที่จะต้องมีระยะเวลาเพื่อที่จะนำค่าเช่าซื้อมาชำระในงวดต่อไปได้ โดยที่ผู้ให้เช่าซื้อไม่สามารถที่จะบอกเลิกสัญญาและริบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนได้แต่อย่างใด จึงถือได้ว่าบทบัญญัติตาม มาตรา ๕๗๕ นั้น มีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองผู้เช่าซื้อ ในกรณีที่เกิดปัญหาหลักขลักในการชำระค่าเช่าซื้อภายในระยะเวลาสั้น ๆ

โดยส่วนมากแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อในปัจจุบัน มักจะกำหนดเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อว่า " หากผู้เช่าซื้อผิดนัดงวดเดียวผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้โดยไม่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้า " ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวน่าจะก่อให้เกิดความเสียเปรียบแก่ผู้เช่าซื้อในกรณีที่จะต้องผูกพันตนเข้ากับสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งสัญญาเช่าซื้อดังกล่าวมักจะอยู่ในรูปของสัญญาสำเร็จรูป ซึ่งเงื่อนไขที่กำหนดให้สิทธิในการบอกเลิกสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อแต่เพียงฝ่ายเดียวนั้น ทางฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อสามารถกำหนดได้เองอย่างอิสระเพื่อการบอกเลิกสัญญาฝ่ายเดียวด้วยเหตุผลที่เล็กน้อยเพียงใดก็ตาม ซึ่งในความรู้สึกของวิญญูชนทั่วไปแล้ว น่าจะเป็นเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมในสัญญาเช่าซื้อ เพราะการที่ผู้เช่าซื้อได้ผ่อนชำระไปแล้วหลายงวดนั้น ย่อมมีความหวังที่จะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น โดยอาจคาดไม่ถึงว่าหากเกิดปัญหาหลักขลักเพียงเล็กน้อย จะทำให้ต้องสูญเสียเงินที่ได้ชำระไปแล้วทั้งหมด และสูญเสียความหวังที่จะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นไปด้วย แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อมีเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อกำหนดไว้ว่า " หากผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระหนี้ค่าเช่าซื้องวดใดงวดหนึ่งแล้ว หรือตกลงว่าถ้าผิดนัดไม่ชำระเงินสองคราวติด ๆ กัน ให้ถือว่าสัญญาเช่าซื้อเลิกกันทันที โดยผู้ให้เช่าซื้อไม่ต้องบอกกล่าว " เงื่อนไขข้อตกลงดังกล่าวนี้ ไม่ถือว่าต้องห้ามตามกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนแต่อย่างใด ใช้บังคับได้¹⁵ และได้ถือเป็นแนวทางในการพิจารณาคดีมาโดยตลอด นับแต่คำพิพากษาฎีกาที่ 119/2501 จนถึงคำพิพากษาฎีกาที่ 2293/2522 มาจนถึงปัจจุบัน

---

(15) คำพิพากษาฎีกาที่ 3842/2526

ในปัจจุบันการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป ได้มีการใช้และมีการขยายตัวไปมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งจะเห็นได้จากในปัจจุบันผู้ประกอบการให้เช่าซื้อในหลายรูปแบบไม่ว่าจะดำเนินธุรกิจไปในรูปของบริษัทเงินทุน หรือสถาบันการเงินต่าง ๆ ผู้ประกอบการที่เป็นบริษัทจำกัด ตลอดจนผู้ค้ารายย่อย ซึ่งผู้ประกอบการให้เช่าซื้อเหล่านี้ก็ได้อาศัยเครื่องมือที่สำคัญ คือ สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป โดยมีนักกฎหมายคอยให้คำปรึกษาในการร่างสัญญาและกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ให้แก่ผู้ประกอบการให้เช่าซื้อ ซึ่งเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดไว้ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปนั้น มักจะเป็นผลดีแก่ผู้ประกอบการให้เช่าซื้อแทบทั้งสิ้น โดยมีการผลักราะความรับผิดชอบต่าง ๆ ให้แก่ผู้เช่าซื้อทั้งหมด และพร้อมที่จะดำเนินการทางกฎหมายในการฟ้องร้องบังคับคดีกับผู้เช่าซื้อได้ทุกขณะ และการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อนั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือแต่อย่างใด ไม่ว่าจะกรณีของผู้เช่าซื้อ หรือผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาก็ตาม เนื่องจากกฎหมายลักษณะเช่าซื้อนั้นไม่ได้บัญญัติไว้ว่าการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อจะต้องทำเป็นหนังสือ ¹⁶ ดังนั้น เงื่อนไขในสัญญาที่กำหนดไว้ว่า " การผิดนัดเพียงงวดเดียวนั้นจะทำให้ผู้เช่าซื้อตกเป็นฝ่ายผิดสัญญา และผู้ให้เช่าซื้อสามารถที่จะบอกเลิกสัญญาได้ โดยไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวแก่ผู้เช่าซื้อแต่อย่างใด บรรดาเงินที่ได้ใช้มาก่อนนั้นให้ริบและผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้" และจะกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องชำระค่าเช่าซื้อทุกงวดครบตามสัญญา อันจะทำให้ผู้เช่าซื้อได้รับความเสียหายจากเงื่อนไขดังกล่าว ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้เช่าซื้อจะเสียเปรียบอยู่ตลอดเพราะมาตรา ๕๗๕ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้แต่กรณีที่มีการผิดนัดชำระสองงวดหรือ ผิดในข้อสาระสำคัญและผิดนัดชำระในงวดสุดท้าย ก็ให้เจ้าของกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้น และริบบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อนเท่านั้น ถึงแม้ว่ามาตรา ๕๗๕ เป็นกรณีที่กฎหมายบังคับไว้ก็ตาม แต่เป็นบทบังคับที่ไม่ตายตัว (jus Dispositivum) จึงเป็นเหตุให้ ผู้ให้เช่าซื้อสามารถที่จะกำหนดเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปได้โดยอิสระ และผู้ให้เช่าซื้อสามารถเรียก ค่าเช่า (ค่าใช้ทรัพย์สิน) และค่าเสียหายจากการใช้ทรัพย์สินที่ผิดปกติดังตาม มาตรา ๓๔๐ ดังนั้น เงื่อนไขที่ยกเว้นมาตรา ๕๗๕ น่าจะขัดต่อเหตุผลในการร่างกฎหมายเพราะมาตรา ๕๗๕ มีวัตถุประสงค์ที่มุ่งจะคุ้มครองผู้เช่าซื้อด้วยเหตุผลตามที่กล่าวไว้ข้างต้น

(16) วรวิทย์ ฤทธิพิศ, อ้างแล้ว, หน้า 81

3.2.2. เงื่อนไขที่ยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ให้เช่าซื้อเพื่อความ ชำรุดบกพร่องและการรอนสิทธิ

สำหรับเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดในความชำรุดบกพร่องและการรอนสิทธิในสัญญาเช่าซื้อนั้น ผู้เขียนเห็นว่า เป็นเงื่อนไขที่ทำให้ฝ่ายผู้เช่าซื้อเสียเปรียบโดยตลอด เพราะในขณะทำสัญญานั้น ทรัพย์สินที่เช่าซื้อเมื่อพิจารณาสภาพโดยรวมทั่วไปแล้ว ย่อมมีความสมบูรณ์ทุกประการ โดยพิจารณาจากภายนอกเท่านั้น หากเป็นสินค้าที่ไม่มีเทคโนโลยีซับซ้อน มีระบบกลไกที่ง่ายต่อการใช้ประโยชน์ ผู้เช่าซื้อเองก็จะสามารถตรวจสอบคุณภาพได้ โดยใช้เวลาไม่มากนัก ผู้เช่าซื้อก็จะได้ทราบถึงความสมบูรณ์ต่าง ๆ ของสินค้าที่เช่าซื้อนั้นในขณะทำสัญญา หากสินค้าที่เช่าซื้อนั้น มีความชำรุดบกพร่องก็ง่ายต่อการขอเปลี่ยนสินค้าประเภทเดียวกันเป็นชิ้นใหม่ได้ แต่ถ้าหากว่าสินค้าชนิดนั้น เป็นสินค้าที่มีเทคโนโลยีสูง เช่น คอมพิวเตอร์ รถยนต์ เครื่องจักรอันทันสมัย ซึ่งปกติในการซื้อขายหรือการเช่าซื้อสินค้าประเภทนี้ จะมีการรับประกันคุณภาพ เพื่อรับรองคุณภาพของสินค้าดังกล่าว ซึ่งในการรับประกันคุณภาพของสินค้านั้น ส่วนใหญ่จะมีแต่เฉพาะในกรณีที่เช่าซื้อสินค้าใหม่เท่านั้น ซึ่งจะได้จากใบรับประกันคุณภาพที่แนบมาด้วย ซึ่งไม่น่าจะมีปัญหาในเรื่องนี้แต่ประการใด สินค้าดังกล่าว เช่น โทรทัศน์ โทรศัทพ์มือถือ เครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ และรถยนต์ บางยี่ห้อ ฯลฯ จะได้รับประกันคุณภาพ ซึ่งในส่วนนี้ผู้ซื้อเช่าซื้อเองก็น่าจะเป็นที่พอใจ แต่การรับประกันคุณภาพของสินค้าที่เช่าซื้อจากผู้ให้เช่าซื้อนั้น มีจำนวนที่น้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนของผู้ประกอบกิจการให้เช่าซื้อทั้งหมด ที่มีในประเทศ และจากการที่บริษัทผู้ขายสินค้า มีความต้องการที่จะระบายสินค้าของตน ออกสู่ตลาดให้มากที่สุดไม่ว่าจะโดยวิธีใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขายปกติ หรือแม้แต่การให้เช่าซื้อ ซึ่งการให้เช่าซื้อเป็นวิธีการแก้ปัญหาในกรณีที่ ผู้ซื้อไม่มีเงินสดเพียงพอกับสินค้าชนิดนั้น ๆ จึงต้องใช้วิธีการเช่าซื้อแทน โดยบริษัทผู้ขายจะมีบริการแผนกสินค้าเงินผ่อน สำหรับที่จะให้บริการแก่ลูกค้าที่จะทำการเช่าซื้อสินค้า หรือหากบริษัทผู้ขายไม่มีแผนกสินค้าเงินผ่อน ทางบริษัทผู้ขายจะทำการจัดหาบริษัทเงินทุน หรือบริษัทผู้ประกอบกิจการให้เช่าซื้อ เข้ามาเป็นผู้ให้เช่าซื้อแทน โดยมีวิธีการที่กล่าวไว้ในหัวข้อที่ 2 ผู้เช่าซื้อก็ต้องเข้าร่วมในการทำสัญญาเช่าซื้อ กับบริษัทผู้ให้เช่าซื้อ ที่บริษัทผู้ขายสินค้าชนิดนั้นจัดหามาให้ ซึ่งในทางปฏิบัติ บริษัทเงินทุน มักจะต้องมีพนักงานของบริษัทตน

ประจำอยู่ที่บริษัทเจ้าของสินค้าไว้คอยให้บริการ ในกรณีที่มัลลิก้ามาเข้าซื้อสินค้าจะ
 ได้ทำสัญญาเข้าซื้อได้ทันที ซึ่งการทำสัญญาเข้าซื้อนี้ยังไม่ได้รับอนุมัติจนกว่าจะผ่าน
 การตรวจสอบสินเชื่อก่อน¹⁷ ผู้เข้าซื้อเองก็ต้องจ่ายสมเข้าร่วมทำสัญญาเข้าซื้อกับ
 บริษัทเงินทุน สถาบันการเงิน ฯลฯ ที่เข้ามาเป็นผู้ให้เข้าซื้อแทนบริษัทผู้ขายสินค้าใน
 ตอนแรก ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่า สัญญาเข้าซื้อที่ผู้ให้เข้าซื้อจัดมานั้นย่อมเป็นสัญญาเข้าซื้อ
 สำเร็จรูป ที่จะต้องมีเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดในความชำรุดบก
 พร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิไว้แล้ว เนื่องจากบริษัทผู้ให้เข้าซื้อที่เข้ามาแทนบริษัทผู้
 ขายซึ่งเป็นเจ้าของสินค้าในตอนแรกไม่ใช่ผู้ผลิตสินค้านั้น ๆ จึงไม่จำเป็นที่จะต้อง
 ร่วมแสดงความรับผิดในกรณีที่สินค้านั้น มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน อันเป็นสาเหตุให้
 เกิดความชำรุดบกพร่องได้ จึงต้องกำหนดเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับ
 ผิดในความชำรุดบกพร่อง และเพื่อการรอนสิทธิไว้ ก็เพื่อที่จะสามารถปฏิเสธความ
 รับผิดจากความชำรุดเสียหายที่จะเกิดแก่สินค้าที่เข้าซื้อ ดังนั้น เงื่อนไขดังกล่าวแสดง
 ให้เห็นถึงเจตนาที่จะปฏิเสธความรับผิดชอบในกรณีเกิดความชำรุดบกพร่องของสินค้า
 ที่เข้าซื้อ จึงเป็นเงื่อนไขที่น่าจะก่อให้เกิดการเสียเปรียบแก่ผู้เข้าซื้อ โดยผู้ให้เข้า
 ซื้ออาศัยบทบัญญัติที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๘๓, ๕๘๔ ลักษณะ
 ข้อหาที่บัญญัติยกเว้นในเรื่องนี้ไว้ เพื่อยกเว้นความรับผิดของผู้ให้เข้าซื้อเอง

โดยปกติแล้วผู้ให้เข้าซื้อ มีหน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เข้าซื้อในสภาพเป็น
 ปกติ และจะส่งมอบทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่องไม่ได้ ฉะนั้นโดยผลของกฎหมายแล้วผู้ให้
 เข้าซื้อ จะต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินที่เข้าซื้อเสมอไม่ว่าตนจะทราบ
 ถึงความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินว่ามีอยู่หรือไม่ก็ตาม ซึ่งเป็นไปตามหลัก "ผู้ขาย
 ต้องระวังและรับผิดชอบเสมอ" (Caveat Venditor) ตามมาตรา ๕๗๖ วรรคสอง
 ในเรื่องความรับผิดของผู้ขาย ซึ่งมาตรา ๕๗๖ สามารถนำมาใช้กับเรื่องเข้าซื้อได้
 เนื่องจากว่า สัญญาเข้าซื้อเป็นสัญญาเช่าทรัพย์สินประเภทหนึ่ง จึงสามารถที่จะนำบท
 บัญญัติเรื่องเช่าทรัพย์สินมาใช้กับเรื่องเข้าซื้อได้ และบทบัญญัติในเรื่องเช่าทรัพย์สินตาม
 มาตรา ๕๕๔ นั้น ได้บัญญัติไว้ว่า "การส่งมอบทรัพย์สินซึ่งเช่าก็ดี ความรับผิดของ
 ผู้ให้เช่าในกรณีชำรุดบกพร่องและรอนสิทธิก็ดี ผลแห่งข้อสัญญาว่าจะไม่ต้องรับผิดก็ดี
 เหล่านี้ ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติทั้งหลายแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการซื้อขาย

(17) สาขิต ริงคสิริ, อ้างแล้ว, หน้า 34

อนุโลมความตามควร” ดังนั้น มาตรา ๔๗๒ ซึ่งเป็นบทบัญญัติในเรื่องซื้อขาย จึงนำมาใช้กับเรื่องเช่าทรัพย์ รวมถึงเรื่องเช่าซื้อได้โดยอนุโลม แต่ขอบเขตของมาตรา ๔๗๒ นั้น สามารถที่จะคุ้มครองผู้เช่าซื้อในกรณีที่เป็นการชำระคูปองที่มีอยู่ก่อนแล้ว หรือมีอยู่ในขณะทำสัญญาซื้อขาย หรือในเวลาที่ยังมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ส่วนความชำระคูปองที่มีขึ้นภายหลังผู้เช่าซื้อไม่ต้องรับผิดชอบ¹⁸

จะเห็นได้ว่าขอบเขตในการที่จะคุ้มครองผู้เช่าซื้อตาม มาตรา ๔๗๒ ไม่สามารถที่จะคุ้มครองผู้เช่าซื้อในกรณีดังกล่าวได้ เนื่องจากเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิด ในความชำระคูปองหรือเพื่อการรอนสิทธิในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปนั้น มีวัตถุประสงค์ที่จะปิดความรับผิดชอบของผู้ให้เช่าซื้อ ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปนั้น เกิดชำรุดเสียหายภายหลังจากที่ได้ทำสัญญาเช่าซื้อไปแล้ว และผู้ให้เช่าซื้อสามารถที่จะกำหนดเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นความรับผิดเพื่อความชำระคูปองหรือเพื่อการรอนสิทธิไว้ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป เพื่อให้ผลของเงื่อนไขดังกล่าว มีผลในการปิดความรับผิดของผู้ให้เช่าซื้อในความชำระคูปองที่ปรากฏภายหลังจากการทำสัญญาเช่าซื้อ หรือภายหลังจากที่มีการส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อได้ โดยอาศัยบทบัญญัติที่อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยเรื่องซื้อขายมาใช้บังคับโดยอนุโลมตาม มาตรา ๔๘๓ เป็นการตกลงยกเว้น ความรับผิดในความชำระคูปองและการรอนสิทธิ ซึ่งบทบัญญัติตาม มาตรา ๔๘๓ สามารถที่จะนำมาใช้กับเรื่องเช่าซื้อได้ด้วยเหตุผลเดียวกันกับ มาตรา ๔๗๒ ตามที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

มาตรา ๔๘๓ " คู่สัญญาซื้อขายจะตกลงกันว่าผู้ขายจะไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความชำระคูปองหรือเพื่อการรอนสิทธิก็ได้ " จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติในมาตรานี้ เป็นข้อยกเว้นที่กฎหมายบัญญัติรองรับในเรื่องนี้ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และสามารถที่จะนำมาใช้กับเรื่องเช่าซื้อได้เช่นกัน และในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปมักจะมีเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดในความชำระคูปอง หรือเพื่อการรอนสิทธิของผู้ให้เช่าซื้อไว้ในสัญญาแล้ว ดังนั้น ผู้ให้เช่าซื้อย่อมไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อการนี้ เนื่องจากบทบัญญัติตาม มาตรา ๔๘๓ ได้บัญญัติไว้เป็นที่ชัดเจนอยู่แล้วว่า คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย สามารถที่จะตกลงกำหนดเงื่อนไขในการยกเว้นความรับผิดเพื่อความชำระคูปองหรือเพื่อการรอนสิทธิไว้ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจึงได้รับโอกาสที่

(18) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 459/2514

กฎหมายเปิดช่องไว้ ทำการตกลงยกเว้นความรับผิดดังกล่าว เพื่อที่จะทำการผลัก
ภาระในเรื่องความรับผิดในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้น ให้แก่ผู้เช่าซื้อ
โดยที่ผู้เช่าซื้อไม่มีทางที่ปฏิเสธเงื่อนไขดังกล่าวได้

ดังนั้น เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้บัญญัติห้ามไว้อย่างชัดเจนว่า
ไม่ให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดร่างหรือผนวกเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้น หรือจำกัด
ความรับผิดของตนเข้าไว้ในสัญญา และในขณะที่เขวกันก็หาได้บัญญัติไว้ว่า คู่สัญญา
ฝ่ายที่อ้างข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิด จะอ้างข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดได้
ก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่า อีกฝ่ายหนึ่งตกลงด้วยชัดแจ้งไม่¹⁹ เช่นในกรณี ของมาตรา
๔๘๓ ซึ่งในกรณีตาม มาตรา ๔๘๓ นั้น มิได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนแต่ประการใดใน
กรณีที่ว่า หากเกิดกรณีขึ้น ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องทำอะไร ถึงขนาดที่จะพิสูจน์ให้ได้
ชัดเจนว่า ผู้ซื้อหรือผู้เช่าซื้อได้ทำการตกลงกับผู้ให้เช่าซื้อว่า หากเกิดกรณีขึ้น ผู้ให้
เช่าซื้อจะไม่ต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธิในทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อนั้น
และในทางตรงกันข้าม มาตรา ๔๘๓ ก็มิได้บัญญัติไว้แต่อย่างใดในการที่จะให้โอกาส
แก่ผู้เช่าซื้อให้ได้มีการรักษาผลประโยชน์แก่ตน เช่น ผู้เช่าซื้อจะต้องทำการพิสูจน์
อย่างไรว่า เงื่อนไขที่จำกัดความรับผิดในความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอน
สิทธินั้น ได้มีการผนวกอยู่ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปก่อนหน้านั้นแล้ว โดยที่ฝ่ายผู้เช่า
ซื้อไม่มีโอกาสต่อรองแต่อย่างใด เนื่องจากสัญญานั้น เป็นสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป

ตามที่กล่าวมา แม้ว่าทางฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อ ก็จะพยายามสืบพยานบุคคล เพื่อ
ให้ได้ความว่า ผู้เช่าซื้อได้มีการรับทราบถึงเงื่อนไขดังกล่าวและได้ตกลงอย่างชัด
แจ้งในกรณีที่ ผู้ให้เช่าซื้อจะไม่ต้องรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอน
สิทธิ หรือผู้ให้เช่าซื้ออาจจะต้องพิสูจน์ให้ถึงขนาดที่ว่า ในการเข้าทำสัญญาเช่าซื้อ
ผู้เช่าซื้อได้ตกลงลงชื่อรับรู้เงื่อนไขดังกล่าวในสัญญาสำเร็จรูปแล้ว ซึ่งถือได้ว่ายอม
เข้าผูกพันในสัญญานั้นด้วยใจสมัคร จากวิธีการดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้ให้เช่าซื้อ
สามารถทำการต่อสู้คดี เพื่อให้ผลของคดีออกมาในลักษณะที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตน
ได้ แต่ในทางกลับกัน ทางฝ่ายผู้เช่าซื้อนั้น ไม่สามารถที่จะต่อสู้คดีโดยหวังในผลของ
คดีได้มากเท่าใด เนื่องจากการที่แนวคำพิพากษาของศาลไทย ได้ตัดสินโดยอาศัย
หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการทำสัญญามาโดยตลอด

(19) สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ "ข้อจำกัดความรับผิดในสัญญา"วารสารนิติศาสตร์" ปีที่ 16
ฉบับที่ 3 กันยายน 2529, หน้า 130

ดังนั้น ในข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้เช่าซื้อได้ลงชื่อไว้ในสัญญาสำเร็จรูปนั้นเท่ากับยอมผูกพันตนในมูลหนี้ ที่จะเกิดขึ้นตามสัญญาเช่าซื้อโดยตลอด แต่ถึงอย่างไรก็ตาม แม้ว่า มาตรา ๔๘๓ เป็นบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้ผู้ให้เช่าซื้อสามารถที่จะกำหนดเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดในความชำรุดบกพร่อง และเพื่อการรอนสิทธิของทรัพย์สินที่เช่าซื้อทำให้ผู้เช่าซื้อเสียเปรียบในกรณีดังกล่าว โดยที่ผู้ให้เช่าซื้อได้อาศัยกฎหมายที่เปิดช่องไว้ให้ทำได้ก็ตาม จึงเท่ากับว่า มาตรา ๔๘๓ เป็นข้อยกเว้นหลักที่ว่า *"ผู้ขายต้องระวังและรับผิดชอบเสมอ"* Caveat Venditor โดยจะเห็นได้ชัดเจนใน มาตรา ๔๗๒ ซึ่งเป็นหลักที่ว่า ผู้ขายหรือผู้ให้เช่าซื้อต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องตาม มาตรา ๔๗๒ วรคสอง จะเห็นได้ว่าผู้ขาย หรือผู้ให้เช่าซื้อจะต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องเสมอ โดยหมายรวมถึงกรณี ทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อยังไม่ได้รับการซ่อมแซมคดีแล้ว คือยังมีความชำรุดบกพร่องอยู่บ้างก่อนทำสัญญาเช่าซื้อเท่านั้น ซึ่งในกรณีของสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปที่มีการกำหนดเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้น หรือจำกัดความรับผิดในความชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธินั้น มีวัตถุประสงค์ที่จะปิดความรับผิดของผู้ให้เช่าซื้อในกรณีดังกล่าว ภายหลังจากที่ได้ทำสัญญาเช่าซื้อหรือส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปแล้ว ซึ่งอยู่นอกเหนือไปจากความหมายของมาตรา ๔๗๒ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม หากคู่สัญญา คือผู้ให้เช่าซื้อกับผู้เช่าซื้อ ตกลงยกเว้นความรับผิดในกรณีดังกล่าวไว้ในสัญญาเช่าซื้อ ผลก็คือ ผู้ให้เช่าซื้อไม่ต้องรับผิดในกรณีดังกล่าวตาม มาตรา ๔๘๓ ซึ่งเป็นข้อยกเว้นในเรื่องนี้ไว้ ดังนั้น เมื่อกฎหมายเปิดโอกาสให้ผู้ให้เช่าซื้อสามารถกำหนดเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดตาม มาตรา ๔๘๓ ทำให้ผู้เช่าซื้อเสียเปรียบในการเข้าทำสัญญาเช่าซื้อ โดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะซื้อขายที่มีอยู่

ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้นว่า หลักกฎหมายทุกหลักย่อมมีข้อยกเว้นเสมอ ดังนั้นเพื่อความเป็นธรรม กฎหมายจึงต้องมีบทบัญญัติที่มีลักษณะเป็น ข้อยกเว้นของข้อยกเว้นอีกทอดหนึ่ง เช่นกัน ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติใน มาตรา ๔๘๕ ที่ได้บัญญัติไว้ว่า *"ข้อสัญญาว่าจะไม่ต้องรับผิดนั้น ไม่อาจคุ้มครองความรับผิดของผู้ขายในผลของการอันผู้ขายได้กระทำไปเองหรือผลแห่งข้อความจริงอันผู้ขายได้รู้อยู่แล้วและปกปิดเสีย"* ซึ่งจะเห็นได้ว่า มาตรา ๔๘๕ เป็นบทบัญญัติที่ยกเว้นบทบัญญัติมาตรา ๔๘๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบทบัญญัติใน มาตรา ๔๘๕ นั้นมีผลใช้บังคับ ในอันที่จะสามารถคุ้มครองผู้เช่าซื้อในกรณีดังกล่าวได้ โดยเป็นการ

อนุโลมมาใช้กับเรื่องเช่าซื้อได้ด้วยเหตุผลเดียวกันกับ มาตรา ๔๗๒, ๔๘๓ ดังนั้น ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้บทบัญญัติ มาตรา ๔๘๕ คือ ยกเว้นบทบัญญัติตาม มาตรา ๔๘๓ ที่สามารถให้คู่สัญญาตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดในความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิในสัญญาได้ ให้มีผลกลับมาคุ้มครองผู้เช่าซื้อในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปในกรณีดังกล่าวได้ เป็นการย้อนกลับไปสู่หลักเดิมคือ "ผู้ขายจะต้องระวังและรับผิดชอบเสมอ" ตามมาตรา ๔๗๒ วรรคสอง จึงทำให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องรับผิดในกรณีดังกล่าว แม้ว่าจะกำหนดเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของตนไว้ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปก็ตาม ซึ่งบทบัญญัติตาม มาตรา ๔๘๕ ดังกล่าวนี้อาจให้ความคุ้มครองแก่ผู้เช่าซื้อได้ และจะเกิดผลในทางตรงกันข้ามต่อผู้ให้เช่าซื้อ กล่าวคือ ทำให้เงื่อนไขที่กำหนดยกเว้นในเรื่องนี้ไว้ในสัญญาเช่าซื้อ โดยอาศัย มาตรา ๔๘๓ นั้น ไม่มีผลที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้ให้เช่าซื้อต่อไป แต่กลับมาให้ความคุ้มครองแก่ผู้เช่าซื้อในกรณีดังกล่าวได้ ซึ่งมาตรา ๔๘๕ เป็นบทบัญญัติ ที่น่าจะแก้ไขปัญหาที่ก่อให้เกิดการเสียหายเปรียบแก่ผู้เช่าซื้อ จากเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดในความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิได้ก็ตาม แต่มาตรา ๔๘๕ มีขอบเขตที่จำกัดสามารถให้ความคุ้มครองผู้เช่าซื้อได้เพียง 2 กรณีเท่านั้นคือ

1. ความรับผิดของผู้ให้เช่าซื้อในผลของการที่ผู้ให้เช่าซื้อได้กระทำไปเอง

เช่น ก. ผู้ให้เช่าซื้อทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ให้กับ ข. ผู้เช่าซื้อ ในระหว่างที่ยังไม่ได้ส่งมอบรถยนต์แก่ ข. ก. ได้นำรถยนต์คันดังกล่าวไปขับ เกิดอุบัติเหตุชนเสาไฟฟ้าเป็นเหตุให้รถยนต์คันดังกล่าวได้รับความเสียหาย กล่าวคือ ก. ชนหัก ไฟหน้าแตก ดังนี้ ก. จะต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องนั้น แม้ว่าจะมีเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อว่า หากมีความชำรุดบกพร่องใด ๆ เกิดขึ้น ก. จะไม่ต้องรับผิดชอบก็ตาม แต่เงื่อนไขที่ยกเว้นความรับผิดในความชำรุดบกพร่องในสัญญาเช่าซื้อนั้น จะไม่สามารถคุ้มครอง ก. ให้ไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีดังกล่าวได้ เนื่องจากเป็นการกระทำที่ ก. ผู้ให้เช่าซื้อได้กระทำไปเอง

ก. ผู้ให้เข้าชื่อทำสัญญาเข้าชื่อรถยนต์ให้กับ ข. ผู้เข้าชื่อในระหว่างที่ยังไม่ได้ส่งมอบรถยนต์แก่ ข. แต่ ก. ได้นำรถยนต์คันดังกล่าวไปซ่อมบำรุง แต่ไม่ได้ชำระค่าซ่อมให้แก่ผู้ซ่อม ผู้ซ่อมจึงใช้สิทธิยึดหน่วงรถยนต์คันดังกล่าวไว้ และในสัญญาเข้าชื่อมีเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นความรับผิดในการรอนสิทธิไว้ ซึ่งเงื่อนไขในสัญญาเข้าชื่อดังกล่าว ไม่สามารถที่จะคุ้มครอง ก. ผู้ให้เข้าชื่อให้ไม่ต้องรับผิดในกรณีนี้ได้ เนื่องจากเป็นการกระทำที่ ก. ผู้ให้เข้าชื่อได้กระทำลงไปเอง

2. ความรับผิดในกรณีที่ผู้ให้เข้าชื่อไม่ได้กระทำไปเอง แต่ผู้ให้เข้าชื่อ รู้ในข้อเท็จจริงนั้น และปกปิดเสีย

เช่น ก. ผู้ให้เข้าชื่อทำสัญญาเข้าชื่อรถยนต์ให้กับ ข. ผู้เข้าชื่อ โดยที่ ก. รู้อยู่แล้วว่ารถยนต์คันดังกล่าว ได้ถูกขโมยมา และในสัญญาเข้าชื่อมีเงื่อนไขที่ยกเว้นความรับผิดในการรอนสิทธิไว้ก็ตาม แต่เงื่อนไขดังกล่าว ไม่สามารถที่จะคุ้มครอง ก. ผู้ให้เข้าชื่อให้ไม่ต้องรับผิดในกรณีดังกล่าวได้ เนื่องจาก ก. รู้ความจริงและปกปิดเสีย

ก. ผู้ให้เข้าชื่อทำสัญญาเข้าชื่อรถยนต์ให้กับ ข. ผู้เข้าชื่อ โดยที่ ก. รู้อยู่แล้วว่ารถยนต์คันดังกล่าว มีความชำรุดบกพร่องในส่วนของระบบส่งกำลังขับเคลื่อน (เพลลา) แต่ ก. ไม่ได้บอกความจริงแก่ ข. ซึ่งในสัญญาเข้าชื่อมีเงื่อนไขยกเว้นความรับผิดในความชำรุดบกพร่อง ต่อมาระบบส่งกำลังขับเคลื่อนของรถยนต์คันดังกล่าวเกิดเสียหาย (เพลลาหัก) ดังนั้น ก. ต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของรถยนต์คันดังกล่าวแก่ ข. และ ก. จะปฏิเสธความรับผิดโดยอ้างว่าในสัญญาเข้าชื่อมีเงื่อนไขยกเว้นความรับผิดในกรณีดังกล่าวไม่ได้

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติในการคุ้มครองผู้เข้าชื่อตาม มาตรา ๔๘๕ แทบจะ ไม่มีการคุ้มครองผู้เข้าชื่อได้อย่างเพียงพอกับปัญหาที่เกิดขึ้น เนื่องจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น อาจจะไปไม่ถึงกรณีของมาตรา ๔๘๕ ดังกล่าวก็ได้ และที่สำคัญปัญหาผู้เข้าชื่อได้รู้ถึงความชำรุดบกพร่องหรือไม่นั้น เป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ศาลต้องวินิจฉัยจากพยานหลักฐาน ส่วนปัญหาว่าเมื่อใดจะถือว่าผู้เข้าชื่อได้รู้ หรือควรจะได้รู้ หากได้ใช้ความระมัดระวังพึงคาดหมายได้ของวิญญูชนนั้น นับว่าเป็นปัญหาที่ยาก ซึ่งต้องพิจารณาตามข้อเท็จจริงเป็นกรณีไป

ซึ่งในเรื่องดังกล่าวยังไม่มีคำพิพากษาฎีกาในสัญญาเช่าซื้อโดยตรง แต่มีคำพิพากษาฎีกา ที่พอจะวินิจฉัยเทียบเคียงได้ คือ คำพิพากษาฎีกาที่ 76/2496 โดยวินิจฉัยว่า " สัญญาซื้อขายรถยนต์มีว่า จำเลยมีหน้าที่ส่งมอบรถยนต์ในสภาพที่ใช้เดินได้ ไม่ใช่เศษเหล็ก " จากผลในการวินิจฉัยของคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวพอจะให้เห็นนิษฐานได้ว่า หากมีคดีเช่าซื้อที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ศาลไทยคงจะใช้แนวทางของคำพิพากษาดังกล่าวเป็นแนวทางวินิจฉัยคดี

ตามที่ได้กล่าวมานั้น เป็นกรณีให้ผู้ให้เช่าซื้อไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบการรื้อถอนและการรอนสิทธิ โดยผลของเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาเช่าซื้อก็ตาม ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าว มักจะถูกกำหนดไว้ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปโดยตลอด ซึ่งในความรู้สึกของผู้ให้เช่าซื้อเองนั้น อาจจะเห็นว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญ อันที่จะเป็นการรักษาผลประโยชน์ของฝ่ายตนได้มากข้อหนึ่ง ซึ่งในเรื่องเงื่อนไขที่จำกัดความรับผิดชอบ ความชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธิ นั้น มีคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาไม่มากเท่าใดนัก จึงยังต้องรอพิจารณาต่อไปว่าแนวบรรทัดฐานของศาลฎีกาที่จะออกมานั้น มีลักษณะที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้ให้เช่าซื้อในเรื่องนี้ได้ลักษณะอย่างไร

3.2.3 เงื่อนไขที่ตกลงให้ผู้ให้เช่าซื้อ จำต้องรับผิดชอบในกรณี ทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหาย หรือบุบสลายไปด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม แม้แต่เหตุสุดวิสัย

ตามบทบัญญัติที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น แม้ว่าจะไม่มีบทบัญญัติในเรื่องนี้โดยตรงก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาแล้ว ถือได้ว่า สัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาเช่าทรัพย์สินชนิดหนึ่งเช่นกัน ถึงแม้ว่ากฎหมายลักษณะเช่าซื้อจะไม่มีบทบัญญัติ ให้นำบทบัญญัติกฎหมายลักษณะเช่าทรัพย์สินมาใช้ได้ก็ตาม แต่เมื่อเป็นเรื่องเช่า ผลก็คือ

"ในระหว่างเช่าซื้อต้องนำเอาบทบัญญัติกฎหมายลักษณะเช่าทรัพย์สินมาใช้ในเรื่องเช่าซื้อด้วยเท่าที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติกฎหมายลักษณะเช่าซื้อที่กล่าวไว้โดยเฉพาะอยู่แล้ว" ²⁰ ฉะนั้น ในเรื่องความระงับแห่งสัญญาเช่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีอยู่ในมาตรา ๕๖๗ ในเรื่องเช่าทรัพย์สินที่บัญญัติว่า " ถ้าทรัพย์สินซึ่งให้เช่าสูญหายไปทั้งหมดไซ้ ท่านว่าสัญญาเช่าก็ย่อมระงับไปด้วย" ซึ่งบทบัญญัติตามมาตรา ๕๖๗

สามารถที่จะนำมาใช้ในเรื่องเข้าชื่อได้ คือ หากเกิดกรณีทรัพย์ที่เข้าชื่อสูญหายไป สัญญาเข้าชื่อย่อมระงับไปด้วย

โดยปกติเมื่อทรัพย์ที่เข้าชื่อสูญหายไปทั้งหมดสัญญาเข้าชื่อก็ย่อมระงับ และผู้เข้าชื่อก็ไม่ต้องชำระค่าเข้าชื่อต่อไป และหากทรัพย์สูญหายไปเพราะเหตุสุดวิสัย ผู้เข้าชื่อก็ไม่ต้องรับผิดชอบใช้ราคาของทรัพย์ที่เข้าชื่อ เฉพาะในส่วนที่ยังไม่ได้ชำระ เพราะเหตุที่ว่า หากทรัพย์ที่เข้าชื่อสูญหายไปหมด สัญญาเข้าชื่อเป็นอันระงับไป เพราะขาดวัตถุแห่งหนี้²¹

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4593/2531 สัญญาเข้าชื่อเป็นสัญญาเช่าทรัพย์ประเภทหนึ่งจึงต้องนำบทบัญญัติลักษณะเช่าทรัพย์มาใช้บังคับด้วย เมื่อรถยนต์ที่เข้าชื่อสูญหาย สัญญาเข้าชื่อย่อมระงับไปตั้งแต่วันที่รถยนต์สูญหาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๖๗ ผู้ให้เช่าชื่อจะฟ้องเรียกค่าเข้าชื่อที่ยังค้างอยู่ตั้งแต่วันที่รถยนต์ที่เข้าชื่อสูญหายไปหาได้ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 304/2522 จำเลยเช่าชื่อรถยนต์ไปจากโจทก์ ได้จอดรถยนต์ไว้ที่ถนน แล้วถูกคนร้ายลักไป เมื่อถนนดังกล่าวเป็นที่จอดรถได้และมีรถยนต์คันอื่นจอดอยู่หลายคัน ดังนั้นจะเรียกว่าจำเลยประมาทเลินเล่อไม่ได้ เมื่อรถยนต์ดังกล่าวถูกขโมยลักไป สัญญาเข้าชื่อย่อมระงับ ตาม ป.พ.พ. ๕๗๖ ประมวลกฎหมาย ๕๖๗ จำเลยไม่ต้องชำระเงินค่าเข้าชื่อหรือค่าเสียหายตั้งแต่งวดที่รถหายเป็นต้นไป

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1576/2524 สัญญาเข้าชื่อเป็นสัญญาเช่าทรัพย์ประเภทหนึ่ง จึงนำบทบัญญัติกฎหมายลักษณะเช่าทรัพย์มาใช้บังคับด้วย เมื่อรถยนต์ที่เข้าชื่อสูญหาย สัญญาเข้าชื่อย่อมระงับลง ตั้งแต่วันที่รถยนต์สูญหายไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๖๗ จำเลยที่ ๑ จึงมีหน้าที่ชำระค่าเข้าชื่อเฉพาะงวดที่รถยนต์ยังไม่สูญหาย และไม่ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายที่โจทก์อาจนำรถยนต์คันนี้ไปแสวงหาประโยชน์ได้อีก แต่เมื่อสัญญาเข้าชื่อระบุว่าหากเกิดการเสียหายขึ้นแก่รถยนต์ไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ผู้เช่าชื่อยินยอมชดใช้ค่าหรือราคารถยนต์ให้แก่เจ้าของ จำเลยที่ ๑ จึงต้องรับผิดชอบใช้ราคารถยนต์แก่โจทก์ ส่วนราคารถยนต์นั้น สมควรกำหนดตามราคาที่จำเลยที่ ๑ จะต้องชดใช้โดยหักค่าเข้าชื่อที่ได้ชำระไปแล้วออก

(21) ไพบูลย์ เอกจริยกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าทรัพย์เข้าชื่อ, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2537 หน้า 138

จากคำพิพากษาฎีกาที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่าเดิมนั้นศาลฎีกาพิจารณา โดยมีบรรทัดฐานที่ว่า หากทรัพย์ที่เข้าซื้อเสียหาย หรือบุบสลายไปด้วยเหตุสุดวิสัย สัญญาเข้าซื้อเป็นอันระงับไปเพราะขาดวัตถุแห่งหนี้ตาม มาตรา ๕๖๗ เมื่อทรัพย์ที่เข้าซื้อสูญหายไปหมดด้วยเหตุสุดวิสัยก็ตาม สัญญาเข้าซื้อย่อมระงับและผู้เข้าซื้อก็ไม่ต้องชำระค่าเข้าซื้ออีกต่อไป แต่ในความเป็นจริงแล้วสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูปนั้น จะมีการกำหนดเงื่อนไขเอาไว้ว่า " ทรัพย์สินที่เข้าซื้อถูกโจรกรรมอัคคีภัยสูญหาย หรือบุบสลายไปด้วยเหตุสุดวิสัยก็ตาม ผู้เข้าซื้อย่อมรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว " เงื่อนไขดังกล่าว คุณแล้วไม่เป็นธรรม ทั้งนี้เพราะว่าการสูญหาย หรือการบุบสลายไปด้วยเหตุสุดวิสัยนั้น ปกติแล้วผู้เข้าซื้อไม่ต้องการให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นกับตนเองอยู่แล้ว แต่เมื่อเหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นมาทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่ความผิดหรือความประมาทเลินเล่อของผู้เข้าซื้อแต่อย่างใด จึงทำให้ผู้เข้าซื้อจะต้องสูญเสียเงินที่ได้ชำระไปแล้วโดย มิได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่เข้าซื้อ ยังต้องเสียเงินให้แก่ผู้ให้เข้าซื้อจนครบ ตามจำนวนที่ระบุไว้ในสัญญานั้นด้วย ซึ่งในปัจจุบันหากมีเงื่อนไขดังกล่าวปรากฏอยู่ในสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูปแล้ว ศาลฎีกาตัดสินว่าเงื่อนไขดังกล่าวนี้สามารถใช้บังคับได้²² โดยให้เหตุผลว่า เงื่อนไขที่ให้ผู้เข้าซื้อต้องรับผิดชอบในกรณี ทรัพย์ที่เข้าซื้อสูญหายหรือบุบสลายไปด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม แม้แต่เหตุสุดวิสัยนั้น ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

คำพิพากษาฎีกาที่ 979/2517 (ประชุมใหญ่) สัญญาเข้าซื้อรถยนต์มีข้อความว่า " แม้สัญญาฉบับนี้จะต้องผ่านการโอน การต่ออายุ หรือการเปลี่ยนมืออย่างใด ๆ หรือตัวยานยนต์อันเป็นวัตถุแห่งสัญญาต้องประสบความสูญเสีย เสียหาย หรือย่อยยับประการใด ผู้ซื้อก็หาหลุดพ้นจากหน้าที่รับผิดชอบตามสัญญานี้แต่อย่างใดไม่ ข้อสัญญาดังกล่าวมีความหมายว่า ผู้ซื้อจะต้องรับผิดชอบใช้ราคาให้แก่ผู้ขายไม่ว่ารถยนต์จะสูญหายไปด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม จึงรวมถึงการสูญหายไปเพราะเหตุสุดวิสัยด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 725/2529 ระหว่างจำเลยชำระราคาเข้าซื้อยังไม่ครบถ้วน รถได้หายไป จำเลยต้องชำระราคาให้แก่โจทก์จนครบถ้วนเป็นการยกเว้น บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๗๒ วรรคแรก ซึ่งมีใช้กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน คู่สัญญาย่อมตกลงเป็นอย่างอื่นได้ สัญญาไม่ตกเป็นโมฆะตามมาตรา ๑๑๔ (ปัจจุบันคือมาตรา ๑๕๑)

(22) คำพิพากษาฎีกาที่, 1580/2534, 1341/2515

จากคำพิพากษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ต่อมาในระยะหลังศาลฎีกาได้พิจารณาไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ให้เช่าซื้อ โดยยอมรับเงื่อนไขตามสัญญาเช่าซื้อที่ว่า ททรัพย์ที่เช่าซื้อถูกโจรกรรม อัคคีภัย สูญหาย หรือบุบสลายไปด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม แม้แต่เหตุสุดวิสัย ผู้ให้เช่าซื้อยอมรับผิดแต่เพียงผู้เดียว โดยให้เหตุผลว่าเงื่อนไขดังกล่าว ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ตาม แต่มีข้อสังเกตว่า ในเรื่องเงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อ จำต้องรับผิดชอบในกรณีที่ทรัพย์ที่เช่าซื้อ สูญหาย หรือบุบสลายไปด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม แม้แต่เหตุสุดวิสัย ในสัญญาเช่าซื้อนั้น หากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า สัญญาเช่าซื้อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ยังคงอยู่กับผู้ให้เช่าซื้อ ฉะนั้น จึงเป็นไปตามหลักในเรื่องกรรมสิทธิ์ มาตรา ๑๓๖ คือ ผู้ให้เช่าซื้อ มีอำนาจที่จะติดตามเอาทรัพย์คืน จากผู้ที่ไม่มียุติที่ยึดถือทรัพย์ที่เช่าซื้อไว้ได้ โดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา ๑๓๖ ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องอาศัยอำนาจของศาลแต่อย่างใด จึงเท่ากับว่า ผู้ให้เช่าซื้อเองควรจะเป็นผู้รับบาปเคราะห์ในเหตุภัยพิบัติที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์ เนื่องจากเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์อยู่ ดังนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจึงต้องรับผลที่เกิดจากเหตุสุดวิสัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ ส่วนในกรณีที่มูลค่าเช่าซื้อที่เหลืออยู่ตามสัญญานั้นจะบังคับกันอย่างไร ซึ่งหนึ่งในส่วนนี้ควรย้อนกลับไปพิจารณาโดยใช้หลักของสัญญาต่างตอบแทน ที่ไม่มีวัตถุประสงค์ในการโอนทรัพย์ตาม มาตรา ๓๗๖ วรรคแรก ที่บัญญัติว่า "ว่านอกจากกรณีดังกล่าวไว้ในสองมาตราก่อนถ้าการชำระหนี้ตกเป็นพันธวิสัยเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งอันจะโทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดก็ไม่ได้ไซ้รทำกันว่าลูกหนี้หามีสิทธิจะรับชำระหนี้ตอบแทนไม่..." เนื่องจากสัญญาเช่าซื้อ เป็นสัญญาที่ไม่มีวัตถุประสงค์ในการโอนทรัพย์ในขณะที่ทำสัญญา และเป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดหนึ่งที่คู่สัญญาต่างต้องปฏิบัติการชำระหนี้ตอบแทนกัน ดังนั้น จะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา ๓๗๖ วรรคแรก ซึ่งจะเห็นได้ว่าการชำระหนี้เป็นพันธวิสัยในสัญญาเช่าซื้อ คือ การที่ผู้ให้เช่าซื้อไม่สามารถส่งมอบทรัพย์ให้เช่าซื้อตามสัญญาต่อไปได้ รวมถึง การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อก็ไม่สามารถที่จะทำได้เช่นกัน ซึ่งการชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัยอันเนื่องมาจาก ทรัพย์ที่เช่าซื้อสูญหาย หรือบุบสลายไปด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม แม้แต่เหตุสุดวิสัยนั้น จะต้องเกิดภายหลังจากการทำสัญญาเช่าซื้อแล้วเท่านั้น ซึ่งการพันธวิสัยดังกล่าวนี้ ไม่อาจจะโทษใครได้ ไม่ว่าผู้ให้เช่าซื้อหรือผู้ให้เช่าซื้อก็ตาม จึงเท่ากับว่าลูกหนี้ คือผู้ให้เช่าซื้อ ไม่ต้องปฏิบัติการชำระหนี้ โดยการส่งมอบทรัพย์ที่เช่าซื้อให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อแต่อย่างใด ตามมาตรา ๓๗๖ วรรคแรก

และหากมีมูลหนี้ค่าเช่าซื้อ ที่ยังเหลืออยู่ตามสัญญาภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ ผลก็คือ ลูกหนี้ คือ ผู้ให้เช่าซื้อหลุดพ้นจากการชำระหนี้ คือการส่งมอบทรัพย์สินให้เช่าต่อไป รวมถึงการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อตาม มาตรา ๒๑๙ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อผู้ให้เช่าซื้อหลุดพ้นจากการชำระหนี้แล้ว ตามหลักในเรื่องสัญญาต่างตอบแทน ผู้ให้เช่าซื้อเองก็ไม่ควรที่จะมีสิทธิได้รับชำระหนี้ค่าเช่าซื้อที่เหลืออยู่ตามสัญญา ตอบแทนแต่อย่างใด ซึ่งมาตรา ๒๑๙ สามารถที่จะนำมาใช้บังคับแก่กรณีดังกล่าวได้ ตามหลักกฎหมายทั่วไปของเรื่องสัญญา

แต่ถึงอย่างไรก็ตามสัญญาเช่าซื้อส่วนใหญ่ มักจะตกลงไว้เป็นพิเศษในกรณีที่จะให้ผู้เช่าซื้อจำต้องรับผิดชอบในกรณีดังกล่าว แม้ว่าเงื่อนไขที่ให้ผู้เช่าซื้อรับผิดชอบในกรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ สูญหาย หรือบุบสลายไปด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม แม้แต่เหตุสุดวิสัยนั้น ศาลจะยอมรับบังคับให้เงื่อนไขดังกล่าว มีผลใช้บังคับได้ โดยให้เหตุผลว่าเงื่อนไขดังกล่าวไม่ตกเป็นโมฆะ เพราะไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ตาม ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวน่าจะเป็นเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมข้อหนึ่ง เนื่องจากในทางปฏิบัติ ผู้ให้เช่าซื้อได้กำหนดเงื่อนไขที่ตกลงให้ผู้เช่าซื้อเป็นผู้เอาประกันภัยไว้ โดยกำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อเป็นผู้รับประโยชน์จากสัญญาประกันภัยดังกล่าวไว้ทุกกรณี²³ รวมถึงกรณีที่ทรัพย์สินเช่าซื้อสูญหาย หรือบุบสลายไปด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม แม้แต่เหตุสุดวิสัย²⁴ จึงเห็นได้ชัดว่า ถึงอย่างไรก็ตาม ผู้ให้เช่าซื้อก็ยังได้รับการชดเชยจากความเสียหายในกรณีดังกล่าว จากผู้รับประกันภัยตามที่กำหนดไว้ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปอยู่แล้ว ซึ่งน่าจะเพียงพอต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ให้เช่าซื้อ และมีความเป็นธรรมตามสมควรแก่กรณี แต่เหตุใดจึงกำหนดให้ผู้เช่าซื้อจำต้องรับผิดชอบตามเงื่อนไขดังกล่าว ถึงแม้ว่าเงื่อนไขดังกล่าวจะไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และศาลจะยอมรับให้มีผลบังคับใช้ก็ตาม แต่เงื่อนไขดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่า น่าจะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วยเหตุผลตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

(23) เกริก วณิชกุล, อ้างแล้ว, หน้า 38

(24) โปรตดู ภาคผนวก เอกสารหมายเลข 1

4. ปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป

ปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์สำเร็จรูปนั้น นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญ ในอันที่จะก่อให้เกิดการเสียเปรียบแก่ผู้เช่าซื้อ ทั้งในกรณีที่ผู้ใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปเป็น นิติบุคคล เช่น บริษัทเงินทุน สถาบันการเงิน บริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญ และผู้ประกอบการธุรกิจให้เช่าซื้อสังหาริมทรัพย์ที่เป็นบุคคลธรรมดา หรือผู้ค้ารายย่อย ดังนั้น จากการที่ผู้ให้เช่าซื้อทั้ง 2 ประเภทนี้ ได้ใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจ จึงก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าวตามมา ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่นั้นจะไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก เนื่องจากสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปที่ผู้ให้เช่าซื้อใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ส่วนมากจะมีความคล้ายคลึงกันในรูปแบบ ตลอดจนสาระสำคัญของสัญญา โดยมุ่งที่จะผลัดภาระความรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้แก่ผู้เช่าซื้อ ตลอดจนถึงความรับผิดชอบของผู้เช่าซื้อ ในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญา รวมไปถึงจนถึงการคิดดอกเบี้ยที่ระบุไว้ในสัญญาที่เกินกว่าอัตราที่ควรจะเป็น ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

4.1 ปัญหาที่เกิดจากผู้ให้เช่าซื้อไม่ระบุราคาสินค้าที่เช่าซื้อเป็นราคาเงินสดตามที่ตกลงไว้ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป

ในเรื่องที่เกี่ยวกับราคาเงินสดตามที่ตกลงของทรัพย์ที่เช่าซื้อนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๗๒ ถึงมาตรา ๕๗๔ ก็มีได้บัญญัติไว้แต่อย่างใด ว่าสัญญาเช่าซื้อจะต้องระบุราคาเงินสดตามที่ตกลงของทรัพย์ที่เช่าซื้อไว้ในสัญญาเช่าซื้อ จึงเป็นเหตุให้ ผู้ให้เช่าซื้ออาศัยช่องว่างของกฎหมาย ไม่ระบุราคาเงินสดตามที่ตกลง ไว้ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป ก็เพื่อที่จะชักจูงโน้มน้าวให้ผู้เช่าซื้อตกลงเข้าร่วมทำสัญญาได้ง่ายขึ้น เนื่องจากผู้เช่าซื้อไม่สามารถที่จะพิจารณาเปรียบเทียบระหว่าง ราคาเงินสดตามที่ตกลงของทรัพย์ที่เช่าซื้อในขณะนั้น กับจำนวนเงินที่จะต้องผ่อนชำระทุกงวด พร้อมดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ในสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งหากผู้เช่าซื้อได้มีโอกาสที่พิจารณาเปรียบเทียบ ในเรื่องความแตกต่างของราคาแล้ว จะทราบโดยทันทีว่า ราคาที่ต้องผ่อนชำระทุกงวดพร้อมดอกเบี้ยในสัญญาเช่าซื้อนั้นสูงกว่าราคาเงินสดตามที่ตกลงของทรัพย์ที่เช่าซื้อจนเกินกว่าความน่าจะเป็น อันอาจ

จะเป็นการทำให้ผู้เช่าซื้อที่กำลังตัดสินใจเช่าทำสัญญาในขณะนั้น เปลี่ยนใจกลับไปทบทวนใหม่ในการที่จะตัดสินใจเช่าทำสัญญาเช่าซื้อ เว้นแต่ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อมีความจำเป็นและต้องการใช้ทรัพย์สินดังกล่าวอย่างยิ่ง จึงยอมที่จะแบกภาระในการชำระหนี้ทั้งหมดในสัญญาเช่าซื้อ แม้ว่าจะมีจำนวนที่สูงเกินกว่าความน่าจะเป็นก็ตาม

ซึ่งในการเปลี่ยนใจของผู้เช่าซื้อจะมีผลเสียในเชิงธุรกิจของผู้ให้เช่าซื้ออย่างแน่นอน ดังนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจึงจำเป็นที่จะต้องไม่ระบุราคาดังกล่าวไว้ในสัญญา แม้ว่าในทางปฏิบัติ สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปในปัจจุบัน จะมีช่องว่างให้ระบุราคาเงินสดตามท้องตลาดของทรัพย์สินที่เช่าซื้อไว้ก็ตาม²⁵ แต่ก็หาได้ระบุราคาดังกล่าวไว้แต่อย่างใดไม่ โดยอาจจะคำนึงถึงเหตุผลในกรณีที่ ผู้เช่าซื้อได้ทำสัญญาเช่าซื้อไปแล้วก็ตาม และเมื่อในสัญญาเช่าซื้อนั้น มีการระบุราคาเงินสดไว้ ผู้เช่าซื้อเมื่อได้เห็นราคาเงินสดแล้ว อาจพิจารณาใคร่ครวญถึงความเสียหายเปรียบในการทำสัญญาและอาจจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๓ ก็ได้ ซึ่งอาจเป็นเหตุผลอีกประการที่จะก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้ให้เช่าซื้อก็เป็นได้ ดังนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจึงจำเป็นที่จะต้องไม่ระบุราคาเงินสดตามท้องตลาดไว้ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป

ในความเป็นจริงทางฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อ จำเป็นต้องใช้เงินลงทุนในกิจการ อาจจะต้องทำการกู้ยืมเงินมาใช้ในกิจการ จากสถาบันการเงินอื่น ๆ โดยยอมเสียดอกเบี้ยในอัตราที่ตกลงกันไว้ ดังนั้น ผู้ที่ประกอบกิจการให้เช่าซื้อจึงจำเป็นต้องทำทุกวิถีทางที่จะสามารถทำกำไรให้สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ และในขณะเดียวกันก็ต้องหามาตรการที่จะป้องกันมิให้เกิดความสูญเสียแก่ตนเองอย่างเต็มที่ที่สุด ซึ่งในเรื่องของการให้เช่าซื้อนั้น ผู้ให้เช่าซื้อสามารถป้องกันการสูญเสียได้มาก เช่น การถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อไว้ โดยไม่โอนไปยังผู้เช่าซื้อจนกว่าจะชำระราคาค่าเช่าซื้อจนครบตามสัญญา และในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดสัญญาจนเป็นเหตุให้ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญานั้น ผู้ให้เช่าซื้อก็สามารถริบบรรดาเงินที่ได้ชำระมาแล้ว และกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อได้ ซึ่งในเรื่องนี้ นับว่ากฎหมายมีเจตนารมณ์ที่ต้องการลงโทษแก่ผู้เช่าซื้อที่ผิดสัญญา นับได้ว่าเป็นธรรมแก่ผู้ให้เช่าซื้ออยู่แล้ว แต่จากการที่ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีการกำหนดราคาเงินสดตามท้องตลาด ของทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อไว้ในสัญญาเช่าซื้อนั้น ทำให้ผู้เช่าซื้อสามารถคิดคำนวณดอกเบี้ยในจำนวนที่มากเกินไป จึงก่อให้เกิดการเสียหายเปรียบแก่ผู้เช่าซื้อได้จากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป

(25) โปรดดู ภาคผนวก, เอกสารหมายเลข 1

ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับราคาเงินสดตามท้องตลาดของทรัพย์สินที่เข้าซื้อในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปนั้น หากพิจารณาในเรื่องแบบของสัญญาเช่าซื้อแล้ว จะถือได้ว่าเป็นสาระสำคัญที่อยู่ในแบบของสัญญาเช่าซื้อหรือไม่ ซึ่งแบบของสัญญาเช่าซื้อนั้น เป็นแบบที่ต้องทำเป็นหนังสือระหว่างคู่สัญญาด้วยกันเองซึ่งมาตรา ๕๗๒ วรรคสองบัญญัติในเรื่องแบบไว้แต่เพียงว่า " สัญญาเช่าซื้อนั้นถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ ท่านว่าเป็นโมฆะ " ดังนั้น จึงควรมาพิจารณาถึงองค์ประกอบของคำว่า "แบบ" ว่ามีอะไรบ้าง แบบ คือวิธีการแสดงเจตนาในการทำนิติกรรม โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. มีการแสดงเจตนาของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย
2. มีข้อความที่เป็นสาระสำคัญของสัญญา
3. มีการลงลายมือชื่อของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย

หากพิจารณาถึงองค์ประกอบของแบบแล้วจะเห็นได้ว่า สัญญาเช่าซื้อนั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญของแบบอยู่แล้วคือ ข้อความที่เป็นสาระสำคัญของสัญญา ซึ่งข้อความที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาเช่าซื้อที่สำคัญและมีอยู่แล้วคือ " จำนวนค่าเช่าซื้อที่ต้องชำระเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านั้นคราว ตามมาตรา ๕๗๒ วรรคแรก " เท่ากับว่าราคาเงินสดตามท้องตลาดของทรัพย์สินที่เข้าซื้อ ถือไม่ได้ว่าเป็นเงื่อนไขในสัญญาที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาเช่าซื้อ จึงทำให้การกำหนดราคาที่เป็นเงินสดของทรัพย์สินที่เข้าซื้อนั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติรองรับไว้แต่อย่างใด ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ ผู้ให้เช่าซื้อได้อาศัยความไม่ทราบของผู้เช่าซื้อ ถึงความแตกต่างระหว่างราคาเงินสด กับเงินค่าเช่าซื้อทุกงวดที่ต้องชำระรวมกับดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ในสัญญาเช่าซื้อ จึงเป็นการง่ายต่อการที่จะชักชวนให้ผู้เช่าซื้อเข้าร่วมทำสัญญาเช่าซื้อ ดังนั้น ผู้ให้เช่าซื้อที่เป็นผู้ใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปก็สามารถที่จะกำหนดราคาบวกด้วยดอกเบี้ยที่เรียกเก็บและค่าบริการอื่น ๆ ได้สูงเกินกว่าอัตราที่ควรจะเป็นได้ต่อไป

4.2 ปัญหาการคิดคำนวณราคาทรัพย์สินที่เข้าซื้อ

ผลที่เกิดจากที่ไม่กำหนดราคาเงินสดตามท้องตลาดของทรัพย์สินที่เข้าซื้อนั้น ทำให้ผู้เช่าซื้อสามารถใช้วิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดผลกำไรแก่ตนได้อย่างสูงสุดเท่าที่จะทำได้ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าสัญญาเช่าซื้อมีส่วนที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือให้ผู้เช่าซื้อชำระเงินเป็นคราว ๆ ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาได้ โดยจะกำหนดช่วง

เวลาสิ้นขายเท่าใดก็ได้ แล้วแต่ความพอใจของผู้สัญญาทั้งสองฝ่ายจะนั้นด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ให้เข้าซื้อหาวิธีการคิดดอกเบี้ยได้มากขึ้น เช่นในกรณีที่มีการกำหนดระยะเวลาในสัญญาเข้าซื้อยาวนานเท่าไร ก็จะนำมาคิดดอกเบี้ยได้มากขึ้นตามไปด้วยซึ่งทำให้ราคาที่เขาซื้อซึ่งมีราคาสูงกว่าราคาเงินสดตามท้องตลาดอยู่ดี โดยมีวิธีการคำนวณดังนี้ ^{๒๑}

ราคาสินค้า x อัตราดอกเบี้ย x จำนวนปี = จำนวนดอกเบี้ยที่ต้องชำระตามสัญญาเข้าซื้อ

ซึ่งผลที่ได้ออกมานั้น เป็นจำนวนดอกเบี้ยรวมทั้งหมด และหากต้องการที่จะคำนวณหาจำนวนเงินที่ต้องชำระแต่ละงวด ว่ามีจำนวนเท่าไร จะมีวิธีคำนวณดังนี้

ค่าดอกเบี้ย รวมทั้งหมด + ราคาสินค้า = จำนวนเงินซึ่งผู้เข้าซื้อจะต้องส่งในแต่ละงวด

เช่นนาย ก. เข้าซื้อรถยนต์ จากบริษัท ข. จำกัด จำนวน 1 คัน ราคาเงินสด 350,000.- บาท ทำสัญญาเข้าซื้อกันโดยถูกต้อง บริษัทฯ คิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 13 ต่อปี กำหนดเวลา 4 ปีโดยชำระเงินล่วงหน้า 100,000.- บาท เช่นนี้ หากต้องการทราบจำนวนดอกเบี้ยทั้งหมด ที่ บริษัท ข. จำกัด จะคำนวณได้จาก

$$\frac{250,000 \times 13 \times 4}{100} = 129,968.- \text{ บาท}$$

หากต้องการจะทราบว่านาย ก. จะต้องชำระให้แก่บริษัท ข. จำกัดในแต่ละงวดเป็นจำนวนเท่าใด โดยคำนวณจาก

$$\frac{250,000 \times 129,968}{48} = 7,916.- \text{ บาท}$$

ซึ่งโดยปกติแล้วราคาของสินค้าที่เขาซื้อนั้น ผู้ให้เข้าซื้อจะบวกผลกำไรอยู่แล้ว ซึ่งหากนำราคาของทรัพย์สินที่เขาซื้อตามท้องตลาดนั้น เข้ามาสู่ระบบการคำนวณของการเข้าซื้อแล้วจะเห็นได้ว่า การที่เขาผลประโยชน์ทั้งหมด หรือดอกเบี้ยทั้ง

-----
(26) วรวิทย์ ฤทธิพิศ, อ่างแล้ว, หน้า 53-54

หมดมาเป็นหลักในการคำนวณ และเอาจำนวนงวดที่ผู้เช่าซื้อต้องชำระไปหารนั้น ไม่ทำให้การผ่อนชำระในแต่ละงวดนั้น ลดเงินต้นลงแต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างจากการที่ไปกู้เงินจากสถาบันการเงิน ซึ่งวิธีการของสถาบันการเงินจะนำเอาเงินที่ผ่อนชำระ เงินต้นและดอกเบี้ยในแต่ละงวดนำไปคิดคำนวณเพื่อที่จะลดเงินต้นและดอกเบี้ยในงวดต่อไป ²⁷

4.3 ปัญหาการคิดคำนวณดอกเบี้ยจากราคาทรัพย์สินที่เช่าซื้อ

ตามที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อที่แล้วในเรื่องการคำนวณราคาทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้น ในทางปฏิบัติผู้ให้เช่าซื้อจะคิดดอกเบี้ยที่มีลักษณะ Flat rate คือเป็นวิธีคิดดอกเบี้ยจากจำนวนเงินทั้งหมดตลอดระยะเวลาที่ให้ผ่อนส่งเป็นงวด ๆ ถึงแม้จะมีการผ่อนส่งเงินต้นแต่จำนวนดอกเบี้ยก็ยังคงเดิม ²⁸ (เงินต้นลดแต่ดอกเบี้ยไม่ลด) เช่น

ราคาทรัพย์สินที่เช่าซื้อ (ราคาเงินสด)	= 350,000	บาท
ราคาที่ชำระล่วงหน้า	= 100,000	บาท
ค่าเช่าซื้อคงเหลือที่ค้างชำระ	= 250,000	บาท
ตกลงผ่อนชำระ 48 งวด	= $\frac{250,000}{48} = 5,208$	บาท
* ยอดเงินค่าเช่าซื้อที่ต้องชำระต่อเดือน	= <u>5,208</u>	บาท
ผู้ให้เช่าซื้อคิดดอกเบี้ยร้อยละ 13 ต่อปี		
การคำนวณดอกเบี้ยที่ต้องชำระทั้งหมด	= $\frac{250,000 \times 13}{100} = 32,508$	บาท
จำนวนดอกเบี้ยที่ต้องชำระต่อเดือน	= $\frac{32,500}{12} = 2,708$	บาท

(27) วรวิทย์ ฤทธิพิศ, อ่างแล้ว, หน้า 54

(28) อมรรัตน์ ลัดคนทิน, การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ที่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์, วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2526 หน้า 36

* จำนวนดอกเบียที่ต้องชำระต่อเดือน	= <u>2,708</u>	บาท
ค่าเช่าซื้อและดอกเบียที่ต้องชำระต่อเดือน	= 5,208 + 2,708 = 7,916	บาท
**ค่าเช่าซื้อที่ต้องชำระต่อเดือน	= <u>7,916</u>	บาท
ผ่อนชำระ 48 งวด รวมเป็นเงิน	= 7,916 x 48 = 379,968	บาท
*** รวมค่าเช่าซื้อที่ชำระล่วงหน้า		
เป็นเงิน	= 100,000 + 379,698 = 479,968	บาท
****จำนวนราคาเช่าซื้อที่ต้องชำระทั้งสิ้น	= <u>479,968</u>	บาท
จำนวนดอกเบียที่ผู้ให้เช่าซื้อได้รับ	= 479,968 - 350,000 = 129,968	บาท
ผู้เช่าซื้อต้องชำระดอกเบียให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ	= <u>129,968</u>	บาท

การคิดคำนวณดอกเบียด้วยวิธีการดังกล่าว นับว่าผู้เช่าซื้อเสียเปรียบอย่างมาก กล่าวคือ การผ่อนชำระเงินต้นพร้อมดอกเบียทุกงวด ย่อมที่จะทำให้ยอดที่ค้างชำระจริงในแต่ละเดือนลดลงเรื่อย ๆ แต่ความเป็นจริงผู้เช่าซื้อก็ยังต้องชำระดอกเบียในอัตราที่ตายตัว คือ 2,708 บาทต่อเดือนไปตลอดจนถึงงวดสุดท้าย คือ งวดที่ 48 ทั้ง ๆ ที่ยอดเงินต้นที่ค้างชำระมีเพียง 5,208 บาทเท่านั้น แต่เหตุใดจำนวนดอกเบียในงวดสุดท้าย จึงเท่ากับ 2,708 บาท ซึ่งคิดได้เป็นร้อยละ 52 ต่อปี

กล่าวโดยสรุป คือเมื่อจำนวนเงินที่ค้างชำระยิ่งลดลง อัตราดอกเบียยิ่งเพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้จากในตอนแรก คิดอัตราดอกเบียเพียง ร้อยละ 13 ต่อปี จากเงินที่ค้างชำระ 250,000 บาท ดอกเบียต่อเดือนเท่ากับ 2,708 บาท แต่จำนวนเงินในงวดสุดท้ายที่ค้างชำระ เพียง 5,208 บาทนั้น แต่ดอกเบียต่อเดือนก็ยังเท่ากับ 2,708 บาท คิดเป็น ร้อยละ 52 ต่อปี ในงวดสุดท้าย เป็นการเพิ่มขึ้นของอัตราดอกเบียด้วยตัวเองในสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งผลประโยชน์ที่แฝงอยู่ในการคิดดอกเบียแบบ Flat rate ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อรายนี้ได้ดอกเบียไปจำนวน 129,968 บาท จากราคาทรัพย์ 350,000 บาทภายในเวลา 4 ปี²⁰ นับว่าเป็นการคิดดอกเบียที่สูงเกินกว่าความน่าจะเป็น

(29) สหาย ทวีทรัพย์สุนทรกุล, "ข้อคิดเห็นในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายลักษณะเช่าซื้อ"
"วารสารอัยการ, ปีที่ 12, เล่มที่ 138 สิงหาคม 2534 หน้า 4

4.5 ปัญหาการกลับคืนสู่ฐานะเดิมของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายในสัญญาเช่าซื้อ

โดยหลักทั่วไปของสัญญาทุกชนิด เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาแล้ว ผลก็คือ ทำให้สัญญาระงับ ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากเงื่อนไขของสัญญาเอง และจะมีผลต่อไปยังคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายในสัญญาเช่าซื้อ กล่าวคือ ทำให้คู่สัญญากลับคืนสู่ฐานะเดิมเหมือนก่อนทำสัญญา และในการกลับคืนสู่ฐานะเดิมของคู่สัญญาแต่ละฝ่ายนั้น เป็นผลบังคับตามกฎหมาย สิ่งใดที่ได้รับไปแล้วตามสัญญา ก็ต้องคืนกลับมาให้ใกล้เคียงกับฐานะเดิม (Status Quo Ante) ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ตามที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้ในมาตรา ๓๔๑ แต่ก็มีปัญหาตามมาว่า ในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อนั้น จะนำหลักตามมาตรา ๓๔๑ มาบังคับกับสัญญาเช่าซื้อได้หรือไม่ หรือจะนำหลักการบอกเลิกสัญญาที่มีลักษณะเฉพาะ มาบังคับกับสัญญาเช่าซื้อ เนื่องจากปัญหาดังกล่าว ได้มีความเห็นของนักกฎหมายที่แตกต่างกันออกไป โดยมีเหตุผลในเชิงวิชาการที่น่าสนใจ ในการนำมาสนับสนุนความเห็นของแต่ละท่าน จึงทำให้ปัญหาดังกล่าว ยังเป็นที่ถกเถียงกันมาโดยตลอดว่า การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ และการกลับคืนสู่ฐานะเดิมของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายในสัญญาเช่าซื้อนั้น จะใช้หลักกฎหมายอะไรมาบังคับ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๓ หรือผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๕

(ก). ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ ตามมาตรา ๕๗๓

มาตรา ๕๗๓ บัญญัติไว้ว่า "ผู้เช่าจะบอกเลิกสัญญาในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ด้วยส่งมอบทรัพย์สินกลับคืนให้แก่เจ้าของโดยเสียค่าใช้จ่ายของตนเอง"

ในกรณีที่สัญญาเช่าซื้อนั้น มิได้กำหนดเงื่อนไขในการที่จะให้สิทธิแก่ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ก็ตาม แต่มาตรา ๕๗๓ เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่ผู้เช่าซื้อในการที่จะบอกเลิกสัญญาได้เสมอ และการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อตาม มาตรา ๕๗๓ ก็ได้บัญญัติไว้ว่าให้ ผู้เช่าซื้อบอกเลิกเวลาใดก็ได้ ตามความพอใจโดยไม่จำเป็นต้องมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา ซึ่งการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อนั้น จะบอกกล่าวแก่ผู้ให้เช่าซื้อเพียงอย่างเดียวมิได้ จะต้องมีการส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อด้วย หากผู้เช่าซื้อเองลำพังเพียงแต่บอกกล่าวว่าจะเลิกสัญญา แต่มิได้ส่งมอบทรัพย์สินคืนแก่ผู้ให้

เข้าชื่อ จึงยังไม่ทำให้สัญญาเข้าชื่อระงับ³⁰ แต่เมื่อผู้เข้าชื่อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา และส่งมอบทรัพย์สินที่เข้าชื่อคืนให้แก่ผู้ให้เข้าชื่อแล้ว ผู้เข้าชื่อจะมีสิทธิได้รับเงินค่าเข้าชื่อทุกงวดที่ได้ชำระไปแล้วคืนได้หรือไม่ และผู้ให้เข้าชื่อจะสามารถเรียกค่าเข้าชื่อที่ค้างชำระก่อนมีการบอกเลิกสัญญาได้หรือไม่ ซึ่งเป็นข้อที่นำพิจารณาดังจะกล่าวต่อไป

1. ผู้เข้าชื่อจะเรียกค่าเข้าชื่อที่ชำระไปก่อนมีการบอกเลิกสัญญาคืนได้หรือไม่

ซึ่งในเรื่องนี้ มาตรา ๕๗๓ ไม่ได้บัญญัติไว้แต่อย่างใด จึงเกิดปัญหาที่ว่า เมื่อผู้เข้าชื่อใช้สิทธิในการบอกเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๓ ผู้เข้าชื่อจะเรียกค่าเข้าชื่อที่ชำระไปแล้ว ก่อนที่มีการบอกเลิกสัญญาคืนได้หรือไม่ และสามารถที่จะใช้หลักทั่วไปของเรื่องสัญญาในการกลับคืนสู่ฐานะเดิมตาม มาตรา ๓๔๑ นำมาใช้กับกรณีดังกล่าว ในสัญญาเข้าชื่อได้หรือไม่นั้น จึงเกิดความเห็นของนักกฎหมายที่แตกต่างกันไป ซึ่งแบ่งออกเป็นสองความเห็น ดังนี้

ความเห็นแรก มีผู้เห็นว่า เมื่อผู้เข้าชื่อบอกเลิกสัญญา คู่กรณีต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิมตาม มาตรา ๓๔๑ วรรคแรก กล่าวคือ ผู้เข้าชื่อต้องคืนทรัพย์สินที่เข้าชื่อ ส่วนผู้ให้เข้าชื่อต้องคืนเงินค่าเข้าชื่อ แต่ผู้ให้เข้าชื่อมีสิทธิเรียกค่าใช้ทรัพย์สินและค่าเสียหายจากผู้เข้าชื่อได้³¹

ซึ่งความเห็นแรกนี้ แสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้เข้าชื่อบอกเลิกสัญญาเข้าชื่อ ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินที่เข้าชื่อคืนให้แก่ผู้ให้เข้าชื่อ ตามมาตรา ๕๗๓ นั้น ผลของการบอกเลิกสัญญา จะมีผลให้คู่สัญญากลับคืนสู่ฐานะเดิมตาม มาตรา ๓๔๑ วรรคแรก กล่าวคือ ผู้เข้าชื่อต้องคืนทรัพย์สินให้แก่ผู้ให้เข้าชื่อ ส่วนผู้ให้เข้าชื่อก็ต้องคืนเงินค่าเข้าชื่อทั้งหมดให้แก่ผู้ให้เข้าชื่อ โดยมีเหตุผลที่สำคัญมาใช้นับสนุนความเห็นดังกล่าวนี้คือ เนื่องจากมาตรา ๕๗๓ ไม่ได้บัญญัติให้ผู้ให้เข้าชื่อริบเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อน ดังเช่น มาตรา ๕๗๔ หรืออาจจะกล่าวได้อีกนัยหนึ่งก็คือ มาตรา ๕๗๓ ไม่ได้บัญญัติยกเว้นหลักการกลับคืนสู่ฐานะเดิม ดังเช่นมาตรา ๕๗๔ แต่อย่างใด ดังนั้น ผู้ให้เข้า

(30) คำพิพากษาฎีกาที่ 3149/2530

(31) วรวิทย์ ฤทธิพิศ, อ่างแล้ว, หน้า 64-65

ซื้อจึงต้องคืนเงินที่รับไว้ทั้งหมดให้แก่ผู้เช่าซื้อ พร้อมดอกเบี้ยที่คิดตั้งแต่ วันที่ได้รับเงินนั้นไว้ ส่วนการที่ผู้เช่าซื้อได้ใช้ทรัพย์สินในระหว่างที่สัญญาเช่าซื้อยังมีผลอยู่นั้น ผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิเรียกค่าใช้ทรัพย์สินและค่าเสียหายจากผู้เช่าซื้อได้ ตามมาตรา ๓๔๑

ความเห็นที่สอง มีผู้เห็นว่า สัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาที่มีลักษณะเฉพาะ จะนำหลักทั่วไปของสัญญามาใช้หาได้ไม่ อนึ่งการเช่าซื้อผู้ให้เช่าต้องส่งมอบทรัพย์สินให้ผู้เช่าซื้อได้รับ หรือใช้ประโยชน์ ถ้าคืนทรัพย์สินแล้วยังได้รับเงินที่ส่งไปแล้วคืน เจ้าของทรัพย์สินจะได้อะไร เพราะทรัพย์สินไม่ได้ใช้เงินก็เอาใช้ไม่ได้ จึงไม่เป็นการยุติธรรมเลย จึงควรแปลว่า ถ้าผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๓ เงินที่ส่งไปแล้วจะเรียกคืนไม่ได้^{๓๒} เมื่อผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาแล้วถือว่าสัญญาเช่าซื้อระงับ เงินที่ชำระค่าเช่าซื้อไปแล้วผู้ให้เช่าซื้อก็ไม่ต้องคืน เพราะเงินค่าเช่าซื้อเป็นเงินค่าเช่าที่ผู้เช่าซื้อได้ใช้สอยทรัพย์สินที่เช่าซื้อในระหว่างที่สัญญาเช่าซื้อไม่ระงับ^{๓๓}

ซึ่งในความเห็นที่สองนี้ แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยผู้เช่าซื้อใช้สิทธิตาม มาตรา ๕๗๓ นั้น ไม่สามารถที่จะนำหลักการกลับคืนสู่ฐานะเดิมของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตาม มาตรา ๓๔๑ ซึ่งเป็นหลักทั่วไปของเรื่องสัญญามาใช้กับสัญญาเช่าซื้อได้แต่อย่างใด เนื่องจากสัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาที่มีลักษณะเฉพาะ ผลของการบอกเลิกสัญญาจะมีผลไปข้างหน้า ไม่มีผลย้อนหลังแต่อย่างใด สิ่งใดที่เคยชำระหนี้กันไปก็จะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย กล่าวคือ ผู้ให้เช่าซื้อไม่ต้องคืนเงินค่าเช่าซื้อทั้งหมดให้แก่ผู้เช่าซื้อแต่อย่างใด

ในกรณีที่มีความเห็นทั้ง 2 ประการนี้ มีผู้เห็นด้วยในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน แต่ในความเห็นที่สองนั้น ดูจะมีน้ำหนักมากกว่า หากได้พิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย และเหตุผลของผู้ร่างกฎหมาย มาตรา ๕๗๓ ที่ให้สิทธิแก่ผู้เช่าซื้อฝ่ายเดียว ในอันที่จะบอกเลิกสัญญาได้ทั้ง ๆ ที่ไม่มีการผิดสัญญาแต่ประการใด ดังนั้นจึงควรให้ ผู้ให้เช่าซื้อได้รับการชดเชยจากการที่ ผู้เช่าซื้อได้ใช้ประโยชน์ ในขณะที่ยังครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้ออยู่ คือ ให้ผู้ให้เช่าซื้อสามารถรับเงินที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระ

(32) ประพนธ์ ศาคะมาน, คำบรรยายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการเช่าทรัพย์สินเช่าซื้อ, พิมพ์ครั้งที่ 2 แสงทองการพิมพ์ : กรุงเทพมหานคร 2515 หน้า 265

(33) ไผทชิต เอกจรรย์กร, อ้างแล้ว, หน้า 130

มาแล้วนั้น แม้ว่ามาตรา ๕๗๓ จะไม่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ก็ตามและที่สำคัญสัญญาเช่าซื้อ เป็นสัญญาที่มีลักษณะเฉพาะที่มีการชำระหนี้เป็นระยะ ดังนั้น การบอกเลิกสัญญาชนิดนี้ จะมีผลไปข้างหน้าเสมอ ไม่มีผลย้อนหลังแต่ประการใด หนี้ที่เคยชำระให้แก่กันนั้น จะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นที่สอง แต่มีนัยกฎหมาย บางท่านที่มีความเห็นว่า "แม้มาตรา ๕๗๓ จะไม่มีบัญญัติไว้ว่าให้ผู้เช่าซื้อที่มีสิทธิได้รับ เงินคืน หรือผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งเงินคืนก็ตาม แต่บัญญัติไว้เพียงว่าต้องส่งคืนทรัพย์สินที่เช่าซื้อเท่านั้น ไม่ได้บัญญัติว่า ต้องส่งเงินค่าเช่าซื้อคืนก็ตาม ก็ต้องเป็นไปตามหลักที่ว่าต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม อนึ่งถ้ากฎหมายต้องการให้ผู้เช่าซื้อไม่มีสิทธิได้รับเงินคืน หรือผู้ให้เช่าซื้อริบเอาไว้ได้ ก็จะต้องบัญญัติไว้เช่นเดียวกับกับ มาตรา ๕๗๔ จะไปตีความว่ากฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ริบได้ดังมาตรา ๕๗๔ จึงริบเอาได้ ย่อมไม่เป็น การถูกต้อง เพราะมีหลักอยู่แล้วว่าต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม เหตุที่ไม่บัญญัติไว้ก็เพราะ การเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๓ ไม่จำเป็นต้องมีฝ่ายใดผิดสัญญา" ^{๓๔}

ด้วยความเคารพ ผู้เขียนเห็นว่า หากใช้หลักการกลับคืนสู่ฐานะเดิมตาม มาตรา ๓๔๑ นั้น อาจจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ให้เช่าซื้อ เนื่องจากหลัก ดังกล่าว มีผลทำให้ ผู้ให้เช่าซื้อต้องคืนค่าเช่าซื้อที่ได้รับชำระไว้แล้วบางส่วน และผู้ ให้เช่าซื้อ สามารถที่จะเรียกค่าใช้ทรัพย์สิน และค่าเสียหายจากการใช้ทรัพย์สินที่ผิดปกติ ได้ ตามมาตรา ๓๔๑ แต่การคืนเงินค่าเช่าซื้อตาม มาตรา ๓๔๑ นั้น จะต้องคืน พร้อมกับดอกเบี้ย ซึ่งคิดนับแต่วันที่ได้รับไว้แต่แรกเสมอตาม มาตรา ๓๔๑ วรรคสอง

ดังนั้น หากมีการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยผู้เช่าซื้อแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อ สามารถที่จะเรียกค่าใช้ทรัพย์สิน (ค่าเช่า) กับค่าเสียหายได้เท่านั้น แต่ไม่สามารถที่จะ ได้รับค่าเช่าซื้อในส่วนที่เป็น ค่าความคาดหวังในการที่จะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อ เนื่องจาก เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อแล้ว ก็เท่ากับว่า เป็นการบอก เลิกค้ำประกันว่าจะขาย และเมื่อไม่มีค้ำประกันว่าจะขายอีกต่อไป ความคาดหวังที่จะได้ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อจากผู้ให้เช่าซื้อก็ไม่มีอีกต่อไป ผู้ให้เช่าซื้อจึงต้องคืนเงิน ในส่วนที่เป็น ค่าความคาดหวังในการที่จะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อ พร้อมดอกเบี้ย นับแต่วันที่ได้รับเงินไว้ ให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ ตามมาตรา ๓๔๑ วรรคสอง ซึ่งเงิน

(34) ไพจิตร ปุณณพันธ์, "ผลการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อกับการกลับคืนสู่ฐานะเดิม"

จุฬพาท, เล่มที่ 3 ปีที่ 30 พ.ศ. 2526 หน้า 29

ที่จะต้องคืนให้แก่ผู้เช่าซื้อนั้นจะเป็นจำนวนเท่าไรนั้น ขึ้นอยู่กับเงินที่ได้รับชำระไป แล้วทั้งหมด หักด้วยค่าใช้ทรัพย์สินบวกด้วยค่าเสียหายจากการใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1703/2536 วินิจฉัยว่า สัญญาเช่าซื้อมีข้อความให้ผู้เช่าซื้อเลิกสัญญาได้ โดยเอาทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนผู้ให้เช่าซื้อ เมื่อสัญญาเช่าซื้อเลิกกัน โดยผู้เช่าซื้อได้ใช้สิทธิเลิกสัญญาตามสัญญา และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๗๓ แล้ว คู่สัญญาของแต่ละฝ่ายต้องให้อีกฝ่ายหนึ่งกลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๙๑

สำหรับการทำงานที่กระทำให้แก่กันตามสัญญาซึ่งโดยสภาพไม่สามารถคืนได้ การกลับคืนสู่ฐานะเดิมนั้น จะกระทำได้โดยใช้เงินแทนตามสมควรแก่ค่าของการทำงานนั้น ซึ่งถ้าในสัญญากำหนดจำนวนเงินที่ต้องใช้ตอบแทนในกรณีเช่นนี้ไว้เท่าไร ก็ต้องใช้เงินตอบแทนตามที่ได้กำหนดไว้ในสัญญานั้น

ตามนัยของคำพิพากษาฎีกาที่ 1703/2536 เป็นการสนับสนุนหลักการกลับคืนสู่ฐานะเดิมตาม มาตรา ๓๙๑ ทำให้มีผลย้อนหลังกลับคืนสู่ฐานะเดิมเหมือนก่อนเริ่มทำสัญญา และในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาโดยใช้หลักทั่วไป มาตรา ๓๙๑ จึงมีผลทำให้เมื่อผู้เช่าซื้อ ใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๓ นั้นจะเป็นการทำให้ผู้เช่าซื้อได้เปรียบ และไม่เป็นธรรมแก่ผู้ให้เช่าซื้ออยู่ไม่น้อย เนื่องจากผู้เช่าซื้อได้ใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นได้ โดยไม่ต้องเสียค่าเช่าซื้อแต่อย่างใด หากไม่พอใจในการใช้ทรัพย์สินก็บอกเลิกสัญญาได้ อันจะทำให้ผู้เช่าซื้อต้องเสียหายในกรณีดังกล่าวได้เช่นกัน เนื่องจากการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อโดยใช้หลักทั่วไปในการกลับคืนสู่ฐานะเดิมตาม มาตรา ๓๙๑ นั้น เท่ากับเป็นการทำลายหรือทำให้นิติสัมพันธ์ที่เคยเกิดขึ้นระงับต่างฝ่ายต่างกลับคืนสู่ฐานะเดิม กล่าวคือ ผู้เช่าซื้อคืนทรัพย์สินผู้ให้เช่าและผู้ให้เช่าคืนเงินค่าเช่าซื้อทั้งหมดให้ผู้เช่าซื้อ แต่สัญญาเช่าซื้อนั้น เดิมเคยมีนิติสัมพันธ์ต่อกันระหว่างคู่สัญญา กล่าวคือ ผู้เช่าซื้อได้มีการใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อก่อนที่จะมีการบอกเลิกสัญญา ดังนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจึงต้องได้ค่าตอบแทนตาม มาตรา ๓๙๑ คือ ค่าเช่า (ค่าใช้ทรัพย์สิน) และหากทรัพย์สินที่เช่าเสียหายก็สามารถเรียกค่าเสียหายได้อีก โดยหักออกจากจำนวนเงินค่าเช่าซื้อทั้งหมดที่ต้องคืน (ค่าความคาดหวังในการได้กรรมสิทธิ์) เมื่อต้องคืนเงินตาม มาตรา ๓๙๑ แล้วจะต้องมีการให้ดอกเบี้ยตาม มาตรา ๓๙๑ วรรคสอง จึงเท่ากับว่า ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องคืนเงินให้แก่ผู้เช่าซื้อพร้อมดอกเบี้ยด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่า การใช้หลักทั่วไปในการกลับคืนสู่ฐานะเดิมตาม มาตรา

๓๙๑ อาจทำให้ ผู้ให้เช่าซื้อ เสียเปรียบจากการบอกเลิกสัญญาของผู้เช่าซื้อ โดยไม่มี เหตุผลอันสมควร ซึ่งน่าจะขัดต่อเหตุผลในการร่างกฎหมาย มาตรา ๕๗๓ ประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากการที่ผู้เช่าซื้อสามารถบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ ตามอำเภอใจนั้น ย่อมทราบดีอยู่แล้วว่า การกระทำของตนจะเป็นเหตุให้ผู้ให้เช่าซื้อ ได้รับความเสียหาย จึงไม่สมควรที่จะได้รับเงินค่าเช่าซื้อที่ชำระไปแล้วคืน จากการ ที่ตนได้ใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาแต่อย่างใด

2. เมื่อผู้เช่าซื้อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาตามมาตรา ๕๗๓ ผู้ให้เช่าซื้อจะ เรียกให้ชำระเงิน ค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระตามสัญญาได้หรือไม่

ปัญหาดังกล่าว เป็นผลต่อเนื่องมาจากการบอกเลิกสัญญา อันจะทำให้คู่ สัญญากลับคืนสู่ฐานะเดิม ซึ่งการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อตาม มาตรา ๕๗๓ โดยผู้เช่า ซื้อใช้สิทธินั้น อาจจะมีค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระอยู่ตามสัญญาก็ได้ โดยไม่มีฝ่ายใดฝ่าย หนึ่งผิดสัญญา อาจจะทำให้เป็นที่สงสัยว่า ค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระอยู่ก่อนที่ผู้เช่าซื้อจะ ใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกร้องให้ชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างอยู่ นั้นได้หรือไม่ การที่ผู้เช่าซื้อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๓ นั้น โดยส่งมอบ ทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืน หรือในกรณีที่ผู้เช่าซื้อจะผิดนัดค้างชำระอยู่ก็งวดก็ตาม ก็ย่อมที่จะ บอกเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๓ ได้ทั้งสิ้น โดยที่ผู้ให้เช่าซื้อไม่อาจโต้แย้งได้ว่า ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระราคาเช่าซื้อเสียก่อน จึงจะยอมรับมอบทรัพย์สินคืนหาได้ไม่ ส่วนค่าเช่าซื้องวดที่ผิดนัด หรือค้างชำระก่อนเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๓ นี้ ผู้เช่า ซื้อจึงต้องรับผิดชอบและผู้ให้เช่าซื้อจะต้องเรียกร้องเอาต่อไป ^{๓๕}

แต่ก็ได้มีผู้วิจารณ์ปัญหาดังกล่าว ^{๓๖} เปรียบเทียบกับคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 1195/2511 (ประชุมใหญ่) ว่าผู้เช่าซื้อไม่ต้องรับผิดชอบชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระนั้น อีกต่อไป ซึ่งในรายละเอียดของคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1195/2511 (ประชุมใหญ่: ซึ่งจะ กล่าวโดยละเอียดในหัวข้อต่อไป) แม้ว่าจะไม่ตรงปัญหาในมาตรา ๕๗๓ ก็ตาม ซึ่ง เป็นเรื่องของผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา แต่สามารถที่จะนำมาใช้เปรียบเทียบกับ

(35) ประพนธ์ ศาตะมาน, อ้างแล้ว, หน้า 264

(36) ไพจิตร ปุณณพันธ์, อ้างแล้ว, หน้า 27

เรื่องผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาได้ ด้วยเหตุว่าเป็นการกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามหลักทั่วไป ตาม มาตรา ๓๔๑ เช่นกัน ซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แม้ผู้เช่าซื้อ จะผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อก็ตาม ศาลฎีกายังวินิจฉัยว่า "ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ จนเป็นเหตุให้ ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อก็ตาม ผู้ให้เช่าซื้อเองก็ไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้อยค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อค้างชำระอยู่ก่อนที่มีการบอกเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๔" จึงนำผลคำวินิจฉัยของคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1195/2111 มาเปรียบเทียบกับปัญหาที่ว่า ^{๓๗} เมื่อผู้เช่าซื้อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๓ ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกร้อยค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระอยู่ก่อนที่มีการบอกเลิกสัญญาได้หรือไม่ โดยทำให้เข้าใจว่า เมื่อผู้เช่าซื้อใช้สิทธิในการบอกเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๓ นั้นไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนที่มีการบอกเลิกสัญญาแต่อย่างใด จึงเท่ากับว่า ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้อยให้ผู้เช่าซื้อชำระเงินในส่วนนี้ได้แต่อย่างใด อันจะเห็นได้ว่าการบอกเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๓ โดยอาศัยแนวคำพิพากษาศาลฎีกา 1195/2511 (ประชุมใหญ่) เป็นบรรทัดฐานนั้นน่าจะเป็นธรรมต่อผู้เช่าซื้อ แต่คำพิพากษาศาลฎีกา 1195/2511 (ประชุมใหญ่) น่าจะขัดต่อหลักกฎหมายในเรื่องสัญญาซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

(ข). ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ ตามมาตรา ๕๗๔

มาตรา ๕๗๔ บัญญัติว่า " ในกรณีผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ กันหรือกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ เจ้าของทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ ถ้าเช่นนั้นบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อน ให้ริบเป็นของเจ้าของทรัพย์สิน

ผลจากการที่ผู้ให้เช่าซื้อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๔ คือ ผู้ให้เช่าซื้อสามารถริบบรรดาเงินที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระมาแล้วได้ทั้งหมด และรวมไปถึงเงินที่ชำระล่วงหน้า (เงินดาวน์) ซึ่งถือว่าเป็นค่าเช่าซื้อด้วยเช่นกัน ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๕๗๔ ปัญหาที่ตามมาก็คือ ปัญหาว่าผู้ให้เช่าซื้อมีการเรียกร้อยเอาเงินค่าเช่าซื้อจากผู้เช่าซื้อที่ค้างชำระอยู่ก่อนที่ผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาได้หรือไม่ ซึ่งในเรื่องดังกล่าวได้มีคำพิพากษาในอดีตเคยวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานดังนี้

-----

(๓๗) ซึ่งในเรื่องดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า การนำเอาตัวอย่างของการบอกเลิกสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อตาม มาตรา ๕๗๔ นั้น จะนำมาใช้เปรียบเทียบกับ

คำพิพากษาฎีกาที่ 691/2501 เมื่อผู้เข้าชื่อผิดสัญญา ไม่ชำระค่าเข้าชื่อ เกินกว่า 2 คราวติด ๆ กัน ผู้ให้เข้าชื่อบอกเลิกสัญญาเอาทรัพย์สินคืน และเรียกค่าเข้าชื่อที่ค้างชำระจนถึงวันเลิกสัญญาได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 545/2509 เมื่อผู้เข้าชื่อผิดสัญญาเข้าชื่อ และผู้ให้เข้าชื่อบอกเลิกสัญญาแล้ว นอกจากมีสิทธิเรียกเงินค่าเข้าชื่อที่ชำระไว้แล้ว ผู้ให้เข้าชื่อยังมีสิทธิฟ้องเรียกเงินค่าเข้าชื่อที่ผู้เข้าชื่อยังค้างชำระนั้นอยู่ก่อนเลิกสัญญานั้นได้

ต่อมาคำพิพากษาฎีกาที่ 691/2501 และ 545/2509 ทั้งสองฉบับ ได้ถูกกลับแนววินิจฉัยโดยคำพิพากษาฎีกาที่ 1195/2511 (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยว่า ผู้ให้เข้าชื่อจะเรียกเอาเงินที่ค้างชำระอีกไม่ได้ คงมีสิทธิเพียงแต่เรียกค่าใช้ทรัพย์สิน ตลอดเวลาที่ผู้เข้าชื่อยังครอบครองทรัพย์สินอยู่ และเรียกค่าเสียหายหากทรัพย์สินที่เข้าชื่อเสียหายเพราะเหตุอื่น นอกเหนือไปจากการใช้ทรัพย์สินโดยชอบ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1195/2511 (ประชุมใหญ่) เมื่อมีการผิดสัญญาเข้าชื่อ โดยผิดนัดไม่ชำระค่าเข้าชื่อ ตาม มาตรา ๕๗๕ ผู้ให้เข้าชื่อมีสิทธิเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เข้าชื่อและเรียกเงินค่าเข้าชื่อที่ส่งแล้วเท่านั้น ไม่มีสิทธิเรียกค่าเข้าชื่อที่ค้างชำระอีกแต่ผู้ให้เข้าชื่อมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทน เพราะการไม่ชำระหนี้ของผู้เข้าชื่อ จนเป็นเหตุให้มีการเลิกสัญญา อันได้แก่ ค่าใช้ทรัพย์สินตลอดเวลาที่ผู้เข้าชื่อครอบครองทรัพย์สินอยู่ ตามนัยของ มาตรา ๓๙๑ วรรคสามเท่านั้น และถ้าทรัพย์สินที่คืนมาเสียหายผู้เข้าชื่อต้องรับผิดชอบ นอกเหนือไปจากความเสียหายอันเกิดจากการใช้ทรัพย์สินโดยชอบอีกด้วย

ปัญหาตาม มาตรา ๕๗๓ ในกรณีที่ผู้เข้าชื่อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาไม่ได้ เนื่องจากเหตุผลของเรื่องนั้น แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งในกรณีที่ผู้เข้าชื่อบอกเลิกสัญญานั้น มาตรา ๕๗๓ สามารถที่ทำได้ตามอำเภอใจของผู้เข้าชื่อ และจะเป็นผลเสียต่อผู้ให้เข้าชื่อในกรณีนี้ โดยที่ผู้เข้าชื่อเองได้ทราบอยู่แล้วถึงผลที่ตามมา จึงไม่สมควรที่จะได้รับค่าเข้าชื่อที่ได้ชำระไปแล้วคืน ดังนั้นโดยเจตนาารมณ์ของผู้ร่างกฎหมายแล้ว จึงไม่ได้บัญญัติไว้แต่อย่างใดว่าให้ผู้ให้เข้าชื่อคืนเงินค่าเข้าชื่อที่ผู้เข้าชื่อได้ชำระไปแล้ว ก่อนที่มีการบอกเลิกสัญญาให้แก่ผู้เข้าชื่อแต่อย่างใด

ศาสตราจารย์บัญญัติ สุชีวะ ได้อธิบายไว้ในหมายเหตุท้ายฎีกาฉบับนี้ ว่า คำพิพากษาฎีกาฉบับนี้ ได้วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่กลับหลักในคำพิพากษาฎีกาเดิมทั้งสองฉบับนั้นเสียสิ้น โดยได้แปลความมาตรา ๕๗๔ ว่าเมื่อมีการผิดนัดผิดสัญญาจนมีการบอกเลิกสัญญาเข้าชื่อแล้ว ผู้ให้เข้าชื่อมีสิทธิเพียงสองประการ คือ วิชาเข้าชื่อที่รับไว้แล้วกับเรียกทรัพย์สินที่เข้าชื่อคืนเท่านั้น จะเรียกค่าเข้าชื่อที่ค้างอีกด้วยมิได้ แต่ก็ยังมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการผิดสัญญา และจากการที่ทรัพย์สินที่เข้าชื่อเสียหายได้ตามหลักทั่วไป สำหรับค่าเข้าชื่อที่ค้างนั้น แม้จะทำสัญญากันว่าให้เรียกเรื่องได้ ก็ยังถือว่าเป็นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนไว้ล่วงหน้าอันมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับอยู่นั่นเอง ศาลจึงอาจลดลงได้ตามควรแก่ค่าสินไหมทดแทน โดยในบันทึกได้มีข้อความตอนหนึ่งว่า "มีข้อน่าคิดอยู่เหมือนกันว่าเนื่องจากสัญญาเข้าชื่อเป็นสัญญาสมระหว่างสัญญาเช่าและซื้อขาย ฉะนั้นตราบิตที่ผู้เข้าชื่อยังครอบครองใช้หรือรับประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นอยู่ ก็ย่อมจะต้องให้ค่าเช่าและฉะนั้นเมื่อตนค้างค่าเช่าอยู่ผู้ให้เช่าก็น่าจะเรียกเรื่องค่าเช่าที่ค้างอยู่ก่อนมีการเลิกสัญญานั้นได้ แต่ความจริงเงินที่ผู้เช่าชื่อให้แก่ผู้ให้เช่าชื่อนั้น มิได้ถือเป็นเพียงค่าเช่าเท่านั้น ยังถือเป็นราคาทรัพย์สินที่จะต้องชำระให้แก่เจ้าของทรัพย์สิน ตามค้ำประกันที่จะขายทรัพย์สินที่ให้เข้าชื่อนั้นด้วย ฉะนั้น หากมีการเลิกสัญญาเข้าชื่อ ก็เท่ากับไม่มีค้ำประกันว่าจะขายต่อไปแล้ว ตามหลักเรื่องซื้อขาย เมื่อไม่ขายทรัพย์สินให้ก็จะเรียกราคาทรัพย์สินมิได้และถ้ายอมให้ผู้ให้เช่าเรียกค่าเช่าชื่อที่ค้างได้ และเรียกทรัพย์สินที่ให้เข้าชื่อคืนได้ด้วยแล้วก็เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น เช่นพอผู้เช่าชื่อส่งเงินงวดแรกแล้วผิดนัดตลอดไป แทนที่ผู้ให้เช่าจะเรียกบอกเลิกสัญญาและเรียกทรัพย์สินคืน ผู้ให้เช่ากลับปล่อยให้ผู้เช่าชื่อยุติชำระค่าเช่าชื่อจนถึงงวดสุดท้ายแล้วจึงบอกเลิกสัญญา ผู้ให้เช่าก็เลยได้ทั้งเงินราคาทั้งสิ้นของทรัพย์สินนั้นและได้ตัวทรัพย์สินกลับมาด้วยเป็นสองต่อ ทั้งถ้าตัวทรัพย์สินเสียหายไปนอกเหนือจากการใช้ทรัพย์สินโดยปกติธรรมดา ก็ยังเรียกค่าเสียหายได้อีกด้วย "

คำพิพากษาฎีกาฉบับดังกล่าว หากมองในแง่ของผู้เช่าชื่อแล้ว ก็กล่าวได้อย่างเต็มที่ว่า มีความเป็นธรรมอยู่ไม่น้อยเนื่องจากแม้จะมีการค้างชำระค่าเช่าชื่อที่มีอยู่ก่อนมีการบอกเลิกสัญญาก็ตาม ผู้ให้เช่าชื่อก็ไม่สามารถที่จะเรียกเรื่องเอาได้ โดยอาศัยหลักทั่วไปของกลับคืนสู่ฐานะเดิมของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมาใช้ตาม มาตรา ๓๔๑ โดยให้มีผลย้อนหลังกลับไปในตอนเริ่มทำสัญญาให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (Status Quo Ante)

และได้มีผู้ให้ความเห็นเป็นการสนับสนุน คำพิพากษาฎีกาที่ 1195/2511 โดยให้เหตุผลว่าในเรื่องการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ ในกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกหรือผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกก็ตาม ย่อมนำหลักทั่วไปของการเลิกสัญญา โดยเฉพาะให้คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิม ตามมาตรา ๓๔๑ วรรคแรก การที่กฎหมายบัญญัติให้ส่งมอบทรัพย์สินกลับคืนตามมาตรา ๕๗๓ ก็ยอมเป็นไปตามหลักการกลับคืนสู่ฐานะเดิมและให้บริบเงินก็เพราะเป็นข้อยกเว้นจากหลักทั่วไปที่ว่าต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิมนั้นเอง ในข้อที่ว่าค่าเช่าซื้อที่เกิดขึ้นระหว่างที่มีนิติสัมพันธ์กันอยู่ก็ตาม "แต่ยังไม่มีกรเรียกร้องส่งมอบแก่ผู้ให้เช่าซื้อ ยังไม่มีการปฏิบัติตามสัญญาเช่าซื้อ" เมื่อบอกเลิกสัญญานิติสัมพันธ์สิ้นสุดลงแล้ว จึงย่อมจะเรียกร้องส่งมอบกันไม่ได้ แม้จะเป็นการค้างระหว่างที่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน ถ้าจะให้เรียกร้องกันได้ ก็เท่ากับเป็นการเรียกร้องให้ปฏิบัติตามสัญญาทั้ง ๆ ที่ได้เลิกกันไปแล้ว จึงต้องบังคับกันตามบทบัญญัติว่าด้วยการเลิกสัญญาโดยให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งกลับคืนสู่ฐานะเดิม แต่ตามมาตรา ๕๗๔ ไม่ต้องคืนเงินที่รับไว้ ไม่มีเหตุอันใดที่จะให้ผู้ให้เช่าซื้อที่เรียกร้องค่าเช่าซื้อ ที่ผู้ให้เช่าซื้อผิดนัดค้างชำระกันได้แต่ประการใด ส่วนที่คิดกันว่าผู้ให้เช่าซื้อผู้ให้เช่าซื้อจะไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมก็มีทางแก้ตามบทบัญญัติว่าด้วยการเลิกสัญญา โดยที่ให้ผู้ให้เช่าซื้อชดใช้เงินตามควรค่าแก่การใช้ทรัพย์สิน ตลอดเวลาที่ผู้ให้เช่าซื้อครอบครองทรัพย์สินอยู่ตามมาตรา ๓๔๑ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว³⁸

ซึ่งในความเห็นดังกล่าวที่ว่า "การเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๓ และ มาตรา ๕๗๔ นั้น จะต้องนำหลักทั่วไปของการเลิกสัญญามาใช้บังคับให้คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามมาตรา ๓๔๑ วรรคแรก" ซึ่งผู้เขียนมีข้อสังเกตในประโยคที่ว่า "ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาว่า ย่อมนำหลักเรื่องการเลิกสัญญาโดยเฉพาะให้คู่สัญญากลับคืนสู่ฐานะเดิมมาใช้บังคับด้วยตาม มาตรา ๓๔๑ วรรคแรกนั้น การที่กฎหมายบัญญัติให้ส่งมอบทรัพย์สินคืน มาตรา ๕๗๓ ย่อมเป็นไปตามหลักที่ว่าการกลับคืนสู่ฐานะเดิมและให้บริบเงินก็เพราะ เป็นข้อยกเว้นจากหลักทั่วไปที่ว่าต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิมนั้นเอง" เมื่อมีเหตุผลที่ว่า การให้บริบเงินก็เพราะเป็นข้อยกเว้นจากหลักทั่วไปในการกลับคืนสู่ฐานะเดิม น่าจะหมายความว่า การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อเป็นเอกเทศสัญญาและเป็นสัญญาที่มีลักษณะเฉพาะ จะนำหลักทั่วไปมาใช้ไม่ได้ หากนำมาใช้ได้เหตุใดจะ

(38) ไพจิตร ปุญญพันธ์, อ้างแล้ว, หน้า 34

ต้องมีข้อยกเว้นจากหลักทั่วไปอีกทอดหนึ่ง ซึ่งสัญญาเข้าชื่อนั้น เป็นสัญญาที่มีลักษณะที่เป็นการผสมผสานระหว่างสัญญาเข้ากับคำมั่นว่าจะขาย เป็นสัญญาที่มีการปฏิบัติการชำระหนี้ที่เป็นระยะเวลาสั้น ๆ ดังนั้น ผลของการบอกเลิกสัญญาชนิดนี้จะไม่ผลย้อนหลังกลับสู่ฐานะเดิมแต่อย่างใด แต่จะมีผลเป็นการเลิกนิติสัมพันธ์สำหรับอนาคตเท่านั้นสิ่งใดที่เคยให้กันไป หรือชำระกันไปย่อมมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย^{๓๐} ฉะนั้นเมื่อค่าเข้าซื้อที่ค้างชำระก่อนที่จะมีการบอกเลิกสัญญา จึงเป็นสิ่งที่ควรชำระให้แก่กัน เพราะว่า ในระหว่างที่มีการผิดนัดไม่ชำระค่าเข้าซื้อจนเป็นเหตุที่มีการบอกเลิกสัญญานั้น คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายยังคงมีนิติสัมพันธ์กันอยู่จนกระทั่งได้มีการบอกเลิกสัญญา ดังนั้นค่าเข้าซื้อที่ค้างชำระอยู่ก่อนที่มีการบอกเลิกสัญญา จึงสมควรที่จะชำระให้แก่กัน แต่ค่าเข้าซื้อที่ค้างชำระกันหลังจากที่มีการบอกเลิกสัญญาเข้าซื้อกันแล้วก็ไม่สามารถที่จะเรียกร้องให้ชำระได้เนื่องจากไม่มีนิติสัมพันธ์อยู่ต่อไป

ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้ ท่านศาสตราจารย์ ประพนธ์ ศาตะมาน ได้ให้ความคิดเห็นไว้อย่างน่าฟังว่า คำพิพากษาฎีกาที่ 1195/2511 นั้น เป็นการวินิจฉัยที่ขัดกับหลักกฎหมายเรื่องสัญญา "คือสัญญาทั้งหลายย่อมมีความผูกพันต่อกัน จนกว่าจะมีการบอกเลิกสัญญา หากมีการบอกเลิกสัญญาเมื่อใดก็หมดนิติสัมพันธ์เมื่อนั้น และเมื่อหมดนิติสัมพันธ์แล้วยังมีค่าเข้าซื้อที่ยังค้างอยู่ในระหว่างที่มีนิติสัมพันธ์อยู่นั้น ก็ควรจะเรียกร้องได้ ซึ่งการวินิจฉัยในคำพิพากษาฎีกาที่ 1195/2511 เป็นการวินิจฉัยว่าให้หมดความผูกพันทั้ง ๆ ที่สัญญายังไม่เลิกกัน ส่วนในเรื่องที่ว่าผู้ให้เข้าซื้อเอาเปรียบคือมีการปล่อยให้ค้างชำระ จนหมดระยะเวลาชำระเงินแล้ว เรียกค่าเข้าซื้อที่ค้างได้ตลอดเงินก็ได้รับทรัพย์ก็เรียกคืนได้เป็นการสองต่อนั้น ในกรณีดังกล่าวก็น่าเห็นใจผู้เข้าซื้ออยู่เช่นกัน แต่กฎหมายเรื่องเข้าซื้อฉบับบัญญัติพิเศษในมาตรา ๕๗๓ คือผู้เข้าซื้อจะเลิกสัญญาด้วยการส่งคืนทรัพย์เมื่อใดก็ได้ ถ้าผู้ให้เข้าซื้อไม่ยอมบอกเลิกสัญญาแต่ปล่อยให้มีการผิดนัดไปเรื่อย ๆ เช่นนี้ เหตุใดผู้เข้าซื้อไม่ใช้สิทธิเลิกสัญญาด้วยการส่งคืนทรัพย์ตาม มาตรา ๕๗๓ เมื่อผู้เข้าจะอยากเอาทรัพย์ใช้เองและใช้ต่อไป ก็ไม่มีเหตุผลใดที่จะไม่ชำระค่าเข้าซื้ออยู่ และการที่กฎหมายบัญญัติให้รับเงินที่ใช้มาแล้วแต่ก่อนก็เพราะ ถ้าไม่เขียนไว้เช่นนั้น ก็จะกลายเป็นการเลิกสัญญาอย่างธรรมดาซึ่งจะทำให้คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิม ที่จะต้องคืนเงินคืนทรัพย์ทั้งหมดซึ่งก็จะ

(39) จำปี โสคติพันธ์, อ้างแล้ว, หน้า 292

ไม่เป็นธรรมแก่ผู้ให้เข้าชื่อ ซึ่งจะได้ประโยชน์อะไรเลย การที่จะแปลว่ากฎหมายเขียนไว้ได้เพียงรับเงินเท่านั้น จึงเรียกเงินที่ค้างไม่ได้นั้นเป็นการประหลาดเพราะตามหลักสัญญาเอาสิทธิเรียกค่าเข้าชื่อค้างได้อยู่แล้ว" ⁴⁰

จากเรื่องข้างต้นเป็นปัญหาที่มีความเห็นแตกต่างกัน ในกรณีของค่าเข้าชื่อที่ค้างชำระก่อนมีการบอกเลิกสัญญาเข้าชื่อนั้น ซึ่งเป็นกรณีที่ไม่ได้กำหนดไว้ในสัญญาแต่อย่างใด แต่ถ้าหากมีการกำหนดเงื่อนไขในสัญญาเข้าชื่อว่า " เมื่อสัญญาเข้าชื่อเลิกกันแล้วผู้เข้าชื่อจะต้องชำระเงินที่ค้างชำระทั้งหมดตามสัญญา " ข้อตกลงดังกล่าวมีผลเป็นอย่างไร สามารถใช้บังคับกันได้หรือไม่ จึงเกิดปัญหาตามมาที่ว่า ถ้าผู้เข้าชื่อ ยอมตกลงตามสัญญาเข้าชื่อกับผู้ให้เข้าชื่อ ตามเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว ซึ่งสัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูปส่วนใหญ่ จะมีเงื่อนไขประเภทนี้แทบทั้งสิ้น เมื่อสัญญาเข้าชื่อมีเงื่อนไขดังกล่าว ก็ย่อมที่จะเรียกค่าเข้าชื่อในงวดต่อ ๆ ไปทุกงวดตามสัญญาได้ ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวไม่ขัดต่อกฎหมายแต่อย่างใด เหตุที่เรียกได้เพราะว่าเงื่อนไขนั้นตกลงกันให้เรียกได้ ไม่ใช่เพราะว่ากฎหมายให้เรียกแต่อย่างใด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1933/2518 วินิจฉัยว่า ข้อตกลงดังกล่าวไม่ขัดต่อกฎหมาย เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีบทบัญญัติห้ามไว้มิให้ทำสัญญาดังกล่าวเรียกค่าเข้าชื่อที่ค้างชำระ ดังนั้น ผู้ให้เข้าชื่อสามารถเรียกค่าเข้าชื่อที่ค้างชำระตามข้อตกลงนั้นได้ แต่ข้อตกลงดังกล่าว มีลักษณะกำหนดเป็นเบี้ยปรับ ซึ่งหากกำหนดไว้สูงเกินสมควรอาจลดลงเป็นจำนวนพอสมควร ตามมาตรา ๓๘๓

ดังนั้น เหตุผลในการวินิจฉัยตามคำพิพากษาศาลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้ให้เข้าชื่อสามารถเรียกค่าเข้าชื่อที่ค้างชำระตามข้อตกลงนั้นได้ แต่ข้อตกลงดังกล่าวศาลได้วินิจฉัย ในลักษณะที่ว่าเป็นการกำหนดค่าเสียหายเอาไว้ล่วงหน้า อันมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ซึ่งศาลได้พิจารณาเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดีที่เกิดขึ้นข้อพิพาทชั้นศาลนั้น เนื่องจากการบอกเลิกสัญญาส่วนใหญ่ของผู้ให้เข้าชื่อนั้น มีสาเหตุมาจากผู้เข้าชื่อ ผิดนัดชำระค่าเข้าชื่อจนเป็นเหตุให้ผู้ให้เข้าชื่อบอกเลิกสัญญาเข้าชื่อ ซึ่งเป็นความผิดของผู้เข้าชื่อเอง จึงสมควรกำหนดค่าเสียหายเป็นการลงโทษแก่ผู้เข้าชื่อด้วย และศาลก็สามารถใช้ดุลพินิจกำหนดลดลงหรือ กำหนดว่าเบี้ยปรับนั้นควรจะเป็นเท่าใดเพื่อให้เหมาะสมตามพฤติการณ์แห่งคดีซึ่งจะกล่าวต่อไปในบทที่ 3

(40) ประพนธ์ ศาตะมาน, อ้างแล้ว, หน้า 272-273

ตามที่ได้กล่าวมาทั้งหมด นับเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดเงื่อนไขที่อยู่ในสัญญาซึ่งมีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมก็ตาม หรือการกำหนดรูปแบบของสัญญาเช่าซื้อ กล่าวคือ สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปแม้จะมีช่องว่างให้กรอกข้อความไว้ก็ตาม แต่ผู้ให้เช่าซื้อก็ได้ให้ความสำคัญในการที่จะเติมรายละเอียดต่าง ๆ ให้ครบถ้วนแต่อย่างใด ซึ่งผู้ให้เช่าซื้อเองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญเช่นกัน โดยหวังแต่เพียงว่าต้องการที่จะได้ทรัพย์สินนั้นมาใช้ประโยชน์ และจะต้องปฏิบัติตามปกติประเพณีในทางการค้า ของธุรกิจการให้เช่าซื้อนั้น ๆ จึงไม่เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องรับทราบ ในรายละเอียดของเงื่อนไขที่ปรากฏอยู่ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปแต่อย่างใด จึงก่อให้เกิดการเสียเปรียบของผู้ให้เช่าซื้อ จากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปของผู้ให้เช่าซื้อในปัจจุบัน แต่ยังมีปัญหาบางประการที่เกิดขึ้นซึ่งนอกเหนือไปจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป คือปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักกฎหมายในเรื่องสัญญามายับยั้งสัญญากู้ยืม สัญญาเช่าซื้อ ในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ อันจะมีผลทำให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย กลับคืนสู่ฐานะเดิม

จากปัญหาการกลับคืนสู่ฐานะเดิมของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ในสัญญาเช่าซื้อนั้น นับเป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาโดยตลอด ในเรื่องของการคืนค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนมีการบอกเลิกสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อ ในกรณีผู้เช่าซื้อผิดสัญญาและในกรณีผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจะเสียเปรียบจากการบอกเลิกสัญญา เนื่องจากการใช้หลักทั่วไปในการกลับคืนสู่ฐานะเดิมตาม มาตรา ๓๕๑ มายับยั้งกับกรณีดังกล่าว จึงก่อให้เกิดปัญหาตามมาในหลาย ๆ ประเด็นตามที่ได้กล่าวมา ซึ่งการเลิกสัญญาเช่าซื้อนั้น ไม่สามารถที่จะใช้หลักทั่วไปมายับยั้งได้ เนื่องจากว่าสัญญาเช่าซื้อเป็นเอกเทศสัญญาอย่างหนึ่งและเป็นสัญญาที่มีลักษณะเฉพาะ เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาแล้วจะมีผลไปข้างหน้าจะไม่มีผลย้อนหลังแต่อย่างใด กล่าวคือ เป็นการระงับนิติสัมพันธ์ที่จะมีขึ้นในอนาคตเท่านั้น สิ่งใดที่เคยให้กันไปแล้ว หรือชำระหนี้กันไปแล้วก็จะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย หากใช้หลักการเลิกสัญญาที่มีลักษณะเฉพาะมาใช้กับสัญญาเช่าซื้อนั้น จะไม่มีปัญหาในประเด็นต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมา โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนมีการบอกเลิกสัญญา และกรณีของผู้ให้เช่าซื้อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาจะเรียกค่าเช่าซื้อทั้งหมดที่ได้ชำระไปแล้วคืน เท่ากับเป็นการแก้ไขปัญหาก็ถกเถียงกันมาโดยตลอด

บทที่ 3

มาตรการแก้ไขปัญหาคความเสียหายเปรียบจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสิ่งหาริมทรัพย์ สำเร็จรูปในประเทศไทย

ในปัจจุบันคำว่า "สัญญาสำเร็จรูป" เป็นที่รู้จักกันดีในวงการกฎหมาย ตลอดจนวงการธุรกิจการค้าโดยทั่วไป ซึ่งหากพิจารณาแล้วสัญญาสำเร็จรูปก็เป็นสัญญาชนิดหนึ่งที่มีผลการบังคับใช้เหมือนกับสัญญาทุกประเภทโดยทั่วไป ไม่ว่าจะสัญญาดังกล่าวจะเข้าลักษณะเป็นเอกเทศสัญญาหรือไม่ก็ตาม เช่น สัญญาฝากทรัพย์สิน สัญญาเช่าทรัพย์สิน สัญญาเช่าซื้อ สัญญาซื้อขาย ซึ่งจำเป็นต้องใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 มาใช้บังคับ โดยจะนำบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องมาใช้บังคับ เช่น สัญญาเช่าซื้อ ก็จะนำบทบัญญัติในบรรพ 3 ลักษณะเช่าซื้อมาใช้บังคับ อันเป็นบทบัญญัติโดยตรงที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเช่าซื้อ และสามารถที่จะนำบทบัญญัติในบรรพ 1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันเป็นหลักทั่วไป และหลักกฎหมายเรื่องสัญญามาใช้บังคับได้ ซึ่งเป็นมาตรการที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่สามารถแก้ไขปัญหาคที่ก่อให้เกิดการเสียหายเปรียบแก่ผู้เช่าซื้อและให้ความเป็นธรรมแก่คู่สัญญาทุกฝ่าย โดยที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจ ในการปรับใช้หลักกฎหมายที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยพิจารณาถึงลักษณะการเกิดขึ้นของสัญญาในปัจจุบัน และเงื่อนไขที่กำหนดอยู่ในสัญญา มีลักษณะเป็นการเอาวัดเอาเปรียบแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหรือไม่ อันจะเป็นเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม และที่สำคัญศาลต้องคำนึงความเท่าเทียมกันในด้านฐานะของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย และอำนาจในการเจรจาต่อรองของผู้รับสัญญาว่ามีความเท่าเทียมกันหรือไม่เพียงใดจึงสามารถที่จะนำหลักทั่วไปที่อยู่ใน บรรพ 1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้รับสัญญา ซึ่งจะเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่จะควบคุมและแก้ไขปัญหาคที่เกิดขึ้นจากสัญญาสำเร็จรูป โดยเฉพาะสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป

1. การควบคุมสัญญาเข้าซื้อสิ่งหาริมทรัพย์สำเร็จรูปโดยกฎหมาย

สัญญาเข้าซื้อเป็นเอกเทศสัญญาอย่างหนึ่ง ซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของหลักทั่วไปของนิติกรรมสัญญาและสัญญา¹ กล่าวคือ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา (Autonomy of will) และหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of contract) ซึ่งหลักดังกล่าว มีความหมายสำคัญที่ว่า หากมีการแสดงเจตนาด้วยความสมัครใจแล้ว กฎหมายจะบังคับให้ตามนั้น จึงเป็นเหตุให้ ผู้ให้เข้าซื้อและผู้เข้าซื้อสามารถกำหนดเงื่อนไขในสัญญาเข้าซื้ออย่างไรก็ได้ แม้จะเป็นการกำหนดเงื่อนไขในสัญญาเข้าซื้อ ให้นอกเหนือไปจากบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะเข้าซื้อ เนื่องจากเป็นบทบัญญัติเฉพาะเรื่อง ที่ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้ ตาม มาตรา ๑๕๑ จึงทำให้ ผู้ให้เข้าซื้อสามารถที่จะกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ในสัญญาเข้าซื้อที่เป็นการเอาเปรียบอย่างไรก็ได้ ทั้งนี้เนื่องจาก ฝ่ายผู้ให้เข้าซื้อเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ ย่อมมีความชัดเจนมากกว่าผู้เข้าซื้อ ทั้งในด้านเทคนิคต่าง ๆ ในการกำหนดเงื่อนไขในสัญญาเข้าซื้อ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ให้เข้าซื้อ ตลอดจนการกำหนดเงื่อนไขที่เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่อื่น ๆ ของผู้เข้าซื้อ ที่นอกเหนือไปจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ รวมตลอดไปถึงความรับผิดของผู้เข้าซื้อในกรณีที่มีการผิดสัญญาเข้าซื้อ และความรับผิดในค่าเสียหายต่าง ๆ หลังจากสัญญาได้ระงับไปแล้วก็ตาม ซึ่งในการทำสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูปในปัจจุบันนั้น มิได้ดำรงอยู่บนหลักเสรีภาพในการทำสัญญาแต่อย่างใด เนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคู่สัญญา คือ ผู้เข้าซื้อและผู้ให้เข้าซื้อนั้น มีฐานะทางเศรษฐกิจและอำนาจต่อรองที่ไม่เท่าเทียมกัน จึงทำให้หลักเสรีภาพในการทำสัญญานั้น ไม่อาจที่จะดำรงอยู่ได้ หากปราศจากความเท่าเทียมกันในทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย² เมื่อปราศจากเสรีภาพในการทำสัญญาแล้ว ผลก็คือ ผู้เข้าซื้อต้องตกอยู่

(1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 117-132

(2) K.Zweigert and H.Kotz, An Introduction To Comparative Law, Vol.2 Translated by Tony Weir. Amsterdam, New York, Oxford : North Holland 1977.p.335

ในสภาพจำยอมเข้าผูกพันตนตามเงื่อนไขต่าง ๆ ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป ซึ่งแทบจะไม่มีโอกาสพิจารณารายละเอียดของเงื่อนไขในสัญญาแต่อย่างใด จึงเกิดความเสียหายเปรียบแก่ผู้เช่าซื้อจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จึงควรพิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะเช่าซื้อ ที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่ามีความรัดกุมเพียงพอ ที่จะป้องกันระมัดระวังมิให้เกิดการเสียหายเปรียบต่อคู่สัญญาด้วยกันได้อย่างไร ตลอดจนถึงหลักกฎหมายทั่วไปที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งสามารถนำมาใช้ควบคุมและแก้ไขปัญหาเพื่อที่จะรักษาความเป็นธรรมให้แก่ผู้เช่าซื้อ ซึ่งเป็นคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าได้มากน้อยเพียงใด และศึกษาถึงมาตรการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปที่บัญญัติอยู่ในร่างพระราชบัญญัติพิเศษต่าง ๆ

1. 1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ในการควบคุมและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการเช่าซื้อ นับแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้ใช้กฎหมายลักษณะเช่าซื้อ ที่มีในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาโดยตลอด ถึงแม้ว่าสภาพในการเช่าทำสัญญาเช่าซื้อในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต คือ เป็นสัญญาเช่าซื้อแบบสำเร็จรูป แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีมาตรการที่จะสามารถควบคุมและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ จากบทบัญญัติที่มีอยู่ใน บรรพ 3 เอกเทศสัญญา กฎหมายลักษณะเช่าซื้อ ซึ่งมีอยู่เพียง 3 มาตรา คือ มาตรา ๕๗๒, ๕๗๓, และมาตรา ๕๗๔ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรง และยังมี กฎหมายลักษณะเช่าทรัพย์ ซึ่งสามารถนำมาใช้กับเรื่องเช่าซื้อได้ เนื่องจากสัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาเช่าทรัพย์ชนิดหนึ่งเช่นกัน ตลอดจนสามารถนำกฎหมายลักษณะซื้อขาย มาใช้ในเรื่องเช่าซื้อได้ตามสมควร นับได้ว่าน่าจะเพียงพอที่ใช้รองรับกับปัญหาที่เกิดจากสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปได้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เช่าซื้อ ซึ่งบทบัญญัติที่ได้กล่าวมานั้น จะใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อ คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีฐานะทางเศรษฐกิจและอำนาจในการต่อรองที่เท่าเทียมกัน ซึ่งสามารถเจรจาต่อรองกันได้อย่างแท้จริงในทางปฏิบัติ

แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มีผลมาจากการที่ผู้เช่าซื้อมีอำนาจการต่อรองที่ด้อยกว่าในทุก ๆ ด้าน จึงเป็นเหตุให้ผู้ให้เช่าซื้อสามารถหาวิธีการในการที่จะ ผลักภาระความรับผิดชอบทั้งหมด ให้ตกอยู่กับผู้เช่าซื้อแต่เพียงผู้เดียว โดยอาศัยวิธีการกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ เอาไว้ล่วงหน้าเป็นที่เรียบร้อยในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป จึงก่อให้เกิดการเสียเปรียบแก่ผู้เช่าซื้อ ซึ่งเงื่อนไขบางข้อที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรม นั้น เป็นผลมาจากการที่กฎหมายเปิดโอกาสให้ทำได้ เช่น เงื่อนไขที่ยกเว้นหรือ จำกัดความรับผิดของผู้ให้เช่าซื้อโดยอาศัย มาตรา ๔๘๓ ของกฎหมายลักษณะซื้อขาย มาใช้ และเงื่อนไขที่มีการกำหนดให้ผิดแผกแตกต่างจาก มาตรา ๔๗๔ ของกฎหมายลักษณะเช่าซื้อ แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้วลักษณะของรูปคดีที่ปรากฏอยู่ใน คำพิพากษานั้น มักจะเกิดปัญหาอันเนื่องมาจากการสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปก็คือ ความสลับซับซ้อนหลายประการ ของเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อโดยเฉพาะในเรื่องของการบอกเลิกสัญญาตลอดจน การกลับคืนสู่ฐานะเดิมของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ฯลฯ ซึ่งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังมีมาตรการที่เพียงพอที่จะควบคุมแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ นอกจากบทบัญญัติเฉพาะเรื่องแล้ว ยังมีหลักกฎหมายทั่วไปที่สามารถใช้ในการแก้ไข้ปัญหาที่ก่อให้เกิดการเสียเปรียบแก่ผู้รับสัญญา (ผู้เช่าซื้อ) ได้คือ หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ตาม มาตรา ๑๕๑ หลักการตีความสัญญาตาม มาตรา ๑๑, ๑๓๑, ๓๖๘ และหลักสุจริตตาม มาตรา ๕ ซึ่งหลักต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมานี้ เป็นหลักกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างยืดหยุ่นไปตามพฤติการณ์แห่งคดีที่เกิดขึ้นได้ นอกเหนือไปจากบทบัญญัติเฉพาะเรื่องเช่าซื้อ แต่ในการแก้ไข้ปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปนั้น ในทางปฏิบัติศาลไทยไม่ได้พยายามที่หยิบยกหลักกฎหมายทั่วไปที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ควบคุมและแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นแต่อย่างใด กลับใช้หลักกฎหมายทั่วไปดังกล่าว ปรับใช้ในไปในทางที่เป็นคุณแก่ผู้ร่างสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป โดยให้ผลของเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งปรากฏอยู่ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปมีผลใช้บังคับกับผู้เช่าซื้อได้ จึงเท่ากับว่า หลักกฎหมายทั่วไปที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้น ศาลไทยไม่ได้หยิบยกมาใช้ในการที่จะควบคุมปัญหาและป้องกันการเสียเปรียบที่จะเกิดแก่ผู้เช่าซื้อซึ่ง เป็นคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าแต่อย่างใด

ผู้เขียนเห็นว่าหลักกฎหมายทั่วไปที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้น เป็นหลักกฎหมายที่น่าจะแก้ปัญหาที่ก่อให้เกิดการเสียเปรียบจากการใช้สัญญาเข้าข้อสำเร็จรูปได้ ดังเช่น ในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน และประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งศาลของประเทศดังกล่าวนี้ได้เคยนำหลักกฎหมายทั่วไปมาควบคุมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าอย่างได้ผล

1.1.1 การใช้หลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๑ " การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช้กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนการนั้น ไม่เป็นโมฆะ "

ในการทำสัญญาเข้าข้อสำเร็จรูปในปัจจุบัน ยังคงขึ้นอยู่กับหลักเสรีภาพในการทำสัญญา ดังนั้น การที่คู่สัญญาแสดงเจตนาในการทำสัญญาเข้าข้อให้มีเงื่อนไขหรือเนื้อหาที่แตกต่างกับ บทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติไว้ก็สมารถที่จะทำได้ ถ้ากฎหมายนั้น ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งหมายความว่า นิติกรรมที่สร้างขึ้นระหว่างคู่สัญญานั้น หากมีเนื้อหาที่แตกต่างไปจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ก็ไม่ใช่เป็นเหตุให้นิติกรรมที่สร้างขึ้นนั้น ตกเป็นโมฆะเสมอไป ซึ่งนิติกรรมที่สร้างขึ้นจะตกเป็นโมฆะตาม มาตรา ๑๕๑ ได้ก็ต่อเมื่อ เงื่อนไขในสัญญามีเนื้อหาที่แตกต่างไปจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ และกฎหมายนั้นต้องเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนเท่านั้น³ ซึ่งจะต้องพิจารณาต่อไปว่ากฎหมายในลักษณะเข้าข้อ เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ ท่านพระยาเทพวิฑูรได้กล่าวไว้ว่า " การที่จะวินิจฉัยว่าบทบัญญัติข้อใดจะต้องด้วยลักษณะที่ว่าเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้น ปัญหาข้อนี้จะวางหลักโดยเจียบขาดหาได้ไม่ กฎหมายซึ่งเกี่ยวกับมหาชนโดย

(3) จำปี โสคติพันธ์, อ้างแล้ว, หน้า 65

ทั่วไปไม่ใช่เกี่ยวแก่คุณธรรมโดยเฉพาะแล้ว นับอยู่ในพวกที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน..⁴ แต่ในลักษณะการเกิดขึ้นของสัญญาที่แตกต่างไปจากอดีต คือการใช้สัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูปที่ใช้ในธุรกิจประเภทนี้ ทำให้ลักษณะเฉพาะตัวของคู่สัญญาเสียไป และสามารถที่จะกำหนดเงื่อนไขให้ผิดแผกแตกต่างไปจากกฎหมายลักษณะเข้าชื่อก็ตาม อาจจะเป็นเหตุความไม่เป็นธรรม ในการที่คู่สัญญาจะปฏิบัติภาระหนี้ต่อกัน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของสัญญาสำเร็จรูปในธุรกิจการให้เข้าชื่อในปัจจุบัน อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวม และจะมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยได้⁵ ซึ่งจะเห็นได้ว่า แม้กฎหมายลักษณะเข้าชื่อจะไม่ใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ตาม แต่เมื่อรูปแบบของสัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูปตลอดจนลักษณะการเกิดขึ้นของสัญญาเข้าชื่อ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่ไม่อยู่ในรูปแบบของการเจรจาต่อรองโดยอิสระ และในปัจจุบันได้มีผู้เข้าชื่อเป็นจำนวนมากและนับวันมีแต่เพิ่มขึ้นทุกขณะ ซึ่งอาจจะกลายเป็นประชาชนส่วนมากของสังคม จึงน่าจะมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามเหตุผลตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ศาลจึงน่าจะพิจารณาใช้หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน มาปรับใช้กับเงื่อนไขที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม ในสัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูป ซึ่งผู้ให้เข้าชื่อได้พยายามกำหนดไว้ให้ผิดแผกแตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะเข้าชื่อให้ไม่มีผลใช้บังคับ และตกเป็นโมฆะตาม มาตรา ๑๕๑ โดยการตีความว่า กฎหมายลักษณะเข้าชื่อ เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ฉะนั้น การกำหนดเงื่อนไขที่ผิดแผกแตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะเข้าชื่อ จึงตกเป็นโมฆะ ตาม มาตรา ๑๕๑

แต่เท่าที่ผ่านมา ในการที่ศาลไทยจะปรับใช้หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนกับสัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูปนั้น จะเห็นได้ว่า ศาลไม่ได้พยายามใช้หลักดังกล่าว เข้าควบคุมและแก้ไขปัญหาที่เกิดจาก สัญญาเข้าชื่อสังหาริมทรัพย์สำเร็จรูปในประเทศไทยแต่อย่างใด แม้ว่าหลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนตาม มาตรา ๑๕๑ ได้เปิดช่องไว้ให้ศาลสามารถนำมาปรับใช้ได้อย่าง

(4) พระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย วณิกกุล), คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 มาตรา 1 ถึง 240 , จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา, 2502 หน้า 407-408

(5) คาราวพร ธีระวัฒน์, อ้างแล้ว, หน้า 57

ยึดหยุ่นตามพฤติการณ์แห่งคดี ให้ผลของเงื่อนไขที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป อันเนื่องมาจากการกำหนดเงื่อนไขที่ผิดแผกแตกต่างไปจากที่กฎหมายกำหนดให้ตกเป็นโมฆะ เพราะกฎหมายเช่าซื้อเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนได้ก็ตาม แต่ศาลไทยก็ไม่ได้ให้ความสำคัญในการที่จะพัฒนาหลักความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าแต่อย่างใด ข้ายังยอมรับในเงื่อนไขดังกล่าวที่มีอยู่ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม ให้มีผลใช้บังคับได้ ไม่ตกเป็นโมฆะ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 725/2529 ระหว่างจำเลยชำระราคาค่าเช่าซื้อ ยังไม่ครบถ้วน รถได้หายไป จำเลยต้องชำระราคาให้แก่โจทก์จนครบถ้วน เป็นการยกเว้นบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๗๖ วรรคแรก ซึ่งมีใช้กฎหมายอื่นเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน คู่สัญญายอมตกลงเป็นอย่างอื่นได้ สัญญาไม่ตกเป็นโมฆะตามมาตรา ๑๑๔ (ปัจจุบันคือมาตรา ๑๕๑)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 615/2535 ข้อสัญญาเช่าซื้อที่ผู้ให้เช่าซื้อมีหน้าที่ต้องชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระอยู่ก่อนสัญญาเลิกกันนั้น เป็นการกำหนดค่าเสียหายวิธีหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นการกำหนดเบี้ยปรับไว้ล่วงหน้า อันเป็นการกำหนดความรับผิดของผู้เช่าซื้อนอกเหนือและแตกต่างไปจาก ความรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๕๓๔ วรรคแรก แต่มาตราดังกล่าวมิใช่กฎหมายอื่นเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และข้อสัญญาดังกล่าวมิได้เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงใช้บังคับได้

จากคำพิพากษาข้างต้น จะเห็นได้ว่าในกรณีที่มีการกำหนดเงื่อนไขสัญญาเช่าซื้อให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของ มาตรา ๕๓๔ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นศาลได้พิจารณาดี โดชนำหลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตาม มาตรา ๑๕๑ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาปรับใช้ "ว่าบทบัญญัติของกฎหมายที่คู่สัญญาได้ตกลงให้แตกต่างกัน มิใช่บทบัญญัติที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนจึงมีผลใช้บังคับได้" แม้ว่าในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปนั้น มีเงื่อนไขที่ผู้ให้เช่าซื้อเสียเปรียบอยู่ก็ตาม และผู้ให้เช่าซื้อจะพยายามยกข้อต่อสู้ว่า เงื่อนไขนั้นทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเสียเปรียบอย่างมาก และในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อ และผู้ให้เช่าซื้อเองก็ไม่มีอำนาจต่อรองเงรจา เงื่อนไขดังกล่าวแต่ประการใด ซึ่งข้อต่อสู้นี้ คู่เหมือนศาลจะไม่รับฟังหรือไม่มีน้ำหนัก

เพียงพอกำการที่จะทำให้เงื่อนไขต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้เช่าซื้อเสียเปรียบไม่มีผลบังคับใช้ เนื่องจากศาลพิจารณาแล้วว่าเงื่อนไขดังกล่าว แม้จะแตกต่างไปจากที่กฎหมายบัญญัติไว้เพียงใดก็ตาม หากกฎหมายนั้นไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การที่ศาลตัดสินเช่นนี้ ไม่ใช่เฉพาะเป็นกรณีที่เป็นการกำหนดเงื่อนไขให้ผิดแผกแตกต่างไปจาก มาตรา ๕๗๕ เท่านั้น ยังมีเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป ที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมอื่น ๆ เช่น เงื่อนไขที่กำหนดผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบในกรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ สูญหายหรือบุบสลายไปด้วยเหตุใด ๆ ก็ตามแม้แต่เหตุสุดวิสัย ซึ่งเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมเหล่านี้ ศาลก็พิจารณาให้เงื่อนไขดังกล่าวมีผลใช้บังคับได้ โดยให้เหตุผลว่า ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1341/2518 ข้อสัญญาในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ว่า แม้รถสูญหายโดยเหตุสุดวิสัยผู้เช่าซื้อก็จะชำระค่าเช่าซื้อจนครบ ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนใช้บังคับได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 3394/2524 ข้อสัญญาในสัญญาเช่าซื้อที่ได้ให้อำนาจผู้ให้เช่าซื้อ ตีราคาค่ารถพร้อมอุปกรณ์ที่ผู้ให้เช่าซื้อยึดคืนการครอบครองได้แต่ผู้เช่าซื้อโดยถือว่าเป็นเด็ดขาด และเมื่อคิดหักกับราคาชำระมาแล้วบางส่วน ผู้เช่าซื้อยังเป็นหนี้อยู่เท่าใด ยอมให้ผู้ให้เช่าซื้อฟ้องร้องบังคับได้นั้น หาเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนไม่ เป็นเรื่องผู้เช่าซื้อสมัครใจทำสัญญาเสียเปรียบเอง

จากตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ยกมาทั้งหมดนั้น จะเห็นได้ว่าศาลฎีกาไม่พยายามที่จะตีความเงื่อนไขในสัญญาดังกล่าว เพื่อที่จะคุ้มครองผู้เช่าซื้อโดยอาศัยหลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแต่อย่างใด เนื่องจากศาลไทยยังไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ และลักษณะการเกิดขึ้นของสัญญาในปัจจุบันซึ่งแตกต่างไปจากสัญญาในอดีต กล่าวคือ สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปในปัจจุบันไม่มีการเจรจาต่อรองกันอย่างแท้จริง โดยผู้ให้เช่าซื้อที่มีอำนาจต่อรองที่สูงกว่ายอมที่จะสามารถกำหนดเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปได้โดยอิสระแม้แต่เงื่อนไขที่ผิดแผกแตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะเช่าซื้อได้และที่สำคัญในการกำหนดเงื่อนไขที่แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมาย ไม่ใช่การทำสัญญาที่ขัดต่อกฎหมาย จึงทำให้

เงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปไม่ตกเป็นโมฆะใช้บังคับได้ ดังนั้น หากตราใบที่ศาลไทยยังไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสัญญาในปัจจุบัน (สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป) โดยไม่คำนึงถึงความเท่าเทียมกันระหว่างคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ซึ่งผู้เช่าซื้อไม่สามารถรักษาผลประโยชน์ของตนได้แต่อย่างใด เพราะอยู่ในฐานะที่ต้องจำยอมในการเข้าทำสัญญาเช่าซื้อ อาจจะทำให้ผู้เช่าซื้อที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นจำนวนมากเกิดความเสียเปรียบ และส่งกระทบกระเทือนต่อระบบเศรษฐกิจ และเป็นปัญหาสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ผู้เขียนเห็นว่า หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้น น่าจะสามารถใช้แก้ไขปัญหาการเสียเปรียบแก่ผู้เช่าซื้อได้ก็ตาม แต่ศาลไทยก็ไม่ได้นำมาใช้เพื่อที่เป็นบรรทัดฐานเท่าที่ควร หากมีการใช้ ก็จะมีในลักษณะที่ให้เงื่อนไขที่มีลักษณะเป็นเอาเปรียบในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปนั้น มีผลบังคับใช้ได้ ไม่ตกเป็นโมฆะ ส่วนการเสียเปรียบของผู้เช่าซื้อนั้น ศาลต้องอาศัยหลักการตีความตาม มาตรา ๓๘๓ โดยตีความว่า ค่าเสียหายต่าง ๆ ตามเงื่อนไขในสัญญากำหนดไว้ นั้น เป็นค่าเสียหายที่กำหนดเอาไว้ล่วงหน้า อันมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ศาลสามารถลดลงได้ตามส่วน แต่การแก้ปัญหาด้วยวิธีนี้ เป็นเพียงวิถีทางบรรเทาความเสียหายแก่ผู้เช่าซื้อเท่านั้น โดยไม่มีการพัฒนาใช้หลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนขึ้น แต่อย่างใด เพื่อที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหาการเสียเปรียบของผู้เช่าซื้อได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากปล่อยไว้อาจมีผลติดตามมา ก็คือ ผู้เช่าซื้ออาจต้องกลายเป็นบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว และปัญหาดังกล่าวจะทวีความรุนแรงมากขึ้น จึงอาจกลายเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนในที่สุด แต่หลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามกฎหมายในต่างประเทศนั้น ได้นำมาใช้แก้ปัญหที่เกิดขึ้นจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปทุกประเภท รวมถึงสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป โดยที่ศาลใช้ดุลพินิจปรับใช้หลักดังกล่าว กับเงื่อนไขที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมในสัญญาสำเร็จรูป โดยคำนึงถึงความไม่เท่าเทียมกันในด้านฐานะทางเศรษฐกิจ และอำนาจการเจรจาต่อรองของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายเป็นสำคัญ ฉะนั้น การใช้หลักดังกล่าว จะทำให้ผลของเงื่อนไขที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมจะมีผลเป็นโมฆะใช้บังคับไม่ได้ระหว่างคู่สัญญาด้วยกัน ดังจะศึกษาต่อไปในบทที่ 4

1.1.2 การใช้หลักการตีความสัญญา

ในการใช้หลักการตีความสัญญานั้น สามารถที่จะใช้ได้ก็ต่อเมื่อเกิดกรณีที่สัญญาเข้าข้อสำเร็จรูปขาดความชัดเจน เคลือบคลุม เกิดข้อสงสัยหรือมีความหมายได้หลายนัย เป็นเหตุให้ไม่อาจทราบได้ว่าวัตถุประสงค์ในการทำสัญญานั้น แท้จริงเป็นอย่างไร ศาลจึงจำเป็นต้องอาศัยการตีความสัญญา เพื่อค้นหาความหมายของสัญญานั้นด้วย โดยใช้สัญญาเป็นวัตถุประสงค์ในการตีความ และในการตีความสัญญาที่ได้ทำขึ้นเพื่อผูกพันความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญานั้น จำเป็นต้องอาศัยการตีความตามหลักทั่วไป ที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ในการตีความ ได้แก่ มาตรา ๓๘๖ และมาตรา ๑๓๑ ซึ่งในการตีความสัญญานั้น จำเป็นจะต้องใช้มาตรา ๑๓๑ มาใช้ในการตีความสัญญาในขั้นแรกเพื่อค้นหาเจตนาที่แท้จริงในสัญญา โดยมี บทบัญญัติว่า "ในการตีความการแสดงเจตนา นั้น ให้มุ่งถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำจำนวนหรือตัวอักษร" ในบทบัญญัติตาม มาตรา ๑๓๑ นั้น เราต้องค้นหาเจตนาที่แท้จริง ซึ่งเจตนาที่แท้จริงที่อยู่ภายในนั้น อาจไม่ตรงกับเจตนาที่แสดงออกมาก็ได้ ฉะนั้นการค้นหาเจตนาที่แท้จริงนั้น จึงหมายถึงเจตนาที่แท้จริงตามที่ได้แสดงออกมา⁷ โดยใช้ประกอบกันกับ หลักตีความสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๖๘ ซึ่งบัญญัติว่า "สัญญานั้นทำนให้ตีความไปตามความประสงค์ในทางสุจริต โดยนิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย" ซึ่งหมายความว่า ในการตีความตามสัญญานั้น จะต้องพิจารณาโดยคำนึงถึงความประสงค์ หรือในเจตนาที่มีอยู่มีอยู่ร่วมกันของคู่สัญญา และต้องเป็นเจตนาที่คาดหมายในทางสุจริต และต้องคำนึงประเพณีปฏิบัติในระหว่างคู่สัญญาเองหรือประเพณีในทางการค้า

ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาจากสัญญาเข้าข้อสำเร็จรูป การตีความสัญญานั้นจะต้องพิจารณาถึงบทบัญญัติ มาตรา ๑๓๑ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นอันดับแรก ก็เพื่อที่จะพิจารณาเนื้อแท้ของเจตนาที่แสดงออกมาของคู่สัญญาแต่ละฝ่าย เพื่อที่จะต้องการรู้ถึงความสัมพันธ์ที่มีอยู่ตามเงื่อนไข ที่ให้มีการผูกพันกันตามสัญญาและจะต้องพิจารณาประกอบกับหลักของมาตรา ๓๖๘ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ

(7) จำปี โสคติพันธ์, อ่างแล้ว, หน้า 258

หลักสุจริต และปกติประเพณีปฏิบัติกัน ในกิจการให้เข้าชื่อนั้นด้วย เพื่อให้ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยปรับหลักสุจริตอันเป็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ และการไว้วางใจตามกฎหมายและแนวทางที่เคยปฏิบัติต่อกัน ดังนั้น หลักในการตีความสัญญาในมาตรา ๑๓๑ และ ๓๖๘ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นหลักที่ใช้พิจารณาแก้ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อให้ได้ผลในการตีความที่ถูกต้องตลอดจนความยินยอมแก่คู่สัญญาได้

สำหรับการตีความสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๖๘ เกี่ยวกับการตีความสัญญา ไปตามความประสงค์ในทางสุจริตโดยพิจารณาถึงประเพณีนั้น ศาลจะหยิบยกขึ้นมาใช้ในกรณีที่มีประเพณีปฏิบัติกันอย่างไร เมื่อคู่สัญญามีได้แสดงเจตนาเป็นอย่างอื่น ย่อมหมายความว่าคู่สัญญาประสงค์ตกลงทำสัญญาโดยถือตามประเพณีที่ปฏิบัติกันนั้นด้วย ฉะนั้น ในกรณีที่เงื่อนไขในสัญญายังไม่มี ความชัดเจนแน่นอนหรือไม่ได้ตกลงกันหมดทุกข้อ และยังมีข้อความที่ยังไม่ชัดเจนแน่นอนทำให้เกิดความหมายได้หลายนัย ศาลก็ต้องตีความสัญญาไปตามความประสงค์ในทางสุจริต อันคู่กรณีพึงคาดหมายได้จากกันและกัน ในกรณีที่มีประเพณีที่ปฏิบัติกันเป็นปกติอยู่อย่างใด ก็ย่อมเป็นที่คาดหมายได้ว่าคู่กรณีย่อมทำสัญญากันโดยยึดถือประเพณีนั้นเป็นหลัก^๕ โดยจะอาศัยการตีความในการแสดงเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญาแต่เพียงฝ่ายเดียวไม่ได้ และในคดีเข้าชื่อที่ศาลได้นำหลักการตีความสัญญามาปรับใช้นั้น ก็จะมีผลออกมาในลักษณะที่มีผลให้เงื่อนไขมีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมนั้น มีผลใช้บังคับได้

เช่น 1580/2514 สัญญาเข้าชื่อที่บริษัทโจทก์ร่างขึ้นมีข้อความว่าในกรณีที่ทรัพย์สินที่เข้าชื่อเกิดสูญหายหรือเสียหาย ผู้เข้าชื่อยอมใช้ราคาทรัพย์สินให้แก่เจ้าของ โดยจะไม่ยกเหตุสุดวิสัย อัคคีภัย โจรกรรมขึ้นมาเป็นเหตุลบล้างความรับผิด ดังนี้ เมื่อทรัพย์สินที่เข้าชื่อถูกไฟไหม้เสียหาย มิใช่ความผิดของผู้เข้าชื่อ แม้สัญญาเข้าชื่อจะระงับเพราะวัตถุประสงค์สูญหายหรือถูกทำลาย แต่ความรับผิดของผู้เข้าชื่อยังมีอยู่ตามข้อสัญญา ผู้เข้าชื่อจึงต้องใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่เจ้าของ

-----
(8) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 223/2479, 1291/2498, 1580/2514, 979/2517

จะเห็นได้ว่า จากแนวคำพิพากษาดังกล่าว ศาลไม่ค้ำยหีบชกหลักตาม มาตรา ๑๗๑ หรือ ๓๖๘ ขึ้นมาปรับใช้แต่อย่างใด และจากแนวคำพิพากษาของคดี เข้าชื่อนั้น ศาลจะตีความโดยไม่คำนึงว่า สัญญาดังกล่าวเป็นสัญญาที่ผู้ให้เข้าชื่อฝ่าย เดียวร่างขึ้น และร่างให้ตนได้เปรียบมากที่สุด โดยชกความรับผิดชอบทั้งหมดให้แก่ ผู้เข้าชื่อซึ่งเป็นคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่า ซึ่งจะต้องจำยอมเข้าร่วมทำสัญญาก็เพื่อที่จะ ได้ทรัพย์สินมาใช้ แต่ศาลจะไม่นำหลักการตีความสัญญา ขึ้นมาปรับใช้กับเงื่อนไขที่ไม่ เป็นธรรมในสัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูปแต่อย่างใด ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การ อาศัยหลักการตีความสัญญา โดยบทบัญญัติของกฎหมายที่เปิดช่องให้ศาลปรับใช้หลัก ดังกล่าวนั้นก็ตาม แต่ศาลก็ยังไม่สามารถนำหลักดังกล่าว มาใช้ในการคุ้มครองผู้เข้าชื่อ ซึ่งเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบได้แต่ประการใด เนื่องจากเงื่อนไขในสัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูป ได้กำหนดเงื่อนไขที่มีข้อความเป็นที่แน่นอนชัดเจนอยู่แล้ว เท่ากับว่า ศาลไทยยังคง ยืนอยู่บนหลักเสรีภาพในการทำสัญญา จึงไม่พยายามนำหลักการตีความสัญญามาใช้คุ้มครองผู้เข้าชื่อแต่อย่างใด

ตามที่กล่าวมานั้น ในการที่ศาลจะนำหลักตีความสัญญา มาใช้ในการ คุ้มครองผู้เข้าชื่อนั้น สามารถนำมาใช้ควบคุมปัญหาเหล่านี้ได้ กับสัญญาที่มีเงื่อนไขที่ ไม่ชัดเจน คลุมเครือหรือมีความหมายได้หลายนัยเท่านั้น แต่อาจจะมีอุปสรรคอยู่บ้าง ในกรณีที่หากสัญญานั้น มีความแน่นอนชัดเจนไม่คลุมเครือ ศาลจะไม่หีบชกหลักตาม มาตรา ๑๗๑ หรือ มาตรา ๓๖๘ ขึ้นมาเพื่อตีความสัญญานั้นอีก ซึ่งในความเป็นจริง หลักตีความสัญญานั้น กฎหมายเปิดช่องให้นำมาใช้ควบคุม และแก้ปัญหาที่เกิดจากการ ใช้สัญญาแบบสำเร็จรูปได้ทุกชนิด รวมถึงการเข้าชื่อสังหาริมทรัพย์ด้วย จะเห็นได้ จากกฎหมายต่างประเทศก็ได้ให้นำหลักดังกล่าวมาแก้ไข้ปัญหาเหล่านี้ได้ โดยจะทำการ ศึกษาต่อไปในบทที่ 4

1.1.3 การใช้หลักสุจริต

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕ บัญญัติว่า " ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต "

มาตรา ๕ เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่มีความสำคัญในการที่จะรักษาความยุติธรรม และถือว่าเป็นหัวใจของกฎหมายแพ่งในเรื่องนี้^๙ ดังนั้น ในกรณีคู่กรณีจะปฏิบัติต่อกันตามสัญญา หรือต่างฝ่ายต่างที่จะใช้สิทธิของตน ตามเงื่อนไขข้อตกลงต่าง ๆ หากแต่ข้อตกลงเหล่านั้นมิได้แสดงหรือเขียนไว้โดยละเอียดในสัญญาในการที่จะปฏิบัติการหรือกระทำการใด ๆ ฉะนั้น มาตรา ๕ ที่ว่าด้วยหลักสุจริตนี้ก็สามารถที่จะก่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นได้ โดยถือเอาความสุจริตความซื่อสัตย์และความไว้วางใจต่อกัน ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ที่ต้องปฏิบัติการชำระหนี้ต่อกัน

คำว่า " สุจริต " เป็นคำที่มีตั้งแต่สมัยโรมัน เป็นภาษาลาตินว่า Bona Fides แปลว่าความซื่อสัตย์ หรือ สัจจะที่ดี ซึ่งในภาษาเยอรมันเรียกว่า "Treu and Gauben"^{๑๐}

หลักสุจริตตาม มาตรา ๕ เป็นหลักกฎหมายที่สำคัญ ซึ่งศาลสามารถที่จะนำหลักดังกล่าว มาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหา เงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดโดยฝ่ายผู้ร่างสัญญาแต่เพียงฝ่ายเดียว ที่อยู่ในสัญญาสำเร็จรูปทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นสัญญาสำเร็จรูปอื่น ๆ ตลอดจนสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป ซึ่งในปัจจุบันไม่เป็นที่เด่นชัดในการที่ศาลจะนำหลักดังกล่าว เข้ามาแก้ไขปัญหา เนื่องจากศาลได้นำหลักสุจริตนี้มาใช้รวมอยู่กับหลักกฎหมายอื่น ๆ ที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเปิดโอกาสให้ศาลสามารถนำหลักสุจริต มาปรับใช้ได้อย่างยืดหยุ่นตามพฤติการณ์แห่งคดีได้โดยอิสระ และหากศาลได้นำหลักสุจริตนี้เข้ามาใช้โดยตรงเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยไม่ต้องใช้หลักสุจริตนี้ควบคู่ไปกับหลักกฎหมายอื่น ๆ ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาก่อให้เกิดการเสียเปรียบแก่ผู้เช่าซื้อ ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปที่มี

(๙) คาราวร ธีระวัฒน์, อ่างแล้ว, หน้า 58

(๑๐) ปรีดี เกษมทรัพย์ "หลักสุจริตคือหลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ" หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ร.ศ. สมศักดิ์ สิงห์พันธ์, ไม่ระบุหน้า

เงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมได้ แต่ศาลไทยยังไม่ได้หยิบยกหลักสุจริตมาใช้กับเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปเท่าใดนัก ซึ่งหากมีการปรับใช้ ก็จะมีผลออกมาในลักษณะที่ว่า ให้เงื่อนไขนั้นใช้บังคับได้ ไม่เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ดังนั้นเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อที่ทำให้ผู้เช่าซื้อเสียเปรียบ จึงมีผลใช้บังคับได้จากผลคำวินิจฉัยของศาล เป็นเหตุให้หลักสุจริตที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเท่าใดนัก เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 2293/2522 ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า การที่จำเลยยึดรถคืนโดยไม่แจ้งให้โจทก์ทราบแล้วบอกเลิกสัญญาภายหลัง จำเลยก็มีสิทธิกระทำได้ตามสัญญาเช่าการกระทำของจำเลยเป็นการใช้สิทธิตามสัญญาเช่าซื้อ มิได้กระทำผิดสัญญาข้อใด ถือไม่ได้ว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต หรือกระทำละเมิดต่อโจทก์ จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายตามฟ้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ 1406/2523 สัญญาเช่าซื้อรถยนต์กำหนดให้ผู้เช่าซื้อเอาประกันภัยรถ โดยผู้ให้เช่าซื้อเป็นผู้รับประกันภัย รถหายผู้ให้เช่าซื้อไม่เรียกร้องเอาจากผู้รับประกันภัย เพราะเสียงที่ผู้รับประกันภัย อาจยกข้อต่อสู้ผู้รับประกันภัย ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกได้ เมื่อล่วงเลยไป 3 ปี จึงเรียกร้องเอาจากผู้ให้เช่าซื้อไม่เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ผู้ให้เช่าซื้อต้องชำระค่าเช่าซื้อที่ยังขาดอยู่แก่ผู้ให้เช่าซื้อ

หรือในกรณีตามมาตรา ๕๗๔ วรรคแรก บัญญัติว่า ในกรณีผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติด ๆ กันหรือกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ เจ้าของทรัพย์สินจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ ถ้าเช่นนั้นบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้วแต่ก่อน ให้ริบเป็นของเจ้าของทรัพย์สินและเจ้าของทรัพย์สินของที่จะกลับเข้าครองทรัพย์สินนั้นได้ด้วย "แต่หากในสัญญาเช่าซื้อมีเงื่อนไขที่กำหนดไว้ว่า หากผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระเงินค่าเช่าซื้อเพียงงวดในงวดหนึ่งก็ตาม ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ และสามารถริบเงินที่ได้ชำระไว้แล้ว พร้อมกับเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระหรือค่าขาดประโยชน์ได้อีก" ซึ่งเงื่อนไขลักษณะดังกล่าวจะมีผลบังคับได้หรือไม่นั้น ได้มีแนวคำพิพากษาในเรื่องนี้ได้ตัดสินไว้ในลักษณะที่ว่า เงื่อนไขดังกล่าวมีผลบังคับใช้ได้โดยให้เหตุผลว่า ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนตาม มาตรา

๑๕๑ และมาตรา ๕๓๔ นั้น ไม่ใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแต่อย่างใด ดังนั้นผู้ใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปสามารถตกลงเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อเป็นอย่างอื่นได้ จึงเห็นได้ว่าหลักสุจริตที่มีอยู่ ศาลไม่ยกมาใช้กับปัญหาโดยตรงแต่อย่างใด ซึ่งหากพิจารณาด้วยเหตุผลว่าเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อที่ทำให้ผู้เช่าซื้อเกิดการเสียเปรียบนั้น เป็นเงื่อนไขที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ร่างขึ้นแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่เกิดแก่ผู้เช่าซื้อโดยต้องการที่จะผลักภาระทั้งหมดให้ตกแก่ผู้เช่าซื้อ แล้วผู้เช่าซื้อเองก็ต้องยอมรับเงื่อนไขดังกล่าวในสัญญาเช่าซื้อ โดยมีอาจปฏิเสธได้ ซึ่งตรงนี้น่าจะเป็นการที่ผู้ให้เช่าซื้อใช้สิทธิโดยไม่สุจริตในการร่างสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นเป็นการทำลายความไว้วางใจกับผู้อื่นในการประกอบธุรกิจ ดังนั้นเงื่อนไขดังกล่าวน่าจะไม่มีผลใช้บังคับได้ ตามหลักสุจริตตาม มาตรา ๕ ซึ่งในเรื่องหลักสุจริตนี้ ในต่างประเทศได้นำมาแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปอย่างได้ผล โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยหลักกฎหมายอื่นมาประกอบในการพิจารณาแต่อย่างใด

ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่าสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปนั้นมีเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดในเรื่องความรับผิดชอบตามสัญญาในกรณีต่าง ๆ เช่น ทรัพย์ที่เช่าซื้อสูญหาย ถูกทำลาย หรือบุบสลายไปด้วยเหตุสุดวิสัยนั้น ได้กำหนดอยู่ในลักษณะเดียวกัน โดยเป็นการเอาเปรียบแก่ผู้เช่าซื้อเกือบทุกกรณี ซึ่งในปัจจุบันสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปได้ใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการธุรกิจประเภทนี้ โดยผู้ประกอบการให้เช่าซื้อได้รวมตัวกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจด้วยกัน มีลักษณะเป็นการผูกขาดในทางการค้า¹¹ ซึ่งข้อเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดนี้ น่าจะเป็นเงื่อนไขที่กำหนดขึ้นโดยขัดต่อหลักสุจริตและควรจะตกเป็นโมฆะ ซึ่งในการใช้หลักสุจริตของประเทศเยอรมันนั้น ศาลสูงของเยอรมันได้นำหลักสุจริตมาใช้บังคับกับสัญญาสำเร็จรูปทุกชนิดที่มีเงื่อนไขในการผูกขาดทางการค้า หรือเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้น หรือจำกัดความรับผิดชอบที่ขัดต่อกฎหมายและความเป็นธรรม และศาลจะวินิจฉัยให้เงื่อนไขดังกล่าวตกเป็นโมฆะจะเห็นได้ว่าหลักสุจริตของไทยที่มีอยู่ใน มาตรา ๕ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น สามารถที่จะนำมาใช้ในกรณีดังกล่าวได้เช่นกัน

(11) เกริก วณิชกุล, อ้างแล้ว, หน้า 35

เนื่องจาก ระบบกฎหมายของไทยใช้ระบบ Civil Law เช่นเดียวกับประเทศเยอรมัน ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยใช้หลักสุจริตของไทยนั้น น่าจะแก้ไขได้ เพียงแต่ยังไม่มีกรหีบขกมาใช้กับเงื่อนไขที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมในสัญญาเข้าข้อสำเร้จรูปเท่าใดนัก หากศาลไทยจะนำหลักสุจริตมาใช้ก็จะมีลักษณะให้เงื่อนไขดังกล่าวใช้บังคับได้ ไม่เป็นโมฆะ และอาจจะกล่าวได้ว่าหลักสุจริตนี้เป็นหลักที่น่าจะเกิดความเป็นไปได้สูง ในการแก้ไขปัญหาโดยไม่จำต้องอาศัยควบคู่กับหลักกฎหมายอื่น ๆ โดยจะทำการศึกษาในบทที่ 4 ต่อไป

1.2 ร่างพระราชบัญญัติการเข้าซื้อสินค้าควบคุม พ.ศ.....

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ร่างขึ้นโดยกระทรวงพาณิชย์ โดยมีเหตุผลดังนี้¹² เนื่องจากในปัจจุบัน ประชาชนมีความจำเป็นต้องอาศัยสินเชื่อเพื่อการอุปโภคสำหรับชีวิตประจำวันโดยการเข้าซื้อ และมีการซื้อสินค้าผ่อนส่งมากขึ้นทั้งปริมาณ และชนิดของสินค้าซึ่งสมควรที่จะมีการควบคุมสินค้าต่าง ๆ ที่มีการให้เข้าซื้อ และขายผ่อนส่ง ให้เป็นไปด้วยความเป็นธรรมไม่เอาัดเอาเปรียบกัน และมีการจำกัดวงเงินหรือปริมาณ การให้เข้าซื้อและการขายผ่อนส่งให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมอันจะเกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

ซึ่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีผลครอบคลุมสัญญา 2 ประเภทด้วยกัน คือ สัญญาที่ขายผ่อนส่ง และสัญญาเข้าซื้อ ซึ่งจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของทั้ง 2 สัญญานี้มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่แล้ว เพียงแต่ยังไม่ได้บัญญัติรายละเอียดต่าง ๆ เข้าไว้เท่านั้น โดยที่ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้พิจารณาถึงรายละเอียดและวิธีการต่าง ๆ ตลอดจนถึงบทลงโทษทางอาญาไว้เอาผิดแก่ผู้ประกอบการให้เข้าซื้อ ที่ฝ่าฝืนต่อร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ และจากการที่ร่างพระราชบัญญัตินี้ได้นำสัญญาทั้ง 2 ชนิดมารวมเข้าใช้ด้วยกัน เพราะเหตุที่ว่าผู้ร่างพระราชบัญญัตินี้ ได้พิจารณาเห็นว่า สัญญาเข้าซื้อและสัญญาที่ขายผ่อนส่งนั้น โดยทั่วไปมีลักษณะและ

(12) บันทึกหลักการ และเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติการเข้าซื้อสินค้าควบคุม พ.ศ. .... ภาคผนวก, เอกสารหมายเลข 2

สาระสำคัญที่เหมือนกัน คือ การซื้อขายสินค้าโดยอาศัยเงินเชื่อนั้นเอง¹³ ซึ่งความแตกต่างของสัญญาทั้ง 2 ชนิดนี้ มีตรงที่ว่า สัญญาเช่าซื้อกรรมสิทธิ์ยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อจนกว่าจะมีการชำระราคาโดยครบถ้วน สัญญาซื้อขายผ่อนส่งนั้นกรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อทันที ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้ในกรณีมีเงื่อนไขต่าง ๆ ในสัญญาไม่ชัดเจน อันอาจจะทำให้สัญญาดังกล่าวนั้น จะเป็นสัญญาซื้อขายผ่อนส่งหรือสัญญาเช่าซื้อ ดังนั้น เมื่อผู้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้พิจารณาเล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าว จึงได้เอาสัญญาทั้ง 2 ประเภท มาอยู่ภายใต้บทบัญญัตินี้ ตาม มาตรา ๓ โดยมีคำนิยามของคำที่เกี่ยวข้องดังนี้

"เช่าซื้อ" หมายความว่า เข้าซื้อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เฉพาะสินค้าควบคุม และหมายความรวมถึงซื้อขายผ่อนส่งด้วย

"ซื้อขายผ่อนส่ง" หมายความว่า ซื้อขายสินค้าควบคุมที่มีเงื่อนไขว่าผู้ซื้อจะต้องชำระราคาให้แก่ผู้ขายสองงวดขึ้นไป และกรรมสิทธิ์ในสินค้าควบคุมนั้นยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อจนกว่าจะได้ชำระราคาครบแล้ว

"ผู้เช่าซื้อ" หมายความว่า ผู้ซื้อสินค้าควบคุมในการซื้อขายผ่อนส่งด้วย

"ผู้ให้เช่าซื้อ" หมายความว่า ผู้ประกอบกิจการให้เช่าซื้อเป็นสินค้าควบคุมเป็นธุรกิจปกติ และหมายความรวมถึงผู้ประกอบกิจการขายผ่อนส่งสินค้าควบคุมเป็นธุรกิจปกติด้วย

จะเห็นได้ว่า การที่นำเอาสัญญาทั้ง 2 ประเภทเข้ามารวมอยู่ในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จึงจำเป็นต้องใช้มาตรการ ในการควบคุมอย่างเดียวกัน โดยตลอด ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ ต้องการคุ้มครองผู้ซื้อสินค้าทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการเช่าซื้อธรรมดาหรือการซื้อขายผ่อนส่งสินค้า และสินค้านี้ต้องเป็นสินค้าควบคุม " สินค้าควบคุม " หมายความว่า สินค้า

(13) อมรรัตน์ ลัคณทิน, อ้างแล้ว หน้า, 110

ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นสินค้าควบคุม ที่มีเงื่อนไขที่ว่าผู้ที่จะต้องผ่อนชำระราคาให้ผู้ขายตั้งแต่สองงวดขึ้นไป และกรรมสิทธิ์ในสินค้าควบคุมนั้น ยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อจนกว่าจะได้ชำระราคาครบถ้วน ซึ่งได้บัญญัติหลักเกณฑ์ที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ในด้านการโฆษณา
2. ในเรื่องแบบและรายการต่าง ๆ ในสัญญาเช่าซื้อ
3. ในเรื่องสิทธิในการชำระเงินผ่อนส่งก่อนถึงกำหนดชำระ
4. ในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อในกรณีการบอกเลิกสัญญาและส่งมอบสินค้าคืน
5. ในกรณีการผิดสัญญาและยึดสินค้าคืน
6. ความรับผิดชอบของผู้เช่าซื้อในกรณีผิดสัญญา
7. มาตรการบังคับให้เป็นไปตามร่างพระราชบัญญัติ

1. การควบคุมในการเสนอ หรือโฆษณา ตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ในมาตรา ๒๕ บัญญัติไว้ว่า ในการเสนอหรือการโฆษณา เพื่อชักชวนให้ประชาชนเช่าซื้อผู้ให้เช่าซื้อต้องแสดงความดังต่อไปนี้

1. ราคาเงินสด
2. ราคาเช่าซื้อ
3. เงินล่วงหน้า
4. เงินรายงวด จำนวนงวด ระยะเวลาและวิธีการชำระเป็นรายงวด
5. อัตราค่าเช่าซื้อ
6. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ผู้เช่าซื้อต้องจ่ายนอกจาก (3) (4) และ (5) การแสดงข้อความ ตามวรรค หนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

2. แบบและรายการของเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อ ตามร่างพระราชบัญญัติในมาตรา ๒๗ บัญญัติว่า "สัญญาเช่าซื้อต้องทำเป็นหนังสือ และอย่างน้อยต้องมีรายการตามที่กำหนดไว้ ¹⁴ และผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งมอบค่างบับสัญญาเช่าซื้อ ให้แก่ผู้เช่าซื้อในวันทำสัญญาเช่าซื้อ และสัญญาเช่าซื้อนั้น ต้องเป็นไปตามแบบมาตรฐานสัญญาเช่าซื้อที่นายทะเบียนขึ้นได้ให้ความเห็นชอบ และผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งแบบมาตรฐานสัญญาเช่าซื้อให้นายทะเบียนตรวจและให้ความเห็นชอบก่อน ตามร่างพระราชบัญญัติมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ¹⁵

3. การชำระราคาค่าเช่าซื้อสุทธิทั้งหมดก่อนถึงกำหนด ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ ได้บัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ใน มาตรา ๒๗(๑๕) ในสัญญาเช่าซื้อจะต้องมีรายการว่าด้วยสิทธิของผู้เช่าซื้อ ที่จะชำระราคาค่าเช่าซื้อสุทธิก่อนถึงกำหนดชำระเงินงวดสุดท้าย ฉะนั้น ผู้เช่าซื้อที่ชอบที่จะชำระเงินค่าเช่าซื้อก่อนถึงกำหนดตามสัญญาได้ แต่จะมีสิทธิได้ลดอัตราดอกเบี้ยเพียงใดนั้นร่างพระราชบัญญัตินี้ยังไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจน

4. สิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อในการเลิกสัญญาและส่งคืนค้ำคืน ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ ในมาตรา ๓๓ ได้ให้อำนาจแก่ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา และส่งมอบสินค้าควบคุมคืน และให้ดำเนินการต่อไปนี้

4.1 ในกรณีผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาและส่งมอบสินค้าควบคุมคืน โดยร่างพระราชบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ มีวิธีการที่จะดำเนินการตามร่างพระราชบัญญัติ ในมาตรา ๓๓ (๑)(๒)(๓) มาตรา ๓๓ (๑) ผู้ให้เช่าซื้อต้องประเมินราคาสินค้าควบคุมที่ได้รับคืน โดยประเมินราคาตามราคาตลาดหรือราคาที่จะขายได้ในวันที่รับมอบสินค้าควบคุมคืน และต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้เช่าซื้อทราบภายในวันเจ็ดนับแต่วันที่ได้รับมอบสินค้าควบคุมคืน

(14) ร่างพระราชบัญญัติการเช่าซื้อสินค้าควบคุม พ.ศ. ....ภาคผนวก, อ้างแล้ว

(15) ร่างพระราชบัญญัติการเช่าซื้อสินค้าควบคุม พ.ศ. ....ภาคผนวก, อ้างแล้ว

4.2 ถ้าผู้เข้าซื้อไม่พอใจราคาประเมินตาม (๑) ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ให้เข้าซื้อทราบภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งราคาประเมิน ถ้าผู้เข้าซื้อไม่แจ้งภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าผู้เข้าซื้อพอใจราคาประเมินนั้น

4.3 เมื่อผู้ให้เข้าซื้อได้รับแจ้งตาม (๒) แล้วต้องขายทอดตลาดสินค้าควบคุมนั้น ภายในสี่สิบห้าวัน นับแต่วันได้รับมอบสินค้าควบคุมคืนและต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้เข้าซื้อทราบก่อนกำหนดวันขายทอดตลาดไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เพื่อให้ผู้เข้าซื้อได้มีโอกาสเข้าสู้ราคา และเมื่อนำสินค้าออกขายทอดตลาดแล้ว ผลตามมาตรา ๓๑ ก็คือ หากสินค้าที่รับคืนขายได้มูลค่ามากกว่าราคาเข้าซื้อสุทธิ ผู้ให้เข้าซื้อต้องคืนเงินส่วนที่เกินให้แก่ ผู้เข้าซื้อ และหากสินค้าที่รับคืนนั้น มีมูลค่าน้อยกว่าราคาเข้าซื้อสุทธิ ผู้เข้าซื้อต้องชำระเงินส่วนที่ขาด แก่ผู้ให้เข้าซื้อตามจำนวนที่ขาดอยู่เท่านั้น

บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น เป็นบทบัญญัติขึ้นมาใหม่เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เข้าซื้อ หรือผู้ซื้อสินค้าผ่านส่งในกรณีที่บอกเลิกสัญญา และส่งมอบสินค้าคืน กล่าวคือตาม ป.พ.พ. ลักษณะเข้าซื้อมาตรา ๕๗๓ ได้บัญญัติไว้แต่เพียงว่า ผู้เข้าจะบอกเลิกสัญญาในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ ด้วยส่งมอบทรัพย์สินกลับคืนให้แก่เจ้าของโดยเสียค่าใช้จ่ายของตนเอง แต่ไม่ได้บัญญัติว่า ผลของการบอกเลิกจะเป็นประการใด ก็ต้องแล้วแต่คู่สัญญาจะตกลงกัน แต่ส่วนใหญ่ฝ่ายผู้ให้เข้าซื้อมักจะทำข้อตกลงที่เอารัดเอาเปรียบ

เช่น เงื่อนไขที่กำหนดไว้ว่า หากผู้เข้าซื้อบอกเลิกสัญญา ผู้เข้าซื้อจะต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เข้าซื้อคืนในสภาพที่เรียบร้อย และจะต้องชำระราคาค่าเสื่อมสภาพของทรัพย์สินนั้นด้วย เป็นจำนวนครึ่งหนึ่งของจำนวนเงินที่ผู้เข้าซื้อต้องชำระทั้งหมด ซึ่งจะเห็นได้ว่าเงื่อนไขดังกล่าว เป็นการเอาเปรียบผู้เข้าซื้อทำให้ผู้เข้าซื้อไม่กล้าที่จะบอกเลิกสัญญาเข้าซื้อ เนื่องจากหากผู้เข้าซื้อบอกเลิกสัญญาแล้ว จะต้องรับผิดชอบเป็นจำนวนครึ่งหนึ่งของราคาค่าเข้าซื้อทั้งหมด ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติตามร่างพระราชบัญญัตินี้ เป็นการให้สิทธิแก่ผู้เข้าซื้อในการบอกเลิกสัญญาหากไม่ประสงค์ที่จะผูกพันตามสัญญาต่อไป

5. การผิดสัญญาและการยึดสินค้าคืน ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ ได้บัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ใน มาตรา ๓๕ โดยมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญดังต่อไปนี้

5.1 ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระเงินสองงวดติดกัน ผู้ให้เช่าซื้อสามารถที่จะบอกเลิกสัญญาได้

5.2 ผู้ให้เช่าซื้อสามารถที่จะยึดสินค้าที่เช่าซื้อคืนได้ ก็ต่อเมื่อผู้เช่าซื้อมิได้ชำระเงินที่ค้างชำระภายในกำหนด 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าวให้ชำระเงินที่ค้างจากผู้ให้เช่าซื้อ

5.3 ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระในงวดสุดท้าย ผู้ให้เช่าซื้อจะบอกเลิกสัญญาและยึดสินค้าที่เช่าซื้อคืนได้ ก็ต่อเมื่อผู้เช่าซื้อมิได้ชำระเงินที่ค้างนั้น ก่อนระยะเวลาใช้เงินได้พ้นกำหนดไปอีกงวดหนึ่ง และผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือบอกกล่าวให้ชำระเงินนั้นแล้ว

5.4 หากผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ ภายในกำหนดตามคำบอกกล่าวนั้นแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อจะอ้างเหตุแห่งความล่าช้าในการชำระเงิน เพื่อบอกเลิกสัญญาไม่ได้ แต่ผู้ให้เช่าซื้อสามารถคิดดอกเบี้ยได้ไม่เกิน 15 % ต่อปี ในจำนวนเงินที่ผิดนัดนั้นได้

ในการส่งหนังสือตามวรรค ๑ และ ๒ ตามมาตรา ๓๕ นั้นหากไม่พบตัวผู้เช่าซื้อหรือผู้เช่าซื้อไม่ยอมรับ และไม่มีผู้รับแทน ให้ปิดหนังสือนั้นไว้ในที่เปิดเผย ณ ภูมิลำเนาของผู้เช่าซื้อและให้ถือว่าผู้เช่าซื้อนั้นได้รับและทราบความในหนังสือนั้นแล้วตั้งแต่วันที่ปิดหนังสือ และในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้เช่าซื้อจะปิดบังซ่อนเร้นสินค้าที่เช่าซื้อ อันจะทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเสียหาย ผู้ให้เช่าซื้อสามารถที่จะบอกเลิกสัญญานั้นได้ ตาม มาตรา ๓๕

6. ความรับผิดชอบของผู้เข้าซื้อในกรณีผิดสัญญา ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ ใต้บัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ใน มาตรา ๓๘ เมื่อผู้เข้าซื้อผิดสัญญา และผู้ให้เข้าซื้อได้ ใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาแล้ว และได้ยึดสินค้าที่เข้าซื้อคืน ผู้ให้เข้าซื้อจะต้องมีหนังสือ บอกกล่าว ให้ผู้เข้าซื้อและผู้ค้าประกันทราบภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ยึดสินค้าคืน และต้องแจ้งเป็นหนังสือ ให้ผู้เข้าซื้อทราบถึงจำนวนเงินที่ผู้ให้เข้าซื้อได้รับชำระไว้ แล้วและจำนวนเงินที่ค้างชำระ และราคาประเมินตามท้องตลาดของสินค้าที่เข้าซื้อ หรือราคาที่ยึดสินค้านั้นได้ในวันที่ทำการยึดสินค้าคืน แต่ถึงอย่างไรก็ตามผู้เข้าซื้อ สามารถที่จะซื้อสินค้าที่ยึดคืนนั้นได้ในราคาประเมินตาม มาตรา ๓๘ และในกรณีที่ สินค้าที่เข้าซื้อได้ถูกขายทอดตลาด หากสินค้านั้นสูงกว่าราคา ค่าเข้าซื้อสุทธิ ผู้ให้เข้าซื้อต้องคืนส่วนที่เกินแก่ผู้เข้าซื้อตาม มาตรา ๓๘(๑) แต่ในทาง ตรงกันข้ามหากสินค้านั้น ขายได้ราคาน้อยกว่าราคาสุทธิ ผู้เข้าซื้อต้องชำระ เงินส่วนที่ขาดให้แก่ผู้ให้เข้าซื้อตาม มาตรา ๓๘(๒)

7. มาตรการบังคับให้เป็นไปตามร่างพระราชบัญญัติ ร่างพระราชบัญญัติ ฉบับนี้ ได้มีมาตรการที่ใช้บังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจให้เข้าซื้อสินค้า จำเป็นที่จะต้อง ปฏิบัติตามเพื่อที่จะให้เกิดผลในทางปฏิบัติ หากร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มีผลใช้ บังคับเป็นกฎหมาย โดยมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญดังนี้

7.1 การกำหนดโทษทางอาญา ในหมวดที่ 5 มาตรา ๕๕-๖๒ เป็น บทบัญญัติเอาผิดกับ ผู้ให้เข้าซื้อที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม ไม่ว่าจะ เป็นพนักงานลูกจ้างของ ผู้ให้เข้าซื้อ ตาม มาตรา ๕๕, ๕๘ รวมถึง กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือผู้แทน ของนิติบุคคลผู้ประกอบธุรกิจให้เข้าซื้อด้วยตาม มาตรา ๖๑ กล่าวคือ มีโทษจำคุก หรือโทษปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ เช่น หากผู้ให้เข้าซื้อรายใดไม่ทำรายการใน สัญญาเข้าซื้อตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๕ จะต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือ ในกรณีที่ ผู้ใดไม่ว่าจะเป็น กรรมการ ผู้จัดการ หรือตัวแทนของนิติบุคคลที่ ประกอบธุรกิจให้เข้าซื้อก็ดี ตลอดจนลูกจ้างหรือพนักงานของนิติบุคคลนั้นก็ดี ไม่ อำนวยความสะดวกให้แก่ นายทะเบียน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ตาม มาตรา ๕๕ จะ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท ตามมาตรา ๕๘

7.2 ระบบการจดทะเบียนและการออกใบอนุญาต ตาม มาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ ตามร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว มาตรา ๑๘ มีบทบัญญัติที่จะบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจให้เข้าชื่อ ที่จะทำการให้เข้าชื่อสินค้าควบคุมเกินปริมาณที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดไว้ในราชกิจจานุเบกษา ต้องจดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่ ส่วนมาตรา ๑๙ นั้น ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบธุรกิจให้เข้าชื่อสินค้าควบคุม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน โดยดำเนินการขอใบอนุญาต ไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงและต้องแสดงใบอนุญาตนั้นในที่เปิดเผย ในสถานที่ประกอบการของผู้ให้เข้าชื่อตาม มาตรา ๒๑ และผู้ให้เข้าชื่อต้องยื่นแสดงรายการการค้าเงินกิจการของตนทุกระยะตาม มาตรา ๒๒ หรือนายทะเบียนจะกำหนดให้ผู้ให้เข้าชื่อยื่นแสดงรายการตามที่เห็นสมควร ตาม มาตรา ๒๔ ก็ได้ และในกรณีที่ผู้ให้เข้าชื่อตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ดำเนินการที่บกพร่องไม่เหมาะสม นายทะเบียนตาม มาตรา ๔๗ มีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้เข้าชื่อ แก้ไขปรับปรุงการค้าเงินกิจการของผู้ให้เข้าชื่อภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนดแจ้งไว้ หากผู้ให้เข้าชื่อยังไม่ปฏิบัติตามแก้ไขปรับปรุงตามคำสั่งของนายทะเบียนภายในกำหนดเวลาแล้ว นายทะเบียนมีอำนาจออกคำสั่งพักใช้ใบอนุญาต การให้เข้าชื่อที่สินค้าควบคุม โดยมีกำหนดระยะเวลาไม่เกินหกสิบวัน หากว่าผู้ให้เข้าชื่อได้ปฏิบัติตามแก้ไขปรับปรุงจนเป็นที่พอใจแก่นายทะเบียนตามที่สั่งแล้ว นายทะเบียนมีอำนาจออกคำสั่งถอนคำสั่งพักใช้ใบอนุญาต ก่อนกำหนดเวลาก็ได้ตาม มาตรา ๔๘

จากมาตรการต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ก็น่าจะเพียงพอต่อการที่คุ้มครองผู้เข้าชื่อได้ โดยทำการควบคุมตามบทบัญญัติที่มีอยู่ในร่างพระราชบัญญัตินี้ ดังกล่าว และที่สำคัญพนักงานเจ้าหน้าที่ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ ควรจะต้องมีการดำเนินการตรวจสอบอย่างเอาใจจริงเอาใจกับผู้ให้เข้าชื่อ ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ดังนั้น จึงน่าพิจารณาถึงผลการบังคับใช้ร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวว่าจะมีผลดี ผลเสียจากการบังคับใช้เป็นอย่างไร

ผลดี เป็นบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองผู้เข้าชื่ออย่างแท้จริง จะเห็นได้จาก การที่กฎหมายบัญญัตินี้รายละเอียดหรือรายการต่าง ๆ ของสัญญาเข้าชื่อ ในอันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เข้าชื่อที่จะได้ทราบรายละเอียดของสัญญาและสิทธิหน้าที่ของตนที่มีอยู่ตามสัญญา โดยป้องกันมิให้ผู้เข้าชื่อกำหนดเงื่อนไขที่ผิดแผกแตกต่างหรือนอกเหนือไปจากที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะข้อสัญญาที่ชักชวนหรือจำกัด

ความรับผิดชอบ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้บัญญัติไว้ว่าเงื่อนไขที่ให้ผู้เข้าซื้อหลุดพ้นจากหน้าที่ หรือภาระที่มีอยู่ตามกฎหมายหรือ ชำระค่าเข้าซื้อเกินกว่าที่รัฐมนตรีกำหนด เช่น เบี้ยปรับ ค่าเสียหายต่าง ๆ ที่ไม่ได้สัญญาไว้ ก็เพื่อป้องกันมิให้ ผู้ให้เข้าซื้ออาศัยสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูปเป็นเครื่องมือ ในการเอาผิดเอาเปรียบจากผู้เข้าซื้อ และข้อดีที่สามารถเห็นได้ชัดเจน จากร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญา ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ได้ออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อที่จะคุ้มครองผู้เข้าซื้อในกรณีนี้ เช่นกัน คือ มีผลรับผิดชอบเท่าที่กำหนดไว้ในสัญญาเข้าซื้อเท่านั้น

ผลเสีย ในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ นำแนวความคิดหลักการต่าง ๆ มาจากกฎหมายที่ควบคุมการเข้าซื้อของประเทศอังกฤษแทบทั้งหมด แต่ไม่ได้อนุญาตในเรื่องที่จะทำการควบคุมสินค้า (PROTECTED GOODS) ดังเช่นพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคของประเทศอังกฤษ (The Consumer Credit Act 1974) โดยเฉพาะในกรณีที่ ผู้เข้าซื้อจะชำระค่าเข้าซื้อไปหลายงวดแล้วก็ตาม หากมีการผิดสัญญาของผู้เข้าซื้อ ผู้ให้เข้าซื้อก็จะสามารถยึดสินค้ากลับมาเป็นของตนได้เหมือนเดิม หากเป็นสินค้าที่ไม่มีราคาสูงก็ไม่น่าจะเกิดปัญหาเท่าใดนัก หากแต่ว่าสินค้าที่เข้าซื้อนั้น มีราคาสูง เช่นรถยนต์ เครื่องจักรต่าง ๆ หากมีการปล่อยให้ผู้เข้าซื้อยึดคืนได้ในกรณีผิดสัญญา ทางฝ่ายผู้เข้าซื้อก็จะได้รับความเสียหายอยู่ไม่น้อย และที่สำคัญร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ไม่สามารถที่ควบคุมสินค้าได้ทุกประเภทเนื่องจากในบางกรณีต้องให้รัฐมนตรีผู้มีอำนาจประกาศ ประเภทของสินค้าที่ต้องการควบคุมซึ่งจะทำให้ขาดความต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหา ถึงแม้ว่าจะมีความรวดเร็วในทางปฏิบัติก็ตาม และในส่วนของการรับประกันคุณภาพของสินค้าที่เข้าซื้อนั้นร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่ได้บัญญัติไว้แต่อย่างใดในการที่สินค้าชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธิ น่าจะเป็นข้อพิจารณาว่าหากเกิดกรณีดังกล่าว ผู้เข้าซื้ออาจไม่ได้รับการคุ้มครองจากมาตรการที่มีอยู่ ในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้

จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นกฎหมายที่รัฐจำเป็นต้องเข้ามาแทรกแซงการทำนิติกรรมสัญญาของเอกชน โดยมอบอำนาจในฝ่ายบริหารเป็นผู้จัดการ ก็เพื่อวางมาตรการต่าง ๆ มิให้คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองเหนือกว่าทำการกำหนดเงื่อนไขในสัญญาเข้าซื้อ ที่มีลักษณะเป็นการเอาผิดเอาเปรียบฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองน้อยกว่า ซึ่งเป็นผู้บริโภค คือ ผู้เข้าซื้อ ที่มักจะถูกเอาเปรียบ

จากการกำหนดเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปเสมอ ฉะนั้น จึงเห็นควรว่ารัฐต้องเข้ามาควบคุมการทำสัญญาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค โดยให้หน่วยงานหรือองค์กรของรัฐมีอำนาจที่จะทำการควบคุมธุรกิจประเภทให้เช่าซื้อ โดยกำหนดให้มีพนักงานของรัฐดูแลกำกับในการจดทะเบียนและออกใบอนุญาต ได้แก่ นายทะเบียน ซึ่งเจตนาرمىของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ก็เพื่อที่จะให้รัฐมีโอกาสเข้าควบคุมการค้าเนนกิจการของผู้ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อได้โดยละเอียดและรัดกุมมากขึ้น และที่สำคัญนายทะเบียนยังมีอำนาจที่จะทำการเพิกถอนหรือยกเลิกใบอนุญาต ของผู้ประกอบธุรกิจการให้เช่าซื้อ และมีบทลงโทษทางอาญาหากมีการฝ่าฝืนโดยที่ผู้ประกอบธุรกิจอีกด้วย

ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจการให้เช่าซื้อ ต้องทำการจดทะเบียนเพื่อขออนุญาตต่อเจ้าหน้าที่ และกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ให้ผู้ให้เช่าซื้อปฏิบัติตาม หากผู้ให้เช่าซื้อฝ่าฝืนก็มีบทลงโทษไว้ การควบคุมโดยวิธีดังกล่าวนี้ หากพนักงานผู้มีอำนาจตามพระราชบัญญัติได้ทำการโดยเคร่งครัดตามที่กฎหมายในอำนาจไว้แล้ว ก็จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทั้ง 2 ฝ่ายในการที่จะทำสัญญาเช่าซื้อ ทั้งฝ่ายผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อเพื่อป้องกันมิให้เกิดความเอาเปรียบ¹⁰

เหตุผลในการที่พระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ผ่านการพิจารณานั้น เนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าว มีบทบัญญัติในการที่จะให้อำนาจของรัฐเข้าแทรกแซงการทำนิติกรรมระหว่างคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นเอกชนด้วยกัน จึงเป็นการขัดกับหลักกฎหมายที่ใช้อยู่ในประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายหลักที่สำคัญในการทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ของประเทศ ดังนั้นหากนำร่างพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับแล้ว จะมีผลเป็นการยกเลิกหลักกฎหมายที่สำคัญที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็อาจเป็นไปได้

1.3 ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ....

เนื่องจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ในปัจจุบันเป็นเหตุให้การทำสัญญาทางธุรกิจต่าง ๆ มีการพัฒนารูปแบบไป และโดยสภาพของการทำสัญญาต่าง ๆ โดยเฉพาะสัญญาสำเร็จรูปนั้น นับวันมีแต่จะผลักราคาความ

-----
(16) อมรรัตน์ ลัดคนทิน, อ้างแล้ว, หน้า 101-103

รับผิดชอบในเกือบทุกกรณี ให้คู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่า โดยมีได้คำนึงถึงความเป็นธรรมเท่าใดนัก ต่อมาในปี 2533 กระทรวงยุติธรรมได้เห็นว่า หากปล่อยให้สภาพของการทำสัญญาเป็นไปอยู่อย่างนี้ จะก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมโดยรวม อันเป็นผลมาจากสัญญาธุรกิจแบบใหม่ ที่ทำให้เห็นได้ว่าอำนาจการเจรจาต่อรองในการเข้าทำสัญญาในปัจจุบัน มีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคู่สัญญา และจากการที่คู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่า ไม่มีความรู้ในข้อกฎหมาย หรือมีความรู้ด้อยกว่าคู่สัญญาฝ่ายที่ใช้สัญญาสำเร็จรูป จึงทำให้ผลของสัญญาออกมาในลักษณะที่ไม่เป็นธรรม ก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจำต้องผูกพันกับเงื่อนไขในสัญญาที่ตนเองต้องเสียเปรียบตลอดไปโดยไม่ทางเลือก ส่วนกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการทำสัญญาต่าง ๆ มีความไม่เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะในปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมที่เกิดจากสัญญาในปัจจุบัน¹⁷ และกฎหมายสัญญานั้นเป็นกฎหมายที่ใช้กับสภาพของสัญญา ที่คู่สัญญามีฐานะเท่าเทียมกันทุก ๆ ด้าน¹⁸ กระทรวงยุติธรรมได้มองเห็นถึงสถานการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ อันมีผลสืบเนื่องมาจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปที่กำหนดเงื่อนไขที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม จึงเสนอคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่งชื่อว่า " คณะกรรมการพิจารณากฎหมายแก้ไขข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม " ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทุก ๆ สาขาอาชีพ เพื่อพิจารณาร่างกฎหมายเกี่ยวกับข้อสัญญาไม่เป็นธรรมฉบับหนึ่ง ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอพิจารณาถึงสาระสำคัญและผลของการบังคับใช้กับเงื่อนไขที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมในสัญญาเข้าข้อสำเร็จรูป

1.3.1 สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ....

ในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีบทบัญญัติที่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากสัญญาสำเร็จรูปที่มีเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งนับเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดการเสียหายแก่ฝ่ายผู้รับสัญญาในการเข้าทำสัญญาสำเร็จรูปเป็นอย่างมาก โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(17) บันทึกหลักการ และเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. .... ภาคผนวก, เอกสารหมายเลข 3

(18) K. Zweigert and H.Kotz, An Introduction To Comparative Law, p. 335

1. ประเภทของสัญญาที่อยู่ภายใต้บังคับของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้

ในการที่จะระบุว่าสัญญาประเภทใดบ้าง ที่จะอยู่ภายใต้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งจะพิจารณาจากลักษณะของสัญญาที่จะเป็นมูลเหตุให้มีการกำหนดข้อสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

ก. พิจารณาจากรูปแบบของการทำสัญญา ได้แก่สัญญาสำเร็จรูป ดังมีคำจำกัดความของคำว่า "สัญญาสำเร็จรูป" ไว้ในมาตรา ๕ ดังนี้ "สัญญาสำเร็จรูป" หมายความว่า สัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้าไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตน

ข. พิจารณาจากประเภทของคู่กรณีที่เข้าเป็นคู่สัญญา ได้แก่ สัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บริโภค กับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพโดยมีคำจำกัดความ ของคำว่า "ผู้บริโภค" และ "ผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ" ไว้ในมาตรา ๕

ค. พิจารณาจากลักษณะความไม่เท่าเทียมกันของคู่กรณี ได้แก่ สัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมีอำนาจต่อรองในการทำสัญญาเหนือกว่า คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งอย่างมากตาม มาตรา ๕

2. ลักษณะของเงื่อนไขที่จะเป็นเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม ตามที่ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดเนื้อหาของเงื่อนไขที่ถือว่าเป็นลักษณะของเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมไว้ตาม มาตรา ๕ (๑) ถึง (๖) ^{1๐}

3. การไม่มีผลบังคับของข้อสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดระดับของการไม่มีผลบังคับของข้อสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมไว้สองระดับตาม มาตรา ๕ คือ

-----
 (19) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. .... ภาคผนวก,
 เอกสารหมายเลข 3

1. ระดับของสัญญาที่ถึงขนาดตกลงไม่ได้ เป็นข้อสัญญาที่ใช้บังคับไม่ได้ตามกฎหมาย
2. ระดับของข้อสัญญาที่ไม่ถึงขนาดใช้บังคับไม่ได้ทั้งหมด โดยศาลสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดให้ข้อสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมที่ไม่ถึงขนาดใช้บังคับไม่ได้ ให้มีผลใช้บังคับได้บ้าง เท่ากับว่า มีผลใช้บังคับได้เท่าที่เป็นธรรม และพอสมควรแก่กรณี

1.3.2 การแก้ไขปัญหาการกำหนดเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป ของร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ....

การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยอาศัยบทบัญญัติตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จะเห็นได้ว่า ความหมายของคำว่า " ผู้บริโภค " ตามมาตรา ๕ นั้น มีความหมายรวมถึง ผู้เช่าซื้อ และผู้ให้เช่าซื้อ ที่ได้ใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการผูกนิติสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ซึ่งเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปนั้น ได้มีการกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้า ซึ่งอยู่ในคำจำกัดความตามมาตรา ๕ ดังนั้น ผู้เช่าซื้อ จึงได้รับความคุ้มครองจากร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ในกรณีที่ สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปมีเงื่อนไขที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรม โดยที่ผู้ให้เช่าซื้อได้กำหนดเงื่อนไขที่มีลักษณะที่เป็นการได้เปรียบผู้เช่าซื้อเกินสมควรตาม มาตรา ๕ ซึ่งในมาตรา ๕ ของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้มีบทบัญญัติกล่าวถึงลักษณะของเงื่อนไขที่ได้เปรียบเกินสมควร ซึ่งเป็นเงื่อนไขในสัญญาที่ไม่เป็นธรรมให้มีผลบังคับใช้ได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น อีกทั้งในกรณีที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อ ก็สามารถตีความเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมไปในทางที่เป็นคุณแก่ผู้เช่าซื้อ ตาม มาตรา ๕ เช่นกัน โดยพิจารณาถึงลักษณะของเงื่อนไขที่อาจถือได้ว่า เป็นเงื่อนไขที่ทำให้ได้เปรียบแก่ผู้เช่าซื้อดังนี้

ก. เงื่อนไขที่สันนิษฐานว่าได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งตามมาตรา ๕ ในกรณีของสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป

เงื่อนไขต่าง ๆ ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปนั้น มีลักษณะที่เป็นการเอาเปรียบแก่ผู้เช่าซื้อเป็นอย่างมาก ซึ่งหากพิจารณาถึงเหตุผลหรือความจำเป็นในการ

กำหนดเงื่อนไขของผู้ให้เข้าชื่อก็คงจะไม่มีอะไรนอกเหนือไปกว่า ความต้องการของผลประโยชน์ที่จะได้รับกลับคืนมาสู่ตนเองให้มากที่สุด โดยจะต้องผลักรားต่างๆ ให้ตกอยู่กับผู้เข้าชื่อให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งผลของสัญญาที่มีเงื่อนไขดังกล่าวนี้สามารถบังคับให้ผู้เข้าชื่อ ให้จำกัดปฏิบัติตามที่ผู้ให้เข้าชื่อต้องการได้อย่างสมบูรณ์ โดยที่ผู้เข้าชื่อเองนั้น ไม่มีโอกาสที่เจรจาต่อรองรักษาสติของตนไว้ได้เลย เนื่องจากในขณะที่ทำสัญญานั้น ผู้เข้าชื่อมีความด้อยกว่าในทุกด้านจึงต้องจำยอมผูกพันตามสัญญาก็เพื่อหวังที่ได้ทรัพย์สินที่เข้าชื่อนั้น มาครอบครองทำประโยชน์แก่ตน ดังนั้น ผู้เข้าชื่อยอมเสียเปรียบต่อผู้ให้เข้าชื่อทุกกรณี อันเป็นผลมาจากสัญญาเข้าชื่อแบบสำเร็จรูป ซึ่งในกรณีของสัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูปนั้น ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมได้กำหนดเนื้อหาของสัญญาที่ถือว่าเป็นลักษณะของเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมไว้ในมาตรา ๕^{๒๐}

1. เงื่อนไขที่กฎหมายสันนิษฐานว่าได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในสัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูป ตามมาตรา ๕ วรรคสอง

1.1 เงื่อนไขที่ให้ต้องรับผิดชอบ หรือรับภาระเกินไปกว่าที่กฎหมายกำหนด ตามมาตรา ๕ (๒)

1.1.1 เงื่อนไขในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่เกินไปกว่าความน่าจะเป็นซึ่งการคิดดอกเบี้ยในสัญญาเข้าชื่อนั้น ไม่มีกฎหมายควบคุมแต่อย่างใดจึงทำให้ผู้ให้เข้าชื่อสามารถที่จะกำหนดอัตราดอกเบี้ยได้อย่างอิสระ และวิธีการคิดคำนวณดอกเบี้ยนั้นเป็นการคิดคำนวณ แบบ Flat rate ทำให้ผู้เข้าชื่อต้องรับภาระในการชำระดอกเบี้ยในจำนวนที่สูงเกินกว่าที่ควรจะเป็น

1.1.2 เงื่อนไขที่กำหนดให้ ผู้ให้เข้าชื่อสามารถที่จะเรียกค่าเข้าชื่อที่ค้างชำระได้ภายหลังจากที่ผู้ให้เข้าชื่อบอกเลิกสัญญา แม้ว่าภายหลังจากการบอกเลิกสัญญาเข้าชื่อนั้น จะไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกันตามกฎหมายแล้วก็ตาม

-----
 (20) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. .... ภาคผนวก, อ้างแล้ว

1.1.3 เงื่อนไขในการคิดอัตราดอกเบี้ยของจำนวนเงินที่ค้างชำระ ค่าขาดประโยชน์ ค่าติดตามทวงถามเอาทรัพย์สินซึ่งผู้ให้เช่าซื้อสามารถเรียกร้องได้ หลังจากผู้ให้เช่าที่บอกเลิกสัญญาแล้ว ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้ผู้ให้เช่าต้องรับภาระเกินไปกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ทั้งสิ้น

1.1.4 เงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อ ต้องรับผิดชอบในกรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหาย หรือบุบสลายไปด้วยเหตุสุดวิสัยใด ๆ ก็ตาม เต็มตามจำนวนราคาของทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาเช่าซื้อ

1.2 เงื่อนไขที่กำหนดให้สัญญาสิ้นสุดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือให้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้โดยอีกฝ่ายหนึ่งมิได้ผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญตาม มาตรา ๕(๓) เงื่อนไขที่กำหนดให้สัญญาสิ้นสุดโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป ได้แก่ เงื่อนไขที่กำหนดไว้ว่า หากผู้ให้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อเพียงงวดเดียว ผู้ให้เช่าซื้อสามารถที่จะบอกเลิกสัญญาได้ทันที โดยมีต้องบอกกล่าวแก่ผู้ให้เช่าซื้อแต่อย่างใด และผู้ให้เช่าซื้อสามารถกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อได้ทันที ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ยกเว้นบทบัญญัติตาม มาตรา ๕๗๔ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จากที่ได้เสนอตัวอย่างของเงื่อนไขที่ได้เปรียบผู้ให้เช่าซื้อในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปมานั้น จะเห็นได้ว่าผลของเงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านั้นจะต้องเป็นไปตามมาตรา ๕ ของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เงื่อนไขดังกล่าวจะมีผลบังคับได้เท่าที่เป็นธรรม

ข. ผลบังคับที่เป็นธรรมในข้อสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป มาตรา ๕
ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

การมีผลบังคับที่เป็นธรรมของสัญญานั้น หากกล่าวถึงหลักที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่กำหนดถึงการมีผลของสัญญาก็คือ มีผลบังคับใช้ได้ และมีผลบังคับใช้ไม่ได้ คือเป็นโมฆียะกรรม และเป็นโมฆะกรรม แต่ผลของสัญญาตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ แตกต่างไปจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตรงที่ได้เพิ่มขึ้นตอนการมีผลบังคับใช้ขึ้นอีกลักษณะ คือ สัญญามีผลบังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและ

พอสมควรแก่กรณี ซึ่งศาลจะต้องวินิจฉัยว่าจะมีผลบังคับอย่างไร โดยมีหลักในการที่จะให้ศาลพิจารณาตาม มาตรา ๘²¹ หลักการของผลบังคับของสัญญาเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีคือ การยึดหยุ่นของลักษณะผลบังคับใช้ของสัญญาที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม แต่ไม่ถึงกับบังคับให้มีผลเสียไปอย่างเด็ดขาด โดยผ่อนผันให้ข้อสัญญาบางอย่างที่มีลักษณะพอสมควรแก่กรณี ใช้บังคับอยู่ได้นั้นตาม มาตรา ๘ กล่าวถึงกรณีที่มีผลบังคับใช้ได้เท่าที่เป็นธรรมแก่คู่กรณี ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นส่วนเงื่อนไขบางข้อที่ไม่เป็นธรรมที่ไม่มีผลบังคับใช้ตามมาตรา ๘ เช่น

1. เงื่อนไขที่อยู่ในระดับที่ถึงขนาดตกลงกันไม่ได้ เป็นเงื่อนไขที่ใช้บังคับไม่ได้ ตามกฎหมาย

เช่น บริษัท A ให้เช่ารถยนต์ใหม่ให้กับนาย B โดยมีเงื่อนไขในสัญญาเช่าข้อกำหนดไว้ข้อหนึ่งว่า ผู้ให้เช่าซื้อไม่ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิที่เกิดขึ้นจากเหตุใด ๆ ทั้งสิ้น หลังจากที่นาย B ได้รับมอบรถยนต์คันใหม่แล้ว ก็พบความบกพร่องของเครื่องยนต์บางส่วนซึ่งนาย B ไม่ทราบว่าเมื่ออยู่ในขณะที่ทำสัญญาเช่าซื้อ จึงร้องให้บริษัท A รับผิดชอบค่าเสียหาย บริษัท A จะยกเงื่อนไขที่ยกเว้นความรับผิดชอบ ขึ้นอ้างกับนาย B ไม่ได้ ซึ่งเงื่อนไขในลักษณะนี้เป็นเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมตาม มาตรา 7 วรรคแรก แห่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว จึงมีผลให้เงื่อนไขที่ว่านั้นตกไปใช้บังคับไม่ได้ บริษัท A ก็ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

2. เงื่อนไขที่อยู่ในระดับที่ไม่ถึงขนาดที่ใช้บังคับไม่ได้ทั้งหมด เงื่อนไขชนิดนี้ ศาลจะต้องใช้ดุลพินิจกำหนดให้เงื่อนไขที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมที่ไม่ถึงขนาดใช้บังคับไม่ได้ทั้งหมด ให้มีผลใช้บังคับได้บ้างเท่าที่สมควรแก่กรณี

เช่น ความชำรุดบกพร่องของตัวเครื่องยนต์ในรถยนต์นาย B ที่เช่าซื้อมาจากบริษัท A นั้น นาย B สังเกตเห็นตั้งแต่ตอนที่ทดลองขับ ก่อนที่จะทำสัญญา

-----
(21) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. .... ภาคผนวก, อ้างแล้ว

เข้าชื่อ ฉะนั้น การที่บริษัท A จะยกเงื่อนไขในสัญญาเข้าชื่อ ที่ยกเว้นความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องขึ้นอ้างกับ นาย B นั้น กรณีนี้ปรับเข้ากับมาตรา 7 วรรคสอง แห่งร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ที่ไม่ถึงขนาดใช้บังคับไม่ได้ทั้งหมด ศาลสามารถใช้ดุลพินิจปรับให้เงื่อนไขนั้น มีผลบังคับใช้ไม่ได้บางส่วน เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค คือ นาย B แต่จะได้มีผลบังคับใช้ไม่ได้ทั้งหมดไม่ได้ เพราะมีข้อเท็จจริงปรากฏว่า นาย B นั้นได้ทราบถึงความชำรุดบกพร่องของเครื่องชนิดในขณะที่ทำสัญญานั้น จึงเรียกค่าเสียหายได้บางส่วนเท่านั้น เนื่องจากในกรณี นาย B ไม่ได้ปกป้องผลประโยชน์ของตนด้วย ส่วนจะได้ค่าเสียหายมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลว่าจะกำหนดให้เท่าใด

หลักการของผลบังคับของสัญญาเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี คือ การยึดหยุ่นของลักษณะผลบังคับใช้ ของเงื่อนไขที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมให้ใช้ได้บ้าง แต่ไม่ถึงกับบังคับให้มีผลเสียไปอย่างเด็ดขาด โดยผ่อนผันให้เงื่อนไขที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมนั้นบังคับได้บ้าง ในบางส่วนเท่าที่เป็นธรรมพอสมควรแก่กรณีตาม มาตรา ๕ ส่วนเงื่อนไขที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมที่มีความสำคัญที่ใช้บังคับไม่ได้ นั้น จะมีผลเป็นอย่างไร ซึ่งในมาตรา ๘ ของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้กำหนดว่าเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมที่มีความสำคัญที่ใช้บังคับไม่ได้ นั้น มีผลเป็นอย่างไร จะเป็นโมฆะหรือไม่ หากกรณีดังกล่าว ไม่ได้กำหนดว่าเงื่อนไขที่ใช้บังคับไม่ได้ ให้มีผลเป็นโมฆะก็จะเกิดความไม่แน่นอนชัดเจนตาม มาตรา ๘ ของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งได้มีนักกฎหมายบางท่านได้มีความเห็นในเรื่องเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมที่มีความสำคัญที่ไม่มีผลบังคับใช้ว่า **"ข้อสัญญาที่จะมีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมที่มีความสำคัญที่ใช้บังคับไม่ได้ ต้องห้ามโดยกฎหมาย เพราะถือว่าเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน มาตรา(12) ^{๒๒} จึงเท่ากับว่า เงื่อนไขที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรม ที่มีความสำคัญที่ใช้บังคับไม่ได้ นั้น จะมีผลเป็นโมฆะ เนื่องจากในเรื่องความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๐ ได้บัญญัติว่า " การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายเป็นการพันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ" ดังนั้น แม้ว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จะไม่ได้บัญญัติให้ผลของเงื่อนไข**

ที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมที่สำคัญที่ใช้บังคับไม่ได้ นั้น เป็นอย่างไรก็ตาม จะต้องถือเป็น
 โทษตาม มาตรา ๑๕๐ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นประมวลกฎหมาย
 หลักของประเทศ แต่มีข้อน่าสังเกตว่า มาตรา ๑๕๐ เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่อง
 วัตถุประสงค์ในการทำนิติกรรมที่ต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบ
 เรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเท่านั้น มิได้เกี่ยวกับการที่ผู้ร่างสัญญา
 กำหนดเงื่อนไขให้ผิดแผกแตกต่างไปจากกฎหมายลักษณะเข้าชื่อ ในสัญญาเข้าชื่อ
 สำเร็จรูป หรือสัญญาสำเร็จรูปทั่วไปแต่อย่างใด จึงเท่ากับว่า ผู้ใช้สัญญาสำเร็จรูป
 สามารถที่จะกำหนดเงื่อนไขให้มีลักษณะอย่างไรก็ได้ แม้จะผิดแผกแตกต่างไปจากบท
 บัญญัติของกฎหมายก็ตาม โดยที่บทบัญญัติกฎหมายนั้น ไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย
 และศีลธรรมอันดีของประชาชนตาม มาตรา ๑๕๑ จึงเท่ากับว่ากฎหมายเปิดโอกาส
 ให้ผู้ใช้สัญญาสำเร็จรูป สามารถที่จะกำหนดเงื่อนไขในสัญญาสำเร็จรูปอย่างไรก็ได้
 ซึ่งในส่วนของเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม ที่ไม่มีผลใช้บังคับนั้น ร่างพระราช
 บัญญัตินี้ไม่ได้กำหนดไว้แน่นอนว่าไม่มีผลเป็นโทษ ดังเช่นประมวลกฎหมายแพ่งและ
 พินัยคดีแต่อย่างใด จึงทำให้เป็นข้อที่น่าสังเกตว่าการที่ศาลใช้หลักตาม มาตรา ๘
 ของร่างพระราชบัญญัตินี้ เป็นการใช้ดุลพินิจได้อย่างมากซึ่งแทบไม่มีขอบเขตของ
 การใช้ดุลพินิจแต่อย่างใด และการที่ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติความในมาตรา
 ๘ นั้น จะเห็นได้ว่าเป็นหลักกว้าง ๆ ที่ยากแก่การใช้ของศาล ด้วยเหตุนี้ จึงขาด
 ความชัดเจนของขอบเขตในใช้ดุลพินิจของศาลเพื่อที่จะใช้ในการวินิจฉัยคดี จึงอาจจะ
 เกิดความไม่แน่นอนของผลบังคับของเงื่อนไขในสัญญาสำเร็จรูปนั้น ๆ ตามมา เพราะ
 เหตุว่า กฎหมายไม่มีมาตรฐานในการกำหนดที่แน่นอน เพราะจะเป็นเหตุผลของ
 เรื่องแต่ละกรณีไป ²³ ดังนั้น โดยความคาดหมายของวิญญูชนทั่วไป อาจจะมอง
 ความเป็นธรรมของเงื่อนไขในสัญญาแต่ละประเภทได้แตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจจะ
 แตกต่างไปจากดุลพินิจของศาลก็ได้ จึงทำให้ได้ทราบว่า การที่จะมองเห็นมาตรฐาน
 ของความเป็นธรรมในเงื่อนไขที่ปรากฏอยู่ในสัญญาสำเร็จรูป ตามร่างพระราช
 บัญญัติฉบับนี้ว่าเป็นอย่างไรนั้น แทบจะไม่มีเลขหรืออาจจะกล่าวได้อีกนัยที่ว่า มาตรฐาน
 ตาม มาตรา ๘ ของร่างพระราชบัญญัตินี้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลเท่านั้น หรือ
 เท่ากับว่าตัวผู้พิพากษาเองเป็นมาตรฐานตาม มาตรา ๘ ของร่างพระราชบัญญัตินี้

(23) คาราวพร ภิระวัฒน์, อ้างแล้ว, หน้า 94

จะเห็นได้ว่าร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมฉบับนี้ มีเหตุผลและประวัติความเป็นมา เหมือนกับกฎหมายพิเศษที่เกี่ยวกับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมในหลาย ๆ ประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะกำหนดรูปแบบ และขอบเขตของเงื่อนไขในสัญญาสำเร็จรูป ที่ผู้ประกอบการธุรกิจได้กำหนดขึ้น ให้มีลักษณะที่จะไม่เป็นการทำให้คู่สัญญาฝ่ายตรงข้าม ซึ่งเป็นคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าต้องเสียเปรียบ และหากมีเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่ง ที่มีลักษณะเป็นการเอาเปรียบจากฝ่ายผู้ร่างสัญญา ที่มีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าจนเกินไป ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก็จะให้อำนาจแก่ศาลในการใช้ดุลพินิจ พิจารณาให้เงื่อนไขที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมนั้น ตกเป็นโมฆะไม่มีผลใช้บังคับ ทั้งนี้เนื่องจาก ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวต้องการที่คุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่า ซึ่งเป็นผู้บริโภคโดยให้อำนาจแก่ศาลในการใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง

1.3.3. อำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรมในการใช้ดุลพินิจตามร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ....

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ หากมีผลใช้บังคับแล้ว รูปแบบของการพิจารณาคดีอาจจะต้องมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในคดีแพ่งที่เกี่ยวกับสัญญาสำเร็จรูปทุกชนิด ซึ่งเดิมที่ศาลจะใช้บทบัญญัติกฎหมายเฉพาะเรื่องที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในการควบคุมและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากสัญญาสำเร็จรูป เนื่องจากสัญญาสำเร็จรูปมีนิติสัมพันธ์ดังเช่น สัญญาทั่วไป ซึ่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ หากมีผลใช้บังคับ ก็จะทำให้ศาลต้องหยิบยกร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ ขึ้นมาใช้ในการพิจารณาคดีก่อนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากเป็นกฎหมายเฉพาะเรื่องโดยตรง ซึ่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยเกี่ยวกับเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรม และเป็นเงื่อนไขที่ฝ่ายผู้รับสัญญาที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่าไม่มีอำนาจเจรจาต่อรองได้แต่อย่างใด จึงทำให้ต้องจำยอมรับเอาเงื่อนไขในสัญญานั้นไว้ ทั้ง ๆ ที่รู้อยู่ว่าจะเกิดความเสียเปรียบจากผลของเงื่อนไขดังกล่าว

ดังนั้น จึงเป็นการตีหากมองในแง่ของ คู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าที่ต้องเสียเปรียบจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป แต่เกิดผลที่ตามมา นั้น ทำให้เกิดความไม่แน่นอนชัดเจนในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคดี เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้ให้อำนาจแก่ศาลในการใช้ดุลพินิจได้อย่างมาก โดยมีหลักที่จะให้ศาลวินิจฉัยว่าเงื่อนไขดังกล่าว ในสัญญาสำเร็จรูปมีผลบังคับอย่างไร โดยวิเคราะห์ถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ตามมาตรา ๘²⁴ ซึ่งจะช่วยให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้ช้นมากกว่าเดิมในการวินิจฉัยถึงผลของเงื่อนไขต่าง ๆ ในสัญญาสำเร็จรูปว่า จะให้มีผลบังคับใช้หรือไม่ และให้บังคับได้มากน้อยเท่าใด ซึ่งในการใช้ดุลพินิจของศาลในกรณีนี้ เป็นหลักการที่หากที่ศาลจะใช้ เป็นหลักการที่มีความไม่แน่นอนชัดเจน และไม่ให้ความชัดเจนในการนำมาใช้แก่ศาลเพื่อการตัดสินคดี เพราะหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘ เป็นแนวทางกว้าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเคลือบคลุมสงสัยแก่ศาล ในการใช้ดุลพินิจ²⁵ ซึ่งในเรื่องการใช้ดุลพินิจนั้น หลวงจ่าบุญเนติศาสตร์ได้กล่าวไว้ว่า²⁶ " ปัญหาข้อเท็จจริงยากกว่าปัญหาข้อกฎหมายคือการใช้ดุลพินิจยากยิ่งกว่าด้วยบทกฎหมาย " ดังนั้น เมื่อร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้เปิดโอกาสให้ใช้ดุลพินิจของปัจเจกชนได้นั้น อาจจะมีผลตามมาคือ การใช้ดุลพินิจของปัจเจกชนแต่ละคนในการวินิจฉัยประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น อาจจะมีการวินิจฉัยประเด็นที่แตกต่างกันออกไป โดยทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับอัตตวิสัยของแต่ละคนในการที่จะพิจารณาถึงลักษณะของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นว่า จะออกไปในลักษณะใด โดยไม่มีแนวทางที่เป็นภาวะวิสัยที่แน่นอนมาเป็นเกณฑ์ว่าการใช้ดุลพินิจนั้น จะอยู่ในประเด็นได้มากน้อยเพียงใด อาจจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างพิจารณาคดี เพราะร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่มีมาตรฐานในการกำหนดที่แน่นอน เป็นเรื่องของเหตุผลของเรื่องแต่ละกรณีไป²⁷

(24) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ... ภาคผนวก, อ้างแล้ว

(25) คาราวพร ธีระวัฒน์, อ้างแล้ว, หน้า 94

(26) สรุปผลการสัมมนา กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม, บทบัญญัติ เล่มที่ 49 ตอนที่ 2, หน้า 139

(27) คาราวพร ธีระวัฒน์, อ้างแล้ว, หน้า 94

1.3.4. ผลดีและผลเสียที่ได้จากการใช้ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. ....

ผลดี ที่ได้จากการใช้ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม นั้นจะเห็นได้ว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป ซึ่งนับเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน โดยที่ผู้ใช้สัญญาสำเร็จรูปมีฐานะทางเศรษฐกิจและอำนาจต่อรองที่เหนือกว่า กำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ที่อยู่ในสัญญาสำเร็จรูปเป็นการเอาเปรียบคู่สัญญาฝ่ายตรงข้ามจนเกินสมควร โดยที่ผู้รับสัญญาสำเร็จรูปที่เป็นผู้บริโภคนั้น มีความด้อยกว่าผู้ใช้สัญญาในทุก ๆ ด้านจึงไม่มีโอกาสที่จะเจรจาต่อรองเงื่อนไขที่อยู่ในสัญญาสำเร็จรูปได้แต่อย่างใด ดังนั้น ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ หากมีผลใช้บังคับ โดยมีบทบัญญัติที่ให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการที่จะกำหนดให้ผลของเงื่อนไขที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรม ในสัญญาสำเร็จรูปมีผลใช้บังคับได้เท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี และให้ผลของเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมที่สำคัญ ตกเป็นโมฆะ ไม่มีผลใช้บังคับกับผู้บริโภคซึ่งเป็นคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่านั้น ซึ่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ สามารถที่จะใช้กับสัญญาได้เกือบทุกประเภท ยกเว้นสัญญาบางประเภท ที่เป็นสัญญาระหว่างกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยราชการต่าง ๆ ที่ทำขึ้นเพื่อใช้กับหน่วยราชการด้วยตนเอง นับว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่แสดงให้เห็นว่ารัฐมีเจตนาที่จะเข้ามาควบคุมการทำสัญญาของเอกชน เพื่อที่คุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่า ให้ได้รับความเป็นธรรมมากที่สุด

ผลเสีย ที่ตามมาจากการใช้ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม คือ ในเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาลตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ นับเป็นการให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง โดยที่ไม่มีขอบเขตและภาวะวิสัยที่แน่นอน ในการที่จะวินิจฉัยคดี ซึ่งดูเหมือนร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว จะเป็นกฎหมายที่กำหนดให้ศาลเป็นผู้ใช้กฎหมายนี้เท่านั้น ประชาชนทั่วไปไม่สามารถที่จะอาศัยบทบัญญัติต่าง ๆ ที่อยู่ในร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ให้เกิดประโยชน์ในทางกฎหมายให้แก่ตนเองได้อย่างไร โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ประกอบการต่าง ๆ ไม่เฉพาะแต่ผู้ประกอบการให้เข้าซื้อเท่านั้นแต่ รวมถึงธุรกิจทุกประเภท หรืออาจจะพิจารณาได้อีกแนวทางคือ ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีลักษณะที่ยืดหยุ่นมากเกินไปอาจจะทำให้ผู้ประกอบการเกิดความลังเลใจในการที่ประกอบธุรกิจว่า ควรจะกำหนดเงื่อนไข

ในสัญญาอย่างไร ซึ่งการประกอบธุรกิจส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ได้ดำเนินธุรกิจไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นไปตามสภาพของตลาดและความต้องการของผู้บริโภคโดยตลอด ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจที่ได้ทราบถึงบทบัญญัติตามมาตราต่าง ๆ ที่มีอยู่ในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่ต้องการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านการทำนิติกรรมสัญญา แต่ไม่มีวิถีทาง และหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการพิจารณาคดีของศาลแต่อย่างใด โดยให้ขึ้นอยู่กับการใช้ดุลพินิจของศาลที่มีอยู่อย่างกว้างขวางนั้น จะกำหนดให้ผลของเงื่อนไขมีผลออกไปในลักษณะใด จึงทำให้ผู้ประกอบธุรกิจเข้าชื่อหรือธุรกิจประเภทอื่น ๆ ไม่อาจจะคาดหวังในความเป็นธรรมที่จะเกิดขึ้นจากใช้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ว่าจะไม่ก่อให้เกิดผลเสียแก่ตนจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปได้แต่อย่างใด ดังนั้น ความเป็นธรรมที่คาดว่าจะตกแก่ผู้รับสัญญานั้น จึงไม่แน่ว่าจะให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ประกอบธุรกิจที่ใช้สัญญาสำเร็จรูป ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจทุกประเภทในปัจจุบันล้วนแล้วแต่จะต้องอาศัยสัญญาสำเร็จรูป เพื่อการให้บริการแก่ลูกค้าและเพื่อเป็นการผูกนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจกับผู้ให้บริการ และประโยชน์อีกประการของสัญญาสำเร็จรูปที่เห็นได้ชัด คือ เป็นการประหยัดเวลาสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการประกอบธุรกิจต่าง ๆ ก็ว่าได้ ดังนั้น หากเครื่องมือที่สำคัญของผู้ประกอบธุรกิจ มีอันต้องลดประสิทธิภาพในการใช้ลงไป อันเนื่องมาจากร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ อาจจะมีผลทำให้ผู้ประกอบธุรกิจ ดำเนินกิจการของตนได้ไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากขาดความมั่นใจในการใช้สัญญาสำเร็จรูปและที่สำคัญในการตัดสินใจ ที่มีการใช้สัญญาสำเร็จรูปที่กำหนดเงื่อนไขที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมนั้น จำเป็นต้องอาศัยแนวคำพิพากษามาเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาคดีประเภทนี้ เมื่อร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มีผลบังคับใช้ก็ย่อมเป็นสิ่งที่แน่นอนว่าจะต้องอาศัยระยะเวลาในการรออนแนวคำพิพากษามาเป็นบรรทัดฐานในการวินิจฉัยคดี ซึ่งในช่วงระยะเวลาดังกล่าว อาจเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน อาจทำให้ผู้ประกอบธุรกิจเกิดความไม่มั่นใจในการที่จะปฏิบัติตน และอาจมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็ได้

ตามที่ได้กล่าวมาทั้งหมดถึงร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จะเห็นได้ว่ามีบทบัญญัติที่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปที่มีเงื่อนไขที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรม ได้เกือบทุกประเภทโดยเฉพาะสัญญาเข้าชื่อหรือสัญญาในทางธุรกิจอื่น ๆ โดยที่ผู้ประกอบธุรกิจต่าง ๆ ในปัจจุบันได้อาศัยความเหนือกว่าในทุก ๆ ด้าน ร่าง

สัญญาที่มีเงื่อนไขที่เป็นการเอาเปรียบแก่คู่สัญญาฝ่ายตรงข้าม โดยได้ทำการจัดพิมพ์ไว้ล่วงหน้าแล้ว เพื่อที่จะใช้กับบุคคลที่จะเข้ามาเป็นคู่สัญญา โดยที่คู่สัญญาฝ่ายตรงข้ามนั้น เป็นคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าในทุก ๆ ด้าน ซึ่งไม่มีอำนาจเจรจาต่อรองในการที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในสัญญาสำเร็จรูปแต่ประการใด ซึ่งร่างพระราชบัญญัตินี้ มีหลักเกณฑ์ที่จะให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจ กำหนดให้ผลของเงื่อนไขที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรม มีผลใช้บังคับได้เท่าที่เป็นธรรมตามสมควรแก่กรณี หรือให้เงื่อนไขที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมที่สำคัญใช้บังคับไม่ได้ ตกเป็นโมฆะ นับเป็นวิธีการที่รัฐต้องการคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าให้ปลอดภัยจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป

1.4 ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ในส่วนที่ 3

ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ที่อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในส่วนที่ 3 นั้น ซึ่งเป็นเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านนิติกรรมสัญญา (มาตรา ๓๘-๔๒) นั้น ได้ถูกตัดออกไม่ผ่านสภานิติบัญญัติในส่วนที่เป็นการนำเอาแนวความคิดมาจากกฎหมายต่างประเทศ ในการที่จะให้รัฐเข้ามาแทรกแซงการทำนิติกรรมสัญญา ทั้งนี้เพื่อทำหน้าที่ควบคุมและคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งในส่วนที่ 3 ของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคได้วางหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

1. คณะกรรมการว่าด้วยนิติกรรมสัญญาทำหน้าที่ เป็นผู้ควบคุมการทำหนังสือสัญญาหรือกรรมธรรม์ในการประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือบริการ และมีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือบริการนั้น เป็นธุรกิจที่ควบคุมแบบนิติกรรมสัญญาได้ (มาตรา ๓๘ วรรค ๑)

2. แบบนิติกรรมสัญญา ในการประกอบธุรกิจที่ควบคุมแบบนิติกรรมสัญญา ผู้ประกอบธุรกิจต้องจัดทำนิติกรรมสัญญาตามแบบหรือ โดยมีการใช้ถ้อยคำที่แสดงความหมายชัดเจนในข้อความที่ตกลงกัน หรือโดยมีการแสดงข้อความที่เป็นสาระสำคัญของความตกลงให้เห็นชัดเจน ตามที่คณะกรรมการว่าด้วยนิติกรรมสัญญากำหนด (มาตรา ๓๕ วรรค ๓)

3. การส่งมอบนิติกรรมสัญญา ผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่ส่งมอบนิติกรรมสัญญาตาม มาตรา ๓๘ ให้แก่ผู้บริโภคภายในระยะเวลาที่เป็นทางปฏิบัติตามปกติสำหรับการประกอบธุรกิจประเภทนั้น ๆ หรือภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการว่าด้วยนิติกรรมสัญญา กำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา ๔๐)

4. ใบรับประกัน ใบรับประกันที่ผู้ประกอบการออกให้แก่ผู้บริโภคมักจะต้อง มีตราประทับหรือ มีการลงลายมือชื่อโดยผู้ประกอบการ หรือตัวแทนของผู้ประกอบการ ที่ได้รับมอบหมายและต้องส่งมอบใบรับประกันดังกล่าวไว้แก่ผู้บริโภค พร้อมกับ การส่งมอบสินค้าตามมาตรา ๕๑

จากมาตรการต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในร่างพระราชบัญญัติในส่วนที่ 3 นั้น จะเห็นได้ว่ามาตรการที่บัญญัติขึ้น มีวัตถุประสงค์ในอันที่คุ้มครองในการทำนิติกรรม สัญญาโดยให้ผู้บริโภคที่เป็นคู่สัญญาได้มีโอกาสได้ทราบถึงข้อความในสัญญา และทำ ความเข้าใจในเนื้อหาของสาระของสัญญานั้น ๆ ก่อนที่จะตกลงใจเข้าทำสัญญากับผู้ ประกอบกิจการ และที่สำคัญก็เพื่อที่จะป้องกันโอกาสที่ผู้ประกอบการ (ผู้ค้า) ทำ การกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ลงในสัญญาแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยฝ่ายผู้บริโภคไม่มี โอกาสได้ทราบถึงเงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านั้น หรือไม่ตกลงยินยอมในเงื่อนไขของ สัญญาแต่อย่างใด ซึ่งจะได้ชี้ชัดในสัญญาทางธุรกิจต่าง ๆ ที่ได้จัดพิมพ์เงื่อนไข และสาระสำคัญของสัญญาเอาไว้ล่วงหน้า ที่เรียกว่าสัญญาสำเร็จรูป

ดังนั้น มาตรการที่เราสามารถจะเห็นได้ชัดเจนในการที่จะคุ้มครองผู้บริโภค ในด้านนิติกรรมสัญญา ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือส่วนที่ 3 ก็คือ ใช้อำนาจคณะกรรมการว่าด้วยนิติกรรมสัญญา ทำหน้าที่ตรวจสอบนิติกรรมสัญญาทุกชนิดที่ทางฝ่ายผู้ ประกอบธุรกิจได้จัดทำขึ้น โดยมีวิธีการที่จะทำการตรวจสอบดังนี้ คือ ให้ผู้ ประกอบธุรกิจทุก ๆ ประเภทนำเสนอแบบและข้อความ หรือถ้อยคำที่ใช้ในสัญญาต่าง ๆ ให้คณะกรรมการว่านิติกรรมสัญญาตรวจสอบก่อนซึ่งมาตรการดังกล่าว เป็นการ ควบคุมโดยอาศัยกลไกของฝ่ายบริหาร เข้ามาทำหน้าที่คอยดูแลและรักษาผลประโยชน์ของ ผู้บริโภค โดยให้อำนาจแก่คณะกรรมการว่าด้วยนิติกรรมในการตรวจสอบกลับกรองแบบนิติกรรมสัญญาและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ไม่เป็นธรรมในสัญญาที่ผู้ ประกอบธุรกิจร่างขึ้นฝ่ายเดียว ²⁸

(28) อมรรัตน์ ลัคณทิน, อ้างแล้ว, หน้า 50

2. การควบคุมสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปโดยหน่วยงานของรัฐ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วถึงการควบคุมการเช่าซื้อโดยกฎหมายที่มีอยู่นั้น จะเห็นได้ว่า อาจะยังไม่เพียงพอต่อการควบคุมและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยจะเห็นได้จากกฎหมายที่มีอยู่ในเรื่องนี้ . ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีน้อยเกินกว่าที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ และยังขาดรายละเอียดที่สำคัญในการที่จะคุ้มครองผู้เช่าซื้อได้อย่างเต็มที่ เช่น ในเรื่องเงื่อนไขในการกำหนดเนื้อหาที่สำคัญในสัญญาเช่าซื้อ และพระราชบัญญัติกฎหมายพิเศษที่มี เงื่อนไขในรายละเอียดที่สำคัญในการคุ้มครองผู้เช่าซื้อที่อยู่ก็มีผลใช้บังคับที่แคบเกินไป ใช้บังคับได้เฉพาะกลุ่มบุคคลเท่านั้น เช่น พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. 2522 ซึ่งใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในทางทฤษฎีของกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัตินั้น ผู้ประกอบธุรกิจการให้เช่าซื้อได้มีการพัฒนารูปแบบ ในการดำเนินกิจการไปตาม สถานะการณที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ยังมีหน่วยงานที่สำคัญในการที่จะดูแลผลประโยชน์ของผู้บริโภค ในการให้บริการต่าง ๆ ของผู้ประกอบธุรกิจทุกประเภทที่ดำเนินกิจการให้บริการประชาชนทั่วไปไม่ว่าจะเป็นผู้บริโภคที่เป็นผู้เช่าซื้อหรือไม่ก็ตาม หน่วยงานดังกล่าว คือ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

2.1. การควบคุมการเช่าซื้อโดยสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

การควบคุมการเช่าซื้อโดยสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคจะมีคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยาและผู้ทรงคุณอีกไม่เกินหกคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการ และผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นกรรมการซึ่งมีอำนาจดังต่อไปนี้

1. พิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์ จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจ
2. ดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่อาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค
3. แจ้งหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับสินค้า หรือบริการที่อาจก่อให้เกิด

เกิดความเสียหาย หรือเสื่อมเสียแก่สิทธิของผู้บริโภค ในการนี้ระบุชื่อสินค้าและบริการ หรือชื่อของผู้ประกอบธุรกิจก็ได้

4. เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย และมาตรการ ในการคุ้มครองผู้บริโภค และพิจารณาให้ความเห็นใด ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

5. รับเรื่องราวร้องทุกข์ ติดตามและสอดส่องพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจ และทำการสนับสนุนทางการศึกษาและเผยแพร่วิชาการ ตามที่กล่าวมานี้จะ เห็นได้ว่าการการควบคุมผู้ประกอบธุรกิจ ของสำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคครอบคลุม ถึงธุรกิจทุกประเภทไม่เฉพาะการให้เข้าซื้อเท่านั้น โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการสอดส่องดูแล ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด แต่การควบคุมการให้เข้าซื้อ โดยหน่วยงานนี้ อาจจะไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาความเสียหายเปรียบของผู้เข้าซื้อได้อย่างเต็มที่นักเนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเพราะการทำสัญญาเข้าซื้อ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ ควบคุมแต่เฉพาะด้านการโฆษณา และในด้านฉลากเท่านั้น ในส่วน ของการทำนิติกรรมสัญญา กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้แต่อย่างใด

ในการดำเนินงานในการที่จะคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นผู้เข้าซื้อนั้น เป็น ที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าปัญหาที่ก่อให้เกิดการเสียหายแก่ผู้เข้าซื้อ นั้น มีผลโดยตรง มาจากการใช้สัญญาเข้าซื้อแบบสำเร็จรูป โดยที่ปรากฏหลักฐานที่มีผู้ร้องเรียนไปยัง สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคว่า ในการทำสัญญาระหว่างบุคคลในขณะนี้ คู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง ได้ถือโอกาสจากการที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งขาดความรู้และอำนาจใน การต่อรองเจรจา หรืออาศัยความสลับซับซ้อน ของสัญญาที่กำหนดเงื่อนไขที่มีลักษณะ เป็นการเอาเปรียบแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้นทางสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง ผู้บริโภค จึงได้มีประกาศของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค^{๕๐} เรื่องขอความร่วมมือในการส่งข้อมูลในการทำสัญญาต่าง ๆ ที่มีข้อความเอาเปรียบแก่ผู้บริโภคเป็น การแก้ไข้ปัญหาในทางปฏิบัติให้แก่ผู้เข้าซื้อ แต่ผู้เขียนเห็นว่า การออกประกาศ ดังกล่าวนั้น น่าจะไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่เนื่องจาก ในกรณี ที่ผู้ประกอบการต่าง ๆ ไม่ยินยอมให้ความร่วมมือเท่าที่ควร

-----
 (29) ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เรื่องขอความร่วมมือในการส่งข้อมูล ในสัญญาต่าง ๆ ที่มีข้อความเอาเปรียบผู้บริโภค, ภาคผนวก, เอกสาร หมายเลข 4

2.2 การควบคุมสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปโดยฝ่ายตุลาการ

การควบคุมปัญหาที่ก่อให้เกิดความเสียหายเปรียบ ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป โดยศาลนั้น จะสามารถทำได้ก็ต่อเมื่อ มีการนำคดีดังกล่าวฟ้องร้องต่อศาล ศาลจึงสามารถที่จะพิจารณาเนื้อหาสาระของข้อสัญญาที่ทำขึ้นนั้นว่า ถูกต้องเป็นธรรมหรือไม่ โดยทั่วไปแล้วศาลจะพิจารณาสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป เหมือนกับการพิจารณาสัญญาเช่าซื้อธรรมดาว่า " ผูกพันคู่สัญญาดังเช่นสัญญาธรรมดาโดยทั่วไป " หากเกิดความสงสัยเคลือบคลุมในข้อสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปนั้น ศาลก็ต้องอาศัยหลักการตีความสัญญาก็เพื่อที่จะพยายามค้นหาเจตนาที่แท้จริงตามที่แสดงออกมานั้น ศาลจะต้องตีความเงื่อนไขในสัญญาที่เคลือบคลุมหรือสงสัยนี้ ให้เป็นปรปักษ์กับคู่สัญญาฝ่ายที่ได้วางเงื่อนไขในสัญญาสำเร็จรูปนั้นขึ้น³⁰ เนื่องจากคู่สัญญาที่เป็นผู้เช่าซื้อที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจต้องยกว่าจึงไม่สามารถที่จะต่อรองเงื่อนไขต่าง ๆ ในสัญญาสำเร็จรูปนั้น นับว่าศาลพยายามที่จะควบคุมสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป ให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เช่าซื้อในสัญญาดังกล่าวในหัวข้อดังกล่าวต่อไป

2.2.1 การคืนสู่ฐานะเดิมของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย

เมื่อผู้เช่าซื้อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๓ แล้วแต่ยังมีค่าเช่าซื้อที่ยังค้างอยู่ ซึ่งค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระนี้ เป็นการค้างชำระโดยที่ไม่มีฝ่ายใดผิดนัด ผิดสัญญา หรือผู้ให้เช่าซื้อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาตาม มาตรา ๕๗๔ แล้ว ซึ่งในสัญญาเช่าซื้อดังกล่าว มีเงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อทุกงวดตามที่ระบุไว้ในสัญญา และเงื่อนไขในการคิดดอกเบี้ยในเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ ตลอดจนเงื่อนไขในการคิดค่าเสียหายต่าง ๆ ที่จะมีต่อไปภายหลังจากการบอกเลิกสัญญาทำให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายกลับคืนสู่ฐานะเดิม จึงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เช่าซื้อ ดังนั้นจึงควรพิจารณาถึงบทบาท และวิธีการของศาลในการที่จะควบคุมและแก้ไขปัญหาค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระซึ่งต้องเสียหายจากการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ วิธีการที่ศาลใช้ควบคุมผลจากการบอกเลิกสัญญานี้ ทำได้โดยการใช้ดุลพินิจที่มีอยู่ในหัวข้อต่อไปนี้

(30) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๑

ก. การเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ

หากในสัญญาเช่าซื้อมีเงื่อนไขกำหนดไว้ว่า "เมื่อสัญญาเช่าซื้อเลิกกันไป ไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบในเงินที่เป็นค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระอยู่ในสัญญาเช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อ ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ ผลของเงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระนั้น จะใช้บังคับกันได้หรือไม่ และในทางพิจารณาของศาลจะเป็นอย่างไรในเรื่องดังกล่าว ซึ่งมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1933/ 2518 วินิจฉัยว่า " ข้อตกลงดังกล่าวไม่ขัดต่อกฎหมายเพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่มีบทบัญญัติห้ามไว้มิให้ทำสัญญาตกลงเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 571/2512 วินิจฉัยว่า " ข้อตกลงในสัญญาเช่าซื้อที่ว่ายอมให้ผู้ให้เช่าซื้อรับเงินที่ค้างชำระ ก็เท่ากับกำหนดเงินเบี้ยปรับหรือค่าเสียหายไว้ล่วงหน้า หากเบี้ยปรับนั้นสูงเกินส่วนก็ชอบที่จะลดลงเป็นจำนวนพอสมควรแก่ความเป็นธรรมได้ "

ในอดีตจนถึงปี พ.ศ.2511 ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้วางบรรทัดฐานไว้ว่า ผู้ให้เช่าซื้อ"มีสิทธิเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระจนถึงวันเลิกสัญญาได้ ต่อมาในปี พ.ศ.2511 เป็นช่วงที่มีการเติบโตของสัญญาเช่าซื้อในปีนั้น ศาลฎีกาได้วางบรรทัดฐานใหม่ว่า "ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระไม่ได้" คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1195/2511 (ประชุมใหญ่) โดยมีข้อเท็จจริงย่อ ๆ ดังนี้ ในส่วนของค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระได้ว่า จำเลยผู้เช่าซื้อได้เช่าซื้อรถบรรทุกจากโจทก์ผู้ให้เช่าซื้อ เป็นเงิน 68,000 บาท โดยตกลงชำระค่าเช่าซื้อเป็นรายเดือน เดือนละ 3,500 บาท ผู้เช่าซื้อได้ชำระค่าเช่าซื้อในงวดแรก ๆ เพียง 2,000 บาท แล้วผิดนัดเรื่อยมาเป็นเวลาประมาณ 2 ปี ค้างชำระค่าเช่าซื้อเป็นจำนวน 66,000 บาท ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า ผู้เช่าซื้อจะเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระไม่ได้ จะเรียกได้ก็แต่ค่าขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อและศาลฎีกาได้อธิบายสิทธิเรียกร้องของโจทก์ผู้ให้เช่าซื้อ ดังนี้

" มาตรา ๕๗๔ มิได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง นอกเหนือไปจากการริบเงินที่ได้ใช้มาก่อนแล้วแต่ก่อน และให้โจทก์กลับเข้าครอบครองทรัพย์สินแล้ว ก็แสดงว่ากฎหมายประสงค์ปล่อยให้ความรับผิดชอบของจำเลย อยู่ภายใต้บทบัญญัติในเรื่องนี้โดยทั่วไป กล่าวคือ โจทก์มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน เพราะจำเลยไม่ชำระหนี้จนเป็นเหตุให้บอกเลิกสัญญา ค่าสินไหมทดแทนนี้ได้แก่อะไรบ้าง ศาลฎีกาเห็นว่าเมื่อโจทก์บอกเลิกสัญญาแล้ว คำมั่นว่าจะขายของโจทก์ก็สิ้นไป โจทก์จะเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระเต็มจำนวน คงเป็นคำตอบแทนการโอนกรรมสิทธิ์ในรถเสมือนเป็นราคาขายตามคำมั่น ซึ่งบัดนี้ไม่มีแล้วก็ได้เหมือนกัน โจทก์คงมีสิทธิเรียกร้องได้เพียงค่าที่จำเลยยังครอบครองทรัพย์สินของโจทก์อยู่เท่านั้น ตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๓๙๑ วรรค ๓ และถ้าหากรถที่คืนมาเสียหาย เพราะเหตุอื่นอันจำเลยต้องรับผิดชอบนอกเหนือไปจากความเสียหาย อันเกิดแต่การใช้รถนั้นโดยชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๖๓ โจทก์ก็มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อเหตุนั้นได้ "

จากข้อเท็จจริงในคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ พอเป็นที่ทราบได้ว่าผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระไม่ได้ ไม่ว่าจะมีการค้างชำระมาก่อนหรือหลัง การบอกเลิกสัญญาก็ตาม เพราะว่า คำมั่นว่าจะโอนกรรมสิทธิ์ให้ผู้เช่าซื้อในทรัพย์สินที่เช่าซื้อไม่มีอีกต่อไป หากมีการชำระค่าเช่าซื้อจนครบจำนวนก็เท่ากับเป็นการเรียกค่าตอบแทนการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ซึ่งไม่มีอยู่อีกต่อไป ซึ่งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๗๔ ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิที่จะริบบรรดาเงินที่ได้ใช้มาแล้ว และกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อได้เท่านั้น อีกทั้งมาตราดังกล่าว ไม่ได้บัญญัติว่า ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเช่าซื้อที่ค้างแต่อย่างใด ย่อมต้องตีความตาม มาตรา ๕๗๔ ไปในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายที่ต้องเสียเปรียบในมูลหนี้ตาม มาตรา ๑๑ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นการควบคุมของศาลที่จะให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เช่าซื้อได้ ด้วยเหตุผลทางกฎหมายตามที่ได้กล่าวไปแล้ว

ข. การเรียกดอกเบี้ยในเงินที่ค้างชำระ

ในกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อฟ้องเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระนั้น โดยปกติผู้ให้เช่าซื้อมักจะคิดดอกเบี้ยจากยอดเงินที่ค้างชำระนั้นด้วย แม้ในสัญญาเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อจะยินยอมให้ผู้ให้เช่าซื้อคิดดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดเท่าที่กฎหมายอนุญาตก็ตาม แต่เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรง จึงต้องใช้อัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี มาใช้กับสัญญาเช่าซื้อ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๒๔ หรือถ้าตกลงให้เป็นอย่างอื่นก็ให้เป็นไปตามนั้น หรือจะคิดดอกเบี้ยในเงินที่ค้างชำระสูงกว่า 7.5 ต่อปี ก็น่าที่จะทำได้เพราะไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของ มาตรา ๒๕๔ ซึ่งมาตราดังกล่าวใช้บังคับแก่สัญญากู้ยืมเท่านั้น กล่าวคือ ไม่ใช้ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมแต่เป็นดอกเบี้ยที่กฎหมายรับรองให้³¹ ซึ่งจะนำอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี สำหรับการสัญญากู้ยืมเงินมาใช้บังคับกับสัญญาเช่าซื้อ โดยคิดคำนวณจากค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระโดยมิได้กำหนดไว้ในสัญญาหาได้ไม่³² ในสัญญาเช่าซื้อ หากมีเงื่อนไขกำหนดว่า " ถ้าผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ และยึดทรัพย์ที่เช่าซื้อคืน ผู้ให้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบใช้เงินค่าเช่าซื้อทุกงวดที่ค้างชำระพร้อมเบี้ยปรับร้อยละ 20 ต่อปี ของจำนวนเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ " เงื่อนไขดังกล่าวนี้ เป็นเงื่อนไขที่กำหนดว่าผู้ให้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบในสัญญาร้อยละ 20 ต่อปี จากเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ และการคิดดอกเบี้ยในเงินจำนวนดังกล่าวนี้ เป็นวิธีการกำหนดค่าเสียหายไว้ล่วงหน้าวิธีหนึ่งอันมีลักษณะ เป็นการกำหนดเบี้ยปรับถ้ามีการกำหนดไว้สูงเกินส่วนศาลอาจลดลงเป็นจำนวนที่พอสมควรได้³³ ซึ่งในกรณีดังกล่าว ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการที่จะลดดอกเบี้ยที่กำหนดไว้นั้นได้ แต่หากศาลเห็นว่าอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้นั้นไม่สูงไปกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือมากเกินไปเกินสมควร ศาลจะใช้ดุลพินิจลดดอกเบี้ยลงหรือไม่ก็ได้ และในกรณีที่เงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อมิได้ตกลงเรื่องอัตราดอกเบี้ยไว้ แต่โจทก์ผู้ให้เช่าซื้อได้ขอมาในคำขอท้ายฟ้อง ศาลจะกำหนดโดยใช้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี เช่นกัน³⁴

(31) เกริก วณิชกุล, อ้างแล้ว, หน้า 44

(32) คำพิพากษาฎีกาที่ 197-199/2515

(33) คำพิพากษาฎีกาที่ 3078/2532

(34) คำพิพากษาฎีกาที่ 3622/2527, 1721/2532

2.2 ค่าเสียหาย

ในสัญญาเช่าซื้อส่วนใหญ่ที่ทำกันนั้น มักจะมีเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาว่า " หากผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อสองงวดติด ๆ หรืองวดใดงวดหนึ่งเพียงงวดเดียวเมื่อใด ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิจะบอกเลิกสัญญาได้ทันที โดยมีพักต้องบอกกล่าวแก่ผู้เช่าซื้อต่ออย่างไร " ซึ่งหน้าที่ ที่ผู้เช่าซื้อต้องกระทำเมื่อสัญญาเช่าซื้อเลิกกันคือ ผู้เช่าซื้อจำต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนให้แก่ ผู้ให้เช่าซื้อโดยพลัน นับแต่วันที่ผิดนัด แต่ในความเป็นจริงผู้เช่าซื้อ ยังไม่สามารถที่จะส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนได้ แต่อย่างไร จึงจำเป็นที่ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกร้องเอาค่าเสียหายในส่วนนี้ โดยนำมาฟ้องเป็นคดีต่อศาล และระยะเวลาในการฟ้องคดีของผู้ให้เช่าซื้อนั้น ย่อมมีระยะเวลาพอสมควร ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมานั้น ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกค่าเสียหายตั้งแต่วันที่ ผู้เช่าซื้อผิดนัดจนกว่าผู้เช่าซื้อ จะส่งมอบทรัพย์สินคืน หรือเรียกค่าเสียหายเอา นับตั้งแต่วันที่ผู้เช่าซื้อผิดนัด จนถึงวันที่ผู้ให้เช่าซื้อยึดทรัพย์สินคืนมาได้ หรือหากเป็นกรณีที่ไม่สามารถนำทรัพย์สินมาคืนได้ก็ให้ชดใช้ราคาแทน ซึ่งในส่วนนี้ผู้ให้เช่าซื้อมักจะอ้างว่า เมื่อสัญญาเช่าซื้อเลิกกันในเวลาที่ผู้เช่าซื้อ ยังไม่ส่งมอบทรัพย์สินคืนทันทีให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อตามสัญญา ในช่วงเวลาดังกล่าวผู้เช่าซื้อ ก็ไม่ได้ชำระค่าเช่าซื้อต่ออย่างไร ดังนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจึงถือว่า ในช่วงเวลานี้ ผู้ให้เช่าซื้อไม่สามารถใช้ประโยชน์จากการใช้สอยทรัพย์สินนั้น หรือขาดประโยชน์จากการนำเอาทรัพย์สินที่เช่าซื้อออกให้บุคคลเช่า ³⁵ ผู้ให้เช่าซื้อจึงเรียกค่าเสียหายในส่วนในส่วนนี้ได้แตกต่างกันออกไปดังนี้

ก. การเรียกเงินค่าขาดประโยชน์

สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปส่วนใหญ่มักจะมีเงื่อนไขว่า " ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อเพียงงวดเดียวหรือสองงวดติด ๆ กันสัญญาเช่าซื้อเป็นอันเลิกกันทันที โดยไม่จำเป็นที่ผู้ให้เช่าซื้อต้องบอกกล่าวก่อน และผู้เช่าซื้อมีหน้าที่ส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนทันที นับแต่วันที่ผิดนัด " ในกรณีเมื่อมีการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อดังกล่าวแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อมักจะฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้เช่าซื้อโดยเรียกค่าเสียหายในระหว่างผิดนัดคือ เรียกค่าเสียหายตั้งแต่วันที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อ จนถึง

(35) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1585/2517

วันที่ผู้เช่าซื้อส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ หรือผู้ให้เช่าซื้อทำการยึดทรัพย์สินที่เช่าซื้อกลับคืนมาได้เองก็ตาม ซึ่งในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ผู้ให้เช่าซื้อมักจะอ้างว่าไม่ได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ เนื่องจากทรัพย์สินดังกล่าวยังอยู่ในความครอบครองของผู้เช่าซื้อ ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นได้ หรือไม่สามารถที่จะนำทรัพย์สินออกให้บุคคลอื่นเช่าอีกต่อไป จึงทำให้ผู้ให้เช่าซื้อขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สินดังกล่าว ผู้ให้เช่าซื้อจึงเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ว่า " เงินค่าขาดประโยชน์ "

เงินค่าขาดประโยชน์หมายถึง ค่าเช่าหรือค่าใช้ทรัพย์สินนับแต่วันที่สัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลงไปจนกว่าผู้เช่าซื้อจะส่งมอบทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อคืน (ต้องเป็นกรณีที่คืนทรัพย์สินนั้นได้) หรือใช้ราคาแทนให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งเงินค่าขาดประโยชน์มีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระอยู่ก่อนที่มีการบอกเลิกสัญญา และค่าขาดประโยชน์เมื่อมีการบอกเลิกสัญญาแล้วไม่ส่งทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืน³⁰ ดังนั้น การเรียกเงินค่าขาดประโยชน์ จึงเท่ากับว่าเป็นการเรียกเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระอยู่ก่อนที่มีการบอกเลิกสัญญา รวมถึงค่าขาดประโยชน์ที่ผู้ให้เช่าซื้อพึงจะได้รับจากทรัพย์สินดังกล่าว หากทรัพย์สินนั้นอยู่ในความครอบครองของตน เพราะเมื่อมีการบอกเลิกสัญญาแล้วผู้เช่าซื้อยังคงครอบครองทรัพย์สินนั้นเรื่อยมา โดยไม่ได้ชำระค่าเช่าซื้อให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อต่ออย่างใด จนเป็นเหตุให้ผู้เช่าซื้อได้รับความเสียหายจากการที่ไม่สามารถนำทรัพย์สินนั้นให้เป็นประโยชน์แก่ตนได้ จึงสามารถที่จะแยกพิจารณาเงินค่าขาดประโยชน์ได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1. ค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนมีการบอกเลิกสัญญา

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 2.1 ก. ว่าในกรณีที่มีค่าเช่าซื้อค้างชำระก่อนมีการบอกเลิกสัญญานั้น ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาเป็นบรรทัดฐานไว้ว่า "จำนวนค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังการบอกเลิกสัญญาก็ตามจะเรียกกันไม่ได้" ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1192/2511 ก็ตาม แต่ผู้ให้เช่าซื้อสามารถที่จะเรียกเงินค่าขาดประโยชน์ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติการเรียกเงินค่าขาดประโยชน์ของผู้ให้เช่าซื้อนั้น

(36) เกริก วณิชกุล, อ้างแล้ว, หน้า 45

มักจะคิดคำนวณรวมเอาค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระในทุก ๆ งวด ก่อนการบอกเลิกสัญญาไว้ด้วยแล้วนั้น แม้จะมีบรรทัดฐานจากคำพิพากษาฎีกาที่ 1195/2511 ก็ตาม แต่คำพิพากษาฎีกาฉบับดังกล่าว ก็ยังอนุญาตให้ผู้ให้เช่าซื้อสามารถที่จะเรียกร้องเอาค่าเสียหายในส่วนที่เป็นเงินค่าขาดประโยชน์จากผู้ให้เช่าซื้อตาม มาตรา ๓๔๑ วรรค ๓ จึงทำให้ผู้ให้เช่าซื้อ ยังมีโอกาสที่เรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนมีการบอกเลิกสัญญาได้ โดยเรียกเป็นเงินค่าขาดประโยชน์แทน และในกรณีดังกล่าว ศาลสามารถควบคุมได้โดยพิจารณาถึงพฤติการณ์แห่งคดีว่า ในการเรียกค่าเสียหายที่เป็นเงินค่าขาดประโยชน์นั้นสูงเกินไปหรือไม่ หากจำนวนเงินค่าขาดประโยชน์ที่ผู้ให้เช่าซื้อเรียกร้องมานั้นสูงเกินไป ศาลสามารถที่จะตีความว่าเป็นเบี้ยปรับและลดลงตามส่วนได้ตามมาตรา ๓๘๓ เพื่อให้เหมาะสมตามพฤติการณ์แห่งคดี

แต่ถึงอย่างไรก็ตามแม้ว่าในกรณีที่มีเงื่อนไขระบุไว้อย่างชัดเจนในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป "ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิที่จะได้รับเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระทุกงวดก่อนที่จะมีการบอกเลิกสัญญา" ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวสามารถใช้บังคับได้ แต่เป็นการกำหนดค่าเสียหายเอาไว้ล่วงหน้าอันมีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ศาลจึงสามารถที่จะควบคุมเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปโดยพิจารณาลดลงตามส่วนได้³⁷

2. ค่าขาดประโยชน์จากการที่ผู้ให้เช่าซื้อไม่ส่งมอบทรัพย์สิน ภายหลังจากการบอกเลิกสัญญา

เมื่อสัญญาเช่าซื้อเลิกกันแล้ว การที่ผู้ให้เช่าซื้อไม่ส่งมอบทรัพย์สินทันที ตามเงื่อนไขในสัญญา และยังคงครอบครองใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นเรื่อยมา โดยมีได้ชำระค่าเช่าซื้อแต่อย่างใด ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเสียหายเพราะขาดประโยชน์จากการใช้สอยทรัพย์สิน หรือขาดประโยชน์จากการนำเอาทรัพย์สินนั้นออกให้ผู้อื่นเช่าซึ่งค่าขาดประโยชน์ที่เป็นค่าเสียหายในส่วนนี้นั้น ได้มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1195/2511 ได้วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้ว่า " ผู้ให้เช่าซื้อสามารถเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ได้ "

(37) คำพิพากษาฎีกาที่ 1933/2518

การเรียกเงินค่าขาดประโยชน์จากการที่ไม่ได้ใช้สิทธิทรัพย์สินของผู้ให้เช่า ซึ่งผู้ให้เช่าซื้อฟ้องเรียกมานั้น ตามปกติผู้ให้เช่าซื้อมักจะเรียกร้องเท่ากับจำนวนเงินค่าเช่าซื้อในแต่ละงวด ซึ่งหากให้ผู้ให้เช่าซื้อชำระค่าขาดประโยชน์เท่ากับจำนวนค่าเช่าซื้อนั้น คุณจะไม่ใช่บรรณานัก เพราะเท่ากับว่า ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องรับภาระในการชำระเงินมากกว่าเดิม ที่กำหนดไว้ตามสัญญาเช่าซื้อ เพราะว่าการกำหนดค่าเช่าซื้อในแต่ละงวดนั้น ได้มีการคำนวณบวกดอกเบี้ยเอาไว้แล้ว และที่สำคัญผู้ให้เช่าซื้อสามารถนำทรัพย์สินออกให้เช่าต่อหรือขายทอดตลาดได้อีก หากทรัพย์สินนั้น กลับคืนสู่ความครอบครองของผู้ให้เช่าซื้อ

ซึ่งในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญานั้น ศาลสามารถที่จะควบคุมค่าเสียหายในส่วนนี้ได้ โดยพิจารณาจากพยานหลักฐานที่โจทก์ (ผู้ให้เช่าซื้อ) นำเสนอในชั้นพิจารณา ว่าพยานหลักฐานที่โจทก์นำมาสืบนั้น มีน้ำหนักเพียงพอที่จะรับฟังได้ว่า โจทก์ได้เสียหายเป็นจำนวนเงินที่เรียกร้องมาจริงตามฟ้องของโจทก์แล้ว ศาลจะพิพากษาให้โจทก์ (ผู้ให้เช่าซื้อ) สามารถเรียกร้องเงินค่าเสียหายจำนวนดังกล่าวจากจำเลย (ผู้เช่าซื้อ) ได้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกา 1195/2511 แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่โจทก์ (ผู้ให้เช่าซื้อ) ไม่สามารถแสดงพยานหลักฐานให้เป็นที่พอใจแก่ศาลได้ว่า โจทก์ได้เสียหายเป็นจำนวนเงินที่เรียกร้องมาจริงแล้ว ศาลสามารถใช้ดุลพินิจลดค่าเสียหายที่เป็นค่าขาดประโยชน์ลงได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3688/2532 "ที่โจทก์ฎีกาว่าโจทก์ต้องขาดประโยชน์จากการนำรถคันที่เช่าซื้อให้ผู้อื่นเช่าในอัตราวันละ 500 บาทหรือเดือนละ 15,000 บาท นั้น เห็นว่าโจทก์มีพยานบุคคล 1 ปากเบิกความลอย ๆ โดยไม่มีหลักฐานอื่นใดมาสนับสนุนว่า โจทก์อาจนำรถคันดังกล่าวให้เช่าได้ในราคาที่อ้างมาจริง ซึ่งไม่แน่นอนว่าจะมีผู้เช่ารถจากโจทก์ได้ทุกวัน ดังนั้น ที่ศาลล่างทั้งสองกำหนดให้รับผิดชอบค่าเสียหายแก่โจทก์ เดือนละ 8,000 บาท นับว่าเหมาะสมแก่รูปคดีแล้ว "

แต่อุปสรรคที่สำคัญในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการลดค่าเสียหายที่เป็นค่าขาดประโยชน์ คือในกรณีที่จำเลย (ผู้เช่าซื้อ) เป็นฝ่ายขาดนัดพิจารณาปล่อยให้ฝ่ายโจทก์ (ผู้ให้เช่าซื้อ) ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปฝ่ายเดียว ซึ่งโดยปกติแล้วในทางปฏิบัติจำนวนเงินค่าขาดประโยชน์จากการที่ไม่ได้ใช้ทรัพย์สินกับค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระจะไม่ค่อยแตกต่างกันเท่าใดนัก ซึ่งในการฟ้องของผู้ให้เช่าซื้อนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกร้องจำนวนเงินที่เป็นค่าขาดประโยชน์เท่ากับจำนวนค่าเช่าซื้อในแต่ละงวด ซึ่ง

จะมีจำนวนเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับระยะเวลานับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดจนกว่าผู้เช่าซื้อจะคืนทรัพย์สินที่เช่าซื้อหรือชดใช้ราคาแทน และในคดีประเภทนี้ในความเป็นจริงเมื่อผู้เช่าซื้อชำระหนี้ให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อแล้ว ย่อมที่จะพยายามหลีกเลี่ยงในการพบกับฝ่ายผู้ให้เช่าซื้ออยู่แล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้น ผู้เช่าซื้อมักจะเสียเปรียบในการต่อสู้คดี เพราะเหตุที่ว่าหลีกเลี่ยงการเจรจา จึงทำให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องฟ้องเป็นคดีต่อศาล และเมื่อผู้เช่าซื้อไม่มาต่อสู้คดี ศาลจึงจำต้องเป็นต้องดำเนินการพิจารณาโดยเปิดโอกาสให้โจทก์ (ผู้ให้เช่าซื้อ) นำสืบไปฝ่ายเดียว จึงเท่ากับว่าผู้ให้เช่าซื้อย่อมที่จะชนะคดีแน่นอน โดยได้ค่าเสียหายต่าง ๆ เกือบเต็มจำนวนตามค่าชดใช้ที่ฟ้อง ซึ่งในกรณีตามที่ได้กล่าวมานั้น ศาลมีความลำบากใจที่จะใช้ดุลพินิจในการลดค่าเสียหายต่าง ๆ จากค่าชดใช้ที่ฟ้องของผู้ให้เช่าซื้อเอง เนื่องจากการใช้ดุลพินิจของศาลในการลดค่าเสียหายนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับข้อมูลและเหตุผล³⁸

เช่น หากสัญญาเช่าซื้อมีเงื่อนไขว่า " ค่าเช่าซื้อทั้งหมด 240,000 บาท ระยะเวลาผ่อนชำระภายใน 24 เดือน ๆ ละ 10,000 บาท " สมมติว่าผู้เช่าซื้อชำระไปแล้วถึง 9 งวด หากต่อมาปรากฏว่าผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ ตั้งแต่งวดที่ 10 เป็นต้นมา และผู้ให้เช่าซื้อได้บอกเลิกสัญญาในงวดที่ 12 และฟ้องเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ 2 งวด คือ งวดที่ 10, 11 ก่อนมีการบอกเลิกสัญญานั้น ผู้ให้เช่าซื้อสามารถเรียกค่าขาดประโยชน์ได้ในส่วนนี้ได้ ตามนัยคำพิพากษาที่ฎีกาที่ 1195/2511 ซึ่งวินิจฉัยไว้ โดยมีใจความสำคัญที่ว่า " ค่าเช่าซื้อที่ค้างอยู่ก่อนหรือหลังการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อจะเรียกไม่ได้ก็ตาม แต่ผู้ให้เช่าซื้อก็สามารถเรียกค่าขาดประโยชน์จากการที่ไม่ได้ใช้ทรัพย์สินนั้นได้ " ผลก็คือ ผู้ให้เช่าซื้อสามารถเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระอยู่ก่อนการบอกเลิกสัญญานั้นได้ แต่ไม่เรียกว่าค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ แต่จะเรียกว่าค่าขาดประโยชน์แทน จึงเท่ากับว่า ผู้ให้เช่าซื้อสามารถเรียกเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระนั้นได้อยู่ดี และรวมตลอดถึงค่าขาดประโยชน์ในทรัพย์สินนั้นตลอดระยะเวลาจนกว่าผู้เช่าซื้อจะส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ เนื่องจากค่าขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สินนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกมา 10,000 บาท ต่อเดือน (เท่ากับค่าเช่าซื้อในแต่ละงวด) โดยพยายามอ้างว่า หากนำออกให้บุคคลอื่นเช่าจะ

(38) เกริก วณิชกุล, อ้างแล้ว, หน้า 45-46

ได้ค่าเช่าเป็นจำนวนดังกล่าวได้ต่อเดือน และหากเป็นกรณีที่ผู้เช่าซื้อไม่มาต่อสัญญา เป็นฝ่ายขาดนัดพิจารณาแล้ว ก็อาจเป็นอุปสรรคในการที่จะกำหนดค่าเสียหาย ที่เป็น ค่าขาดประโยชน์ให้น้อยลง

นอกจากเหตุผลที่จะทำให้ศาลมีความลังเลใจ ที่จะลดค่าเสียหายในส่วน ที่เป็นเงินค่าขาดประโยชน์ คือ การที่จำเลยขาดนัดพิจารณาตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคในการพิจารณาลดค่าเสียหาย ที่เป็น เงินค่าขาดประโยชน์ คือแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาฎีกาที่ 1585/2517 ได้ วินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐานไว้ว่า "หากทรัพย์สินที่เช่าซื้อยังอยู่ในความครอบครองของผู้เช่าซื้อแล้ว ตลอดเวลาที่ผู้เช่าซื้อผิดนัด ผู้ให้เช่าซื้อใช้ประโยชน์ไม่ได้ ผู้ให้เช่าซื้อ ย่อมเสียหาย ขาดประโยชน์พึงจะได้จากการให้เช่าทรัพย์สินนั้น ความเสียหายดังกล่าวจึงหาใช้ความเสียหายอันเกิดแก่พฤติการณ์พิเศษ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๒๒ วรรคสอง"

ข. การเรียกทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืน

การเรียกทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืน ผู้ให้เช่าซื้อสามารถเรียกทรัพย์สินคืนได้ตามหลักกฎหมายมาตรา ๕๗๔ ประกอบมาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งเป็นบทบัญญัติในเรื่องกรรมสิทธิ์ว่า "เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิจะติดตามเอาคืน ซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลอื่นจะไม่มีสิทธิที่จะยึดถือไว้" หากทรัพย์สินที่เช่าซื้อเสียหายในระหว่างที่อยู่ในความครอบครองของผู้เช่าซื้อเอง ผู้เช่าซื้อก็ต้องรับผิดชอบ มาตรา ๕๖๓ นำมาใช้บังคับใช้ได้ โดยอนุโลม^{๓๐}

แต่ปัญหาที่สำคัญ ก็คือ ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อได้ผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญของ สัญญาเช่าซื้อ และผู้ให้เช่าซื้อได้บอกเลิกสัญญา แต่ผู้เช่าซื้อมิได้ส่งมอบทรัพย์สินแก่ผู้ให้เช่าซื้อ เนื่องจากทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายหรือ บุกสลาย ซึ่งผู้เช่าซื้อไม่สามารถนำทรัพย์สินดังกล่าว คืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อได้ ปัญหาที่ตามมาคือ ผู้เช่าซื้อต้องชำระราคาเพื่อที่จะชดเชยค่าความเสียหายให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อเพียงใดนั้น หรือ ผู้ให้เช่าซื้อจะใช้สิทธิ

(39) เกริก วณิชกุล, อ้างแล้ว, หน้า 43

ของตนเรียกราคาแทนทรัพย์สินที่เข้าซื้อได้เพียงใด และการคำนวณราคาของผู้เข้าซื้อต้องชดใช้อย่างไรนั้น ในเรื่องนี้ได้มีคำพิพากษาฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 575/2518 โดยมีใจความสำคัญว่า ในกรณีทรัพย์สินที่เข้าซื้อสูญหายก็ต้องใช้ราคาแทน โดยศาลจะกำหนดให้ผู้เข้าซื้อใช้ราคาตามที่กำหนดไว้ในสัญญา (ราคาเข้าซื้อ) หักด้วยเงินค่าเข้าซื้อ (เงินดาวน์) ที่ได้ชำระไปบ้างแล้ว แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การที่ศาลกำหนดให้ผู้เข้าซื้อชำระราคาแทน เท่ากับราคาเข้าซื้อที่ยังขาดอยู่ทั้งหมดหรือเท่ากับราคาเข้าซื้อ หักด้วยเงินค่าเข้าซื้อที่ได้ชำระไปบ้างแล้วนั้น ถ้าเป็นกรณีที่ศาลเห็นว่าเหมาะสมแก่เหตุการณ์แห่งคดีแล้ว ไม่สูงเกินส่วนและยังเป็นการกำหนดค่าเสียหายที่เป็นการลงโทษแก่ผู้เข้าซื้อด้วย เนื่องจากการเลิกสัญญาส่วนใหญ่ มีผลมาจากผู้เข้าซื้อผิดสัญญา⁴⁰

ที่กล่าวมานั้น เป็นกรณีที่ผู้ให้เข้าซื้อไม่ได้รับทรัพย์สินที่เข้าซื้อคืนจากผู้เข้าซื้อซึ่งเหมาะสมตามพฤติการณ์แล้ว แต่ถ้าเป็นกรณีที่ ผู้ให้เข้าซื้อได้รับทรัพย์สินคืนจากผู้เข้าซื้อ และสามารถนำทรัพย์สินดังกล่าวนำออกขายทอดตลาดได้ หรือนำออกให้บุคคลอื่นเช่า และยังให้ผู้เข้าซื้อรับผิดชอบในราคาที่ขาดนี้อยู่ หากเป็นกรณีที่กล่าวมาภายหลังนี้ ผู้ให้เข้าซื้อจะเรียกให้ผู้เข้าซื้อรับผิดชอบใช้ราคาที่ขาดนี้อยู่ไม่ได้⁴¹

ซึ่งในกรณีที่ศาลจะพิจารณาให้โจทก์ชนะคดี โดยพิพากษาให้จำเลย (ผู้เข้าซื้อ) ชำระเงินค่าขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สิน เท่ากับจำนวนค่าเช่าที่ค้างชำระในแต่ละงวดนั้น ดูจะไม่เป็นธรรมนักเพราะเหตุว่า ค่าเช่าซื้อในแต่ละงวดได้มีการคำนวณบวกดอกเบี้ยไว้ในตัวอยู่แล้ว⁴² ทั้ง ๆ ที่มีการบอกเลิกสัญญากันไปแล้วก็ตาม และเหตุผลอีกประการ คือเมื่อผู้ให้เข้าซื้อบอกเลิกสัญญา ทรัพย์สินที่เข้าซื้อนั้น กลับสู่การครอบครองของผู้ให้เข้าซื้อซึ่งมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นอยู่แล้ว ซึ่งผู้ให้เข้าซื้อสามารถนำออกขายทอดตลาดได้ หรือนำออกให้เช่าเพื่อหาประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นได้อีก หากคำนึงถึงเหตุผลแล้ว การที่ผู้ให้เข้าซื้อจะนำทรัพย์สินนั้น ออกให้เช่าแก่บุคคลอื่น หรือนำออกขายทอดตลาดนั้น ไม่เป็นการแน่นอนว่าจะนำออกให้เช่าได้ตามอัตราค่าเสียหายที่กำหนดไว้ตลอดระยะเวลาดังกล่าวได้ เนื่องจากความต้อง

(40) วรวิทย์ ฤทธิพิศ, อ้างแล้ว, หน้า 99

(41) คำพิพากษาฎีกาที่ 3745/2526

(42) เกริก วณิชกุล, อ้างแล้ว, หน้า 41

การตามท้องตลาดในขณะนั้น ขึ้นอยู่กับ อุปสงค์ และอุปทานของภาวะการตลาดใน ทรัพย์สินชนิดนั้น ๆ จึงจำเป็นที่ผู้ให้เข้าซื้อต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ได้ตามนั้น ซึ่งก็ไม่ เป็นที่แน่นอนว่า ข้อเท็จจริงดังกล่าว จะเป็นความจริงตามที่ผู้ให้เข้าซื้ออ้าง อย่าง เสมอไป หากยังคงให้ผู้ให้เข้าซื้อชำระค่าขาดประโยชน์เป็นจำนวนเท่ากับค่าเข้าซื้อใน แต่ละงวดนั้น ก็คงไม่เป็นธรรมนัก เพราะจำนวนค่าขาดประโยชน์ตามที่ผู้ให้เข้าซื้อ เรียกร้องมานั้น อาจจะไม่ตรงกับความเป็นจริง กับความต้องการตามท้องตลาดใน ขณะนั้น ตามที่ผู้ให้เข้าซื้ออ้างอย่างมากก็เป็นได้ และศาลสามารถพิพากษากำหนดให้ ค่าเสียหายได้ตามสมควร หากการกล่าวอ้างของผู้ให้เข้าซื้อไม่เหมาะสมตามพฤติ การณ์แห่งคดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3688/2532 "ที่โจทก์ฎีกาว่า โจทก์ต้องขาดประโยชน์ จากการนำรถคันที่เข้าซื้อให้ผู้อื่นเช่า ในอัตราวันละ 500 บาท หรือเดือนละ 15,000 บาท นั้น เห็นว่าโจทก์มีพยานบุคคล 1 ปากเบิกความลอย ๆ โดยไม่มีหลัก ฐานอื่นใดมาสนับสนุนว่า โจทก์อาจนำรถคันดังกล่าวให้เช่าได้ในราคาที่อ้างมาจริง ซึ่งไม่แน่นอนว่าจะมีผู้เช่ารถจากโจทก์ได้ทุกวัน ดังนั้น ที่ศาลล่างทั้งสองกำหนดให้ รับผิดชอบชำระค่าเสียหายแก่โจทก์ เดือนละ 8,000 บาท นับว่าเหมาะสมแก่รูปคดีแล้ว "

จากหัวข้อที่กล่าวมาแล้ว ในทางปฏิบัติมักจะเกิดเฉพาะสัญญาเช่าซื้อสิ่งหา ริมทรัพย์เท่านั้น เช่น รถยนต์ โทรทัศน์ จักรเย็บผ้า เครื่องใช้ไฟฟ้า ฯลฯ ซึ่งต้อง ไปอยู่ในความครอบครองของผู้เช่าซื้อทั้งสิ้น ฉะนั้น ในการบอกเลิกสัญญาแล้วผู้เช่า ซื้อกลับไม่ส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เข้าซื้อ ผู้ให้เข้าซื้อเองก็สามารถที่จะเรียก ร้องค่าขาดประโยชน์ในส่วนนี้ได้ โดยอ้างเหตุผลที่ว่าหากทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อไปนั้นกลับ คืนสู่การครอบครองของผู้ให้เข้าซื้อ ผู้ให้เข้าซื้อก็สามารถนำออกให้บุคคลอื่นเช่าได้ โดยได้รับค่าเช่าเป็นการตอบแทนตามจำนวนที่แล้วแต่จะตกลงกัน ซึ่งสัญญาเช่าซื้อ สำเร็จรูป เป็นที่แน่นอนว่าผู้ให้เข้าซื้อจะต้องกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวไว้ในสัญญาว่า " หากมีการเลิกสัญญาโดยผู้ให้เข้าซื้อใช้สิทธิในการบอกเลิกนั้น ผู้ให้เข้าซื้อสามารถ ที่เรียกร้องค่าขาดประโยชน์ได้ " หากสัญญามีเงื่อนไขให้มีการเรียกร้องค่าเสียหาย ซึ่งรวมไปถึงค่าขาดประโยชน์ได้ ก็จะทำให้ผู้เช่าซื้อเสียเปรียบจากการบอกเลิก สัญญา เนื่องจากต้องชดเชยค่าเสียหายตามสัญญา ส่วนผู้ให้เข้าซื้อจะเสียหายมาน้อย เพียงใดเป็นเรื่องที่ต้องพิสูจน์กันต่อไป ⁴³ หากผู้เช่าซื้อเข้ามาเป็นจำเลยในคดี

(43) จำปี โสคติพันธ์, อ้างแล้ว, หน้า 292

ก็ย่อมมีโอกาสนี้ที่จะพิสูจน์ให้ศาลได้ทราบถึง ค่าเสียหายตามความเป็นจริงได้ หากเป็นกรณีที่จำเลยขาดนัดพิจารณาแล้ว ก็เป็นการยากลำบากของศาลที่จะพิจารณาค่าเสียหายลง ⁴⁴

ซึ่งจะเห็นได้ว่าการควบคุมปัญหาที่ก่อให้เกิดความเสียหายเปรียบอันเนื่องมาจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปโดยศาลนั้น สามารถทำได้โดยรอให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายฟ้องร้องเป็นคดีความต่อศาล ศาลก็จะสามารถให้ดุลพินิจในการตีความเงื่อนไขในสัญญาต่าง ๆ และหากสัญญามีเงื่อนไขที่มีการกำหนดค่าเสียหายเอาไว้ล่วงหน้า เช่น เงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระเงินทุกงวดที่กำหนดอยู่ในสัญญาเช่าซื้อ แม้ว่าจะมีการบอกเลิกสัญญาไปแล้วก็ตาม ตลอดจนการคิดดอกเบี้ยที่มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า เช่น ดอกเบี้ยจากเงินค่าเช่าซื้อที่ค้างอยู่ก่อนหรือหลังการบอกเลิกสัญญา ดอกเบี้ยของค่าเสียหายที่กำหนดไว้ในสัญญา ศาลสามารถตีความได้โดยชอบว่าเป็นเบี้ยปรับและลงลดตามส่วนได้ตามมาตรา ๓๘๓ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และในกรณี ที่มีข้อสงสัยศาลก็สามารถตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายที่ต้องเป็นผู้เสียหายในมูลหนี้ตาม มาตรา ๑๑ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งในการที่ศาลฎีกาวินิจฉัยออกมาในลักษณะดังกล่าวนั้น น่าจะเป็นไปได้ว่า ศาลก็ได้ทราบถึงพฤติการณ์ และลักษณะความเสียหายเปรียบต่าง ๆ ของผู้เช่าซื้อในขณะที่ต้องจำยอมเช่าทำสัญญา ศาลจึงพยายามใช้มาตรการที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในอันที่จะคุ้มครองผู้เช่าซื้อ เฉพาะในส่วน of ค่าเสียหาย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้น แต่ก็ยังมีอุปสรรคที่สำคัญตามที่ได้กล่าวมาแล้ว คือ การที่จำเลย (ผู้เช่าซื้อ) เป็นฝ่ายขาดนัดพิจารณาและบรรทัดฐานของคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1585/2527 และที่สำคัญคือ การนำเอาแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1195/2511 มาเป็นบรรทัดฐานในเรื่องเช่าซื้อโดยวินิจฉัยว่า ผู้ให้เช่าซื้อไม่สามารถที่จะเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระก่อนหรือหลังการบอกเลิกสัญญาได้ก็ตาม แต่ให้เรียกค่าเสียหายได้ อันได้แก่ ค่าขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สินของผู้ให้เช่าซื้อ ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อทำการคิดจำนวนเงินค่าขาดประโยชน์จากการที่ผู้ให้เช่าซื้อไม่ได้ใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ตั้งแต่ระยะเวลาที่ผู้เช่าซื้อผิดสัญญาจนเป็นเหตุให้ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา ในจำนวนที่เท่ากับค่าเช่าซื้อทุกงวดที่ค้างอยู่ ก่อนหรือหลังจากการบอกเลิกสัญญา เท่ากับ เป็นการเปิดโอกาส

(44) เกริก วณิชกุล, อ้างแล้ว, หน้า 46

ให้ ผู้ให้เช่าซื้อสามารถเรียกค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระอยู่ก่อนการบอกเลิกสัญญาได้อยู่ดี ซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1195/2511 นั้น น่าจะขัดกับหลักกฎหมายในเรื่องสัญญา ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 จึงทำให้เกิดปัญหาตามมา แต่มีข้อน่าสังเกต ในเรื่องการศึกษากรณีพิพาทของผู้ให้เช่าชื่อว่า เหตุผลต่าง ๆ และข้อมูล ที่นำมาเสนอในการพิจารณาประกอบกับการใช้ดุลพินิจของศาล ในการลดค่าเสียหาย ที่เป็นค่าขาดประโยชน์นั้น ถือได้ว่าเป็นข้อเท็จจริงที่รู้จักกันอยู่ทั่วไป ที่ไม่อาจโต้แย้งได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๘๘ อนุมาตรา ๑ ซึ่งศาลก็สามารถที่จะนำมาใช้ได้ และไม่เป็นการฟ้องนอกส่วนวนแต่อย่างใด ⁴⁵ ดังนั้น บทบาทของศาลที่จะคอยควบคุมดูแลที่จะไม่ให้มีการได้เปรียบเสียเปรียบกันระหว่าง ผู้ให้เช่า และผู้ให้เช่าซื้อนั้น ศาลสามารถตีความได้เองโดยชอบว่าเป็นเบี่ยงปรับ ซึ่งศาลมีอำนาจที่จะลดลงได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๘๓ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด จะเห็นได้ว่า การควบคุมและแก้ไขปัญหาก็ก่อให้เกิดการเสียเปรียบจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปของผู้ให้เช่าซื้อนั้น ไม่ว่าจะ เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องโดยตรงในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 กฎหมายลักษณะเช่าซื้อ เพียงอย่างเดียวนั้น อาจจะไม่เพียงพอในการที่จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้ให้เช่าได้ แต่ถ้ามีการพัฒนาให้หลักกฎหมายทั่วไป ที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้กับปัญหาดังกล่าว ก็น่าที่จะบรรเทาความเสียหายเปรียบของผู้ให้เช่าลงไปได้ระดับหนึ่งโดยศาลเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการที่จะใช้ดุลพินิจนำหลักกฎหมายทั่วไปมาใช้แก้ปัญหาในกรณีที่กฎหมายลักษณะเช่าซื้อ และหลักกฎหมายทั่วไปของเรื่องสัญญาไม่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ เพื่อบรรเทาความเสียหายเปรียบของผู้ให้เช่าที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่วิธีการดังกล่าวก็ยังเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ส่วนการแก้ปัญหาที่สาเหตุจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปโดยตรงที่มีการกำหนดเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้เงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมต่าง ๆ เหล่านั้น ตกเป็นโมฆะใช้บังคับไม่ได้ อันได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. . . . , ร่างพระราชบัญญัติเช่าซื้อสินค้าควบคุม พ.ศ. . . . , ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ในส่วนที่ 3 ซึ่งน่าจะแก้ไขปัญหาก็สาเหตุได้ก็ตาม แต่ร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาก็ยังไม่มีผลใช้บังคับแต่อย่างใด จึงควรศึกษาถึงการแก้ปัญหาการเสียเปรียบจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปในต่างประเทศ โดยจะได้ศึกษาในบทต่อไป

บทที่ 4

มาตรการแก้ไขปัญหาคาความเสียหายเปรียบจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป ในต่างประเทศ

ปัญหาที่ก่อให้เกิดความเสียหายเปรียบ จากการใช้สัญญาเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์สำเร็จรูปนั้น ในต่างประเทศ ก็ได้ให้ความสำคัญในการที่จะคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นผู้เช่าซื้อตามกฎหมายของแต่ละประเทศ โดยมีลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ใกล้เคียงกับประเทศไทย กล่าวคือ ผู้ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อมีอำนาจเจรจาต่อรองที่เหนือกว่าในทุก ๆ ด้าน ได้ใช้ความได้เปรียบที่มีอยู่ทำการกำหนดเงื่อนไขเอาไว้ล่วงหน้าในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป โดยที่ผู้เช่าซื้อไม่มีอำนาจที่จะเจรจาต่อรอง หรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่กำหนดเอาไว้ล่วงหน้าแต่อย่างใด ซึ่งเงื่อนไขที่มีอยู่ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป มักจะเป็นเงื่อนไขที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม เป็นการเอาเปรียบผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่า นับเป็นปัญหาโดยตรงที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปทุกชนิด รวมถึงสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป และที่สำคัญในการทำสัญญาในทางแพ่งนั้น ในต่างประเทศ ยังคงยืนอยู่บนหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of contract) และหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา (Autonomy of will) ดังนั้น ผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งเป็นผู้ร่างสัญญาแต่ฝ่ายเดียว จึงสามารถที่จะกำหนดเงื่อนไขในสัญญาเช่าซื้ออย่างไรก็ได้ แม้ว่าเงื่อนไขนั้น จะมีการกำหนดเงื่อนไขให้ผิดแผกแตกต่างไปจากกฎหมายที่ได้กำหนด และสามารถกำหนดเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้น หรือจำกัดความรับผิดของผู้ให้เช่าซื้อเอาไว้ในสัญญาจนเป็นเหตุให้ผู้เช่าซื้อ ซึ่งเป็นคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่า ต้องตกอยู่ในฐานะที่เสียหายเปรียบจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปอยู่ตลอด จึงสมควรที่จะศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ ที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งในการแก้ปัญหที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ ที่ใช้ระบบกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศไทย และในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายที่แตกต่างจากประเทศไทยนั้น มีการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างไร โดยจะกล่าวเป็นรายประเทศดังนี้

1. การแก้ไขปัญหาความเลื้อยเปื้อนที่เกดจากสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปโดยศาล ในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ¹

ในประเทศเยอรมัน บริษัทประกันภัย ธนาคาร และบริษัทธุรกิจอื่น ๆ ได้มีการนำสัญญาทางธุรกิจแบบสำเร็จรูปมาใช้ เพื่อความสะดวกคล่องในการทำสัญญา โดยเน้นที่รูปแบบ (FROM) ที่ได้กำหนดเงื่อนไขและข้อกำหนดต่าง ๆ ในสัญญาไว้ล่วงหน้าแล้ว โดยที่เงื่อนไขส่วนใหญ่ นั้น ได้กำหนดไว้ในลักษณะที่เอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีความด้อยกว่าผู้ใช้สัญญา เช่น การกำหนดเงื่อนไขไว้ในสัญญาสำเร็จรูป ในลักษณะที่เป็นการผลักภาระความรับผิดชอบและความเสี่ยงภัยต่าง ๆ ให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้น เมื่อมีคดีฟ้องร้องมาสู่ศาล ศาลของเยอรมันจึงได้วินิจฉัยไปในทางที่เป็นการจำกัดขอบเขต ของข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบตามสัญญา โดยอาศัยหลักกฎหมายที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาใช้ในการตีความสัญญา เช่น หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี หลักการตีความสัญญา ตลอดจนหลักความซื่อสัตย์สุจริต

1.1 การใช้หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี

มาตรา ๑๓๘ (๑) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ได้บัญญัติว่า " นิติกรรมใดที่ขัดต่อ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีนิติกรรมนั้น มีผลตกเป็นโมฆะ"³

-
- (1) "ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน" ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า "เยอรมัน"
;Harry Silberberg, "The German Standard Contracts Act, Frankfurt, Am Main 1979 ; Zweigert & Kotz, H., op.cit., p.357-362
  - (2) Eike Von Hippel, "The Control of Exemption Clause" Internation and Comparative Law Quarteriy, v.16 (1967) p.608
  - (3) Art.138 (1) (B.G.B) "A legal transaction is void if it is contrary to good morals"

คำว่า "ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี" (immoral) ศาลฎีกาเยอรมัน ได้วินิจฉัย ให้นิยามคำนี้ไว้ว่า " เป็นการฝ่าฝืน ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของทุกคนที่มีความเข้าใจว่าจะอะไรถูกต้องและเป็นธรรม" ⁴ มาตรา ๑๓๘ (๑) (B.G.B) สามารถนำมาใช้ได้กับสัญญาทางแพ่งทุกชนิด แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ในระยะเริ่มแรก ศาลเยอรมันยังไม่กล้าที่จะโต้แย้ง ข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดความรับผิด ที่ผู้ร่างสัญญา สำเร็จรูปนำมาใส่ไว้ เพราะศาลยังให้ความสำคัญกับหลักเสรีภาพในการทำสัญญา เช่น ศาลกล่าวว่า ⁵ " แม้ว่าข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดดังกล่าว อาจไม่เป็นธรรม แต่เมื่อไม่มีกฎหมายใดจำกัดเสรีภาพในการทำสัญญาศาลก็ไม่อาจปฏิเสธความสมบูรณ์ของข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิด " ต่อมาศาลเยอรมันได้กลับแนวคำพิพากษา ⁶ และศาลได้มีการบอกกล่าวเตือนไว้ว่า ⁷ " ข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดอาจขัดต่อหลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีตาม มาตรา ๑๓๘ (๑) (B.G.B) และตกเป็นโมฆะ ถ้าผู้รับสัญญาถูกบังคับให้ยอมรับข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพราะพฤติการณ์แวดล้อมบางอย่าง"

หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีตาม มาตรา ๑๓๘(๑)(B.G.B) นั้น เป็นบทบัญญัติที่ศาลสามารถปรับใช้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สัญญาทุกชนิดรวมถึงสัญญาเช่าซื้อเช่นกัน และศาลได้นำหลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีตาม มาตรา ๑๓๘ (๑) (B.G.B) มาใช้บังคับแก่สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปที่มีเงื่อนไขในการลงโทษผู้เช่าซื้อ ที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของสัญญาไว้อย่างรุนแรง เช่น ในคดีเช่าซื้อเรื่องหนึ่ง ⁸ มีข้อเท็จจริงที่ว่า " โจทก์ได้ให้จำเลยเช่าซื้อรถยนต์ไปคันหนึ่งเพื่อใช้เป็นรถแท็กซี่ ในสัญญาเช่าซื้อที่โจทก์เป็นผู้ร่างขึ้นมีข้อกำหนดว่า ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัด ไม่ชำระค่าเช่าซื้องวดใดงวดหนึ่งนานเกินกว่าสองวัน นับแต่วันครบกำหนดชำระ

(4) RGZ 48,124; Cohn, E.J.Manual of German Law, VoL.1 London : Oceana Publication, 1968 , P.78

(5) RGZ 11,100,110 (1833); Eike Von Hippel, op.cit., p.600

(6) Eike Von Hippel, op.cit., p.601

(7) RGZ 20,115,117 (1888); Eike Von Hippel, op.cit., p.601

(8) RGZ 128,251 (1930); Harry Silberberg, op.cit., p.9

ค่าเช่างวดนั้น ให้ถือว่าค่าเช่าซึ่งงวดอื่น ๆ ที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระเป็นอันถึงกำหนดชำระค่าเช่าซื้อด้วยกันทุกงวด " ศาลวินิจฉัยว่า เงื่อนไขดังกล่าวมีผลเป็นโมฆะ เพราะขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เนื่องจากศาลเห็นว่า กรณีนี้โจทก์ทราบคืออยู่แล้วว่า จำเลยเป็นคนขับรถแท็กซี่ ซึ่งปกติแล้วแท็กซี่จะไม่มีทางที่จะหาเงินมาวางดาวน์ได้ครบตามจำนวนที่กำหนด ฉะนั้น หากจำเลยผิดนัดชำระงวดใดงวดหนึ่งแล้ว แสดงว่าย่อมจะไม่สามารถที่จะหาเงินมาชำระราคาค่าเช่าซื้อทุกงวดที่เหลือพร้อมกันได้ทั้งหมด

แนวคำพิพากษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าศาลเยอรมันจะปรับใช้หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีตาม มาตรา ๑๓๘ (๑) (B.G.B) แก่สัญญาสำเร็จรูปได้ทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นสัญญาทางพาณิชย์ ที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดในทางธุรกิจรวมถึงสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป เพื่อให้ผลของเงื่อนไขในสัญญาที่เป็นการเอาเปรียบ ตกเป็นโมฆะได้ หากแต่ว่า ผู้ประกอบธุรกิจได้ใช้สัญญาสำเร็จรูปที่เป็นสัญญาทางพาณิชย์อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดในทางธุรกิจ ได้มีการปรับปรุงในการร่างสัญญา ให้สัญญาสำเร็จรูปในทางพาณิชย์ ที่มีลักษณะที่เป็นการผูกขาดในทางธุรกิจนั้น กลายเป็นสัญญาสำเร็จรูปในทางพาณิชย์ ที่ไม่มีลักษณะเป็นการผูกขาดในธุรกิจแล้ว หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีตาม มาตรา ๑๓๘ (๑) (B.G.B) ก็จะใช้แก้ปัญหาไม่ได้เท่ากับว่า เงื่อนไขที่มีลักษณะเป็นการเอาเปรียบคู่สัญญาฝ่ายตรงข้ามในสัญญาสำเร็จรูปนั้น สามารถใช้บังคับได้ ° หากสัญญาสำเร็จรูปดังกล่าว เป็นสัญญาทางพาณิชย์ที่ไม่มีลักษณะเป็นการผูกขาดในทางธุรกิจ

1.2 การใช้หลักการตีความสัญญา

ในกรณีที่หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีตาม มาตรา ๑๓๘ (๑) (B.G.B.) นั้น มีผลไปได้ 2 ทางคือ ยอมรับให้เงื่อนไขในสัญญาสำเร็จรูป มีผลใช้บังคับ หรือปฏิเสธอย่างเด็ดขาดให้เงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมนั้น ให้ตกเป็นโมฆะ ¹⁰

(9) Eike Von Hippel ., op.cit., p.602

(10) ทวีศิลป์ รัชชศรี, สมชาย รัตนชื่อสกุลและอนุวัฒน์ ศรีพงษ์พันธ์กุล, " ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายเยอรมันว่าด้วยสัญญาสำเร็จรูป" วารสารนิติศาสตร์ ฉบับที่ 1 ปีที่ 15 มีนาคม 2528. หน้า 49

และมีขอบเขตอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น ศาลเยอรมัน จึงได้พยายามหาหลักกฎหมายอื่นที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งของเยอรมัน (B.G.B) มารองรับกับปัญหาที่เกิดขึ้น ในกรณีที่หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี ไม่สามารถที่จะให้ความเป็นธรรมได้อย่างเหมาะสมตามพฤติการณ์แห่งคดีได้ ซึ่งหลักกฎหมายที่จะได้กล่าวถึงต่อไปนี้ได้แก่ หลักการตีความสัญญา

หลักการตีความสัญญา สามารถที่จะนำมาควบคุมสัญญาสำเร็จรูปได้ โดยอาศัยแนวความคิดที่ว่าด้วยความสุจริต (Concept Treu und Glauben) และแนวความคิดที่ว่าด้วยปกติประเพณี (Concept of the Verkehrssitte) เป็นสำคัญในการพิจารณาคดี หลักการตีความสัญญาที่อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ได้บัญญัติอยู่ใน มาตรา ๑๕๗ (B.G.B) " สัญญานั้น ให้ตีความไปตามประสงค์ในทางสุจริตโดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย" ¹¹ แต่มาตรา ๑๕๗ (B.G.B) นั้น ไม่ใช้หลักที่สำคัญในการนำมาใช้เพื่อการตีความในขั้นตอนแรก ในกรณีที่เกิดปัญหาจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป เนื่องจากศาลเยอรมันจะต้องนำ มาตรา ๑๓๓ (B.G.B) มาพิจารณาในขั้นตอนแรกก่อนที่จะใช้หลักการตีความใน มาตรา ๑๕๗ (B.G.B) โดยที่มาตรา ๑๓๓ (B.G.B) มีใจความสำคัญที่ว่า " ในการตีความเจตนาให้คำนึงถึงเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญา ยิ่งกว่าถือยคำอ่านตามตัวอักษรของสัญญา" ¹² ในการใช้มาตรา ๑๓๓ (B.G.B) ของศาลเยอรมันก่อนที่จะใช้มาตรา ๑๕๗ (B.G.B) นั้น ก็เพื่อกำหนดเนื้อหาของเจตนา ที่คู่สัญญาแต่ละฝ่ายได้แสดงออกมา อันเป็นการที่จะทำให้เกิดทราบถึงลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ตามเงื่อนไขที่คู่สัญญาต้องการให้มีผลผูกพันกันตามกฎหมาย แล้วจึงนำหลักตาม มาตรา ๑๕๗ (B.G.B.) มาพิจารณาประกอบกัน โดยที่ศาลเยอรมันต้องตีความตามเจตนาที่แท้จริงตาม มาตรา ๑๓๓ (B.G.B.) ประกอบกับหลักสุจริตและปกติประเพณีของกิจการนั้น ๆ ตามมาตรา

(11) Art. 157 (B.G.B.) " Contracts shall be interpreted according to the requirements of good faith giving consideration to common usage"

(12) Art. 133 (B.G.B.) " In interpreting a declaration of intention the true intention shall be sought without regard to the declaration's literal meaning"

๑๕๗ (B.G.B.) จึงเท่ากับว่า จะเป็นการทำให้การวินิจฉัยของผู้ตีความไม่เป็นเพียงแต่นามธรรม แต่เป็นการกำหนดเหตุผลเรื่องให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงเหตุผลหลายประการ เช่น ความซื่อสัตย์และการไว้วางใจตามความสัมพันธ์ทางกฎหมายและทางธุรกิจ และผลประโยชน์ของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย และในขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงประเพณีที่เคยปฏิบัติต่อกัน โดยคำนึงถึงวิถีชีวิตตามสาขาของกฎหมายที่เป็นไปในกิจการของชุมชนนั้น ๆ ว่า สิ่งที่ประพุดคืออยู่นั้น มีการยอมรับกันอย่างไร ¹³

ดังนั้น ในการตีความสัญญาของศาลเยอรมัน จะต้องอาศัยหลักตามมาตรา ๑๓๓ (B.G.B.) มาวินิจฉัยเป็นอันดับแรกแล้วจึงนำหลักตาม มาตรา ๑๕๗ (B.G.B.) มาเป็นกรอบ ในการตีความของศาลในการที่จะใช้เหตุผล ตลอดจนดุลพินิจในการพิจารณาถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในการตัดสินคดี ที่มีปัญหาอันเนื่องมาจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปในเยอรมัน เพื่อให้ผลออกมาถูกต้องและเป็นธรรมแก่คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ซึ่งให้บังคับตามสัญญาตลอดจนนิติกรรมในการธุรกิจ (Verkehrsakt) ¹⁴ เพื่อที่จะทำให้เกิดขึ้นจากการตีความ ค้นหาเจตนาที่แท้จริงตาม มาตรา ๑๓๓ (B.G.B.) ให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น จนเป็นที่ยอมรับในวงการกฎหมายของเยอรมัน

1.3 การใช้หลักซื่อสัตย์สุจริต (Good Faith - Treu und Glauben)

หลักซื่อสัตย์สุจริต ตามกฎหมายแพ่งเยอรมันนั้น บัญญัติอยู่ในบรรพ 2 ของกฎหมายลักษณะหนี้ มาตรา ๒๔๒ (B.G.B.) ซึ่งหลักดังกล่าวนี้ ศาลได้ยอมรับว่า หลักซื่อสัตย์สุจริตหรือที่เรียกตามแบบเยอรมันว่า "หลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ" (Treu und Glauben) เป็นหลักกฎหมายทั่วไป ที่มีความสำคัญและสามารถที่จะนำไปใช้กับกฎหมายเอกชนได้ทุก ๆ เรื่อง ซึ่งครอบคลุมกฎหมายแพ่งทั้งระบบ ¹⁵

(13) ดาราพร เตชะกำพู "ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรา ๑๓๒ และมาตรา ๓๖๘ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "วารสารกฎหมาย" ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2527 หน้า 69

(14) ดาราพร เตชะกำพู, อ้างแล้ว, หน้า 67

(15) ปรีดี เกษมทรัพย์ "หลักสุจริตคือหลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ (Treu und Glauben)" หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ร.ศ. สมศักดิ์ สิงห์พันธ์, ไม่ระบุหน้า

หลักชื่อสัตย์สุจริต เป็นหลักกฎหมายที่ศาลเยอรมันนำไปใช้ควบคุมสัญญาสำเร็จรูปทุก ๆ ประเภท ซึ่งมาตรา ๒๔๒ (B.G.B) มีบทบัญญัติที่เด่นชัดโดยมีความสำคัญว่า " ลูกหนี้ต้องชำระหนี้โดยสุจริต ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงปกติประเพณีด้วย" ¹⁶ แนวทางในการใช้หลักสุจริตดังกล่าว สามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปได้ โดยการนำไปใช้ในทางที่เป็นการต่อสู้ขัดขวาง (Erkämpfung) การกระทำอันไม่ชอบมาพากล (Unredlich) ¹⁷ คือ การที่ผู้ใช้สัญญาสำเร็จรูปใช้สิทธิที่มีอยู่ ก่อให้เกิดความเสียหายและเสียเปรียบแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งหรือเป็นการกระทำที่ขัดแย้งกับการประพฤติที่เคยปฏิบัติต่อกัน ซึ่งประเทศเยอรมันอยู่ในระบบกฎหมาย Civil Law โดยมีประมวลกฎหมายเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรก็ตาม แต่กฎหมายลายลักษณ์อักษรก็จะต้องมีจักรกล ¹⁸ กล่าวคือ มีบทบัญญัติที่เป็นกฎหมายเพื่อความยุติธรรม ที่เปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เข้ามาปรู้งดแต่งกฎหมายเพื่อให้เกิดความชอบธรรมในสังคมตามนิติวิธีที่ถูกต้อง อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักสุจริตตาม มาตรา ๒๔๒ (B.G.B.) เป็นเครื่องมือสำคัญในการที่ศาลจะใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดจากสัญญาสำเร็จรูป โดยนำมาใช้ปรับกับข้อเท็จจริงที่มีความสลับซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอของสัญญาสำเร็จรูป และเมื่อกฎหมายเปิดโอกาสให้ใช้ได้จึงจำเป็นที่ต้องนำมาใช้ในโอกาสที่เหมาะสม เพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปในประเทศเยอรมัน

ในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้สัญญาสำเร็จรูปของศาล โดยอาศัยหลักตีความสัญญาและหลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีนั้น ยังมีจุดอ่อนหรือขอบเขตที่จำกัดอยู่ กล่าวคือ หากคู่สัญญาฝ่ายที่ใช้สัญญาสำเร็จรูปได้ร่างและกำหนดเงื่อนไขไว้อย่างชัดเจนแน่นอนแล้ว ศาลไม่สามารถที่จะวินิจฉัยตีความสัญญานั้นได้อีก และในการที่ศาลจะมาใช้หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี มาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น อาจมีอุปสรรคในการใช้ กล่าวคือ หากสัญญาสำเร็จรูปนั้น เป็นสัญญา

(16) Art 242 (B.G.B) "The debtor is bound to effect performance according to the requirement of good faith, common habits being duly taken into consideration"

(17) ปรีดี เกษมทรัพย์, อ้างแล้ว, ไม่ระบุหน้า

(18) ปรีดี เกษมทรัพย์, อ้างแล้ว, ไม่ระบุหน้า

ทางพาณิชย์ที่ไม่มีลักษณะเป็นการผูกขาดในทางธุรกิจแล้ว แม้จะมีเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิด ศาลก็ไม่อาจที่จะปรับใช้หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้ผลของเงื่อนไขที่มีอยู่ในสัญญาสำเร็จรูปนั้นให้เป็นโมฆะได้ ดังนั้น ศาลเยอรมันจึงไม่ยึดถือหลักดังกล่าวใช้ในการควบคุมเงื่อนไขต่าง ๆ ในสัญญาสำเร็จรูป และถือได้ว่า หลักทั้ง 2 หลักดังกล่าวนั้น ยังมีขอบเขตที่จำกัดตามเหตุผลที่ได้กล่าวมา คือหากสัญญาที่มีข้อความชัดเจนแน่นอน หลักการตีความสัญญาจะใช้ไม่ได้ผล ดังนั้น ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมในสัญญาสำเร็จรูปจึงยังคงมีอยู่

จากการที่ศาลเยอรมันได้ถือหลักปฏิบัติในการพิจารณาคดี ตามที่กล่าวมาข้างต้น จึงได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จาก Professor Ludwig Raiser ว่า วิธีในการทำสัญญายังมีข้อจำกัดอยู่บางประการ กล่าวคือ การจำกัดเสรีภาพในการทำสัญญา ยังคงมีอยู่ในการทำสัญญา ซึ่งโดยหลักธรรมดาแล้วผู้ใช้ความเป็นอิสระในการทำสัญญาโดยผิด ๆ และผู้ที่เห็นว่าคู่สัญญาไม่มีความรู้ทางกฎหมาย และอาศัยอำนาจเศรษฐกิจที่เหนือกว่าไม่ควรที่จะได้รับความคุ้มครองแต่อย่างใด ¹⁹ เนื่องจากสัญญาสำเร็จรูปเป็นสัญญาที่ทำขึ้นฝ่ายเดียว และได้ทำลายหลักในการควบคุมโดยธรรมชาติออกไป คือ การเจรจาต่อรองโดยสุจริต จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ถึงเงื่อนไขในสัญญาสำเร็จรูปและเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดที่มีอยู่ในสัญญาสำเร็จรูป มากกว่าเงื่อนไขในสัญญาธรรมดาและเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นความรับผิดในสัญญาธรรมดา ที่มีการต่อรองกันเป็นรายบุคคล ²⁰ จากการวิพากษ์วิจารณ์ของ Professor Ludwig Raiser จึงมีผลต่อศาลเยอรมันและศาล Reichsgericht จึงได้วางแนวในการพิจารณาคดีประเภทนี้ว่า นอกจากจะนำมาตรา ๑๓๘ (๑) (B.G.B.) มาใช้แล้วนั้น ยังต้องปรับใช้กับหลักข้อสันนิษฐานสุจริตตามมาตรา ๒๔๒ (B.G.B.) มาปรับใช้ด้วย ²¹

(19) Eike Von Hippel., op.cit., p.602

(20) Eike Von Hippel., op.cit., p.602

(21) RGZ 110,59 (1925).RGZ 126,324 (1929);Eike Von Hippel, op.cit., p.603

ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ศาลฎีกาเยอรมัน (B.G.H.) ได้ถือหลักตามแนวคำพิพากษาเดิมและได้ขยายความกว้างขึ้นที่ว่าข้อจำกัดของหลักที่ว่าด้วยการใช้อำนาจผูกขาดอย่างผิด "abuse of a monopoly" ตามมาตรา ๑๓๘ (๑) (B.G.B.) นั้น ได้ถูกทดแทนโดยปรับใช้หลักสุจริต ตาม มาตรา ๒๔๒ (B.G.B.) ไว้ในคดีซื้อขายเรื่องหนึ่ง²² มีข้อเท็จจริงว่า " ในสัญญาซื้อขาย ผู้ขายกำหนดข้อสัญญาเป็นการตัดสิทธิตามกฎหมาย ของผู้ซื้อในอันที่จะคืน หรือขอให้ผู้ขายลดราคาสินค้าที่ซื้อไป (เฟอร์นิเจอร์) เนื่องจากความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น " โดยได้พิจารณาตามแนวคำพิพากษาของศาลเดิม ว่าด้วยข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบในสัญญาสำเร็จรูปของผู้ขายเฟอร์นิเจอร์เป็นโมฆะตาม มาตรา ๑๓๘ (๑) (B.G.B) เงื่อนไขดังกล่าว จะใช้ได้ก็ต่อเมื่อ ผู้ซื้อไม่มีสิทธิเรียกให้ผู้ขายซ่อมแซมเฟอร์นิเจอร์ แทนสิทธิตามธรรมดา นั้น ๆ ได้กำหนดการซ่อมแซมไม่ว่าจะทำได้ หรือซ่อมแซมไม่ได้ หรือล่าช้ากว่าปกติ ผู้ซื้อยังคงมีการเรียกค่าเสียหายอื่น ๆ ตามสิทธิของผู้ซื้อตามธรรมดา

สองปีต่อมาศาลสูงเยอรมันได้มีคำพิพากษา²³ โดยใช้หลักสุจริตตาม มาตรา ๒๔๒ (B.G.B.) อีกครั้ง โดยวินิจฉัยว่า " ข้อจำกัดความรับผิดชอบในสัญญาสำเร็จรูปที่เกิดจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าของโกดัง หรือลูกจ้างระดับบริหาร เป็นโมฆะ " ในคดีนี้ โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลยเจ้าของโกดัง (Warehouseman) โดยอ้างว่า จำเลยปล่อยสินค้าให้บุคคลอื่นโดยไม่ได้รับมอบอำนาจจากโจทก์ จำเลยต่อสู้ว่า มีข้อจำกัดความรับผิดชอบไว้ในสัญญา Hamburgian Condition of Warehouseman ศาลล่างทั้งสองได้ตัดสินให้จำเลยชนะคดี แต่ศาลฎีกา ได้กลับคำพิพากษาของศาลล่างทั้งสอง โดยให้เหตุผลว่า การยกข้อต่อสู้ว่ามีข้อจำกัดความรับผิดชอบไม่ขัดต่อสุจริต ถ้าสัญญานั้น คู่สัญญาได้เจรจาตกลงกันแบบตัวต่อตัว แต่เมื่อเงื่อนไขที่ยกเว้น หรือจำกัดความรับผิดชอบ เพื่อความเสียหายจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงอยู่ในสัญญาสำเร็จรูป จะขัดต่อความเป็นธรรม

ตามที่ศาลสูงตัดสินเช่นนี้ ย่อมถูกต้องเพราะความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของลูกจ้างฝ่ายบริหารของจำเลย และข้อจำกัด

(22) RGHZ 22,90 (1956) ; Eike Von Hippel, op.cit.,p.603

(23) BGZ 38,183 (1962) ; Eike Von Hippel, op.cit.,p.604

ความรับผิดก็จะใช้ไม่ได้ เพราะเกิดจากความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของ ฝ่ายเจ้าของคลังสินค้า คือ ทำให้หนีประชาชน คือหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้าที่ได้รับมอบหมายแก่ บุคคลผู้มีอำนาจเสียไปและในกรณีดังกล่าว จำเลยสามารถสำรวจคาดคะเนความเสี่ยงภัยในความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเป็นผลโดยตรงได้

ต่อมาในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1964 ศาลสูงเยอรมัน ²⁴ ได้พยายามที่จะพิจารณา เงื่อนไขในสัญญาสำเร็จรูป ที่ตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิด ให้ถูกต้องยิ่งขึ้น โดยมีข้อเท็จจริงว่า "โจทก์ได้เก็บรักษาเฟอร์นิเจอร์ในโกดังของจำเลย และเฟอร์นิเจอร์ดังกล่าวได้เกิดความเสียหาย แต่ไม่ทราบถึงสาเหตุที่ชัดเจนว่า เพราะอะไร สัญญาที่โจทก์ทำขึ้นเป็นสัญญาสำเร็จรูปขัดต่อมาตรา ๔๑๗ และ ๓๔๐ ของ German Commercial Code และกำหนดว่าผู้ฝากต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ความเสียหายเกิดขึ้น เป็นเพราะความผิดของเจ้าของโกดัง หรือลูกจ้าง ศาลสูงเห็นว่า เงื่อนไขดังกล่าว ขัดต่อหลักข้อสัตย์และสุจริต (Good Fith) ²⁵ ศาลกล่าวว่า " ธรรมดาที่บทบัญญัติของกฎหมายที่ขอมให้คุ้มครองตกลงเป็นอย่างอื่น นอกจากที่มีมาจากข้อพิจารณาในเรื่องความสะดวกแล้ว ยังมีที่มาจากอำนาจแห่งความเป็นธรรม ที่มีผลมาจากเหตุผลของเรื่อง (nature of things) การเบี่ยงเบนจากบทบัญญัติกฎหมายโดยใช้สัญญาสำเร็จรูป ต้องมีเหตุผลสอดคล้องกับกฎหมายและความเป็นธรรม และเพราะว่าเหตุผลดังกล่าวไม่มีอยู่ในคดีนี้ ข้อความดังกล่าวที่พยายามเปลี่ยนแปลงภาระการพิสูจน์จึงยอมรับไม่ได้ "

ตามที่ได้กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ศาลเยอรมันได้ใช้วิธีการและเหตุผลต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป โดยได้อาศัยหลักกฎหมายที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (B.G.B.) มาใช้กับปัญหาที่เกิดขึ้น เริ่มจากหลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีตาม มาตรา ๑๓๘ (๑) (B.G.B.) หลักการตีความสัญญาตาม มาตรา ๑๓๓ (B.G.B.) และมาตรา ๑๔๗ (B.G.B.) แต่หลักกฎหมายทั้งสองหลักตามที่กล่าวมานั้น ยังมีขอบเขตที่จำกัดตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้น ศาลเยอรมันจึงได้นำหลักสุจริตตาม มาตรา ๒๔๒ (B.G.B.) มาใช้กับปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป โดยนำมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละคดี และเป็นผลดีในการนำมาใช้กับปัญหาดังกล่าว

(24) RGHZ 41, 151 (1964); Eike Von Hippel, op.cit., p.604

(25) Eike Von Hippel ., op.cit., p.604

1.2 การใช้บทบัญญัติเฉพาะ The Standard Terms Act 1976 ²⁶

ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อลดความไม่เท่าเทียมกันในทางปฏิบัติของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย และเพื่อให้ความคุ้มครองแก่คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจต่อรองน้อยกว่า คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่า แม้ศาลได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยอาศัยหลักกฎหมายต่าง ๆ เท่าที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (B.G.B) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ศาลจะเข้าไปควบคุมการใช้สัญญาสำเร็จรูปได้เฉพาะในกรณีที่มี ข้อพิพาทเป็นคดีมาฟ้องร้องต่อศาลเท่านั้น และโดยปกติแล้วคู่สัญญาฝ่ายที่เสียเปรียบจากเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นความรับผิด มักจะยอมรับความเสียหายมากกว่าที่จะเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี

ดังนั้น จึงมีการเรียกร้องให้ฝ่ายนิติบัญญัติ ดำเนินการตรากฎหมายขึ้นมาใช้บังคับกับสัญญาสำเร็จรูป เพื่อให้ความคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่ไม่มีประสบการณ์และมีอำนาจต่อรองที่น้อยกว่า ในปี ค.ศ. 1972 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจึงได้มีคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการขึ้นมาหนึ่งชุด เพื่อทำหน้าที่ร่างกฎหมายเกี่ยวกับข้อสัญญาที่มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า ที่ใช้เป็นเงื่อนไขทั่วไปที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมขึ้น กฎหมายดังกล่าวได้ประกาศเมื่อ วันที่ 9 ธันวาคม ค.ศ. 1976 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 1977 เรียกชื่อกฎหมายฉบับนี้ว่า " Act concerning the Regulation of Standard Contract Terms " โดยมีชื่อเป็นภาษาเยอรมันว่า " Gesetz zur Regelung des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen " กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาสำเร็จรูปของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (the Standard Contract Act) ²⁷ คำว่า Allgemeine Geschäftsbedingungen (AGB) แปลตามอักษรได้ความว่า

(26) OTTO SANDROCK "The Standard Terms Act 1976 of West Germany" in American Journal of comparative law Vol.26 N.4 1978 p.551-567

(27) ทวีศิลป์ รัชชศรี, สมชาย รัตนเชื้อสกุลและอนุวัฒน์ ศรีพงษ์พันธ์กุล, อ้างแล้ว, หน้า 53

"เงื่อนไขทั่วไปของการดำเนินธุรกิจ" คำว่า "เงื่อนไข" นั้น มีความหมายตามที่ใช้กันอยู่ทั่วไป หมายถึง "ข้อกำหนดของสัญญา"

กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาสำเร็จรูปเยอรมันนั้น ตั้งอยู่บนข้อสันนิษฐานของหลักเสรีภาพในการทำสัญญาโดยได้รับการรับประกันจากกฎหมาย ซึ่งหลายครั้งที่ทำให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งสามารถร่างสัญญาข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ทำขึ้นมาใช้แทนหลักจารีตประเพณีหรือกฎหมายลายลักษณ์อักษร ซึ่งโดยปกติปรับใช้กับความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญา จากวิธีดังกล่าวนี้ ซึ่งในฐานะทางกฎหมายของคู่สัญญาที่ร่างข้อกำหนดนั้น ในขณะที่สิทธิและการแก้ไขที่คู่สัญญาอีกฝ่ายควรจะได้รับนั้นกลับอ่อนแอลง²⁸ การเสนอกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาสำเร็จรูปเยอรมันต่อรัฐสภา รัฐบาลได้เสนอกฎหมายดังกล่าวโดยถือว่า กฎหมายฉบับนี้ เป็นกฎหมายที่อยู่ในประเภทกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งการแยกประเภทดังกล่าวมีผู้กล่าวว่าไม่ถูกต้อง โดยให้เหตุผลว่า การใช้กฎหมายดังกล่าวไม่ได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตสินค้า หรือตัวแทนจัดจำหน่ายสินค้ากับผู้บริโภค แต่กฎหมายฉบับนี้ยังใช้บังคับกับผู้ผลิตสินค้าหรือตัวแทนจัดจำหน่าย ซึ่งค้าขายกันเองด้วย ดังนั้น กฎหมายดังกล่าว จึงมีผลบังคับใช้โดยไม่เฉพาะเจาะจงว่าผู้บริโภคเป็นคู่สัญญา หรือคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะมีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในทางเศรษฐกิจหรือไม่ กฎหมายดังกล่าวจึงไม่ใช่เป็นเพียงกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเท่านั้น หากแต่เป็นเค้าโครงใหม่ของข้อบังคับทั่วไปสำหรับสัญญาสำเร็จรูปโดยแท้จริง²⁹

กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาสำเร็จรูปเยอรมันใหม่นั้น เป็นการรวบรวมเอาคำพิพากษาที่ศาลได้เคยตัดสินมาก่อนปี 1977 มาบัญญัติไว้ นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับ การให้องค์กรผู้บริโภคสามารถดำเนินการฟ้องร้องคดีกับผู้ประกอบธุรกิจที่ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปที่ไม่เป็นธรรมได้ด้วย ทั้งนี้เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งระงับการใช้เงื่อนไขบางข้อ ในสัญญาสำเร็จรูป จึงอาจถือได้ว่ากฎหมายดังกล่าวของเยอรมันเป็นการผสมผสานระหว่างแนวความคิดเดิมและแนวความคิดใหม่เข้าด้วยกัน³⁰

(28) OTTO SANDROCK ., op.cit.,p.551

(29) OTTO SANDROCK ., op.cit.,p.552

(30) OTTO SANDROCK ., op.cit.,p.553

สาระสำคัญของ The Standard Terms Act

กฎหมายฉบับนี้แบ่งออกเป็น 5 หมวดด้วยกันคือ

หมวดที่ 1	มาตรา ๑-๑๑	เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ทั่วไป
หมวดที่ 2	มาตรา ๑๒	เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคดีบุคคลว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย
หมวดที่ 3	มาตรา ๑๓-๒๒	เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดี
หมวดที่ 4	มาตรา ๒๓-๒๔	เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับขอบเขตการใช้บังคับ กฎหมายฉบับนี้
หมวดที่ 5	มาตรา ๒๕-๓๐	บทเฉพาะกาล

หมวดที่ 1 หลักเกณฑ์ทั่วไป

หมวดนี้เป็นหลักการสำคัญที่บัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนี้ โดยมีคำนิยามของข้อสัญญาสำเร็จรูป คืออะไรโดยได้อธิบายลักษณะต่าง ๆ ของสัญญาสำเร็จรูปว่า "สัญญาสำเร็จรูป คือ ข้อสัญญาทั้งหลายที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง (ผู้ใช้สัญญา) ที่ได้ทำไว้ล่วงหน้า สำหรับใช้กับคู่สัญญาจำนวนมากไม่จำกัดจำนวนโดยคู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง" เพื่อให้บังคับกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่เข้ามาผูกพันกับข้อสัญญาในภายหลัง ข้อสัญญาดังกล่าว ถือเป็นข้อสัญญาที่เป็นเงื่อนไขโดยทั่วไป หรือข้อสัญญาสำเร็จรูปโดยไม่มีการเจรจาต่อรองกันถึงรายละเอียดต่าง ๆ ที่อยู่ในสัญญา และเงื่อนไขที่อาจจะอยู่ในเอกสารแนบท้ายต่อจากสัญญาก็ได้ โดยที่พิมพ์ข้อกำหนดดังกล่าวเป็นที่เรียบร้อย ซึ่งในส่วน
ของกฎหมายฉบับนี้นั้น ซึ่งผู้เขียนจะขอกล่าวถึงหลักเกณฑ์ที่สำคัญเฉพาะแต่ที่กำหนดไว้ในหมวดที่ 1 เท่านั้น เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่าเป็นมาตรการที่สามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปได้ ซึ่งรวมไปถึงสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป

ส่วนที่ 1 บททั่วไป

มาตรา ๑ บทนิยาม ^{๓๑}

มาตรา ๑ (๑) เป็นการกำหนดขอบเขตของข้อสัญญาสำเร็จรูป ซึ่งทำขึ้นจำนวนมากโดยที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเสนอให้ผู้รับสัญญาตกลงตามนั้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะทำขึ้นในเอกสารแยกไว้ต่างหาก หรือกำหนดใช้ในตัวสัญญานั้นเอง และไม่ว่าข้อตกลงจะระบุว่ามีขอบเขตเพียงใดไม่ว่าจะทำขึ้นโดยวิธีใด ๆ หรือแบบใดก็ตาม เป็นการระบุให้เด่นชัดว่า ข้อสัญญาสำเร็จรูปที่ถูกผนวกไว้อย่างไรหรือแห่งใดในสัญญาสำเร็จรูปก็ตาม หากสัญญานั้น เป็นสัญญาที่ได้มีการจัดทำไว้ล่วงหน้าเพื่อใช้กับคู่สัญญาจำนวนมากแล้วก็ถือได้ว่าเป็นสัญญาสำเร็จรูป โดยไม่ได้ให้ความสำคัญในรูปแบบของสัญญาเช่น ในแคตตาล็อก หรือข้อความบนตัวภาพยนตร์ แม้กระทั่งข้อสัญญาที่เป็นมาตรฐานที่ใช้ในการบันทึกไว้ในเอกสารของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งอาจจะต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายใหม่นี้ ^{๓๒}

ขอบเขตที่กว้างของกฎหมายนี้ได้ถูกจำกัดให้แคบลงด้วย มาตรา ๑ (๒) ข้อสัญญาใดเกิดขึ้นมาจากการที่คู่สัญญาได้มีการเจรจาต่อรองกันตัวต่อตัว ข้อสัญญานั้นไม่ถือว่าเป็นสัญญาสำเร็จรูป ซึ่งหมายความว่ากฎหมายฉบับนี้ได้ใช้บังคับกับสัญญานี้ได้ทำการเจรจาต่อรองกันตัวต่อตัว ถึงแม้ว่าภายหลังการเจรจาไม่มีการแก้ไขข้อสัญญาใด ๆ ก็ตาม ซึ่งในทางปฏิบัตินับเป็นเรื่องที่ยากที่จะพิสูจน์ให้ได้ว่า เป็นการยอมรับข้อสัญญาจากการเจรจาต่อรองที่แท้จริง จึงมีปัญหาที่ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าการเจรจาต่อรองกันจริงหรือไม่ ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวตกอยู่กับผู้ทำสัญญาเป็นผู้พิสูจน์ และต้องแสดงให้เห็นว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายไม่ได้ให้ความยินยอมโดยไร้จุดหมาย แต่ได้ให้ความยินยอมดังกล่าวภายหลังจากการอธิบาย หรือการเจรจาอย่างระมัดระวังในระหว่างคู่สัญญาที่มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อสัญญากัน ^{๓๓}

(31) มาตราต่าง ๆ ของกฎหมายฉบับนี้ โปรดดู มานิตส์ วงศ์เสรี, คำแปลกฎหมาย ว่าด้วยข้อสัญญาสำเร็จรูปของประเทศเยอรมัน ภาคผนวก, เอกสารหมายเลข 5

(32) OTTO SANDROCK ., op.cit.,p. 556-557

(33) OTTO SANDROCK ., op.cit.,p. 557

มาตรา ๒ การผนวกข้อสัญญาสำเร็จรูปเข้าไว้ในสัญญา

มาตรา ๒ (๑) ๑ และ ๒ นั้น เป็นหลักในการยอมรับให้มีการผนวกข้อสัญญาเข้าไว้ในสัญญาสำเร็จรูป โดยที่ฝ่ายผู้ใช้สัญญาจะต้องบอกให้คู่สัญญาอีกฝ่ายทราบหรือแสดงให้เห็นปรากฏแก่อีกฝ่ายทราบ ซึ่งสามารถใช้วิธีการต่าง ๆ ที่สามารถแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น การปิดประกาศไว้ในสถานที่ทำการของผู้ใช้สัญญา หรือระบุไว้ในสัญญาไม่ว่าจะเป็นด้านหน้าหรือด้านหลังก็ตาม เพื่อให้ฝ่ายผู้รับสัญญาได้มีโอกาสรับรู้ถึงการมีอยู่ของข้อสัญญาดังกล่าว และมีการยินยอมจากคู่สัญญาอีกฝ่ายในอันที่ผู้ใช้สัญญาจะสอดแทรกข้อสัญญาเข้ามาด้วย จึงจะทำให้ข้อสัญญาในสัญญาสำเร็จรูปมีผลใช้บังคับแก่ฝ่ายผู้รับสัญญา ซึ่งมาตรา ๒ ของกฎหมายฉบับนี้ คำนึงถึงหลักในเรื่อง การได้รู้หรือควรจะได้รู้ถึงข้อสัญญาในสัญญาสำเร็จรูป เป็นการให้โอกาสตามสมควรในการที่จะให้ผู้รับสัญญาได้พิจารณาในสาระสำคัญในสัญญาสำเร็จรูป

ตามหลักกฎหมายที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ได้แก่มีการไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป โดยกำหนดให้คู่สัญญาฝ่ายที่ใช้สัญญาสำเร็จรูปจะต้องแสดงให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งทราบว่า มีข้อสัญญาหรือเงื่อนไขดังกล่าวในสัญญา ในขณะที่ทำสัญญา ที่อาจทำได้โดยฝ่ายผู้ใช้สัญญาสำเร็จรูปได้แสดงไว้ชัดเจน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะระบุไว้ด้านหน้าหรือด้านหลังของตราสาร ตราบเท่าที่การบอกกล่าวหรือการแสดงนั้น หากคู่สัญญาอีกฝ่ายได้ให้ความสนใจก็จะทราบได้

อาจจะกล่าวได้ว่า มาตรการต่าง ๆ ที่บัญญัติใหม่ในกฎหมายฉบับนี้ เป็นการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับการเอาัดเอาเปรียบ ของคู่สัญญาฝ่ายที่ใช้สัญญาสำเร็จรูป ได้ดีกว่าที่เป็นอยู่เดิม เช่น เรื่องการกำหนดให้ผู้ทำสัญญาขกข้อสัญญาสำเร็จรูปขึ้นมาอย่างชัดเจน เพื่อให้คู่สัญญาอีกฝ่ายได้รับรู้ถึงการมีอยู่ของข้อสัญญานั้น ๆ และการให้โอกาสตามสมควรแก่คู่สัญญาที่สามารถไตร่ตรองเนื้อหาของข้อสัญญาสำเร็จรูป และความยินยอมของผู้รับสัญญาอีกฝ่ายซึ่งข้อสัญญาในสัญญาสำเร็จรูปนั้น ได้รับการดูแล และป้องกันมากกว่าที่เป็นอยู่เดิม ซึ่งมาตรการเหล่านี้ เป็นนโยบายที่สำคัญและเป็นหลักการใหม่ ในอันที่จะคุ้มครองผู้บริโภคในการทำสัญญาสำเร็จรูปโดยที่ไม่มีโอกาสรับรู้ข้อสัญญาเลข ³⁴

(34) OTTO SANDROCK ., op.cit.,p.560

มาตรา ๓ ข้อสัญญาที่ผิดธรรมดา

มาตรา ๓ แห่งกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาสำเร็จรูป ได้กำหนดไว้ว่าข้อสัญญาสำเร็จรูปใด เมื่อพิจารณาตามพฤติการณ์แวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาจากลักษณะที่ปรากฏออกมาของเงื่อนไขนั้น แล้วเงื่อนไขดังกล่าวเป็นเงื่อนไขที่มีลักษณะผิดธรรมดา กล่าวคือ เป็นเงื่อนไขซึ่งคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่อาจคาดหมายถึงเงื่อนไขดังกล่าวได้ กฎหมายให้ถือว่าเงื่อนไขดังกล่าวไม่เป็นส่วนหนึ่งของสัญญา และการกำหนดเงื่อนไขในสัญญาสำเร็จรูปที่ผิดธรรมดา จนถึงขนาดที่ว่า คู่สัญญาอีกฝ่าย ไม่อาจคาดหมายได้ตามสมควรในกิจการที่ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปนั้น ถือว่าไม่ได้ผนวกเข้าไว้ในสัญญา ตามหลักกฎหมายมาตรานี้เป็นเพียงนำเอากฎที่ศาลได้วางไว้ (Judge-made rule) ³⁵ มาบัญญัติไว้

มาตรา ๔ ข้อสัญญาที่มีการเจรจาตกลงกันตัวต่อตัวในสัญญาสำเร็จรูป

หมายถึง ข้อสัญญาใดที่คู่สัญญาได้มีการเจรจาตกลงระหว่างกันข้อสัญญานั้น ไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้

มาตรา ๕ หลักการตีความในกรณีที่มีความเคลือบคลุมสงสัย

ในกรณีที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับข้อสัญญาสำเร็จรูป กฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติหลักการตีความในการแก้ปัญหาดังกล่าวไว้ในมาตรา ๕ คือ ให้ศาลตีความไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้สัญญาสำเร็จรูป ³⁶ ดังนั้น ศาลจะต้องวินิจฉัยข้อสัญญาที่เคลือบคลุมในสัญญาสำเร็จรูป ไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ทำสัญญาและเป็นคุณต่อผู้รับสัญญาเสมอและข้อสัญญาที่เคลือบคลุมนั้น จะต้องกำหนดโดยภาวะวิสัยที่แน่นอนว่าเคลือบคลุมหรือไม่ เช่น เป็นไปตามความเข้าใจของบุคคลโดยทั่วไปที่พบข้อสัญญาดังกล่าว

(35) OTTO SANDROCK ., op.cit.,p.560

(36) OTTO SANDROCK ., op.cit.,p.561

มาตรา ๖ ผลของข้อกฎหมายที่มีได้ผนวกข้อสัญญาสำเร็จรูปเข้าไว้ในสัญญา และการเป็นโมฆะของข้อสัญญา

ในกฎหมายฉบับนี้มีความจำเป็นที่ต้องบัญญัติไว้ เนื่องจากมาตรา ๑๓๔ (B.G.B.) มีบัญญัติว่าถ้าส่วนหนึ่งส่วนใดของสัญญาเป็นโมฆะ และกรณีไม่สามารถสันนิษฐานได้ว่า คู่สัญญาจะได้ตกลงแยกส่วนที่สมบูรณ์ออกจากส่วนที่ไม่สมบูรณ์ให้สัญญานั้นมีผลเป็นโมฆะ ซึ่งหากนำหลักตามนัย มาตรา ๑๓๔ (B.G.B.) มาใช้กับข้อสัญญาสำเร็จรูปก็จะทำให้ผลของสัญญาทั้งหมดไม่มีผลใช้บังคับ เนื่องจากผู้ใช้สัญญาสำเร็จรูปไม่อาจได้รับการสันนิษฐานว่า ได้ตกลงสัญญาด้วยในส่วนที่เหลือของสัญญาสำเร็จรูปและเพื่อหลีกเลี่ยงผลของการเป็นโมฆะทั้งหมดของสัญญาตาม มาตรา ๑๓๔ (B.G.B.) จึงได้มีการบัญญัติมาตรา ๖ นี้ไว้³⁷

มาตรา ๗ การห้ามเล็งงกฎหมาย

กฎหมายฉบับนี้ เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับได้กับทุกสัญญาแม้ว่าข้อสัญญาสำเร็จรูปจะพยายามบิดเบือนไปในรูปแบบใดก็ตาม ตามมาตรา ๗ เป็นหลักของการห้ามเล็งงกฎหมาย กล่าวคือ กฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับ แม้ว่าข้อสัญญาสำเร็จรูปจะถูกบิดเบือนใช้ในรูปแบบใดก็ตาม เช่น ในกรณีที่ต้องคัดกรต่าง ๆ ได้ร่างข้อสัญญาเกี่ยวกับเงื่อนไขในการรักษาสินค้าให้แก่สมาชิก โดยที่องค์กรดังกล่าวมีเจตนาที่จะไม่ให้เงื่อนไขดังกล่าวภายใต้กฎหมาย หรือจะไม่ทำตามกฎหมายเช่นนั้นแล้ว เงื่อนไขดังกล่าวก็ยังคงตกอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับนี้³⁸

ส่วนที่ 2 ข้อสัญญาที่เป็นโมฆะ

มาตรา ๘ บัญญัติไว้ว่า มาตรา ๙ ถึง มาตรา ๑๑ แห่งกฎหมายฉบับนี้ให้ใช้บังคับกับข้อสัญญาสำเร็จรูปที่เบี่ยงเบนหรือเสริมบรรทัดฐานทางกฎหมายเท่านั้น

(37) OTTO SANDROCK ., op.cit.,p. 561

(38) Harry Silberberg ., op.cit.,p.37

มาตรา ๔ หลักทั่วไปในการควบคุม ^{๓๐}

มาตรา ๔ เป็นบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้ศาลเข้าไปควบคุมข้อสัญญาสำเร็จรูปได้และมีผลใช้บังคับกับสัญญาทุกสัญญา ไม่ว่าจะเป็นสัญญาระหว่างของผู้บริโภค (Consumer Contracts) หรือสัญญาทางธุรกิจ (Business Contracts) และมาตรา ๔ มีความสัมพันธ์กับมาตรา ๑๐ ^{๔๐} และมาตรา ๑๑ ในการพิจารณาว่าข้อสัญญาสำเร็จรูปนั้นเป็นโมฆะหรือไม่ซึ่งมาตรา ๔ มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ เป็นบทบัญญัติที่แสดงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาสำเร็จรูปเยอรมัน มาตรา ๔ ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ โดยให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจวินิจฉัยข้อสัญญาว่า มีความเหมาะสมหรือมีความเป็นธรรมหรือไม่อย่างไร ซึ่งหากข้อสัญญาดังกล่าวนั้น มีลักษณะที่เอาเปรียบทำให้ผู้รับสัญญาไม่ได้รับความเป็นธรรมอย่างเหมาะสม

ในการพิจารณาว่าข้อสัญญาสำเร็จรูปจะมีผลเป็นโมฆะ ตามกฎหมายฉบับนี้หรือไม่นั้น ในทางปฏิบัติศาลจะพิจารณาว่าข้อสัญญาดังกล่าวนั้นมีลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑ ^{๔๑} หรือไม่ หากข้อสัญญาดังกล่าวไม่อยู่ในบทบัญญัติตามมาตรา ๑๑ ซึ่งบัญญัติให้ศาลต้องพิพากษาให้เป็นโมฆะแล้ว ศาลจึงจะมาพิจารณาว่าข้อสัญญาดังกล่าวมีลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐ หรือไม่ หากข้อสัญญาดังกล่าวไม่อยู่ในบังคับของบทบัญญัติ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ แล้วศาลจึงจะพิจารณาหลักทั่วไปในการควบคุมตาม มาตรา ๔

กฎหมายว่าด้วยสัญญาสำเร็จรูปของเยอรมันนั้น ได้กำหนดให้อำนาจแก่องค์กรเอกชน เช่นสมาคมผู้บริโภค ดำเนินคดีตามกฎหมายแก่ ผู้ประกอบกิจการที่ใช้สัญญาสำเร็จรูป ที่มีข้อสัญญาที่มีลักษณะเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภคได้อีกประการหนึ่งโดยที่มี หลักที่สำคัญในการควบคุมในมาตรา ๔ ถึงมาตรา ๑๑ เพื่อให้ศาลมีอำนาจวินิจฉัยถึงเนื้อหาของข้อกำหนดในสัญญาสำเร็จรูปว่าจะมีผลเป็นโมฆะหรือไม่ซึ่ง มาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ ไม่เพียงแต่ใช้บังคับแก่ข้อสัญญาในสัญญาของผู้บริโภคเท่านั้น ยังใช้บังคับแก่สัญญาทางธุรกิจอีกด้วย

(39) โปรดดู มานิตย์ วงเสวี, อ้างแล้ว, ภาคผนวก. เอกสารหมายเลข 5

(40) โปรดดู มานิตย์ วงเสวี, อ้างแล้ว, ภาคผนวก. เอกสารหมายเลข 5

(41) โปรดดู มานิตย์ วงเสวี, อ้างแล้ว, ภาคผนวก. เอกสารหมายเลข 5

ขอบเขตของกฎหมายฉบับนี้ ไม่ใช้บังคับกับกรณีที่เกี่ยวข้องกับ กฎหมายแรงงาน กฎหมายมรดก กฎหมายครอบครัว และกฎหมายเงินเดือน สัญญาที่อยู่ภายใต้บังคับขององค์กรฝ่ายปกครองตาม มาตรา ๒๓ ⁴²

การแก้ไขปัญหามีเกี่ยวกับการเอาผิดเอาเปรียบ ที่เกิดจากการใช้สัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูปนั้น สามารถจะนำเอากฎหมายนี้มาใช้คุ้มครองผู้เข้าซื้อเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ตามกฎหมายฉบับนี้ยังโอกาสให้องค์กร สมาคมต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภคสามารถร้องขอต่อศาล ให้ศาลมีคำสั่งห้ามการใช้สัญญาสำเร็จรูปที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมได้อีกด้วย ⁴³

2. การแก้ไขปัญหาค่าเสียหายเปรียบที่เกิดจากการใช้สัญญาเข้าซื้อในประเทศอังกฤษ ⁴⁴

ในประเทศอังกฤษ ผู้ประกอบธุรกิจที่ต้องการการจำหน่ายสินค้า โดยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค Consumer ได้ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางในหมู่สาธารณชนทั่วไป หากแต่กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น ไม่มีผลบังคับที่จะในการคุ้มครองผู้บริโภค เช่น The Bill Of Sale Acts และ The Money Lenders Acts ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องหามาตรการต่าง ๆ ที่คุ้มครองผู้บริโภค เนื่องจากกฎหมายเดิมที่มีอยู่ในขณะนั้น ไม่ได้คุ้มครองการทำสัญญาที่ผู้ประกอบการทำขึ้นกับผู้บริโภค ⁴⁵ รัฐบาลอังกฤษจึงได้ตั้งคณะกรรมการเรียกว่า The Committee on consumer credit ในปี 1968 เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดยได้รับการเสนอรายงานจากคณะกรรมการดังกล่าว เพื่อแสดงให้เห็นถึงข้อบกพร่องในกฎหมายเดิมที่มีอยู่โดยสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญไว้ดังนี้ ⁴⁶

(42) โปรดดู มานิตย์ วงเสวี, อ่างแล้ว, ภาคผนวก. เอกสารหมายเลข 5

(43) ดาราพร ธีระวัฒน์, อ่างแล้ว, หน้า 79

(44) รองพล เจริญพันธ์ "การคุ้มครองผู้บริโภคในการเข้าซื้อสินค้าตามหลักการของกฎหมายอังกฤษและออสเตรเลีย วารสารนิติศาสตร์ ฉบับที่ 1 ปีที่ 10 พ.ศ. 2521 หน้า 120-151

(45) R.M. Goode The Consumer Credit Act, A students, Guide, (London; Butterworth) 1979 P.5

(46) R.M. Goode ., op.cit., p.6

1. กฎหมายกำหนดเรื่องรูปแบบของสัญญา โดยไม่คำนึงถึงสาระสำคัญของสัญญา
2. ความผิดพลาดที่ไม่ได้แยกสัญญาของผู้บริโภค
3. การที่ไม่มีนโยบายที่สมเหตุสมผล เกี่ยวกับสิทธิของบุคคลภายนอก กฎหมายบัญญัติหลักว่าด้วยการโอนกรรมสิทธิ์ ระหว่างสัญญา Conditional Sale และสัญญา Hire - Purchase แตกต่างกัน
4. ขาดมาตรการคุ้มครองของผู้บริโภคในสัญญาให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค (Credit Transaction) หลายประการ เช่น
  1. ไม่มีข้อกำหนดว่า ผู้บริโภคต้องได้รับคำบอกกล่าวถึงค่าที่แท้จริง True- Cost ของเงินกู้ยืม
  2. ไม่มีข้อกำหนดทางกฎหมายที่จะคืนส่วนลดในกรณี มีการชำระหนี้ ก่อนถึงกำหนด
  3. ไม่มีกลไกในการบังคับการใช้กฎหมาย ซึ่งบัญญัติไว้สำหรับการนี้

ต่อมา ปี 1974 รัฐบาลอังกฤษใช้กฎหมายที่มีลักษณะคุ้มครองผู้บริโภคคือ The Consumer Credit Act 1974 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้ยกเลิกบทบัญญัติของกฎหมายเก่า และนำบทบัญญัติที่ใช้ได้ผลของกฎหมายเก่า มาบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนี้ โดยได้เน้นถึงสาระสำคัญของสัญญา (Function) มากกว่ารูปแบบ (Form) ดังนั้น ผู้ให้สินเชื่อตามสัญญาเช่าซื้อหรือผู้ขายตามสัญญาซื้อขายมีเงื่อนไข และผู้ขายตามสัญญาซื้อขายผ่อนส่ง ที่ให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคไม่เกิน 5,000 ปอนด์จะถูกบังคับโดยกฎหมายฉบับนี้ และจะต้องมีการขออนุญาตใบอนุญาตในการประกอบกิจการ

2.1 การออกกฎหมาย The Consumer Credit Act 1974 เพื่อ วางมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค

ตามหลักของ The Consumer Credit Act 1974 นั้น การประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อ หรือให้บริการสินเชื่อแก่ผู้บริโภค ไม่ว่าจะ เป็นบริษัทเงินทุน (Finance Companies) หรือพ่อค้ารายปลีกย่อยก็ตาม ต้องมีการขออนุญาตใบอนุญาตจาก "อธิบดีของสำนักงานว่าด้วยการค้าที่เป็นธรรม" (Director General of

Fair Trading) ซึ่งหน่วยงานนี้ ทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติตามกฎ ซึ่งก่อตั้งตาม The Fair Trading Act 1973 ซึ่งทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภค ทั้งในด้านการผูกขาดสินค้า และคุ้มครองผู้บริโภคโดยทั่วไปโดยไม่แบ่งแยกว่าผู้ให้เข้าซื้อจะเป็นบริษัทเงินทุนและผู้ค้ารายย่อย

ในการขออนุญาตใบอนุญาต (Licensing System) นั้น กำหนดให้มี The Director General of fair Trading ⁴⁷ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยทำหน้าที่ออกใบอนุญาต

ใบอนุญาตที่ออกให้ มี 2 ประเภท คือ

1. การขอใบอนุญาตตาม มาตรา ๓๑ ใช้ผู้ประกอบการธุรกิจในการให้สินเชื่อ หรือในการให้เข้าซื้อต้องขออนุญาต
2. ประเภทของใบอนุญาตมี 2 ประเภทคือ

Standard licence เป็นใบอนุญาตที่ The Director ออกให้แก่บุคคลที่ยื่นคำขอภายในระยะเวลาที่กำหนด และใช้ได้กับกิจการค้าที่ระบุไว้ในใบอนุญาต

Group licence เป็นใบอนุญาตที่ The Director ออกให้แก่ผู้ขออนุญาตให้ประกอบกิจการ ภายในกำหนดระยะเวลาที่ The Director เห็นสมควรใช้กลุ่มบุคคล และกิจการที่ระบุไว้เท่านั้น ⁴⁸ โดยจะออกให้ภายใต้เงื่อนไข 3 ประการคือ

1. ใบอนุญาตออกให้เพื่อใช้ภายในระยะเวลาที่กำหนด
2. ใบอนุญาตจะต้องออกให้เพื่อกิจการที่ระบุไว้ในใบอนุญาตเท่านั้น
3. จะต้องมีการระบุชื่อธุรกิจหรือชื่อกิจการลงในใบอนุญาตด้วย

---

(47) R.M.Goode. Hire-Purchase Law and Practice, 2nd. ed. London. : Butterworths, 1979. P.64

(48) The Consumer Credit Act. S.22

หากผู้ประกอบการให้เช่าซื้อได้ฝ่าฝืนโดย ทำการประกอบธุรกิจให้ ผิดแผกแตกต่างไปจากกิจการที่ระบุไว้ในใบอนุญาตตาม มาตรา ๒๓ , ๒๔ จะต้อง ระวางโทษปรับ ตาม มาตรา ๓๙ เพราะว่ากฎหมายฉบับนี้ ต้องการที่จะควบคุมผู้ ประกอบธุรกิจ ให้เช่าซื้อทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นบริษัทเงินทุนหรือผู้ค้ารายย่อยก็ตาม ซึ่งในทางปฏิบัติกระทำได้ยากมาก ซึ่งหากบริษัทดังกล่าวนั้น อาจใช้ชื่อทางธุรกิจไม่ เหมาะสม หรือเปลี่ยนแปลงชื่อได้ง่าย หรืออาจจะเปลี่ยนชื่อธุรกิจของตนให้ไปคล้อง จอกับบริษัทใหญ่ที่มีชื่ออยู่ ทำให้ประชาชนหลงผิดได้ง่าย และที่สำคัญการออกใบ อนุญาตนั้น สามารถที่จะควบคุมผู้ประกอบการให้เช่าซื้อ ให้อยู่ภายใต้บทบัญญัติของ กฎหมายฉบับเดียวกันทั่วประเทศ

2.1.1 การควบคุมการโฆษณา

The Consumer Credit Act 1974 ได้ยกเลิก The Advertisement (Hire -Purchase) Act, 1967 ทั้งฉบับ โดยได้เปลี่ยนหลักการในเรื่อง การควบคุมในด้านการโฆษณาจากเดิมเป็นการกำหนดรายละเอียดเป็นการให้อำนาจ แก่รัฐมนตรี เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ผู้ร่างได้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อ สินค้าต้องการใช้สินค้าจนอาจจะไม่สนใจเกี่ยวกับ จำนวนเงินที่ตนต้องชำระ และไม่ ได้ทราบข้อมูลที่เพียงพอจึงตกลงทำสัญญาโดยไม่มีการเปรียบเทียบกับราคาสินค้าปกติ ตามท้องตลาดดังนั้น กฎหมายฉบับนี้ จึงได้กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจในการให้สินเชื่อ เพื่อการซื้อสินค้า ต้องมีข้อความและรายละเอียด ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา ๔๕ ดังนี้

1. จำนวนเงินมัดจำ (Deposit)
2. ราคาเงินสด (Cash price)
3. ราคาเงินผ่อน (Cost of Credit)
4. อัตราดอกเบี้ย (Rate of Charge)

ในมาตรา ๔๗ ของกฎหมายฉบับนี้บัญญัติว่า หากในกรณีที่ผู้เช่าซื้อ กระทำผิดต่อกฎกระทรวงที่ออกตาม มาตรา ๔๕ ให้อถือว่าบุคคลดังต่อไปนี้ต้อง รับโทษตามพระราชบัญญัติ คือ

1. ผู้พิมพ์โฆษณา
2. บุคคลที่ออกแบบและเขียนข้อความในคำโฆษณานั้นเป็นทางคำปกติ
3. บุคคลที่นำคำโฆษณานั้นไปตีพิมพ์เผยแพร่

ซึ่งในส่วนนี้เป็นการควบคุมที่สำคัญประการหนึ่ง ในการที่จะทำให้ผู้เช่าซื้อได้ทราบถึงราคาเงินสดที่แท้จริง ตามท้องตลาดขณะนั้น เพื่อให้ผู้เช่าซื้อสามารถที่พิจารณาถึงจำนวนเงินที่ต้องชำระให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการเช่าซื้อสินค้า ดังนั้น แม้ว่าสัญญาดังกล่าว จะเป็นสัญญาสำเร็จรูปก็ตาม เมื่อกฎหมายกำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจที่จะควบคุมเรื่องการโฆษณาได้แล้ว จึงทำให้ผู้เช่าซื้อต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด

2.1.2 การควบคุมรูปแบบและเนื้อหาของสัญญา

หลักการในเรื่องนี้ ไม่แตกต่างกับหลักการในเรื่องการโฆษณาเท่าใดนัก เนื่องจากรายละเอียดต่าง ๆ นั้น ไม่สามารถกำหนดรายละเอียดลงไปได้ในตัวของพระราชบัญญัติ ซึ่งเดิม มาตรา ๗ ของ The Hire Purchase Act 1965 ได้กำหนดรายละเอียดไว้ แต่ภายหลังปรากฏว่า บรรดาบริษัทเงินทุนและผู้ค้ารายย่อยสามารถหาวิธีการใหม่ ๆ ในการประกอบธุรกิจเพื่อเลี่ยงบทบัญญัติมาตรา ๗ ของ The Hire Purchase Act 1965 นี้ได้ จึงได้กำหนดให้เป็นอำนาจรัฐมนตรีเป็นผู้ออกข้อบังคับ ซึ่งจะเหมาะสมเหตุการณ์กว่าและสามารถเปลี่ยนข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปในการดำเนินธุรกิจของผู้ให้เช่าซื้อ เพื่อเป็นการป้องกันการเอาเปรียบแก่ผู้เช่าซื้อได้ ตามมาตรา ๖๐ ของ The Consumer Credit Act 1971 พระราชบัญญัติฉบับนี้ ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (The Secretary of State) เข้าควบคุมการทำสัญญาแบบให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค โดยมีอำนาจที่จะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับรูปแบบของสัญญา ตลอดจนเนื้อหาของสัญญา โดยมุ่งที่จะให้ความสำคัญในการที่จะให้ลูกหนี้ มีโอกาสรับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตน โดยมีหลักที่สำคัญในการที่ควบคุมรูปแบบและเนื้อหาของสัญญาดังนี้

1. สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา

2. จำนวนเงิน และ อัตราสินค้าธรรมเนียมรวมในการให้เครดิต

3. หลักว่าด้วยการคุ้มครองและทางแก้ไขที่ตน จะได้รับตามกฎหมาย

4. เรื่องอื่น ๆ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นสมควร

ตามหลักเกณฑ์ข้างต้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (The Secretary of State) ได้กำหนดรูปแบบของสัญญาไว้ว่า สัญญาจะต้องทำเป็นหนังสือต้องระบุราคาเงินสด (Cash Price) จำนวนเงินมัดจำ (Deposit) จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระ และระยะเวลาในการชำระอัตราค่าธรรมเนียมรวมในการให้เครดิต สิทธิของลูกหนี้ในการที่จะชำระค่าผ่อนส่งก่อนกำหนด สิทธิของลูกหนี้ในการเลิกสัญญา ซึ่งจะเห็นได้ว่า การที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้มีอำนาจกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของสัญญาว่า จะต้องทำตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ ทำให้สามารถควบคุมปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างดีและที่สำคัญ สัญญาที่ทำกันจะต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ข้างต้นแล้ว สัญญาดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติอยู่ในตัวคือ การที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้ลงลายมือชื่อในสัญญา หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดลงชื่อแต่เพียงผู้เดียวสัญญาย่อมไม่สมบูรณ์ตามหลักทั่วไป แต่ตามพระราชบัญญัตินี้ แม้ว่าคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจะลงลายมือชื่อทั้งสองฝ่ายก็ตาม สัญญาจะสมบูรณ์ก็ต้องประกอบด้วยหลักดังนี้

1. สัญญาต้องทำตามแบบและมีข้อความครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้และได้ ตกลงทำขึ้นโดยลูกหนี้และเจ้าหนี้
2. จะต้องระบุข้อสัญญาทุกข้อ เว้นแต่ข้อตกลงโดยปริยาย
3. เอกสารสัญญาต้องยื่นให้ หรือส่งให้ลูกหนี้ลงลายมือชื่อแล้ว

ดังนั้น ความสมบูรณ์ของสัญญา กฎหมายจะกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องส่งสำเนาให้ถูกต้องคือ สัญญาเข้าชื่อ ที่เจ้าหนี้ลงชื่อไว้แล้ว เมื่อยื่นให้ผู้เข้าชื่อลงชื่อ สัญญานั้นจะสมบูรณ์ทันที (Executed agreement) และผู้ให้เข้าชื่อจะต้องส่งสำเนาฉบับสมบูรณ์ให้แก่ลูกหนี้ทันที⁴⁹ และเจ้าหนี้จะต้องส่งสำเนาสัญญาและเอกสารประกอบสัญญา ภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้ตกลงทำสัญญา หากเจ้าหนี้ได้ลงชื่อแล้วเมื่อส่งไปให้ลูกหนี้ลงชื่อแล้ว สัญญานั้นจะสมบูรณ์ทันที โดยไม่ต้องส่งสำเนาสัญญาฉบับสมบูรณ์ให้ลูกหนี้⁵⁰

(49) The Consumer Credit Act. S.63 (1)

(50) The Consumer Credit Act. S.63 (2)

2.1.3 การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ

เนื่องจากผู้ร่างพระราชบัญญัติได้เห็นถึงความเสียหายเปรียบในการที่ผู้เช่าซื้อได้ตกลงเช่าทำสัญญาโดยขาดการไตร่ตรองไว้ก่อนโดยหลงเชื่อผู้ขาย (Salesman) จึงทำให้ผู้เช่าซื้อเช่าทำสัญญาโดยหลงผิดได้ ซึ่งได้มีหลักการที่สำคัญในการป้องกันมิให้ผู้เช่าซื้อสินค้าตกลงเช่าทำสัญญาดังกล่าว โดยให้ผู้เช่าซื้อสามารถบอกเลิกสัญญาได้ภายในกำหนดระยะเวลา ซึ่งเป็นมาตรการคุ้มครองผู้เช่าซื้อ ซึ่งเป็นการแก้มาตรการที่เคยมีอยู่ใน The Hire-Purchase Act 1965 ของอังกฤษซึ่งเป็นมาตรการที่ดี ซึ่งนำมาให้อยู่ในพระราชบัญญัตินี้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญคือ

สัญญาภายใต้บทบัญญัตินี้ ลูกหนี้หรือผู้เช่าซื้อชอบที่จะบอกเลิกได้ หากสัญญาที่ได้ทำขึ้นโดย ^{๕๑}

1. สัญญาได้มีความจะต่อรองกันล่วงหน้าด้วยวาจา ระหว่างลูกหนี้และผู้เจรจา หรือ ตัวแทน
2. การเจรจาได้กระทำต่อหน้าลูกหนี้
3. ข้อตกลงต้องไม่เกี่ยวกับการซื้อขายที่ดิน หรือการในประกันการซื้อที่ดิน
4. ลูกหนี้ได้ลงลายมือชื่อในสัญญาที่ไม่สมบูรณ์ กรณีดังกล่าวนี้ ลูกหนี้ต้องทำสัญญา ณ ที่อื่น ที่ไม่ใช่สถานที่ประกอบกิจการค้า ของเจ้าหนี้ผู้เจรจา

ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้บอกเลิกได้ คือ ภายในกำหนดเวลา 5 วัน นับตั้งแต่ ลูกหนี้ได้รับสำเนาของสัญญาที่สมบูรณ์แล้ว หรือภายในกำหนดตามคำเตือนที่แจ้งให้ลูกหนี้ทราบว่า มีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญาได้ และหากไม่มีคำเตือนจากเจ้าหนี้ให้เลิกสัญญา ลูกหนี้ก็ชอบที่จะบอกเลิกสัญญาได้ภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่ได้ลงชื่อในสัญญาที่ยังไม่สมบูรณ์ (unexecuted agreement) ^{๕๒}

(51) The Consumer Credit Act 1974 S.63 (2)

(52) The Consumer Credit Act 1974 S.68

2.1.4 การคุ้มครองความรับผิดชอบผู้เช่าซื้อในกรณีบอกเลิกสัญญา

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ลูกหนี้ ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาได้ก่อนที่จะชำระเงินค่าผ่อนส่งครบตามสัญญา⁵³ ลูกหนี้ผู้เช่าซื้อสามารถบอกเลิกสัญญาได้ ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้จำนวนหนึ่ง ตามที่ตกลงกันในสัญญา ที่เรียกว่า (Smaller Payment) และถ้าหากไม่ได้กำหนดจำนวนเงินลูกหนี้ต้องรับผิดชอบในสัญญาไว้ ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้จำนวนครึ่งหนึ่งของราคาสินค้าทั้งหมดเกินไปจากยอดรวมของจำนวนเงินค่างวด ที่ได้ชำระไปก่อนแล้วบวกกับเงินค่างวดที่ถึงกำหนดชำระอยู่ก่อนบอกเลิกสัญญา⁵⁴ และไม่ว่าในกรณีใดก็ตาม หากศาลเห็นว่า จำนวนเงินที่น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว เพียงพอแก่ค่าเสียหายที่เจ้าหนี้ได้รับเนื่องจากการที่ลูกหนี้บอกเลิกสัญญาแล้ว ศาลก็อาจจะออกคำสั่งให้กำหนดจำนวนเงินที่น้อยกว่าให้ลูกหนี้ชำระให้แก่เจ้าหนี้แทนจำนวนเงินที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย⁵⁵

2.1.5 การคุ้มครองผู้เช่าซื้อในกรณีที่ผิดสัญญาและเลิกสัญญา

บทบัญญัติในกฎหมายที่ต้องการที่จะคุ้มครองลูกหนี้ หรือผู้เช่าซื้อในกรณีที่มีการผิดสัญญาไว้ดังนี้

1. เจ้าหนี้จะต้องส่งค่าเตือนเป็นหนังสือ หากลูกหนี้ผิดสัญญาและเจ้าหนี้ต้องการใช้สิทธิในการบอกเลิกสัญญาโดยเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามที่กำหนดไว้ในสัญญา และกลับเข้าครอบครองสินค้า ตลอดจนบังคับการชำระหนี้จากหลักประกัน ซึ่งกรณีดังกล่าว เจ้าหนี้ต้องส่งค่าเตือนเป็นหนังสือ⁵⁶ และที่สำคัญค่าเตือนในหนังสือ นั้นจะต้องระบุเหตุแห่งการผิดสัญญา และหากว่าการผิดสัญญาดังกล่าว อยู่ในวิสัยที่ลูกหนี้จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องได้ ก็ต้องระบุวิธีการแก้ไขไว้ และจะต้องให้ระยะเวลาแก่ลูกหนี้แก้ไขไม่น้อยกว่า 7 วัน แต่ถ้าหากการผิดสัญญานั้น ไม่อยู่ในวิสัยที่ลูกหนี้จะแก้ไขได้ เจ้าหนี้ต้องกำหนดค่าเสียหายที่ถูกต้อง จะต้องชำระภายในเวลาไม่น้อย

(53) The Consumer Credit Act 1974 S.99

(54) The Consumer Credit Act 1974 S.100 (1)

(55) The Consumer Credit Act 1974 S.100 (3)

(56) The Consumer Credit Act 1974 S.87 (1)

กว่า 7 วัน นับแต่วันที่ลูกหนี้ได้รับหนังสือแล้วและต้องแจ้งถึงของผลของการไม่ปฏิบัติตามให้ลูกหนี้เข้าใจ และเจ้าหนี้ไม่อาจใช้สิทธิของตนบังคับลูกหนี้ในกรณีใด ๆ ก่อนกำหนดในคำบอกกล่าวนั้น ^{๕๗}

การที่กฎหมายบัญญัติให้เจ้าหนี้ต้องมีหนังสือเตือนดังกล่าวนี้ เป็นมาตรการคุ้มครองลูกหนี้ ไม่ให้ความเสียหายเนื่องจากตนผิดนัดชำระหนี้ หรือชำระหนี้ล่าช้าเพียงบางงวด ฉะนั้น จึงเห็นควรให้โอกาสแก่ลูกหนี้ รู้ตัวว่าตนผิดสัญญาแล้วหาทางแก้ไข หากลูกหนี้ได้ปฏิบัติตามคำเตือนของเจ้าหนี้ภายในกำหนดเวลาแล้ว ถือว่าลูกหนี้ไม่เคยตกเป็นผู้ผิดสัญญาเลย ^{๕๘}

2. เจ้าหนี้ต้องมีหนังสือบอกกล่าวว่าจะบอกเลิกสัญญาโดยไม่ใช่เกิดจากเหตุที่ลูกหนี้ผิดสัญญา (notice of termination) หากเจ้าหนี้จะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาจะต้องมีหนังสือบอกกล่าวให้ลูกหนี้ทราบไม่น้อยกว่า 7 วัน ^{๕๙} และหากลูกหนี้ได้รับหนังสือบอกกล่าวจากเจ้าหนี้ในกรณีนี้ ลูกหนี้จะหาวิธีการแก้ไขได้ดังเช่นในกรณีได้รับคำเตือนเป็นหนังสือ (default notice) ไม่ได้ และลูกหนี้มีวิธีการแก้ไขเพียงอย่างเดียว คือ ขอให้ศาลออกคำสั่งกำหนดระยะเวลา (time order) เท่านั้น ^{๖๐}

3. ห้ามเจ้าหนี้ยึดสินค้าที่ได้รับการคุ้มครอง (Protected Goods) เจ้าหนี้จะใช้ สิทธิยึดสินค้าที่ได้รับการคุ้มครองคืน ในกรณีที่ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดสัญญาไม่ได้ เว้น แต่จะได้รับอนุญาตจากศาล ^{๖๑}

ซึ่งหลักเกณฑ์ตามกฎหมายดังกล่าวให้การคุ้มครองแก่ลูกหนี้ คือ หากลูกหนี้ตามสัญญาเช่าซื้อหรือสัญญาซื้อขายมีเงื่อนไข และลูกหนี้ได้ชำระราคาสินค้านั้นไปจำนวน 1 ใน 3 ของราคาสินค้าทั้งหมดแล้ว ต่อมาตกเป็นผู้ผิดสัญญา หากกรรมสิทธิ์ในสินค้านั้นยังเป็นของเจ้าหนี้ แต่เจ้าหนี้จะยึดสินค้านั้นคืนไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับคำสั่งจากศาล หรือเว้นแต่ลูกหนี้จะให้ความยินยอมให้เจ้าหนี้ยึดสินค้าคืนได้ ^{๖๒}

(57) The Consumer Credit Act 1974 S.88

(58) The Consumer Credit Act 1974 S.89

(59) The Consumer Credit Act 1974 S.98

(60) The Consumer Credit Act 1974 S.129

(61) The Consumer Credit Act 1974 S.90

(62) The Consumer Credit Act 1974 S.173 (3)

2.1.6 การให้อำนาจแก่ศาลในการที่จะแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงข้อสัญญา

หากสัญญานั้นมีลักษณะที่ขูดรีด (Extortionate Credit Bargains) เพื่อให้ความเป็นธรรมในระหว่างคู่กรณี หากศาลเห็นว่า เงื่อนไขในการให้สินเชื่อมีลักษณะที่เป็นการขูดรีด ศาลมีอำนาจที่จะแก้ไขได้^{๖๓}

สัญญาที่มีลักษณะเป็นการขูดรีด ต้องมีลักษณะดังนี้

1. สัญญาประเภทที่ให้ลูกหนี้ชำระค่าสินค้าเกินกว่ามูลค่าที่แท้จริง
2. สัญญาที่ขัดต่อหลักพื้นฐานว่าด้วยความเป็นธรรมทางการค้า

2.1.7 การบังคับตามพระราชบัญญัติ

วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ ก็เพื่อต้องการคุ้มครองผู้บริโภค และเป็นระบบควบคุมใหม่โดยการจดทะเบียนและออกใบอนุญาต หากผู้ฝ่าฝืนจะมีโทษทางอาญา ดังนั้น เพื่อให้มีการบังคับตามกฎหมายฉบับนี้ จึงได้ให้อำนาจแก่ อธิบดีของสำนักงานการค้าที่เป็นธรรม (The Director General Of Fair Trading) เป็นผู้ที่มีอำนาจดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

1. อธิบดีสำนักงานการค้าที่เป็นธรรม มีหน้าที่
  - ก. จัดระบบการให้อนุญาตต่าง ๆ ตามกฎหมายฉบับนี้
  - ข. ดำเนินการไต่สวน ตรวจสอบ เกี่ยวกับเรื่องการออกจะรับใบอนุญาต
  - ค. ตรวจสอบดูแลทั่วไป เกี่ยวกับการทำงาน ควรปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่างของพระราชบัญญัตินี้
  - ง. ในกรณีที่จำเป็น หรือเป็นการสะดวก อธิบดีดำเนินการได้ด้วยตนเองเพื่อเป็นการบังคับให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ
2. อธิบดีสำนักงานการค้าที่เป็นธรรม มีหน้าที่ติดตาม ตรวจสอบ และ แนะนำรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยเป็นครั้งคราวเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

---

(63) The Consumer Credit Act 1974 S.137

ก. ความคืบหน้า และพัฒนาการทางการค้า ในประเทศ

ข. การทำงานและการบังคับใช้พระราชบัญญัติ และบรรดาค่าสิ่งและ
กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ออก ตามพระราชบัญญัติ

นอกจากนี้กฎหมายยังให้อำนาจ แก่รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยในการ
หารือกับอธิบดีสำนักงานการค้าที่เป็นธรรม ในการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับนี้
และออกกำหนดหรือระเบียบต่าง ๆ ตามอำนาจของอธิบดีสำนักงานการค้าที่เป็นธรรม ^{๘๔}

The Consumer Credit Act 1974 เป็นพระราชบัญญัติที่นำเอาทฤษฎี
ควบคุมการให้บริการสินเชื่อแก่ผู้บริโภคมาใช้ ตามทฤษฎีดังกล่าวนี้ จำต้องสร้าง
ระบบใบอนุญาตที่มีประสิทธิภาพ แต่มีข้อเสีย คือ มิได้นำเอาการโฆษณาเผยแพร่
ความผิดมาใช้ประกอบการลงโทษ และมีการให้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการ
ตรวจสอบการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ไว้กว้างขวางมาก แต่บทบัญญัติที่คุ้มครองผู้บริโภค
นั้น กลับเขียนให้อำนาจรัฐมนตรีออกกฎกระทรวงได้กว้างขวางมากเช่นกัน แทนที่
จะกำหนดเป็นรายละเอียดไว้ในพระราชบัญญัติ ซึ่งไม่แน่ว่าจะเป็นวิธีให้การคุ้มครอง
ผู้บริโภคมีประสิทธิภาพ แม้ว่ารัฐมนตรีสามารถออกคำสั่งต่าง ๆ ได้ทันต่อเหตุ
การณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วก็ตาม แต่ก็เหมือนกับการไล่ตามแก้ปัญหาที่
เกิดขึ้น และเน้นหนักไปในด้านการบังคับการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติมากที่สุด
ซึ่งต้องใช้งบประมาณและกำลังพนักงานเจ้าหน้าที่ในการบังคับให้เป็นไปตามพระราช
บัญญัติเป็นอย่างมาก และยังให้ดุลพินิจแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารเป็นอันมาก อาจเป็น
การก้าวก้าวสิทธิเสรีภาพในการทำสัญญาของเอกชนจนมากเกินไป และ The
Consumer Credit Act, 1974 มีบทบัญญัติกำหนดขั้นตอนการใช้อำนาจมากกว่า
พระราชบัญญัติอื่น จึงเป็นการที่ยากในการที่จะให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงและทำความเข้าใจ
ในข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพระราชบัญญัตินี้

แต่ในส่วนที่ที่น่าจะนำมาพิจารณาของกฎหมายฉบับนี้ คือการบังคับให้ผู้
ประกอบกิจการให้เข้าชื่อจะต้องตกอยู่ภายใต้ของกฎหมายฉบับนี้ โดยไม่จำกัดว่าจะ
เป็นผู้ประกอบกิจการ ที่เป็นบริษัทเงินทุน หรือ บริษัทจำกัด ตลอดจนผู้ประกอบกิจการ
รายย่อย

-----
(64) The Consumer Credit Act 1974 S.1

3. การแก้ไขปัญหาค่าความเสี่ยงเปรียบจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในอดีตการแก้ปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาแบบสำเร็จรูปต่าง ๆ ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ยังไม่มีบทบัญญัติเฉพาะในการควบคุมสัญญาสำเร็จรูปแต่อย่างใด ดังนั้น ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงจำเป็นต้องหาวิธีการต่าง ๆ มาใช้เพื่อทำการแก้ไขปัญหาค่าความเสี่ยงเปรียบของผู้รับสัญญา เนื่องจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป ซึ่งในช่วงระยะเวลาเริ่มต้นของปัญหานี้ ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้ใช้หลักกฎหมายทั่วไปที่มีอยู่ในขณะนั้น มาใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยสามารถนำมาใช้ตีความเพื่อแก้ไขปัญหาค่าความเสี่ยงเปรียบได้อย่างอิสระ เพื่อให้เหมาะสมกับรูปคดีที่เกิดขึ้น คือ หลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (Public Policy) หลักการตีความสัญญา (Construction) ซึ่งต่อมาศาลเห็นว่าขอบเขตในการใช้หลักดังกล่าว นั้น มีอยู่อย่างจำกัด จึงจำเป็นต้องหาหลักที่ใช้ในการแก้ปัญหาค่าความเสี่ยงเปรียบที่เกิดขึ้นจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป ศาลจึงได้นำหลักความไม่มีโมฆกรรม (Unconscionability) ที่ถูกบรรจุไว้ใน The Uniform Commercial Code ในมาตรา ๒-๓๐๒ เพื่อใช้ควบคู่กับหลักที่มีอยู่เดิม คือ ^{๕๕}

3.1 การใช้หลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (Public Policy)

ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ศาลสามารถใช้หลักความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อทำให้ข้อกำหนดของข้อสัญญาหรือเงื่อนไขต่างๆ ที่ไม่เป็นธรรมที่มีอยู่ในสัญญาสำเร็จรูปทุกประเภทนั้นไม่มีผลใช้บังคับหรือตกเป็นโมฆะ ซึ่งได้มีบางคดีที่ศาลสหรัฐอเมริกาได้ใช้หลักความสงบเรียบร้อยของประชาชน อ้างเป็นเหตุผล

---

(65) Sinai Deutch, Unfair Contracts : The Doctrine of Unconscionability (Lexington Book, Massachusetts : D.C. Heath and company 1997) P. 11

ใช้การตัดสินคดีได้โดยชัดเจนแต่ในบางคดีนั้น จะต้องพิจารณาจากลักษณะพฤติการณ์ตามรูปคดี และเหตุผลที่ศาลใช้อ้างประกอบในคำพิพากษาถึงจะเห็นได้ว่าหลักดังกล่าวในการวินิจฉัยตัดสินคดี

เช่น คดี Henningsen V. Bloomfield Motors Inc. โดยมีข้อเท็จจริงดังนี้ นาย Henningsen ซื้อรถยนต์คันหนึ่งจากผู้แทนจำหน่ายและได้ลงชื่อในสัญญาสำเร็จรูปโดยไม่ได้อ่านข้อความเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีอยู่โดยพิมพ์ไว้ด้านหลังของสัญญา ซึ่งมีข้อสัญญาข้อหนึ่งระบุว่า "ผู้ผลิตและผู้แทนจำหน่ายไม่รับประกันในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย ยกเว้นการเปลี่ยนอะไหล่แทนอะไหล่ที่ชำรุดบกพร่องทั้งนี้ภายใน 60 วัน นับแต่วันซื้อหรือภายในระยะทาง 4,000 ไมล์ ที่รถต่อไป" ต่อมาปรากฏว่า นาง Henningsen ภริยาของนาย Henningsen เจ้าของรถยนต์ได้รับบาดเจ็บจากการใช้รถยนต์คันดังกล่าว ซึ่งเป็นรถ Plymouth รุ่นปี 1955 เนื่องจากระบบส่งกำลังของพวงมาลัย (Power) แตก นาย Henningsen และภริยา ซึ่งได้ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายอุบัติเหตุครั้งนี้จากผู้แทนจำหน่ายและผู้ผลิต (Chrysler Corporation) โดยอ้างเหตุความชำรุดบกพร่องของสินค้าคือรถยนต์คันดังกล่าว จำเลย (Chrysler Corporation) ให้การต่อผู้ว่าข้อสัญญาที่อยู่ในสัญญาสำเร็จรูป มีข้อสัญญาจำกัดความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องไว้ ซึ่งมีข้อรับประกันใช้แต่การเปลี่ยนอะไหล่แทนอะไหล่ที่ชำรุดบกพร่องเท่านั้น ศาลวินิจฉัยว่า "ข้อจำกัดนิติสัมพันธ์ในการซื้อขายสินค้าเปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักกฎหมายได้ติดต่อเมื่อภาวะการตลาดเป็นปกติคือ เมื่อผู้ผลิตและผู้ซื้อมาพบกันโดยมีอำนาจการต่อรองที่เท่าเทียมกัน และสินค้านั้นไม่มีความสลับซับซ้อนและผู้ผลิตสามารถแนะนำให้ผู้ซื้อตรวจตราสินค้าเพื่อประเมินคุณภาพ" และที่สำคัญศาลได้กล่าวต่อไปว่า "หนี้ของผู้ผลิตสินค้าไม่ควรอาศัยนิติสัมพันธ์อย่างเดี่ยว หนี้ของผู้ผลิตสินค้าควรจะต้องเป็นไปตามความต้องการของความยุติธรรมทางสังคม (The Demands of social justice) ด้วย" ความรู้สึกสำนึกโดยสัญชาตญาณแห่งความยุติธรรมเรียกร้องให้ต่อต้านการต่อรองดังกล่าว" และได้ตัดสินว่าข้อสัญญาที่เป็นการจำกัดความรับผิดชอบนั้นตกเป็นโมฆะ เพราะขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน และได้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์^{๑๖}

(66) Sinai Deutch ., op.cit., p.33

3.2 การใช้หลักการตีความสัญญา

นอกจากหลักศีลธรรมอันดีที่ศาลสามารถใช้ในการควบคุมปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปได้อย่างมีประสิทธิภาพตามที่กล่าวมานั้น ยังมีหลักกฎหมายสัญญาอีก คือหลักการตีความสัญญาและศาลก็สามารถที่จะใช้หลักนี้ ควบคุมสัญญาสำเร็จรูปได้⁶⁷ โดยอาศัยหลัก The Contra Proferentem rule เป็นหลักมีอยู่ในหลักการตีความสัญญานั้น โดยสามารถปรับใช้ในกรณีที่ หากสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรบรรจุถ้อยคำหรือวลี ซึ่งอาจมีความหมายที่สมเหตุสมผลได้สองนัย โดยนัยหนึ่งเป็นคุณแก่ฝ่ายผู้ร่างสัญญา นัยหนึ่งเป็นคุณแก่อีกฝ่ายผู้รับสัญญา หลักนี้จะตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่ผู้ใช้สัญญาให้น้อยที่สุด เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ฝ่ายผู้รับสัญญาที่มีอำนาจต่อรองที่น้อยกว่าผู้ใช้สัญญาให้มากที่สุด หลักดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้มีอำนาจต่อรองที่น้อยกว่าผู้ร่างสัญญาสำเร็จรูป โดยมีแนวทางดังนี้

3.2.1 ศาลจึงแบ่งข้อรับประกัน คือ ข้อรับประกันทั่วไป (A general warranty) และข้อรับประกันเฉพาะเรื่อง (A specific warranty) โดยถือว่าข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดใช้อ้างได้ดีต่อเมื่อ มีการทำผิดข้อรับประกันเฉพาะเท่านั้น เช่น คดี Daimcenal Alkeeli Co. V. Goelwin โดยมีข้อเท็จจริงว่า โจทก์ได้ซื้อสินค้าชนิดหนึ่ง ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์เคมีเพื่อนำไปใช้กับพืชผลการเกษตร โดยมีฉลากด้านบนระบุว่า "ผู้ผลิตจะไม่รับผิดชอบในความเสียหายแก่ร่างกายที่อาจเกิดขึ้นจากเคมีภัณฑ์ เนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นศาลตีความว่าเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นความรับผิด ของผู้ผลิตว่าเป็นการอ้างถึงการบาดเจ็บแก่ร่างกายที่อาจเกิดขึ้นจากสารเคมี แต่ไม่รวมถึงความเสียหายทางทรัพย์สินต่อพืชผลการเกษตรอื่นเนื่องมาจากวิสตุชำรุดบกพร่อง

3.2.2 ศาลจะตีความแยกความแตกต่างของเงื่อนไขในการรับประกันเป็นการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranties) กับข้อรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranties) โดยจำกัดการใช้ข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดไว้

(67) Sinai Deutch .,op.cit ,p.13

เพียงอันใดอันหนึ่งเท่านั้น โดยศาลตีความว่าข้อจำกัดความรับผิดชอบจึงถูกตีความว่ายกเว้นแต่เฉพาะข้อรับประกันโดยชัดแจ้งเท่านั้น แต่ไม่ยกเว้นข้อรับประกันโดยปริยายว่าสินค้ามีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์เฉพาะของผู้ซื้อ (Implied warranties) หรือข้อรับประกันโดยปริยายว่าสินค้านั้น เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่จะใช้กันต่อไป (Warranties of merchant ability)

เช่น ในคดี Hardy V. Generecl Mcetors Acceptance Corp โดยที่ศาลวินิจฉัยว่า ข้อกำหนดในสัญญาที่ระบุว่าผู้ขายไม่รับประกันนั้น มีความหมายคลุมเครือ และศาลตีความว่าเป็นการยกเว้นเฉพาะข้อรับประกันโดยชัดแจ้งเท่านั้น

3.3.3 การพรรณาสินค้าที่ซื้อขายล่วงหน้าหรือจำกัดความรับผิดชอบ

วิธีการตีความสัญญาอีกอันหนึ่งที่ใช้แก้ไขข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบไม่เป็นธรรมที่ปรากฏอยู่ในสัญญาสำเร็จรูป วิธีนี้ถือว่าการพรรณาสินค้าที่ซื้อขายล่วงหน้าหรือจำกัดความรับผิดชอบกว้าง ๆ ตัวอย่างเช่น ในคดี Dearborn Motors Credit Corp. v. Neel⁶⁸ ผู้ซื้อตกลงซื้อรถแทรกเตอร์จากผู้ขายโดยระบุว่า จะต้องเป็นของใหม่ไม่เคยถูกใช้งานมาก่อน นอกจากนี้ในสัญญาซื้อขาย ซึ่งผู้ขายร่างขึ้นมีข้อความพิมพ์ไว้ว่า ผู้ขายจะไม่รับผิดชอบในกรณีใด ๆ ปรากฏว่าผู้ขายส่งมอบรถแทรกเตอร์ที่ใช้แล้วให้แก่ผู้ซื้อ ผู้ซื้อจึงฟ้องให้ผู้ขายรับผิดชอบ อ้างข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบที่ระบุไว้ในสัญญาซื้อขาย ศาลตีความว่าข้อความดังกล่าวไม่มีผลบังคับ เพราะในสัญญาซื้อขายได้พรรณาไว้ชัดว่าผู้ซื้อตกลงซื้อรถแทรกเตอร์ที่เป็นของใหม่ที่ไม่เคยถูกใช้งานมาก่อน

---

(68) Sinai Deutch .,op.cit.,p.34

3.3 การใช้บทบัญญัติเฉพาะ (The Uniform Commercial Code)

ตามที่กล่าวถึงหลักที่มีอยู่ในกฎหมายในสหรัฐอเมริกาเป็นการแก้ปัญหาอันเนื่องจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปทุกวิธีที่มีอยู่ แต่เนื่องจากหลักกฎหมายที่ศาลของสหรัฐอเมริกาใช้นั้น มีขอบเขตอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นศาลจึงคิดหาวิธีทางแก้ไขปัญหาคด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องฟังศาล คือ มีบทบัญญัติให้ศาลมีอำนาจที่จะพิจารณาดูแลเงื่อนไขต่าง ๆ ของผู้ร่างสัญญาที่จะนำมาใช้บังคับแก่ผู้บริโภคร เพื่อเป็นการป้องกันการเสียเปรียบแก่ผู้บริโภครอีกชั้นตอนหนึ่ง ได้มีการออกบทบัญญัติใช้ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ฉบับเอกรูป (The Uniform Commercial Code) มาตรา ๒-๓๐๒ โดยมีหลักการสำคัญในการคุ้มครองผู้เข้าซื้อและผู้บริโภครจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป โดยศาลได้นำเอาหลักความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในมาตรา ๒-๓๐๒ ไปใช้เสริมหลักเดิมที่มีอยู่^{๖๖}

(1). หากสัญญาดังกล่าวมีข้อตกลง เพียงข้อใดก็ตามที่ไม่เป็นธรรมในเวลาทำสัญญาหรือข้อตกลงนั้นได้ทำขึ้น ศาลอาจปฏิเสธไม่ยอมรับบังคับให้ตามสัญญานั้น ทั้งหมดหรือบังคับให้แก่เฉพาะข้อสัญญาที่เป็นธรรมเท่านั้น หรืออาจจำกัดการใช้ข้อสัญญาในที่ไม่เป็นธรรมนั้นตามที่สมควร เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เกิดความไม่เป็นธรรมจากการทำสัญญานั้น

(2). เมื่อมีการร้องขอหรือปรากฏแก่ศาลว่า สัญญาใดหรือข้อตกลงในสัญญานั้น ข้อหนึ่งข้อใดอาจจะไม่เป็นธรรม จะต้องให้โอกาสแก่คู่ความเพื่อเสนอพยานหลักฐานกับสภาพแวดล้อมและวัตถุประสงค์และผลทางการค้า เพื่อช่วยศาลในการพิจารณาภายในระยะเวลาอันสมควร^{๖๗}

---

(69) Jane P. Mallor, Unconscionability in contracts between Merchants, 40 Southwestern A.J. 1986) P. 1070

(70) (1) if the court as a matter of law finds the contract or any clause of the contract to have been unconscionable at the time it was made, the court may

การใช้มาตรา ๒-๒๐๓ ของศาลในสหรัฐอเมริกาได้มีการแบ่งความเป็น
 ธรรม ออกเป็น 2 ประเภท คือ

Procedural unconscionability หมายถึงการที่สัญญาหรือข้อสัญญา
 ที่ไม่เป็นธรรม อันเนื่องมาจากการเข้าทำสัญญา เช่น ความเหนือกว่าของอำนาจ
 ต่อรอง

ความเหนือกว่าของอำนาจต่อรอง เนื้อหาอันนี้ในปัจจุบันเป็นการทดสอบ
 สอดสำคัญที่สุดอันหนึ่งของ Procedural unconscionability สัญญาสำเร็จรูป
 ลักษณะดังกล่าว เป็นปรากฏการณ์ของนิติกรรม ที่ทำจำนวนมาก ๆ แต่อย่างไรก็
 ตาม ในทางตรงข้ามความเหนือกว่าของอำนาจต่อรองอาจเกิดจากพฤติการณ์แวดล้อม
 ล้อมส่วนตัว

ตัวอย่างเช่น คดี Jefferson Credit Corp. v. Marcano ข้อ
 เท็จจริงมีว่า ผู้เช่าซื้อซึ่งมีความรู้ภาษาอังกฤษน้อยมากได้ทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ไป
 จากผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นบริษัทเงินทุน ในสัญญาเช่าซื้อที่ผู้ให้เช่าซื้อเป็นผู้ร่างระบุว่า
 ผู้ให้เช่าซื้อยกเว้นจากการรับประกันโดยปริยาย ปรากฏว่ารถยนต์มีความชำรุด
 บกพร่องยับเยินเคลื่อนไม่ได้ ผู้เช่าซื้อจึงงดการชำระค่าเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อจึงฟ้องคดี
 ขอลงมือเข้าครอบครองรถยนต์ ผู้เช่าซื้อต่อสู้ว่า ผู้ให้เช่าซื้อทำผิดข้อรับประกันโดย
 ปริยาย ศาลวินิจฉัยว่า แม้ในสัญญาเช่าซื้อจะมีข้อยกเว้นการรับประกันโดยปริยาย

-----
 refuse to enforce the contract, or it may enforce the
 remainder of the contract without the unconscionable
 clause, or it may so limit the application of any
 unconscionable clause as to avoid any unconscionable
 result.

(2) When it is claimed or appears to the court
 that the contract or any clause there of may be
 unconscionable, the parties shall be afforded a reason-
 able opportunity to present evidence as to its commerc-
 ial setting, purpose any effect to aid the court in
 making the determination.

ก็ตาม แต่ข้อความดังกล่าวไม่เป็นธรรม และไม่มีผลบังคับเพราะว่าผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อที่มีอำนาจต่อรองไม่เท่าเทียมกันเพราะว่า ผู้เช่าซื้อมีความรู้ภาษาอังกฤษน้อยกว่าผู้ให้เช่าซื้อ⁷¹

Substantive unconscionability หมายถึง การที่สัญญา หรือข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม อันมีผลมาจากสัญญานั้นเอง เช่น ข้อยกเว้นความรับผิดที่ไม่เป็นธรรม

ตัวอย่างเช่นคดี Henningsen V. Bloomfield Mortor Inc. ศาลได้วางแนวคำพิพากษาว่า ข้อยกเว้นความรับผิดเป็นโมฆะ เพราะขัดต่อนโยบายแห่งรัฐ (Public Policy) ได้อ้างถึงข้อเท็จจริง 2 ประการคือ ประการแรกคือ การปฏิเสธไม่ยอมรับผิดของจำเลย คือ Chrysler Corporation นั้นเป็นข้อตกลงที่บรรดาผู้ผลิตรถยนต์ทุกแห่งใช้กันอยู่ แม้โจทก์จะทราบถึงผลของข้อตกลงนั้นก็ตาม โจทก์อยู่ในภาวะที่จะต้องยอมรับ หรือมิฉะนั้น ก็ต้องเลิกซื้อรถประการที่สอง ผู้ซื้อไม่สามารถที่จะรู้ข้อปฏิเสธความรับผิดนั้นมีอยู่ แม้จะใช้ความระมัดระวังตามสมควรก็ตาม เพราะข้อตกลงนั้นได้พิมพ์ขึ้นเป็นตัวเล็ก ๆ และผู้ขายไม่ได้บอกให้โจทก์ทราบในเวลาที่ทำสัญญาซื้อขาย และแม้จะมีการบอกให้ทราบ คนธรรมดาสามัญก็ไม่สามารถที่จะเข้าใจ ผลในทางกฎหมายได้เพราะข้อความและภาษาในข้อตกลงนั่นเอง

จะเห็นได้ว่าในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ได้ใช้หลักกฎหมายที่มีอยู่มาใช้แก้ปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป คือหลักความสงบเรียบร้อยของประชาชน (Public Policy) และหลักตีความสัญญา เพื่อความคุ้มครองและคุ้มครองผู้รับสัญญาที่มีอำนาจต่อรองที่ด้อยกว่าในทุก ๆ ด้านและบทบัญญัติกฎหมายพิเศษที่ควบคุมสัญญาซื้อขายสินค้าเงินผ่อนทุกประเภทถูกเปลี่ยนเป็นสัญญาประกันหนี้ด้วยทรัพย์สินทั้งหมด และลูกหนี้จะได้รับการคุ้มครองตามทฤษฎีประกันหนี้ด้วยทรัพย์สิน คือ The uniform commercial code ตาม มาตรา 2-203 โดยมีหลักความไม่มีมโนธรรม (Unconscionability) เป็นหลักที่สำคัญในกฎหมายฉบับนี้ ในการที่จะคุ้มครองผู้เช่าซื้อไม่ให้เกิดการเสียเปรียบจากการที่เข้าทำสัญญาสำเร็จรูป

(71) Sinai Deutch ., op.cit., p.127

4. การแก้ไขปัญหาคความเสียหายเปรียบจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปในประเทศ อิตาลี ⁷²

ปัญหาที่ก่อให้เกิดความเสียหายเปรียบแก่คู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าอันเนื่องมาจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป ที่มีเงื่อนไขเป็นการเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่าย โดยฝ่ายผู้
ใช้สัญญาได้อาศัยฐานะทางเศรษฐกิจและอำนาจการต่อรองที่เหนือกว่า บังคับให้คู่
สัญญาอีกฝ่ายต้องจำยอมเข้าทำสัญญาสำเร็จรูป ซึ่งปัญหาดังกล่าวนับได้ว่าเป็นปัญหา
ที่เกิดขึ้นเกือบทุกประเทศในโลก ซึ่งในทุกประเทศก็ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาเหล่านี้
ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law หรือประเทศที่ใช้ระบบ Common Law
ต่างก็ได้พยายามแก้ไขปัญหานี้ โดยอาศัยมาตรการทางกฎหมายเท่าที่มีอยู่มาปรับใช้
โดยมีวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน คือ เพื่อป้องกันการเสียหายเปรียบของคู่สัญญาฝ่ายที่
อ่อนแอกว่า ให้ได้รับความเป็นธรรมจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป โดยมีมาตรการที่
แตกต่างกันออกไป ซึ่งในบางประเทศได้ใช้หลักกฎหมายทั่วไป มาปรับใช้กับข้อเท็จ
จริงที่เกิดขึ้น เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว เช่น หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี
ของประชาชน หลักการตีความสัญญาและหลักสุจริต หรือในอีกหลาย ๆ ประเทศได้
บัญญัติกฎหมายพิเศษมาใช้ควบคุมสัญญาสำเร็จรูปโดยเฉพาะ แต่ในบางประเทศก็ได้
มีวิธีการที่แตกต่างออกไป โดยใช้วิธีการบัญญัติมาตรการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว
ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง ซึ่งเป็นกฎหมายหลักของประเทศ จึงมีผลทำให้สัญญาใน
ทางแพ่งทุกประเภท ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดก็ตามจะต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของ
ประมวลกฎหมายแพ่ง ประเทศที่ได้ใช้วิธีการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยวิธีนี้ คือ
ประเทศอิตาลี ซึ่งประเทศอิตาลีนั้น ได้บัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งมาบังคับใช้
ในปี ค.ศ. 1942 ชื่อว่า The Italian Civil Code 1942 โดยประมวล
กฎหมายแพ่งอิตาลีนั้น มีหลักการพื้นฐานของกฎหมายที่สำคัญ คือ การที่ผู้ใช้สัญญา
สำเร็จรูปจะกำหนดเงื่อนไขทั่วไป ให้มีผลใช้บังคับกับคู่สัญญาอีกฝ่ายได้ก็ต่อเมื่อ คู่
สัญญาอีกฝ่ายได้รู้หรือควรจะได้รู้ถึงความมีอยู่ของเงื่อนไขทั่วไป ในสัญญาสำเร็จรูป

(72) Gorla Gino "Standard Conditions and Form Contracts in
Italian Law" In American Journal of comparative law
Vol.11 1962 p.1-20

โดยเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องทั่วไปนั้น เป็นเงื่อนไขที่กำหนดให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งต้องรับภาระหนักขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ตามปกติ ซึ่งคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งต้องให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อยืนยันในการรับรู้ถึงเงื่อนไขทั่วไปดังกล่าว จึงจะทำให้เงื่อนไขนั้นมีผลใช้บังคับได้ตามสัญญา นับว่าวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีการที่แปลกออกไปจากการแก้ไขปัญหาของประเทศอื่น แม้ในประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law ด้วยกันก็ตาม โดยจะเห็นได้จากการที่นำมาตรการในการแก้ไขปัญหามาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง แทนการบัญญัติเป็นกฎหมายพิเศษเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสัญญาสำเร็จรูปดังที่ในหลาย ๆ ประเทศได้ใช้กันอยู่ ฉะนั้น ผลที่ได้รับในการแก้ไขปัญหาก็แตกต่างกันออกไป จึงเป็นที่น่าสนใจในการที่จะได้ทราบถึงวิธีการใช้มาตรการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดการผนวกเงื่อนไขทั่วไปในสัญญาสำเร็จรูปในประเทศอิตาลี ตลอดจนประสบการณ์ที่ได้รับ ในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา ⁷³

4.1 ปัญหาที่เกิดจากการผนวกเงื่อนไขทั่วไปในสัญญาสำเร็จรูป

ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป โดยที่ผู้ใช้สัญญาสำเร็จรูปทำการผนวกเงื่อนไขทั่วไป ที่มีลักษณะเป็นการเอาเปรียบผู้รับสัญญาซึ่งเป็นคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่า เงื่อนไขทั่วไปนั้นหมายถึง " ข้อสัญญาที่ผู้ร่างสัญญาได้กำหนดเอาไว้ล่วงหน้าในสัญญาสำเร็จรูป เพื่อที่จะใช้กับบุคคลทั่วไปที่จะเข้าทำสัญญา โดยที่บุคคลทั่วไปซึ่งเป็นผู้รับสัญญาไม่สามารถที่จะเจรจาต่อรองเพื่อทำการเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาดังกล่าวในสัญญาสำเร็จรูปแต่อย่างใด " ซึ่งเป็นข้อสัญญาที่เป็นข้อกำหนดให้ผู้รับสัญญารับภาระหนักขึ้นเกินกว่าปกติ หรือเป็นข้อสัญญาที่สกเวนหรือจำกัดความรับผิดชอบในกรณีต่าง ๆ ของผู้ร่างสัญญาไว้ จึงถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขทั่วไปที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม

เงื่อนไขทั่วไปที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมที่ผนวกอยู่ในสัญญาสำเร็จรูปเหล่านี้สามารถที่จะใช้บังคับได้ตามกฎหมายไม่เป็นโมฆะแต่อย่างใด ซึ่งเป็นไปตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา ดังนั้น ผู้ร่างสัญญาจึงสามารถที่จะกำหนดเงื่อนไขทั่วไปในสัญญาสำเร็จรูปได้อย่างอิสระ โดยได้ทำการจัดพิมพ์เอาไว้ล่วงหน้า เพื่อที่จะใช้กับ

(73) Gorla Gino .,op.cit.,p.1

บุคคลทั่วไปที่จะเข้ามาเป็นคู่สัญญาในภายหลัง และเงื่อนไขทั่วไปดังกล่าวนั้น จะกำหนดรายละเอียดที่เป็นสาระสำคัญในการบังคับใช้กับคู่สัญญา และที่สำคัญ เงื่อนไขทั่วไปไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นข้อสัญญาทุกข้อในสัญญาสำเร็จรูปก็ได้ อาจเป็นเพียงข้อสัญญาบางข้อในสัญญาสำเร็จรูปเท่านั้น หากผู้ร่างสัญญาได้ผนวกข้อสัญญาที่มีลักษณะเป็นเงื่อนไขทั่วไปเข้าไปในสัญญาธรรมดาหลาย ๆ ข้อประกอบกัน สัญญานั้นก็จะกลายเป็นสัญญาสำเร็จรูปไป และในกรณีที่เงื่อนไขทั่วไปที่ใช้เป็นปกติในทางธุรกิจนั้น อาจมีจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งของข้อสัญญาในสัญญาสำเร็จรูปทั้งหมด และข้อสัญญาที่ไม่ใช่เงื่อนไขทั่วไปที่เหลือ จึงเป็นข้อสัญญาธรรมดาที่มีการเจรจาต่อรองกันเป็นปกติ จะเห็นได้ว่าข้อสัญญาที่มีลักษณะเป็นเงื่อนไขทั่วไป ในสัญญาสำเร็จรูปอาจจะอยู่ปะปนกับข้อสัญญาธรรมดาที่มีการเจรจาต่อรองกันก็ได้ เช่น ในกรณีที่สัญญาสำเร็จรูปมีข้อสัญญาอยู่ 10 ข้อ 3 ข้อแรกเป็นข้อสัญญาธรรมดาที่มีการเจรจาต่อรองกันเป็นปกติ โดยมีช่องว่างในการกรอกข้อความ หลังจากที่ได้มีการเจรจาต่อรองกันแล้ว ส่วนข้อสัญญาที่เหลือนั้น เป็นข้อสัญญาที่ผู้ร่างสัญญาได้กำหนดเอาไว้ล่วงหน้าเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงเป็นข้อสัญญาที่มีลักษณะเป็นเงื่อนไขทั่วไปในสัญญาสำเร็จรูป ซึ่งเงื่อนไขทั่วไปดังกล่าว ผู้รับสัญญาไม่สามารถที่จะเจรจาต่อรองเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทั่วไปที่มีอยู่กับผู้ร่างสัญญาสำเร็จรูปได้แต่อย่างใด จึงก่อให้เกิดการเสียเปรียบแก่คู่สัญญาฝ่ายตรงข้ามอย่างมาก และในช่วงก่อนปี ค.ศ. 1942 กฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้น คือ Civil Code of 1865 และ Commercial Code of 1882 ซึ่งประมวลกฎหมายทั้งสองนั้น ไม่มีบทบัญญัติที่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการผนวกเงื่อนไขทั่วไปในสัญญาสำเร็จรูปแต่อย่างใด จึงจำเป็นที่ศาลจะต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการให้หลักกฎหมายทั่วไปเท่าที่มีอยู่ คือ หลักการตีความสัญญา และหลักสุจริต⁷⁴ มาใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดจากการผนวกเงื่อนไขทั่วไป ให้ไม่มีผลใช้บังคับแต่ถึงอย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหที่เกิดจากการผนวกข้อสัญญา ที่มีลักษณะเป็นเงื่อนไขทั่วไปที่กำหนดขึ้นโดยผู้ร่างฝ่ายเดียวในสัญญาสำเร็จรูป ที่มีความถูกต้องตามกฎหมายไม่เป็นโมฆะนั้น ยังเป็นปัญหาที่จำเป็นที่จะต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายที่สามารถปกป้องคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย คือประมวลกฎหมายแพ่งอิตาลี (The Italian Civil Code 1942)

(74) Gorla Gino ., op.cit., p.3

4.2 มาตรการที่ใช้แก้ไขปัญหาในประมวลกฎหมายแพ่งอิตาลี (The Italian Civil Code 1942)

ประเทศอิตาลีได้บัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งอิตาลี ขึ้นมาใหม่ในปี ค.ศ. 1942 คือ The Italian Civil Code 1942 ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งดังกล่าว ได้มีมาตรการที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการผนวกข้อสัญญาที่มีลักษณะเป็นเงื่อนไขทั่วไปในสัญญาสำเร็จรูป ที่ผู้ร่างสัญญาได้กำหนดเงื่อนไขแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๕๑-๑๓๕๒ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ ในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดจากการผนวกข้อสัญญาที่เป็นเงื่อนไขทั่วไปในสัญญาทุกสัญญา ไม่เฉพาะ แต่สัญญาสำเร็จรูปเท่านั้น และไม่ว่าจะเป็นสัญญาเรื่องใดก็ตาม รวมไปถึงสัญญาทาง ธุรกิจทุกประเภทตลอดจน ธุรกิจให้เช่าซื้อสินค้า ที่ใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปเช่นกัน ซึ่งสัญญาทุกประเภทตามที่กล่าวมานั้น จะต้องตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติ มาตรา ๑๓๕๑ -๑๓๕๒ ของประมวลกฎหมายแพ่งอิตาลี 1942 โดยมีสาระสำคัญในการที่จะคุ้มครอง คู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าดังนี้

มาตรา ๑๓๕๑ เงื่อนไขทั่วไป ⁷⁵

" เงื่อนไขทั่วไปที่ถูกร่างขึ้นฝ่ายเดียว (ซึ่งผนวกไว้ในสัญญา) จะผูกพัน คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าคู่สัญญาอีกฝ่ายได้รู้ในขณะที่ทำสัญญาหรือควรจะได้รู้ในขณะที่ทำ สัญญานั้นโดยได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร

(75) Article 1341 General (Standard) Conditions

General conditions, prepared by one of the parties, are binding on the other party (are incorporated into the contract) if known by the latter at the time when the contract was concluded or if he might have known thereof by using ordinary diligence.

The following conditions, however, have no effect (are not incorporated) unless specifically approved in writing:

เงื่อนไขต่อไปนี้ (ซึ่งได้ผนวกเข้าไป) จะไม่มีผลใช้บังคับ ยกเว้นในกรณีที่มีการยอมรับเป็นลายลักษณ์อักษรโดยเฉพาะ

1. เงื่อนไขที่จำกัดความรับผิด ให้สิทธิเพิกถอน ระวัง หรือขยายเวลาการชำระหนี้ ของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไว้ในสัญญานั้น
2. เงื่อนไขที่จำกัดระยะเวลาการใช้สิทธิ หรือจำกัดเสรีภาพในการทำสัญญากับบุคคลที่สาม หรือจำกัดอำนาจในการที่จะยกข้อต่อสู้ หรือการต่ออายุสัญญาโดยปริยาย
3. เงื่อนไขในการที่จะระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ หรือยกเว้นเขตอำนาจศาล"

มาตรา ๑๓๔๓ รูปแบบของสัญญา ^{7๖}

"ในสัญญานั้น หากมีเงื่อนไขเพิ่มเติมจากแบบของสัญญานั้นให้ถือตามเงื่อนไขที่เพิ่มเติมนั้น หากเป็นกรณีที่ขัดกัน เงื่อนไขในระบบของสัญญาจะตกไป ในการเพิ่มเติมเงื่อนไขดังกล่าวนี้ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๓๔๑ วรรคสองมาใช้บังคับด้วย "

1. Conditions limiting the liability of the party who has prepared the general conditions or to suspend the execution thereof
2. Conditions burdening the other party with time limits for the exercise of a right or limitations to such party's power to raise defenses, or with restrictions on freedom of contract with third persons, or with tacit extension or renewal of the contract.
3. Clauses providing for arbitration or derogations from the normal venue or jurisdiction of the courts.

(76) Article 1342-Form Contracts

In contracts made by subscribing to forms prepared

ในมาตรา ๑๓๔๑ วรรคแรก เป็นหลักทางกฎหมายที่สำคัญของประมวลกฎหมายแพ่งฉบับนี้ คือ การที่จะให้เงื่อนไขทั่วไปมีผลใช้บังคับกับคู่สัญญาฝ่ายตรงข้ามนั้น ฝ่ายผู้รับสัญญาต้องได้รู้ หรือควรจะได้รู้ถึงความมีอยู่ของเงื่อนไขทั่วไปเหล่านั้นในสัญญา โดยได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร หากคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่รู้หรือไม่อาจรู้ได้ถึงความมีอยู่ของเงื่อนไขทั่วไปในสัญญานั้น แม้จะได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วก็ตาม เงื่อนไขทั่วไปที่มีอยู่ในสัญญานั้น ก็ไม่มีผลใช้บังคับกับคู่สัญญาฝ่ายตรงข้าม แต่อย่างไร ส่วนมาตรา ๑๓๔๑ วรรคสอง เป็นการกำหนดเงื่อนไขทั่วไปที่มีลักษณะที่เป็นการผู้รับสัญญาต้องรับภาระมากเกินไปกว่าปกติ ซึ่งเงื่อนไขทั่วไปที่มีลักษณะตามที่มาตรา ๑๓๔๑ วรรคสองบัญญัติไว้ นั้น ฝ่ายผู้รับสัญญาจะต้องมีการลงลายมือชื่อให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรโดยเฉพาะ หากไม่มีการให้ความยินยอมเป็นพิเศษโดยทำเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว เงื่อนไขดังกล่าวจะไม่มีผลใช้บังคับกับผู้รับสัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่า ซึ่งเงื่อนไขทั่วไปต่าง ๆ เหล่านี้ จะสมบูรณ์มีผลใช้บังคับกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งก็ต่อเมื่อ ผู้ร่างสัญญาได้พิสูจน์ว่า ผู้รับสัญญาได้อ่านและเข้าใจตลอดจน ได้มีการลงลายมือชื่อให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร และเงื่อนไขทั่วไปต่าง ๆ ที่ต้องยอมรับโดยให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ไม่เพียงแต่เท่าที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๔๑ วรรคสองเท่านั้น แต่ยังสามารถใช้กับเงื่อนไขทั่วไปอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกัน โดยที่ศาลอิตาลีจะเป็นผู้ตีความว่าเงื่อนไขทั่วไป ที่กำหนดให้คู่สัญญาฝ่ายตรงข้ามต้องรับภาระหนักขึ้นกว่าปกตินั้นอยู่ภายใต้มาตรา ๑๓๔๑ วรรคสองหรือไม่ โดยใช้หลักการตีความแบบกว้าง (extensive interpretation) ก็เพื่อให้ผลที่ได้ออกมาเหมือนกัน⁷⁷ ในการคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่า เช่น เงื่อนไขดังต่อไปนี้

-----

for the purpose of regulating in a uniform manner certain contractual relationships, the clauses added to such forms prevail over the original formulary clauses, even if incompatible, and even though the latter have not been stricken out.

In addition, the provision of the second paragraph of the preceding Article is applicable.

(77) Gorla Gino., op.cit., p.9

1. เงื่อนไขในสัญญาซื้อขายรถยนต์ใหม่ที่กำหนดไว้เป็นการป้องกันไม่ให้มีการขายต่อ ภายใต้อายุสัญญา
2. เงื่อนไข ที่ใช้ในการต่ออายุสัญญาเช่าโดยปริยายในสัญญาเช่า

ตามที่ได้ยกตัวอย่างเงื่อนไขทั่วไปที่มักจะอยู่ในสัญญาสำเร็จรูปมานั้น ได้มีความเห็นของนักวิชาการว่า ควรจะตกอยู่ภายใต้มาตรา ๑๓๕๑ วรรคสอง โดยให้ศาลเป็นผู้ตีความ และจะพิจารณาถึงลักษณะของเงื่อนไขนั้น โดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่าคู่สัญญามีอำนาจต่อรองที่เท่าเทียมหรือไม่ ซึ่งศาลจะใช้การพิจารณาอย่างรอบคอบในการที่จะยอมรับเงื่อนไขดังกล่าว ให้มีผลใช้บังคับได้ ก็ต่อเมื่อ ได้มีการให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร ในเอกสารที่แยกออกมาต่างหากจากสัญญาหลักที่ได้มีการลงชื่อไว้ก่อนแล้ว หากคู่สัญญาฝ่ายผู้รับสัญญาได้ลงลายมือชื่อในสัญญาสำเร็จรูปแล้ว จะมีผลบังคับไปตามเงื่อนไขทั่วไปที่อยู่ในสัญญา แม้เงื่อนไขทั่วไปเหล่านั้นจะเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ผู้รับสัญญาต้องเสียเปรียบก็ตาม และจะมีผลบังคับใช้ก็ต่อเมื่อผู้รับสัญญาได้รู้ หรือควรจะรู้ว่า มีเงื่อนไขทั่วไปอยู่ในสัญญาสำเร็จรูปดังกล่าว ซึ่งในบางกรณีผู้ร่างสัญญาสำเร็จรูปได้ทราบถึงสาระสำคัญของมาตรา ๑๓๕๑-๑๓๕๒ จึงต้องให้ผู้รับสัญญายอมรับเงื่อนไขทั่วไปทันที เพื่อที่จะให้เงื่อนไขทั่วไปมีผลใช้บังคับกับผู้รับสัญญานั้น เงื่อนไขทั่วไปที่อยู่ในสัญญาสำเร็จรูปจะไม่มีผลใช้บังคับกับผู้รับสัญญาแต่อย่างใด

ดังนั้น การใช้สัญญาสำเร็จรูปที่มีเงื่อนไขทั่วไปนั้น ผู้ร่างสัญญาจะต้องพยายามทำให้อีกฝ่ายหนึ่ง คือผู้รับสัญญาได้รับรู้ให้ได้ว่า มีเงื่อนไขทั่วไปอยู่ในสัญญา เพื่อที่จะให้เงื่อนไขทั่วไปที่มีอยู่ในสัญญา มีผลใช้บังคับกับฝ่ายผู้รับสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง แต่บทบัญญัติตามมาตรา ๑๓๕๑ จะไม่ใช้กับเงื่อนไขที่ตกลงที่จะสละสิทธิในการดำเนินคดีอาญา ^{7๘}

---

(78) Gorla Gino .,op.cit.,p.10

จะเห็นได้ว่าในประมวลกฎหมายแพ่งของอิตาลี มีเจตนารมณ์ที่ต้องการจะให้มีความมาตรการทางกฎหมาย ที่มีลักษณะเป็นการบังคับที่จะให้ผู้รับสัญญาได้ทราบถึงความมีอยู่ของเงื่อนไขทั่วไปในสัญญาสำเร็จรูป ตลอดจนสาระสำคัญในเงื่อนไขทั่วไปเหล่านั้นอย่างแท้จริง ซึ่งอาจเป็นเงื่อนไขที่มีลักษณะเป็นการเอาเปรียบผู้รับสัญญาที่มากเกินไปจนสมควร โดยได้ทำการผนวกเงื่อนไขทั่วไปที่ไม่เป็นธรรมเอาไว้ล่วงหน้าในสัญญาสำเร็จรูป ซึ่งได้ปรากฏอยู่กระจัดกระจาย หรืออยู่รวมกันเป็นหมวดหมู่ในสัญญาสำเร็จรูป กฎหมายจึงต้องการที่จะแยกเงื่อนไขทั่วไปเหล่านั้น ให้ผู้รับสัญญาได้มีโอกาสที่เห็นโดยชัดเจน⁷⁰ และเมื่อฝ่ายผู้รับสัญญาได้ทราบถึงความมีอยู่ของเงื่อนไขทั่วไปแล้ว จะตกลงเข้าร่วมทำสัญญาหรือไม่ เป็นเรื่องความสมัครใจของฝ่ายผู้รับสัญญาเอง ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ตาม มาตรา ๑๓๕๑ วรรคแรก ส่วนวัตถุประสงค์ตาม มาตรา ๑๓๕๑ วรรคสองนั้น กฎหมายต้องการที่จะให้ฝ่ายผู้รับสัญญาได้รับทราบถึง เงื่อนไขทั่วไปที่ลักษณะตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๑๓๕๑ วรรคสองนั้น เป็นเงื่อนไขทั่วไป ที่กำหนดให้ฝ่ายผู้รับสัญญารับภาระมากขึ้นกว่าปกติ ซึ่งเป็นการกำหนดเงื่อนไขทั่วไปอย่างแน่นอน และต้องได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากฝ่ายผู้รับสัญญาเสมอ หากไม่มีความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว เงื่อนไขทั่วไปตาม มาตรา ๑๓๕๑ วรรคสอง ไม่มีผลใช้บังคับได้อย่างใด ซึ่งอาจจะพิจารณาถึงวัตถุประสงค์อีกประการได้ว่า กฎหมายต้องการที่จะย้ำเตือนให้ผู้รับสัญญาแน่ใจว่าผู้รับสัญญาจะต้องถูกเตือนถึงความสำคัญ และความมีอยู่ของเงื่อนไขทั่วไปในสัญญาสำเร็จรูป

ปัญหาที่เกิดจากการผนวกเงื่อนไขทั่วไปในสัญญาสำเร็จรูป ในประเทศอิตาลีนั้น ได้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อต้องการที่จะคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่า ให้ปลอดภัยจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป ที่มีเงื่อนไขทั่วไป ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมผนวกอยู่ และเป็นการเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจนเกินสมควรโดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง และสามารถที่จะใช้บังคับสัญญาในทางแพ่งได้ทุกประเภทรวมถึงสัญญาสำเร็จรูป ซึ่งเป็นที่แพร่หลายในวงการธุรกิจรวมไปถึงธุรกิจให้เช่าซื้อที่ใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปด้วย นับเป็นวิธีการคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าอย่างได้ผล แต่อาจมีข้อสังเกตว่า ในการที่จะต้องใช้ให้ฝ่ายผู้รับสัญญา

(79) Gorla Gino .,op.cit.,p.13

เงื่อนไขทั่วไปในสัญญาสำเร็จรูป ได้รู้หรือควรจะได้รู้ถึงความมีอยู่ของเงื่อนไขทั่วไป หากไม่รู้หรือไม่ควรได้รู้เงื่อนไขทั่วไปก็จะมีผลใช้ จึงบังคับเท่ากับว่าในประมวลกฎหมายแพ่งอิตาลีนั้น มีวัตถุประสงค์ที่จะให้การคุ้มครองผู้รับสัญญาในการทำสัญญาในตอนแรก แต่เมื่อผู้รับสัญญาได้มีการได้รู้หรือ สวมที่จะรับรู้ว่า มีเงื่อนไขทั่วไปในสัญญาสำเร็จรูปแล้ว กฎหมายกลับยอมรับให้เงื่อนไขทั่วไปนั้น มีผลใช้บังคับได้กับผู้รับสัญญาเท่ากับว่า เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการทำสัญญาของผู้ร่างสัญญาไว้ตอนแรกเท่านั้น แต่จะยอมรับเงื่อนไขทั่วไปให้มีผลใช้บังคับได้ หากมีการปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด คือการได้รู้ว่ามีเงื่อนไขทั่วไปอยู่ในสัญญาสำเร็จรูป แต่ถึงอย่างไรก็ตามวิธีการที่กฎหมายต้องการยื่นเอาเตือนผู้รับสัญญา ให้ได้ทราบถึงความมีอยู่ของเงื่อนไขทั่วไปที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งอิตาลีนั้น นับว่าเป็นวิธีการที่จะใช้คุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าอย่างได้ผล

การที่ผู้เขียนได้นำเสนอหลักการที่สำคัญ ในประมวลกฎหมายแพ่งอิตาลี (The Italian Civil Code 1942) ที่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูปที่มีการผนวกเงื่อนไขทั่วไป ที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรม เป็นการเอาเปรียบคู่สัญญาฝ่ายตรงข้าม โดยมีหลักการที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งจากหลักการดังกล่าวอาจจะทำให้คู่สัญญาฝ่ายตรงข้าม พิจารณาถึงเงื่อนไขที่มีอยู่ในสัญญาสำเร็จรูปอย่างรอบคอบ และระมัดระวังในการตัดสินใจที่จะเข้าทำสัญญาเท่ากับกฎหมายพยายามบังคับให้คู่สัญญาฝ่ายตรงข้าม ได้ใช้ความระมัดระวังเพื่อไม่ให้ตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบในการเข้าทำสัญญาสำเร็จรูปที่มีเงื่อนไขทั่วไป ที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม ซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญ ในอันที่จะก่อให้เกิดการเสียเปรียบจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปก็คือ ฝ่ายผู้รับสัญญาไม่ได้ทราบถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีอยู่ และไม่ได้ให้ความสนใจ ในการอ่านเงื่อนไขทั่วไปในสัญญา เนื่องจากการพิมพ์ไว้เป็นตัวอักษรที่เล็กมาก และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การที่บัญญัติมาตรการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเอาไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งนั้น ผลดีที่จะได้รับคือการมีผลใช้บังคับได้กับสัญญาในทางแพ่งทุก ๆ ประเภท เนื่องจากประมวลกฎหมายเป็นกฎหมายหลักของประเทศ ซึ่งหากนำหลักการดังกล่าวมาศึกษาเปรียบเทียบกับวิธีการที่จะใช้แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ก็น่าที่จะสามารถแก้ไขปัญหาลงได้ระดับหนึ่งตรงที่ว่าสัญญาในทางแพ่งทุกประเภท จะต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและ

พาณิชย์เท่านั้น ซึ่งจะเป็นการง่ายต่อการที่จะหยิบยกมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสัญญาสำเร็จรูป นอกจากจะเป็นการสะดวกให้แก่ผู้ใช้กฎหมาย (ศาล) แล้ว ยังทำให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย และไม่เกิดความสับสนในการใช้กฎหมาย ซึ่งในประเทศไทยน่าจะมีวิธีการ ในการคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าในการทำสัญญาทุกประเภท โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบกับมาตรการที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งอิตาลี ค.ศ. 1942 เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปในประเทศไทย และนำมาปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมบทบัญญัติที่มีอยู่เดิม ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยเช่นกัน เพื่อ เป็นการเสริมมาตรการ ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปที่เป็นสัญญาในทางแพ่งได้ทุกประเภท โดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายพิเศษมาควบคุมปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปโดยตรงแต่อย่างใด

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

ตามที่ได้วิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการใช้สัญญาแบบสำเร็จรูป ในธุรกิจการให้เช่าซื้อนั้น นับว่าเป็นสัญญาที่ทำให้ผู้เช่าซื้อเสียเปรียบต่อผู้ให้เช่าซื้อแทบทุกกรณีตามที่ได้กล่าวมา ซึ่งฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อได้จัดทำสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป โดยกำหนดเงื่อนไขในสัญญาไว้ล่วงหน้า เพื่อที่จะใช้กับผู้เช่าซื้อโดยไม่จำกัดจำนวน และบุคคลผู้ที่จะเข้ามาเป็นผู้เช่าซื้อนั้น ก็จะได้รับสิทธิและหน้าที่ ที่ต้องรับผิดชอบ ตามสัญญาโดยเท่าเทียมกับผู้เช่าซื้อรายอื่น ๆ ซึ่งผู้เช่าซื้อไม่มีโอกาสที่จะเจรจาต่อรองเกี่ยวกับเงื่อนไขที่ถูกกำหนดอยู่ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปแต่ได้ประการใด ดังนั้น สิ่งที่ผู้เช่าซื้อจะทำได้ในขณะนั้นมีเพียงประการเดียว คือตัดสินใจว่าจะเข้าทำสัญญาเช่าซื้อหรือไม่เท่านั้น โดยต้องเป็นไปตามปกติประเพณีในทางการค้าในธุรกิจการให้เช่าซื้อนั้นโดยตลอด ซึ่งกฎหมายสัญญาในประเทศไทยยังยอมรับ หลักเสรีภาพในการทำสัญญา และหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนาในการทำสัญญาทุก ๆ ประเภท และที่สำคัญศาลไทยยังยอมรับหลักกฎหมายดังกล่าว โดยไม่คำนึงถึงลักษณะการเกิดขึ้นของสัญญาสำเร็จรูปในปัจจุบันแต่อย่างใด แม้ว่าจะได้มีการพัฒนารูปแบบในการเกิดขึ้นของสัญญาที่แตกต่างไปจากอดีต ซึ่งไม่มีการเจรจาต่อรองกันแบบตัวต่อตัว จึงมีผลทำให้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปนั้น มีผลต่อคู่สัญญาฝ่ายผู้เช่าซื้อให้ต้องผูกพันตนตามข้อกำหนดและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีลักษณะที่ไม่เป็นธรรมของสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป นับเป็นที่ก่อให้เกิดการเสียเปรียบของผู้เช่าซื้อเป็นอย่างมากในปัจจุบัน

หากจะมาพิจารณาถึงมาตรการต่าง ๆ ที่จะคุ้มครองผู้เช่าซื้อในทางกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ในเรื่องเช่าซื้อในมาตรา ๕๗๒ ถึงมาตรา ๕๗๔ นั้น ก็ไม่ได้บัญญัติในเรื่องรายละเอียดต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น ราคาเงินสด อัตราดอกเบี้ย ค่าเช่าซื้อในแต่ละงวด ซึ่งปกติควรเป็นเงื่อนไข ที่น่าจะกำหนดไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้ผู้ให้เช่าซื้อได้อาศัยช่องว่างของกฎหมายทำการกำหนดที่ไม่เป็นธรรมในสัญญา

เข้าซื้อสำเร็จรูป ดังนั้น จึงก่อให้เกิดการเสียเปรียบแก่ผู้เข้าซื้อในการเข้าทำสัญญาเข้าซื้อ นับแต่เริ่มทำสัญญา จนกระทั่งสัญญาจะจับ โดยเฉพาะในการคิดดอกเบี้ยในสัญญาเข้าซื้อที่มีวิธีการคิดแบบ Flat rate และการไม่ระบุราคาเงินสดตามท้องตลาด ซึ่งจะทำให้ผู้เข้าซื้อไม่ทราบถึงความแตกต่างระหว่างราคาเงินสด กับจำนวนเงินที่ผู้เข้าซื้อทุกงวด ตามที่ระบุไว้ในสัญญาเข้าซื้อ เพื่อที่จะได้ทราบและทำการพิจารณาในการเข้าทำสัญญาเข้าซื้อว่า ตนจะต้องรับภาระหนักกว่าที่ตนเองคิดไว้ แม้ว่าในทางปฏิบัติ สัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูปจะมีรายละเอียด ตามที่กล่าวมาก็ตาม แต่หาได้มีกฎหมายบัญญัติรับรองไว้ไม่ และในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาเข้าซื้อโดยผู้ให้เข้าซื้อใช้สิทธิ ตาม มาตรา ๕๗๕ หรืออาศัยประโยชน์จากการกำหนดเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้น มาตรา ๕๗๕ ก็ตาม ซึ่งการบอกเลิกสัญญาของผู้เข้าซื้อ นับว่าเป็นปัญหาโดยตรง ซึ่งเงื่อนไขที่ได้เปรียบต่าง ๆ ของผู้ให้เข้าซื้อ ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูป จะเกิดผลขึ้นมาทันทีในกรณีดังกล่าว ก็เพื่อที่จะให้ผู้ให้เข้าซื้อสามารถเรียกร้อยค่าเสียหายต่าง ๆ ในกรณีที่มีการผิดสัญญาของผู้เข้าซื้อ ตามที่ระบุไว้ในสัญญาเข้าซื้อได้ ส่วนกฎหมายพิเศษที่มีอยู่เกี่ยวกับการเข้าซื้อ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติเป็นการบังคับให้ผู้ให้เข้าซื้อ ต้องกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ที่สำคัญในสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูป เพื่อป้องกันการเสียเปรียบแก่ผู้เข้าซื้อ คือ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. 2522 แต่พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ใช้บังคับกับผู้ให้เข้าซื้อที่เป็นบริษัทเงินทุน หรือสถาบันการเงินที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้เท่านั้น ไม่รวมถึงผู้ให้เข้าซื้อที่ประกอบกิจการในรูปแบบอื่นและที่สำคัญ พระราชบัญญัตินี้ ใช้บังคับในกรณีที่เป็นการเข้าซื้ออสังหาริมทรัพย์เท่านั้น ไม่รวมถึงการเข้าซื้อสังหาริมทรัพย์แต่อย่างใด

สัญญาเข้าซื้อนั้น ก็เป็นเช่นเดียวกับสัญญาประเภทอื่น ๆ คือ อยู่ภายใต้หลักเสรีภาพในการทำสัญญา ซึ่งคู่สัญญาสามารถตกลงกันให้แตกต่างไปจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ก็ได้ แต่กฎหมายในเรื่องดังกล่าว ต้องไม่ใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามมาตรา ๑๕๑ ซึ่งสัญญาเข้าซื้อสังหาริมทรัพย์ในปัจจุบันคล้ายกับวิธีการออกเงินกู้ โดยมีหลักประกัน คือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่เข้าซื้อยังคงอยู่กับผู้ให้เข้าซื้อ จนกว่าผู้เข้าซื้อจะชำระเงินครบทุกงวดตามสัญญา ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจให้เข้าซื้อที่อยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ในปัจจุบัน หรือที่เป็นสถาบันการเงินก็ดี เป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งกว่าในทางเศรษฐกิจ นิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบัน จึงทำให้ผู้

เข้าซื้อต้องจำยอมเป็นผู้เสียเปรียบอยู่ตลอดเวลา และในปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ ศาล
 ยุติธรรม ได้พยายามที่จะป้องกันมิให้เกิดความเสียเปรียบแก่ผู้เข้าซื้อ โดยพิจารณา
 คดีให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย โดยใช้หลักทางกฎหมายที่มี
 มืออยู่ มาปรับใช้ควบคุมในส่วนของคุณค่าเสียหายที่กำหนดไว้ในสัญญา โดยพิจารณาว่า
 ค่าเสียหายที่มีการกำหนดไว้ล่วงหน้าในสัญญาเข้าซื้อนั้น มีลักษณะเป็นเบี้ยปรับ ศาล
 สามารถลดลงได้ตามส่วนตาม มาตรา ๓๘๓ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งใน
 บางกรณีสามารถทำได้และสัมฤทธิ์ผลในระดับหนึ่งก็ตาม แต่วิธีการดังกล่าวนี้ เป็น
 เพียงการบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เข้าซื้อเท่านั้น และที่สำคัญการแก้ปัญหา
 ด้วยวิธีการดังกล่าว เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ซึ่งสามารถทำได้แต่เฉพาะในกรณี
 ที่เป็นคดีความ นำข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลเท่านั้น ซึ่งข้อเท็จจริงในบางกรณี ผู้เข้าซื้ออาจจะ
 ยอมชดใช้ค่าเสียหายต่าง ๆ ตามที่ผู้ให้เข้าซื้อเรียกมา โดยไม่ยอมให้ผู้ให้เข้าซื้อนำ
 ข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลก็เป็นได้ เท่ากับว่าผู้เข้าซื้อยอมเสียเปรียบทุกกรณี เนื่องจากไม่
 ประสงค์จะต่อสู้คดีในชั้นศาล ซึ่งในกรณีหลังตามที่ได้กล่าวมานี้ ศาลยุติธรรมเองก็
 ไม่อาจควบคุมและแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ และยังมีข้อที่น่าพิจารณาอีกว่า ศาลไทยไม่
 พยายามที่จะใช้หลักกฎหมายทั่วไปที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาควบคุม
 แก้ไขปัญหาที่ก่อให้เกิดการเสียเปรียบของผู้เข้าซื้อ จากการใช้สัญญาเข้าซื้อ
 สำเร็จรูปแต่อย่างใด เช่น หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน
 ตาม มาตรา ๑๕๑ หลักสุจริต ตามมาตรา ๕ และหลักการตีความสัญญา ตามมาตรา
 ๑๗๑, ๓๖๘ แม้ในคำพิพากษาฎีกาในเรื่องเข้าซื้อที่มีอยู่จะปรากฏว่า ศาลได้หยิบยก
 หลักกฎหมายทั่วไปดังกล่าว มาปรับใช้กับกรณีบ้างก็ตาม แต่ในการปรับใช้หลักกฎ
 หมายทั่วไปของศาล ที่เกี่ยวกับการใช้สัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูปนั้น จะออกมาในลักษณะ
 ที่ ให้เงื่อนไขที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมในสัญญาเข้าซื้อสำเร็จรูปมีผลใช้บังคับได้ ไม่ตก
 เป็นโมฆะ จึงเท่ากับว่า ถึงแม้จะมีหลักกฎหมายทั่วไปที่สำคัญในประมวลกฎหมายแพ่ง
 และพาณิชย์ ที่เปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจ หยิบยกมาใช้กับกรณีได้เพื่อที่จะ
 ค้ำครองผู้เข้าซื้อ ซึ่งเป็นคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าได้ก็ตาม แต่ศาลไทยก็ยังไม่หยิบยก
 หลักกฎหมายทั่วไปที่สำคัญ มาใช้ควบคุมและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ตรงประเด็นเท่า
 ที่ควร และมีข้อที่น่าพิจารณาว่าในการตีความของศาล ที่เกี่ยวกับเงื่อนไขที่ตกลงให้
 ผู้เข้าซื้อต้องรับผิดชอบในกรณีที่ทรัพย์สินที่เข้าซื้อ สูญหาย หรือบุบสลายไปด้วยเหตุใด ๆ
 ก็ตาม แม้แต่สุดวิสัยนั้น ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นมาตรา ๓๗๓ นั้น ศาลมักจะตี

ความว่า เจื่อนไซดังกล่าวใช้บังคับได้ ไม่ตกเป็นโมฆะเนื่องจากกฎหมายดังกล่าว ไม่ใช่กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแต่อย่างใด ตามมาตรา ๑๕๑ จึงทำให้ผู้ให้เข้าชื่อสามารถกำหนดเจื่อนไซในสัญญาเข้าชื่อ ให้ผิดแผกแตกต่างบทยัญญัติที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ ซึ่งในการตีความเจื่อนไซดังกล่าวจะถูกต้องหรือไม่ และมาตรา ๓๓๒ จะไม่ใช่กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่นั้น จะเป็นการตีความโดยชอบหรือไม่ เนื่องจากในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติไว้แต่อย่างใดว่า บทยัญญัติกฎหมายใด เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ดังนั้น หากพิจารณาถึงลักษณะของการเกิดขึ้นของสัญญาสำเร็จรูปที่มีการกำหนดเจื่อนไซเอาไว้ล่วงหน้า การตีความของศาลในเจื่อนไซดังกล่าว อาจเกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เข้าชื่อ จึงทำให้วิธีการที่ศาลใช้ควบคุมและแก้ปัญหาที่ก่อให้เกิดการเสียหายของผู้เข้าชื่อในปัจจุบัน อันเป็นผลมาจากการใช้สัญญาเข้าชื่อแบบสำเร็จรูปไม่สัมฤทธิ์ผลโดยสมบูรณ์ เนื่องจากศาลไทยยังยืนอยู่บนหลักเสรีภาพในการทำสัญญา ซึ่งในต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law เช่น ประเทศเยอรมัน หรือประเทศที่ใช้ระบบ Common Law เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ว่าประเทศเยอรมันและประเทศสหรัฐอเมริกา จะใช้ระบบกฎหมายที่ต่างกันก็ตาม แต่ก็ได้มีหลักกฎหมายทั่วไปมาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้แก่ หลักความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หลักสุจริต และหลักการตีความสัญญา มาใช้ควบคุมและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปทุกชนิด รวมถึงสัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูป เพื่อต้องการที่จะคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าให้ได้รับความเป็นธรรมมากที่สุด แม้ว่าทั้งสองประเทศจะมีกฎหมายเฉพาะที่ใช้บังคับกับสัญญาสำเร็จรูปก็ตาม แต่ก็เคยใช้หลักกฎหมายทั่วไปในการแก้ปัญหาอย่างได้ผลมาแล้ว และในประเศอิตาลี ได้แก้ไขปัญหาที่เกิดจากการผนวกเจื่อนไซที่ไม่เป็นธรรมไว้ในสัญญาสำเร็จรูป โดยมีวิธีการแก้ไขที่แปลกออกไป โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง (THE ITALIN CIVIL CODE 1942) โดยมีแนวคิดที่สำคัญ คือ ในการใช้สัญญาทางแพ่งนั้น หากสัญญาดังกล่าว เป็นสัญญาสำเร็จรูปที่มีการพิมพ์ข้อสัญญาเอาไว้ล่วงหน้าหรือที่เรียกว่า เจื่อนไซทั่วไป และเจื่อนไซทั่วไปที่ผนวกอยู่ในสัญญาดังกล่าว มีลักษณะที่เป็นการเอาเปรียบแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เจื่อนไซทั่วไปที่ผนวกอยู่ในสัญญาสำเร็จรูปนั้น จะมีผลใช้บังคับได้ก็ต่อเมื่อ คู่สัญญาฝ่ายผู้รับสัญญาได้รู้หรือควรจะได้รู้ได้

ว่ามีเงื่อนไขที่ผนวกอยู่ในขณะทำสัญญา หากในกรณีที่ฝ่ายผู้รับสัญญาไม่รู้หรือไม่อาจจะรู้ได้ว่า มีเงื่อนไขทั่วไปที่มีลักษณะเป็นการเอาเปรียบนั้น ผนวกอยู่ในสัญญาสำเร็จรูป เงื่อนไขทั่วไปดังกล่าวก็จะไม่มีผลใช้บังคับ แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งแต่อย่างใด นับเป็นวิธีการที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อต้องการที่จะคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าให้ปลอดภัยจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปที่มีการผนวกเงื่อนไขทั่วไปเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะเห็นได้ว่า วิธีการของประเทศอิตาลีเป็นการเสริมมาตรการในการแก้ไขปัญหาเข้าไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งอิตาลี 1942 ซึ่งเป็นวิธีการเฉพาะของประเทศอิตาลี และในบางประเทศ ได้ใช้วิธีการบัญญัติกฎหมาย ที่ให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารเข้ามาแทรกแซงการทำสัญญาของเอกชน เช่น ประเทศอังกฤษ ซึ่งในประเทศอังกฤษนั้นได้ใช้วิธีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะเรื่องเข้าชื่อโดยตรง เพื่อใช้ในการแก้ไขและควบคุมปัญหาที่ก่อให้เกิดการเสียเปรียบแก่ผู้เข้าชื่อ จากการใช้สัญญาเข้าชื่อสำเร็จรูป คือ (THE CONSUMER CREDIT ACT 1974) โดยให้ผู้ประกอบธุรกิจให้เข้าชื่อสินค้าทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็น ผู้ประกอบกิจการรายย่อย หรือผู้ประกอบกิจการที่เป็นบริษัทเงินทุน หรือสถาบันการเงิน ซึ่งผู้ประกอบกิจการเหล่านั้น จะต้องจดทะเบียนขอออกใบอนุญาตในการประกอบธุรกิจให้เข้าชื่อสินค้าจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร และต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายฉบับนี้โดยตลอด หากฝ่าฝืนอาจจะถูกพิจารณาเพิกถอนใบอนุญาต และจะถูกลงโทษทางอาญา ดังนั้น วิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ นับได้ว่าเป็นผลดี ในการใช้บังคับแก่ผู้ประกอบกิจการให้เข้าชื่อในประเทศอังกฤษ เพื่อคุ้มครองผู้เข้าชื่อซึ่งเป็นผู้สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าให้ได้รับความเป็นธรรมจากการเข้าชื่อสินค้าแต่สำหรับในประเทศไทยนั้น ยังไม่มีกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการเฉพาะเรื่องเข้าชื่อในลักษณะเดียวกันนี้แต่อย่างใด คงเป็นแต่เพียงร่างกฎหมายเท่านั้น คือ ร่างพระราชบัญญัติควบคุมการเข้าชื่อสินค้า พ.ศ.... โดยได้นำรูปแบบและวิธีการในการบังคับใช้ของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มาจาก (THE CONSUMER CREDIT ACT 1974) เป็นส่วนใหญ่ แต่ไม่ทั้งหมด ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายของแต่ละประเทศนั้นย่อมแตกต่างกันออกไป เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคม และระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน จึงไม่สามารถที่จะมั่นใจได้ว่า หากนำรูปแบบและลักษณะการใช้บังคับของกฎหมายในต่างประเทศมาใช้บังคับในประเทศไทยนั้น จะได้ผลดีเช่นเดียวกันกับ ที่เคยใช้ได้ผลดีในต่างประเทศมาแล้ว

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในประเทศไทยเราชอบรับ หลักเสรีภาพในการทำสัญญาและหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนาไว้ จึงมักจะไม่ให้รัฐใช้มาตรการต่าง ๆ เข้ามาแทรกแซงการทำสัญญาระหว่างเอกชนแต่อย่างใด แต่เนื่องจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หากรัฐไม่เข้ามาแทรกแซงการทำสัญญาระหว่างเอกชนด้วยกันแล้ว ผลที่ตามมาจะเป็นปัญหาทางสังคม รัฐจึงต้องดำเนินการออกบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะเรื่อง คือ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. .... มาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีหลักการที่จะให้ศาลใช้ดุลพินิจ กำหนดให้เงื่อนไขที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมนั้น มีผลใช้บังคับได้บ้างเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี ตาม มาตรา ๕ หรือให้เงื่อนไขที่มีลักษณะไม่เป็นธรรมที่สำคัญนั้น ไม่มีผลใช้บังคับ โดยมีหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยให้ตกเป็นโมฆะตาม มาตรา ๘ ไป ซึ่งร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว หากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า เป็นร่างกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง โดยให้นำหนักขึ้นอยู่กับ การวินิจฉัยของศาล ซึ่งอาศัยหลักแห่งความยุติธรรม (Equity) มาใช้ได้ซึ่งจะเป็นการคล้ายกันกับ การที่ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา แก้ปัญหาการกำหนดเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม โดยใช้หลักศีลธรรมอันดี ซึ่งศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถทำได้อย่างเต็มที่ เพราะเป็นประเทศที่ใช้ระบบ Common Law ฉะนั้น เมื่อเกิดปัญหาทางกฎหมายขึ้น ระบบ Common Law เปิดโอกาสให้ศาลสามารถนำหลักความยุติธรรม (Equity) มาใช้ปรังแต่งกฎหมายได้อย่างเต็มที่ และจากการที่ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เปิดโอกาสให้ศาลสามารถนำหลักความยุติธรรม (Equity) มาใช้ปรังแต่งกฎหมายได้นั้น อาจจะเป็นการทำให้ ระบบกฎหมายของไทยที่ใช้คู่คล้ายคลึงกับระบบ Common Law ของต่างประเทศมากเกินไป และอาจจะเป็นการไม่เหมาะสม เนื่องจากระบบกฎหมายของไทย เป็นระบบ Civil law ซึ่งมี นิติวิธี (Juristic Method) ที่แตกต่างออกไปจากระบบกฎหมาย Common Law ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้อยู่ จึงอาจไม่เหมาะสมกับประเทศไทยก็เป็นได้ และที่สำคัญ โดยสภาพของร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนั้น อาจจะถูกกว้างเกินไป ในการนำมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ดังนั้น ตามที่ได้กล่าวมาถึงวิธีการในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นมาจากสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป วิธีการที่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ในปัจจุบัน คือ การใช้กฎหมายเฉพาะเรื่องได้แก่ กฎหมายลักษณะเช่าซื้อ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีอยู่

มาปรับใช้กับเงื่อนไขที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม ในสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป ประกอบกับการใช้หลักกฎหมายทั่วไปของเรื่องสัญญา และหลักกฎหมายทั่วไปที่สำคัญ ที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งระบบกฎหมายของไทยนั้น เป็นระบบ Civil Law โดยมีประมวลกฎหมายใช้ จึงจำเป็นต้องพิจารณากฎหมายลายลักษณ์อักษร มาใช้ในการแก้ไขปัญหาเป็นอันดับแรก ตาม มาตรา ๔ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ การนำเอาบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะเรื่องเช่าซื้อ มาใช้กับปัญหาเป็นอันดับแรก ได้แก่ มาตรา ๕๗๒, ๕๗๓, ๕๗๔ และกฎหมายลักษณะเช่าทรัพย์ตลอดจนกฎหมายลักษณะซื้อขาย และสามารถที่จะใช้หลักทั่วไปในเรื่องสัญญามาใช้รองรับกับปัญหาได้ เช่น มาตรา ๒๔๑, ๓๗๒ ในกรณีทรัพย์ที่เช่าซื้อสูญหายหรือบุบสลาย ไปด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม แม้แต่เหตุสุดวิสัย หากยังไม่เพียงพอในการใช้แก้ไขปัญหา จึงควรนำหลักกฎหมายทั่วไปที่สำคัญในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น หลักสุจริต ตาม มาตรา ๕ หลักความสัญญาตาม มาตรา ๑๗๑, ๓๖๘ หลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีตาม มาตรา ๑๕๑ และโดยเฉพาะ หลักสุจริต ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่เด่น และเป็นหัวใจของกฎหมายแพ่งทั้งระบบ ซึ่งเป็นกลไกของกฎหมายที่สำคัญ ในการจะที่จะควบคุมและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูป ที่มีเงื่อนไขที่มีลักษณะไม่เป็นธรรม โดยสามารถพัฒนาวิธีการใช้ได้ทันต่อวิวัฒนาการของลักษณะในการเกิดขึ้นของสัญญาในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตและจะเห็นได้ว่า ในต่างประเทศที่อยู่ระบบ Civil Law เช่นเดียวกับประเทศไทยก็ตาม คือ เยอรมัน ถึงแม้ว่าประเทศเยอรมันจะมีบทบัญญัติเฉพาะในการแก้ไขปัญหาสัญญาสำเร็จรูปก็ตาม แต่ประเทศเยอรมันก็เคยใช้หลักสุจริต ซึ่งเป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่ง (B.G.B.) แก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาสำเร็จรูปอย่างได้ผลมาแล้ว ดังนั้น ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงควรนำหลักสุจริตที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้กับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติพิเศษเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสัญญาสำเร็จรูปแต่ประการใด แต่ศาลไทยในปัจจุบันไม่ได้ให้ความสำคัญในการที่จะหยิบยกหลักกฎหมายที่สำคัญดังกล่าว มาใช้แก้ไขปัญหาเท่าใดนัก เนื่องจากศาลไทยยังคงยืนอยู่บนหลักเสรีภาพในการทำสัญญาและหลักศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา มาโดยตลอด โดยไม่คำนึงถึง ลักษณะการเกิดขึ้นของสัญญาในปัจจุบันจะมีวิวัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา ประกอบกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติในเรื่องอำนาจในการเจรจาต่อรอง ซึ่งจะเป็นการสมควรและยุติธรรมหรือไม่ เนื่องจากในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่จะควบคุมการใช้สัญญาสำเร็จรูปโดยตรง

ข้อเสนอแนะ

โดยความเห็นส่วนตัวที่ผู้เขียนได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น จะเห็นได้ว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยเรา ได้มีบทบัญญัติเฉพาะเรื่องอยู่แล้วในบรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะเช่าซื้อ ซึ่งเป็นบัญญัติเฉพาะเรื่องโดยตรงในการใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์สำเร็จรูป แต่ในกรณีที่มีบทบัญญัติโดยตรงอยู่แล้ว แต่ยังไม่สามารถที่จะคุ้มครองผู้เช่าซื้อ เนื่องจากยังขาดในรายละเอียดที่สำคัญ อันจะทำให้ไม่สามารถที่จะให้ความคุ้มครองผู้เช่าซื้อ ซึ่งเป็นคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าได้อย่างเพียงพอ นั้น จึงควรที่จะพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเฉพาะเรื่องก่อน โดยปรับปรุงรายละเอียดที่สำคัญ อันจะเป็นการป้องกันปัญหาที่สาเหตุ เพื่อมิให้เกิดความเสียหายเปรียบของผู้เช่าซื้อจากการใช้สัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ไกลเกินไปนัก ดังจะเห็นได้จาก ในปัจจุบันได้มีคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายและพาณิชย์ บรรพ 3 เรื่องขายฝาก ดังนั้นจึงน่าที่จะเป็นไปได้ในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติในเรื่องเช่าซื้อ และผลดีที่เห็นได้อย่างชัดเจนในการแก้ไขบทบัญญัติเฉพาะเรื่องเช่าซื้อก็คือ เมื่อกฎหมายเรื่องเช่าซื้อ มีความชัดเจนในรายละเอียด ประชาชนทั่วไปสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่าย และอีกทั้งยังมีความคล่องตัวต่อธุรกิจ และเป็นการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนสามารถที่จะควบคุมผู้ประกอบการให้เช่าซื้อที่เป็นบริษัทเงินทุน หรือสถาบันการเงินต่าง ๆ ให้อยู่ภายใต้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะเช่าซื้อ เนื่องจากในปัจจุบันกฎหมายที่ควบคุมการค้าเงินกิจการของบริษัทเงินทุนเหล่านี้ ได้แก่ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. 2522 ได้มีการควบคุมผู้ประกอบการให้เช่าซื้อเหล่านี้ โดยควบคุมในด้านรูปแบบสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูป โดยเน้นหนักไปในเรื่องรายละเอียดของสัญญาเช่าซื้อสำเร็จรูปที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ และการเช่าซื้อแบบลิสซิ่งเท่านั้น ไม่รวมถึงการเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์แต่อย่างใด แต่เมื่อได้มีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติเป็นการเฉพาะเรื่องเช่าซื้อ

ในบรรพ 3 เอกเทศ สัญญาแล้ว จะมีผลครอบคลุมถึงผู้ประกอบการให้เข้าชื่อทุกประเภทไม่ว่าจะเป็น บริษัทเงินทุน สถาบันการเงินต่าง ๆ ตลอดจนผู้ประกอบการให้เข้าชื่อในรูปแบบของบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัด รวมไปถึงผู้ประกอบการรายย่อย ซึ่งล้วนจะตกอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และสามารถที่จะใช้บทบัญญัติในเรื่องเข้าชื่อ ที่แก้ไขปรับปรุงใหม่นี้ กับการเข้าชื่อสังหาริมทรัพย์ โดยใช้สัญญาเข้าชื่อสังหาริมทรัพย์แบบสำเร็จรูปได้เช่นกัน ซึ่งในส่วนนี้ ผู้เขียนขอหยิบยกประเด็นที่เห็นว่า ควรค่าแก่การพิจารณามากแล้วไว้เป็นข้อสังเกตและแนะนำให้เห็นถึงแนวทางที่ควรจะได้รับพิจารณา แก้ไขปรับปรุงกฎหมายเฉพาะเรื่องเข้าชื่อในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้มีความสมบูรณ์และเกิดความเป็นธรรมให้แก่ผู้เข้าชื่อต่อไป

1. ปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องเข้าชื่อใน มาตรา ๕๗๒ ให้มีการกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ไว้ในมาตรานี้ เช่น

1. ระบุราคาเงินสด
2. การคิดอัตราดอกเบี้ย
3. ระบุราคาที่ต้องชำระต่อเดือน
4. ในกรณีที่ผู้เข้าชื่อต้องการชำระเงินทุนงวดก่อนครบกำหนดในสัญญา ให้มีส่วนลดอัตราดอกเบี้ยลง

2. ในเรื่องเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้น หรือจำกัดความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่อง หรือเพื่อการรอนสิทธิ ที่กฎหมายลักษณะเช่าทรัพย์สินบัญญัติให้สามารถนำกฎหมายลักษณะซื้อขายมาใช้บังคับได้กับเรื่องเช่าทรัพย์สิน รวมถึงเรื่องเข้าชื่อได้ตามสมควรนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรปรับปรุงในเรื่องเข้าชื่อ ให้ไม่สามารถนำบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะซื้อขาย ที่บัญญัติให้กำหนดเงื่อนไขที่ตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธิมาใช้กับเรื่องเข้าชื่อได้

3. ควรมีการกำหนดเป็นที่ชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ถึงกรณีและผู้เข้าซื้อที่มีการผ่อนชำระราคาไม่เกินกว่า 3 ใน 4 ของราคาสินค้าที่เข้าซื้อ หากมีการผิดสัญญาในกรณีผิดนัดชำระ 2 งวดติด ๆ กัน หรือผิดเงื่อนไขในสัญญาเข้าซื้อในสาระสำคัญ ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้ให้เข้าซื้อบอกเลิกสัญญาและยึดทรัพย์ที่เข้าคั้นนั้น กฎหมายควรเปิดโอกาสให้ผู้เข้าซื้อ สามารถชำระเงินที่เหลือทั้งหมดแก่ผู้ให้เข้าซื้อ เพื่อที่จะได้ทรัพย์ที่เข้าซื้อมาเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้เข้าซื้อ แต่ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ให้เข้าซื้อด้วย

4. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๗๒ เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องการชำระหนี้เป็นพันวิสัยอันจะโทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมิได้นั้น ลูกหนี้ห้ามสิทธิได้รับชำระหนี้ตอบแทนไม่ ซึ่งโดยปกติแล้วเมื่อทรัพย์ที่เข้าซื้อได้สูญหาย หรือบุบสลายไปด้วยเหตุสุดวิสัยใด ๆ ก็ตาม สัญญาเข้าซื้อย่อมระงับ เพราะขาดวัตถุแห่งหนี้ ตามมาตรา ๕๖๗ ดังนั้น ผู้เข้าซื้อก็ไม่จำเป็นต้องชำระค่าเข้าซื้อในงวดที่เหลืออยู่ตามสัญญาอีกต่อไป เริ่มแต่ทรัพย์ที่เข้าซื้อนั้น ได้สูญหายหรือบุบสลายไป ซึ่งในกรณีดังกล่าวหากให้มีการตกลงยกเว้น มาตรา ๓๗๒ ได้นั้น ผู้เข้าซื้อจำเป็นต้องชำระค่าเข้าซื้อที่ค้างอยู่ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาเข้าซื้อ และอาจจะไม่ยุติธรรมแก่ผู้เข้าซื้อซึ่งน่าจะเป็นปัญหาทางสังคมที่ตามมา จึงน่าพิจารณาว่า มาตรา ๓๗๒ เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ และในการตีความ มาตรา ๓๗๒ นั้น ในปัจจุบันโดยศาลนั้น ถูกต้องหรือไม่ จึงควรจะบัญญัติให้ชัดเจนลงไปว่าในสัญญาเข้าซื้อสิ่งหาริมทรัพย์ ไม่สามารถที่จะตกลงยกเว้นมาตรา ๓๗๒ ได้แต่ประการใด

5. ในกรณีมีการบอกเลิกสัญญาเข้าซื้อ จะมีผลทำให้คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม ซึ่งในปัญหาการกลับคืนสู่ฐานะเดิมของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายในสัญญาเข้าซื้อดูเหมือนจะมีปัญหาที่ถกเถียงกันมาโดยตลอดว่าจะใช้หลักกฎหมายอะไรมาใช้กับกรณีดังกล่าวในสัญญาเข้าซื้อ จึงเห็นสมควรบัญญัติในเรื่องการกลับคืนสู่ฐานะเดิมของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายในสัญญาเข้าซื้อ ไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะเข้าซื้อว่า ให้ผลการบอกเลิกสัญญาเข้าซื้อ มีผลไปข้างหน้า ไม่ผลย้อนกลับคืนสู่ฐานะเดิมแต่อย่างใด อันจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกรณีและผู้เข้าซื้อ หรือผู้ให้เข้าซื้อบอกเลิกสัญญา ซึ่งจะมีการเรียกจ่ายเงินในส่วนของ ค่าเข้าซื้อที่ค้างชำระ

ก่อนที่จะมีการบอกเลิกสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อ และกรณีการเรียกร้องค่าเช่าซื้อที่ได้ชำระไปแล้วก่อนที่จะมีการบอกเลิกสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งแต่เดิม ไม่คิดว่าจะมีปัญหาในส่วนนี้ เนื่องจากมีบทบัญญัติในเรื่องการกลับคืนสู่ฐานะตาม มาตรา ๓๙๑ ซึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไปมารองรับกับปัญหาดังกล่าว และสามารถที่จะใช้บังคับได้กับ สัญญาทุกประเภทโดยมีผลย้อนหลังกลับไปสู่ฐานะเดิมให้มากที่สุด และเป็นการทำลายนิติสัมพันธ์ที่เคยมีอยู่ต่อกันของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย แต่สัญญาเช่าซื้อนั้น เป็นสัญญาที่มีลักษณะเฉพาะ เนื่องจากเป็นสัญญาที่มีการปฏิบัติการชำระหนี้เป็นระยะเวลาสั้น ๆ ดังนั้น ผลจากการบอกเลิกสัญญาจะมีผลไปข้างหน้าไม่มีผลย้อนหลังกลับไปสู่ฐานะเดิมแต่อย่างใดสิ่งใดที่เคยให้กันไป หรือเงินที่ชำระกันไปจะมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย ซึ่งปัญหานี้เกิดจากการที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเห็นสมควรบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะเช่าซื้อ

บรรณานุกรม

หนังสือ

- จิตติ ดิงศภัทย์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๒ มาตรา ๓๔๔-๔๕๒
พิมพ์ครั้งที่ ๔ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : กรุงเทพมหานคร
๒๕๒๓
- จำปี โสสถิพันธ์, หลักกฎหมายนิติกรรมสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร : สำนัก
พิมพ์วิญญูชน, ๒๕๓๘
- คาราพร ธีระวัฒน์, กฎหมายสัญญา : สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบัน และปัญหาข้อสัญญา
ที่ไม่เป็นธรรม พิมพ์ครั้งที่ ๑, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๓๘ กรุงเทพมหานคร
- ประพนธ์ ศาคะมาน และไพจิตร ปุญญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ลักษณะข้อหา, แก้ไขเพิ่มเติม พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพมหานคร :
แสงสุทธิการพิมพ์, ๒๕๒๕
- ประพนธ์ ศาคะมาน, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยการเช่าทรัพย์
เช่าซื้อ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : แสงทองการพิมพ์,
๒๕๑๕
- ไพฑูริศ เอกจรัสกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าทรัพย์เช่าซื้อ
พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๓๗
- วรวิทย์ ฤทธิพิศ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะเช่าซื้อพร้อมคำพิพากษาฎีกา พิมพ์ครั้งที่ ๒,
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๓๗

สุพิศ ปราณีตพลกรัง, คดีเช่าซื้อ, กรุงเทพมหานคร : ศรีสมบัติการพิมพ์, ๒๕๓๔

สุวิทย์ นิ่มน้อย, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยซื้อขายแลกเปลี่ยนให้
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

อักษรารท จุฬารัตน, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและ
สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : มิตรนราการพิมพ์,
๒๕๓๑

บทความ

เกริก วณิกกุล, "สิทธิเรียกร้องในสัญญาเช่าซื้อสิ่งหาริมทรัพย์" วารสารกฎหมาย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ ๖, ฉบับที่ ๓ ๒๕๒๔

ดาราพร เตชะกำพูน, "ข้อกำหนดที่ไม่เป็นธรรมในสัญญา" วารสารนิติศาสตร์ ปีที่
๑๖, ฉบับที่ ๓, ๒๕๒๙ หน้า ๑๓๑-๑๔๕

ดาราพร เตชะกำพูน, "ADHESION CONTRACT" วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ ๑๓
ฉบับที่ ๑, ๒๕๒๖ หน้า ๑๕๐-๑๖๓

ดาราพร เตชะกำพูน, "ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรา ๑๓๒ และมาตรา ๓๖๘ ประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์" วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑,
๒๕๒๗ หน้า ๖๒-๗๐

บัญญัติ สุชีวะ, "ข้อสัญญาที่กำหนดขึ้นฝ่ายเดียว" บทบัญญัติ เล่มที่ ๒๔ ตอนที่ ๑
๒๕๐๙ หน้า ๕๘-๗๐

ปรีดี เกษมทรัพย์ "หลักสุจริตคือ หลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ"
(Treu und Glauben) หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทาน
เพลิงศพ ร.ศ. สมศักดิ์ สิงห์พันธุ์ ไม่ระบุหน้า

- ไพศาล กุมาลวิสัย, "สัญญาจะซื้อจะขายกับเสรีภาพในการทำสัญญา" คุลพาห , เล่ม ๕ ปีที่ ๘, ๒๕๐๔ หน้า
- ไพจิตร ปุณณพันธ์, "ผลการเลิกสัญญาเข้าซื้อกับการกลับคืนสู่ฐานะเดิม" คุลพาห , เล่ม ๓ ปีที่ ๓๐, ๒๕๒๖ หน้า ๒๒-๓๖
- ไพจิตร ปุณณพันธ์, "ข้อสังเกตเกี่ยวกับสัญญาเข้าซื้อ" บทบัญญัติ เล่ม ๓๐ ตอน ๑, ๒๕๑๖ หน้า ๖๖-๙๒
- ผาสุก เจริญเกียรติ, "ข้อสังเกตเกี่ยวกับสัญญาเข้าซื้อ" วารสารอัยการ ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑๖๒, ๒๕๓๔ หน้า ๓๙-๔๔
- รองพล เจริญพันธ์, "การคุ้มครองผู้บริโภคในการเข้าซื้อสินค้าตามหลักการของกฎหมายอังกฤษและออสเตรเลีย" วารสารนิติศาสตร์ ฉบับที่ ๑ ปีที่ ๑๐ ๒๕๒๑ หน้า ๑๒๐-๑๕๑
- สหยา ทวีทรัพย์สุนทรกุล, "ข้อคิดเห็นในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายลักษณะเข้าซื้อ" วารสารอัยการ, ปีที่ ๑๒, เล่มที่ ๑๓๘ ๒๕๓๒ หน้า ๑-๑๐
- สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์, "ข้อจำกัดความรับผิดในสัญญา" วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๓, ๒๕๒๙ หน้า ๑๑๗-๑๓๐
- สำเรียง เมฆเกรียงไกร, "ความรับผิดของคู่สัญญาอันเนื่องมาจากทรัพย์สินที่เข้าซื้อสูญหาย" วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ ๒๕๒๓ หน้า ๑๑๕-๑๓๘
- สุขุม พัฒนะศิริ, "การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย" วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ ๒๕๒๓ หน้า ๗๖-๙๐

สาธิต รังคสิริ "เช่าซื้อ สดขอดเคิลล์วิชา" สรรพากรสาส์น ปีที่ ๕๑ ฉบับที่ ๑
มกราคม ๒๕๓๗ หน้า ๓๓-๔๑

เอกสารภาษาต่างประเทศ

- Eike von HIPPEL "The Control of exemption clauses A comparative study" The International and Comparcetive Law Quarterly 1976 p.591-611
- Gino Gorla "Standard Condition and Form Contracts in Italian Law" The American Journal of comparative law 1962 volume 11.p.1-20
- Jane P.Mallor, "Unconscionability in Contracts Between Merchants.Vol.40 No.4 Southwestern L.J. 1065 (1986)
- Michel Berysewicz, "Exemption Clause," วารสารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๑๖ กันยายน ๒๕๒๙ หน้า ๑๙๖
- Otto sandrock "The Standard Terms Act 1976 of West Germany" The American journal of comparative law 1978 Vol.26 p.551-567
- Wilson N.S. "Freedom fo Contract and Adhesion Contracts" The International and Comparcetive Law Quarterly 1965 P.172-193

เอกสารภาษาไทย

สรุปผลการสัมมนาเรื่อง "กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม" วันพุธที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๒๖ ณ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ บทบัญญัติ เล่มที่ ๔๙-๕๐

วิทยานิพนธ์

มานะ พิทยาภรณ์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าซื้อ" วิทยานิพนธ์
ชั้นปริญญาเอกทางนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ (๒๕๑๕)

วิชัย จิตตปากุล, "สัญญาสำเร็จรูปปะศึกษาเปรียบเทียบเพื่อแก้ปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็น
ธรรม" วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๒๕๓๑)

สุจิตรา โททะยะ, "ลักษณะและขอบเขตของข้อจำกัดความรับผิดในสัญญา" วิทยานิพนธ์
นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(๒๕๓๒)

นิทรา นัยโกวิท, "การคุ้มครองผู้บริโภคในการทำสัญญาเช่าซื้อสินค้า" วิทยานิพนธ์
นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(๒๕๒๓)

อมรรัตน์ ลัคณทิน, "การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ที่มีเงื่อนไข
เกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์" วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๒๕๒๖)

หนังสือต่างประเทศ

- Good, R.M., The Consumer Credit Act, London: Butterworths, 1979
- Dimand, Aubrey.L., Introduction To Hire-Purchase Law. London, Butterworths 1971
- Foae Smith, V.R., Hire-purchase., Credit and Finance. London, Stevens & Sons 1962
- Zweigert, K. and KOTZ, H. An introduction to Comparative Law. 2nd. Revised ed. Translated from the German by Tony Weir. Oxford : Clarendon Press, 1992
- Siniai Deutch, Unfair Contracts : The Doctrine of Unconscionability (Lexington Books. Massachusetts : D.C. Heath and Company, 1977
- Harry Silberberg, The German Standard Contracts Act. Friyzknapp Verlag, Frankfurt am Main., 1979

กฎหมายต่างประเทศ

The Uniform Commercial Code
 The Standard Terms Act 1976
 The Consumer Credit Act 1974

Draft

ภาคผนวก

(ฉ) เมื่อได้รับทวงถามจากเจ้าของหรือผู้แทนที่ได้รับแต่งตั้งโดยชอบของเจ้าของ จะแสดงหลักฐานเกี่ยวกับการชำระค่าเช่าสถานที่ใด ๆ ที่อาจใช้เป็นที่ยึดประกันรถยนต์เพื่อให้เจ้าของหรือผู้แทนดังกล่าวได้ตรวจสอบเพื่อเป็นหลักฐาน

(ซ) ประกันภัยรถยนต์วิบัติของรถของสัญญาประกันภัยกรมธรรม์ชนิดประกันรวมเต็มที่ปราศจากข้อกำหนดความรับผิดชอบค่าที่ผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดชอบเองหรือข้อจำกัดสิทธิใด ๆ กับบริษัทประกันภัยที่เจ้าของเจตนา และจะต้องสละหลังระบุให้แก่เจ้าของ เป็นผู้รับผิดชอบตามกรมธรรม์และมอบกรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวไว้กับเจ้าของ โดยให้เจ้าของมีสิทธิได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากการประกันภัยดังกล่าว รวมทั้งสิทธิเรียกร้องใด ๆ ตามกรมธรรม์ที่ยังค้างอยู่ ณ เวลาที่ผู้เช่าซื้อส่งรถยนต์คืน หรือ ณ เวลาที่เจ้าของกลับเข้าครอบครองรถยนต์ และ/หรือส่วนลดเบี้ยประกันภัยใด ๆ ที่ได้รับเงินใด ๆ และทั้งหมดที่จะต้องจ่าย และที่จ่ายในกรณีรถยนต์ถูกลักหรือเสียหายอย่างสิ้นเชิง ตามสัญญาประกันภัยใด ๆ ดังกล่าวแล้ว ให้บริษัทประกันภัยจ่ายให้แก่เจ้าของโดยตรง และโดยสัญญาที่ผู้เช่าซื้อมอบอำนาจนั้นจะเพิกถอนมิได้ให้เจ้าของเป็นผู้ออกใบรับเงินให้แก่บริษัทประกันภัยสำหรับเงินใด ๆ ที่จะต้องจ่ายตามสัญญาประกันภัยดังกล่าว

(จ) ในการใช้งาน ใ้การ ครอบครอง ครอบครอง และบำรุงรักษารถยนต์ดังกล่าวแล้ว จะใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือตามปกติเช่นที่วิญญูชนจะพึงใช้ในการดูแลรักษาทรัพย์สินชนิดนี้ของคน และจะไม่คิดแปลง หรือแก้ไขรถยนต์ อุปกรณ์ หรืออะไหล่ หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของรถยนต์ด้วยประการใด ๆ โดยมีได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของก่อน

(ฉ) ในการที่ผู้เช่าซื้อใช้รถยนต์ที่ใด สถานที่บุคคลอื่น ยกเว้นเจ้าของ ใช้รถยนต์ที่ใด ถ้ามีอุบัติเหตุและมีการเรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ เกิดขึ้น ผู้เช่าซื้อจะรับผิดชอบและจะรับผิดชอบทั้งปวงแก่ผู้เสียหาย และนอกจากนี้ ผู้เช่าซื้อสัญญาว่าบรรดาวิชาศก อุบัติเหตุ และการสูญเสียสิทธิเรียกร้อง การบาดเจ็บ ค่าสิ่งของ แรงงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ทั้งปวง และความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลหรือทรัพย์สินใด ๆ ผู้เช่าซื้อจะชดเชยและปกป้องเจ้าของมิให้ได้รับความเสียหายแต่อย่างใดทั้งสิ้น และผู้เช่าซื้อจะป้องกัน ซักไซ้ และปกป้องเจ้าของให้ปลอดภัยจากบรรดาสิทธิเรียกร้องทั้งปวง และจากความเสี่ยง ค่าชดเชย หรือค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งปวงที่เกิดจากการกระทำใด ๆ หรือการกระทำใด ๆ ของผู้เช่าซื้อ หรือของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ซึ่งใช้รถยนต์ดังกล่าว โดยผู้เช่าซื้ออนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ใช้

(ก) จะแจ้งให้เจ้าของทราบเป็นลายลักษณ์อักษรโดยทันทีถ้ารถยนต์ใช้การไม่ได้คิดคำนวณ หรือได้รับความเสียหายหรือสูญหาย (ข) ถ้าผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระเงินใด ๆ ตามสัญญา นี้ จะอนุญาตให้ผู้แทนหรือลูกจ้างของเจ้าของเข้าไปยังสถานที่ของผู้เช่าซื้อ หรือสถานที่อื่นใดอันอยู่ในควบคุมของผู้เช่าซื้อ เพื่อยึดรถยนต์ ทั้งนี้ โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ผู้เช่าซื้อทราบล่วงหน้า และไม่ว่าในเวลาอันสมควรผู้เช่าซื้อจะอยู่ในสถานที่นั้นหรือไม่ก็ตาม และไม่ว่าเจ้าของจะได้ออกเลิกสัญญากับผู้เช่าซื้อแล้วหรือไม่ก็ตาม

(ค) ตลอดเวลาที่ผู้เช่าซื้อชำระราคาค่าเช่าซื้อไม่ครบถ้วน ผู้เช่าซื้อจะเก็บรักษารถยนต์ที่เช่าซื้อไว้ ณ ที่ของผู้เช่าซื้อดังกล่าวไว้ ณ สัญญาฉบับนี้ หากมีการเปลี่ยนแปลงสถานที่เก็บรักษาหรือเก็บรักษาไว้ ณ สถานที่อื่นนอกจากที่ของผู้เช่าซื้อแล้ว ผู้เช่าซื้อจะต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของเสียก่อน

ผู้เช่าซื้อยินยอมให้เจ้าของหรือผู้ได้รับมอบหมายจากเจ้าของเข้าตรวจสอบรถยนต์ที่เช่าซื้อ ณ สถานที่ดังกล่าวในเวลาอันสมควร ในการที่ผู้เช่าซื้อเปลี่ยนสถานที่เก็บรักษาโดยไม่ได้รับอนุญาต ให้ถือว่าเป็นการผิดสัญญาในสาระสำคัญอย่างหนึ่ง และถ้ากรณีนี้เป็นเหตุให้ฝ่ายเจ้าของต้องคิดคำนวณ ไม่ว่าด้วยวิธีใด และเจ้าของจะเสียค่าใช้จ่ายไปในการคิดคำนวณนี้ ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้เจ้าของทั้งสิ้น

4. ถ้าผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินทุกจำนวนที่เป็นหนี้หรือจะชำระตามสัญญาแล้ว รวมทั้งเงินที่ค้างจ่ายครั้งแรกเมื่อลงนามในสัญญาฉบับนี้ และได้ปฏิบัติและรักษามารถเรือนไขทั้งปวงของสัญญาแล้วอย่างเคร่งครัด ก็ให้การเช่าซื้อสิ้นสุดลง และให้รถยนต์ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้เช่าซื้อ และเจ้าของจะโอนและส่งมอบบรรดาสิทธิ และผลประโยชน์ทั้งปวงที่มีอยู่ในรถยนต์นั้นให้แก่ผู้เช่าซื้อ แต่ครั้นเท่าที่ผู้เช่าซื้อยังมิได้ชำระเงินดังกล่าวแล้วทั้งหมด และครั้นเท่าที่เงินไขทั้งหมดดังกล่าวแล้วยังมีได้รับการปฏิบัติตาม รถยนต์ก็จะยังคงเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าของแต่ผู้เดียว และมีให้ผู้เช่าซื้อไม่มีสิทธิหรือผลประโยชน์ใด ๆ ในรถยนต์นั้น นอกจากสิทธิหรือผลประโยชน์ของผู้เช่าซื้อตามสัญญา นี้ กล่าวโดยเฉพาะและมีให้เสียขาดข้อกำหนดข้างต้น ผู้เช่าซื้อจะต้องไม่ทำการแทนเจ้าของหรือเจ็ดตัวเองเป็นเจ้าของ หรือกระทำการหรือยอมให้มีการกระทำการสิ่งใดโดยประการที่จะทำให้บุคคลอื่นเข้าใจว่าผู้เช่าซื้อเป็นเจ้าของรถยนต์ ไม่ว่าจะทำโดยตรงหรือโดยปริยาย

5. ถ้าหากผู้เช่าซื้อ

- (ก) ผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อสองคราวติดต่อกันหรือเงินจำนวนอื่นใดที่จะต้องชำระตามสัญญา (ไม่ว่าจะได้ทวงถามหรือไม่) หรือ
- (ข) มีหนี้สินอันพันตัว สัมตะลาย อุทศาสตร์ให้เป็นผู้ไร้ความสามารถ กระทำการใด ๆ ที่สันนิษฐานได้ว่ามีหนี้สินอันพันตัว หรือมีค่าสิ่งพิทักษ์ทรัพย์สินของผู้เช่าซื้อ หรือมีการแต่งตั้งผู้ชำระบัญชีหรือผู้จัดการทรัพย์สินหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สิน เพื่อจัดการส่วนหนึ่งส่วนใดของทรัพย์สิน หรือสิ่งของของผู้เช่าซื้อ หรือถ้าผู้เช่าซื้อนัดประชุมเจ้าหนี้หรือทำตราสารโอนทรัพย์สิน หรือประณอมหนี้ หรือยอมความให้แก่หรือกับเจ้าหนี้ หรือ (ในกรณีที่เป็นนิติบุคคล) มีมติให้ชำระบัญชีหรือยื่นคำร้องขอชำระบัญชี หรือขอให้ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์สิน หรือขาย หรือ
- (ค) ถูกบังคับคดี หรือถูกขอยึดทรัพย์สินหรือยอมให้รถยนต์ถูกยึดในการอาชญากรรมใด ๆ ในการบังคับคดีใด ๆ หรือความหมายอื่น หรือ
- (ง) ไม่รักษามะปฏิบัติตามข้อตกลง เงื่อนไขข้อผูกพันใด ๆ และข้อกำหนดใด ๆ อันเป็นหน้าที่ของคนตามที่ระบุไว้ในสัญญา นี้ รวมทั้งไม่ทำประกันภัยรถยนต์จนเป็นที่พอใจของเจ้าของตามที่เจ้าของจะพึงเห็นสมควรเป็นต้น หรือ

(จ) กระทำหรือไม่กระทำการสิ่งใดซึ่งเจ้าของเห็นว่าอาจเสียหายหรือเป็นอันขายต่อกรรมสิทธิ์ของคนในรถยนต์นั้น
ในการมีข้อ (ก), (ข) หรือ (ค) แล้วแต่กรณี ให้ถือว่าสัญญาเช่าซื้อเลิกกันโดยทันที ไม่จำเป็นต้องให้เจ้าของต้องทำการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อเป็นลายลักษณ์อักษรไปถึงผู้เช่าซื้ออีก ในการมีข้อ (ง) หรือ (จ) แล้วแต่กรณี ให้เจ้าของมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้โดยทันที และความยินยอมที่เจ้าของได้ให้แก่ผู้เช่าซื้อเพื่อการครอบครองรถยนต์นั้นให้ถือว่าเป็นอันเพิกถอนทั้งสิ้น ผู้เช่าซื้อจะต้องส่งมอบรถยนต์พร้อมทั้งส่วนประกอบ อุปกรณ์ และอะไหล่ทั้งหมด คืนให้แก่เจ้าของโดยทันที โดยผู้เช่าซื้อออกค่าใช้จ่ายเอง และเจ้าของและผู้แทนหรือลูกจ้างของเจ้าของมีสิทธิเข้าไปในสถานที่ใด ๆ ที่รถยนต์อาจจะอยู่ในที่นั้น และทำการยึดและเข้าครอบครองรถยนต์นั้น และมีสิทธิได้รับชดเชยบรรดาค่าธรรมเนียม ค่าชดเชยธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายทั้งปวงที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการยึดรถยนต์คืน ตลอดจนบรรดาเช่าซื้อทั้งปวงที่ค้างชำระ และเงินอื่นใดที่จะต้องชำระตามสัญญาที่ ทั้งนี้โดยไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิเรียกร้องของเจ้าของในอันที่จะได้รับค่าเช่าซื้อที่ค้างอยู่ก่อนนั้น หรือค่าเสียหายใด ๆ สำหรับการละเมิดสัญญา และไม่ทำให้ผู้เช่าซื้อหลุดพ้นจากความรับผิดชอบใด ๆ ที่มีต่อเจ้าของ

8. ผู้เข้าซื้อสัญญาว่าเมื่อเจ้าของร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุผลใด ๆ ผู้เข้าซื้อจะจัดหาผู้กำกับใหม่หนึ่งรายหรือหลายรายเข้ากำกับแทน หรือเพิ่มเติมผู้กำกับที่มีอยู่เดิมเพื่อกำกับหนี้สินใด ๆ ตามสัญญานี้ ทั้งนี้ ภายใน 30 วันหลังจากการร้องขอดังกล่าวเงินที่พึงพอใจของผู้เจ้าของ หากไม่สามารถจัดหาผู้กำกับดังกล่าวนี้ได้ ผู้เข้าซื้อตกลงให้ถือว่าผู้เข้าซื้อละเมิดสัญญาตามข้อ 5 ข้างต้น

7. ผู้เข้าซื้อจะบอกเลิกสัญญาเข้าซื้อเสียก็ได้โดยบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้า 7 วัน ให้เจ้าของทราบ และโดยไม่ชักช้าและโดยการเสียภัยและออกค่าใช้จ่ายเอง ผู้เข้าซื้อจะต้องกิน และส่งมอบรถยนต์พร้อมทั้งอุปกรณ์และอะไหล่ทั้งหมดให้แก่เจ้าของ ณ สถานที่ที่เจ้าของจะกำหนดให้ ตลอดทั้งโอนและสละสิทธิกรรมกรรมประกันภัยให้แก่เจ้าของหรือผู้รับโอนสิทธิจากเจ้าของ และชำระเงินที่ค้างชำระที่กำหนดชำระหรือเป็นหนี้อยู่ในเวลานั้นตามสัญญาฉบับนี้

8. ถ้าหากผู้เข้าซื้อบอกเลิกสัญญาเข้าซื้อตามข้อ 7 หรือสัญญาเข้าซื้อเลิกกินตามข้อ 5 หรือถ้อยเจ้าครอบครองรถยนต์ใหม่ตามข้อ 5 ผู้เข้าซื้อจะต้องจ่ายค่าซ่อมรถยนต์พร้อมทั้งค่าอุปกรณ์และอะไหล่ที่ค้างชำระเพื่อซ่อมรถยนต์ให้กลับคืนสู่สภาพดีตามที่ประมาณราคาขึ้นโดยทันทีและเพื่อชดเชยค่าเสื่อมราคาและค่าเสียหายนอกเหนือจากค่าเข้าซื้อทุกงวดที่ค้างชำระอยู่แล้ว ตลอดทั้งเงินจำนวนอื่นใดที่จะต้องชำระตามสัญญานี้ กับถ้าหากในขณะบอกเลิกการเข้าซื้อนั้น ค่าเข้าซื้อที่ผู้เข้าซื้อได้ชำระแล้วรวมกับเงินชำระครั้งแรกยังไม่ถึงครึ่งหนึ่งของราคาเข้าซื้อที่ระบุในบัญชีรายการท้ายสัญญา ผู้เข้าซื้อจะต้องชำระเงินเพิ่มเติมอีกจำนวนหนึ่งซึ่งเมื่อรวมกับค่าเข้าซื้อที่ได้ชำระแล้ว และเงินที่ชำระครั้งแรกจะเท่ากับครึ่งหนึ่งของราคาเข้าซื้อที่ระบุในบัญชีรายการท้ายสัญญา

ในกรณีที่เจ้าของคิดตามยอดรถยนต์ที่เข้าซื้อคืนไม่ได้ ไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตามที่เข้าซื้อไม่พบหรือด้วยเหตุอื่น หรือเจ้าของเห็นว่า สภาพของรถยนต์ที่เข้าซื้อในขณะนั้นเสื่อมโทรมไม่คุ้มกับการที่จะยึดรถยนต์ที่เข้าซื้อกลับคืนมา ผู้เข้าซื้อจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายรถยนต์ที่เข้าซื้อให้เจ้าของจนเต็มราคารถยนต์ที่เข้าซื้อ โดยผู้เข้าซื้อไม่มีสิทธิขอหักเงินค่าเข้าที่จ่ายไปแล้วจากราคาที่จะต้องรับผิดชอบชดเชยให้เจ้าของนั้น

9. สัญญาเข้าซื้อเลิกกินตามข้อ 5 หรือ ข้อ 7 แล้วแต่กรณี หากผู้เข้าซื้อมีความประสงค์ขอเข้าซื้อรถยนต์คันดังกล่าว ให้อยู่ในดุลพินิจของเจ้าของว่าจะวางใจให้เข้าซื้อหรือไม่ หากเห็นควรให้มีการเข้าซื้อต่อไปแล้วผู้สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงให้นำข้อกำหนด ข้อตกลงและรายละเอียดทั้งหมดตามสัญญาเข้าซื้อฉบับนี้มาใช้บังคับกับกรณีดังกล่าวด้วย

10. เจ้าของมิได้ให้คำรับรองแต่อย่างใดว่าจะโดยตรงหรือโดยปริยาย เกี่ยวกับอายุ มูลค่า สภาพ เงื่อนไข หรือคุณภาพของรถยนต์ หรือในเรื่องความเหมาะสมเพื่อจุดประสงค์ใด ๆ ผู้สัญญาตกลงว่าการเข้าซื้อรถยนต์ดังกล่าวได้ทำกันโดยปราศจากการรับประกันใด ๆ ของเจ้าของในเรื่องสภาพของรถยนต์ดังกล่าว และผู้เข้าซื้อไม่มีสิทธิเรียกร้องใด ๆ สำหรับความชำรุดบกพร่องของรถยนต์หรือการถูกรอนสิทธิจากรถยนต์ที่เกิดขึ้นหรือปรากฏหลังจากวันที่ผู้เข้าซื้อรับมอบรถยนต์ และในการรับมอบรถยนต์ดังกล่าวนี้ให้ถือว่าผู้เข้าซื้อได้ตรวจสอบรถยนต์จนเป็นที่พอใจแล้ว และโดยสัญญาที่ผู้เข้าซื้อยืนยันว่ารถยนต์มีสภาพที่เรียบร้อยดีและปลอดภัยทุกประการและเหมาะสมเพื่อวัตถุประสงค์ทั้งหลายที่ผู้เข้าซื้อรถยนต์ดังกล่าว เจ้าของไม่ต้องการรับผิดชอบค่าเช่าใด ๆ หรือเงินหรือราคาซื้อขายใด ๆ ที่ชำระแล้ว ทั้งนี้ไม่ต้องทำการซ่อมแซมหรือรับผิดชอบใด ๆ เนื่องจากความชำรุดบกพร่องหรือการถูกรอนสิทธิใด ๆ เว้นแต่ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 485 และ มาตรา 549

11. ผู้เข้าซื้อสัญญาว่าจะไม่ทำการคิดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงสภาพของรถยนต์คันที่เข้าซื้อ ไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วน เครื่องอุปกรณ์ใด ๆ ที่ผู้เข้าซื้อติดตั้งเพิ่มเติมไว้กับรถยนต์คันดังกล่าว จะโดยความยินยอมจากเจ้าของหรือไม่ก็ตาม ให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าของทันทีทั้งสิ้น และผู้เข้าซื้อจะถอดหรือเอาออกใบจากรถยนต์คันที่เข้าซื้อไม่ได้

12. สิทธิตามสัญญาฉบับนี้เป็นสิทธิเฉพาะตัวผู้เข้าซื้อเท่านั้น และบรรดาสีทธิ และหรือข้อผูกพันทั้งหลายของผู้เข้าซื้อมิให้ผู้ซื้อโอนหรือใช้เพื่อการกำกับ หากนิติได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของก่อน แต่เจ้าของมีสิทธิอย่างเต็มที่ที่จะขาย โอน มอบ จำนำ ก่อภาระผูกพัน นำไปวางประกัน หรือจำหน่ายโดยประการอื่นซึ่งส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดของสิทธิ กรรมสิทธิ์ และผลประโยชน์ของเจ้าของตามสัญญานี้ ทั้งนี้ โดยไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวให้ผู้เข้าซื้อทราบล่วงหน้า

13. ในกรณีที่บุคคลหลายคนเข้าซื้อรถยนต์ร่วมกัน ผู้เข้าซื้อแต่ละคนและทุก ๆ คน จะต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว และร่วมกันต่อเจ้าของเพื่อการปฏิบัติข้อตกลงและเงื่อนไขทั้งปวงของสัญญา

14. ค่าของเข้าซื้อที่ทำได้โดยหรือในนามของผู้เข้าซื้อให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาฉบับนี้เสมือนว่าได้นำมาลงไว้ครบถ้วนในสัญญาฉบับนี้

15. การชำระเงินทุกครั้ง และเงินทุกจำนวนที่จะต้องชำระให้แก่เจ้าของให้นำไปชำระแก่เจ้าของ ณ สำนักงานเลขที่ 5392/2 ชั้น 23 อาคารมหานครนิวยอร์ก แขวงราชเทวี กรุงเทพฯ 10400 กับบอกกล่าวที่ตึกหนึ่งสี่ตึกต่อหรือการติดต่อย่างอื่นก็ได้ บรรดาที่มีไปยังเจ้าของจะต้องส่งไปยังสำนักงานของเจ้าของ ณ เลขที่ 5392/2 ชั้น 23 อาคารมหานครนิวยอร์ก แขวงราชเทวี กรุงเทพฯ 10400 หรือ ณ ที่อื่นตามที่เจ้าของจะแจ้งให้ผู้เข้าซื้อทราบเป็นลายลักษณ์อักษร โดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนธรรมดาแก่ผู้เข้าซื้อเปลี่ยนแปลงค่ารถที่อยู่ (หรือที่ที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ในกรณีเป็นนิติบุคคล) ผู้เข้าซื้อจะต้องแจ้งให้เจ้าของทราบค่ารถที่อยู่แห่งใหม่เป็นลายลักษณ์อักษรภายในสามวันนับตั้งแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลงค่ารถออกกล่าว หรือหนึ่งสี่ตึกต่อทั้งปวงที่มีไปยังผู้เข้าซื้อให้ส่งไปยังค่ารถที่อยู่ของผู้เข้าซื้อตามที่ตั้งไว้ในเอกสารหลักฐานของเจ้าของโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนธรรมดา ค่ารถออกกล่าวหรือหนึ่งสี่ตึกต่อใด ๆ ที่ส่งทางไปรษณีย์ดังกล่าวแล้ว แม้หากว่าหนังสือแนบจะถูกต้องกลับคืนให้แก่เจ้าของเพราะไม่มีผู้รับก็ได้ ให้ถือว่าได้ส่งให้แก่ผู้เข้าซื้อแล้ว

16. ความล่าช้าของเจ้าของก็ดี ของผู้สิทธิจากเจ้าของ หรือของผู้รับโอนสิทธิจากเจ้าของก็ดี ในการใช้สิทธิใด ๆ ตามสัญญานี้ ในถือว่าเป็นการสละสิทธิดังกล่าว ทั้งการใช้สิทธิเพียงครั้งเดียวหรือเพียงบางส่วนที่ไม่เป็นการคัดสิทธิของเจ้าของที่จะใช้สิทธิอื่น ๆ หรือสิทธิอื่นต่อไปอีก หรือในการใช้สิทธิอย่างอื่นใด

17. สัญญาฉบับนี้แต่ละข้อเป็นอิสระต่างหากจากกัน และในกรณีที่ส่วนหนึ่งส่วนใดของสัญญาฉบับนี้ศาลไม่บังคับไว้ ก็ให้สัญญาส่วนที่เหลือยังคงมีผลบังคับไว้ได้เต็มที่

18. สัญญาฉบับนี้ประมวลความเข้าใจทั้งปวงของผู้สัญญาไว้แล้ว และจะเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขมิได้ เว้นแต่การเปลี่ยนแปลงและแก้ไขจะได้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร ลงนามโดยผู้สัญญาทั้งสองฝ่าย แนบกับสัญญาฉบับนี้เหลือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาฉบับนี้

บัญชีรายการตามที่อ้างถึงในสัญญา

รายละเอียดของรถยนต์ ที่ชื่อ..... DAEWOO .....รุ่น..... ESPERO DLX ปี 1994	รายละเอียดของการเช่าซื้อ ราคาเงินสดของรถยนต์.....บาท
แรงแม่/ซีซี..... 1600	หัก เงินที่ผู้เช่าซื้อชำระครั้งแรก (เงินดาวน์).....บาท
รับจดทะเบียน..... 1/1	คงเหลือเงินที่ผู้เช่าซื้อต้องชำระเป็นเงินต้น $490,000.00 = 490,000.00$ บาท
เลขดำลับหรือเลขทะเบียน.....	บวก ค่าธรรมเนียมเช่าซื้อ 6.00% ต่อปี เป็นเวลา..... 48 .....เดือน
หมายเลขเครื่อง..... 067780	$((457,943.93) \times (6.00\%) \times (48/12))$ ..... 109,891.75 บาท
หมายเลข เซสซีส หรือ ตัวถัง..... KLJJE19W1RU725055	ราคาเช่าซื้อทั้งหมด..... 567,835.68 บาท
เครื่องอุปกรณ์..... วินมอเตอร์ไซด์	หาร ระยะเวลาเช่าซื้อ..... 48 .....เดือน
..... เครื่องปรับอากาศรถยนต์	ค่าเช่าซื้อที่ต้องชำระเป็นรายเดือน เดือนละ..... 11,829.91 บาท
.....	บวก ภาษีมูลค่าเพิ่มต้องชำระ เป็นรายเดือน เดือนละ..... 828.09 บาท
.....	รวมเป็นเงินค่าเช่าซื้อและภาษีมูลค่าเพิ่มที่ต้องชำระ
.....	เป็นรายเดือน เดือนละ..... 12,658.00 บาท
.....	ต้องชำระทุกวันที่..... 30 .....ของเดือนปฏิทิน
.....	งวดแรกชำระวันที่..... 30 .....เดือน..... มิษายน .....พ.ศ..... 2537

คู่สัญญาได้อ่านสัญญาฉบับนี้และเข้าใจข้อความดีตลอดแล้ว เพื่อเป็นหลักฐานแห่งการนี้ จึงได้ลงนามไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ๗ วัน เดือน ปี ตามที่ระบุ

ข้างต้น

พยาน

พยาน

ผู้เช่าซื้อ

สามี/ภริยา

ผู้ให้ทราบอันชอบ

โดย.....**1**.....เจ้าของ

(ผู้รับมอบอำนาจโดยชอบ)

ใบรับมอบรถยนต์

ถึง บริษัท ชูเนี่ยนเนโทรลิตซิ่ง จำกัด

ข้าพเจ้าขอรับรองโดยนิตินัยว่าได้ตรวจและรับมอบรถยนต์ตามรายละเอียดในบัญชีรายการดังกล่าวในสัญญาเช่าซื้อระหว่างบริษัทฯ กับข้าพเจ้าแล้ว
ในวันทำสัญญาฉบับนี้ และมีความพึงพอใจสภาพของรถยนต์ และความเหมาะสมของรถยนต์ที่ต่อวัตถุประสงค์ของข้าพเจ้าทุกประการ

พยาน

(ลายมือชื่อของผู้เช่าซื้อ)

ภาคผนวก 2

ร่างที่ สคก.ตรวจพิจารณาแล้ว

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติการเช่าซื้อสินค้าควบคุม

พ.ศ. ....

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการเช่าซื้อสินค้าควบคุม

เหตุผล

เนื่องจากในปัจจุบันนี้-ประชาชนมีความจำเป็นต้องอาศัยสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคสำหรับชีวิตประจำวันโดยการเช่าซื้อและการซื้อสินค้าผ่อนส่งมากขึ้น ทั้งชนิดและปริมาณของสินค้า สมควรมีการควบคุมสินค้าต่าง ๆ ที่มีการให้เช่าซื้อ และขายผ่อนส่งให้เป็นไปด้วยความเป็นธรรมไม่เอาัดเอาเปรียบกัน และจำกัดวงเงินหรือปริมาณการให้เช่าซื้อและการขายผ่อนส่งให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อประโยชน์แก่เศรษฐกิจของประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
การเข้าซื้อสินค้าควบคุม
พ.ศ. ....

.....

.....

.....

.....

.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการเข้าซื้อสินค้าควบคุม

.....

.....

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติการเข้าซื้อสินค้าควบคุม พ.ศ. ...."

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

"เข้าซื้อ" หมายความว่า เข้าซื้อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เฉพาะสินค้าควบคุม และหมายความรวมถึงซื้อขายผ่อนส่งด้วย

"ซื้อขายผ่อนส่ง" หมายความว่า ซื้อขายสินค้าควบคุมที่มีเงื่อนไขว่า ผู้ซื้อจะต้องผ่อนชำระราคาให้ผู้ขายตั้งแต่สองงวดขึ้นไป และกรรมสิทธิ์ในสินค้าควบคุม นั้นยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อจนกว่าจะได้ชำระราคาครบถ้วนแล้ว

"สินค้าควบคุม" หมายความว่า สินค้าที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดให้เป็นสินค้าควบคุม

"ผู้เข้าซื้อ" หมายความว่า ความรวมถึงผู้ซื้อสินค้าควบคุมในการซื้อขายผ่อนส่งด้วย
 "ผู้ให้เข้าซื้อ" หมายความว่า ผู้ประกอบกิจการให้เข้าซื้อสินค้าควบคุมเป็นธุรกิจปกติ และหมายความว่า ผู้ประกอบกิจการขายผ่อนส่งสินค้าควบคุมเป็นธุรกิจปกติด้วย

"ราคาเงินสด" หมายความว่า ราคาในท้องตลาดของสินค้าควบคุมที่ซื้อขายกันด้วยเงินสด ณ วันที่ทำสัญญาเข้าซื้อ

"ราคาเข้าซื้อ" หมายความว่า จำนวนเงินรวมทั้งสิ้นของเงินล่วงหน้าและเงินรายงวดซึ่งผู้เข้าซื้อจะต้องชำระแก่ผู้ให้เข้าซื้อ

"ค่าเข้าซื้อ" หมายความว่า จำนวนเงินที่ต่างกันระหว่างราคาเข้าซื้อกับราคาเงินสด

"ราคาเข้าซื้อสุทธิ" หมายความว่า จำนวนเงินที่ต่างกันระหว่างราคาเข้าซื้อที่ยังไม่ได้ชำระทั้งสิ้นกับค่าเข้าซื้อซึ่งคำนวณตามส่วนแห่งระยะเวลาเข้าซื้อที่ยังเหลืออยู่

"อัตราค่าเข้าซื้อ" หมายความว่า อัตราร้อยละต่อปีของจำนวนเงินที่ต่างกันระหว่างราคาเงินสดกับเงินล่วงหน้าซึ่งคำนวณตามสูตร วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

"เงินล่วงหน้า" หมายความว่า เงินที่ผู้เข้าซื้อชำระเมื่อทำสัญญาเข้าซื้อเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของราคาเงินสด ต่างหากจากเงินรายงวด

"เงินรายงวด" หมายความว่า เงินที่ผู้เข้าซื้อจะต้องชำระแก่ผู้ให้เข้าซื้อในแต่ละงวดตามที่กำหนดไว้ในสัญญา

"นายทะเบียน" หมายความว่า นายทะเบียนกลางการเข้าซื้อสินค้าควบคุมหรือนายทะเบียนการเข้าซื้อสินค้าควบคุมประจำจังหวัด แล้วแต่กรณี

"พนักงานเจ้าหน้าที่" หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีเจ้าสังกัดแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการการเข้าซื้อสินค้าควบคุม

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 พระราชบัญญัตินี้มีให้ใช้บังคับแก่

- (1) การเข้าซื้อระหว่างผู้ประกอบการที่ซื้อสินค้าควบคุมมาจำหน่ายให้แก่ผู้ประกอบการด้วยกันเอง
- (2) การเข้าซื้อสินค้าควบคุมเพื่อส่งออกนอกราชอาณาจักร
- (3) การให้เข้าซื้อสินค้าควบคุมที่กระทำโดยบริษัทเงินทุน สถาบันการเงิน หรือนิติบุคคลที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นค่าธรรมเนียมเกินกำหนดกิจการอื่น และออกประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

คณะกรรมการการเข้าซื้อสินค้าควบคุม

มาตรา 6 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการการเข้าซื้อสินค้าควบคุม" ประกอบด้วยปลัดกระทรวงพาณิชย์เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย และอธิบดีกรมการค้าภายในเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการอื่นซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งอีกไม่เกินห้าคนเป็นกรรมการ

ให้อธิบดีกรมการค้าภายในเป็นเลขาธิการคณะกรรมการ

มาตรา 7 ให้กรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งตามมาตรา 6 อยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี

ในกรณีที่กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระหรือในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้วนั้น

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา 8 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) รัฐมนตรีให้ออก
- (4) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา 9 การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนของกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการซึ่งมาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มาตรา 10 การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก

กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 11 คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่รัฐมนตรีในเรื่องดังต่อไปนี้

(ก) การออกกฎกระทรวงและประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราช

บัญญัตินี้

(ข) การวินิจฉัยขอค่าธรรมเนียมตามมาตรา 20 มาตรา 28 และมาตรา 52

(ค) เรื่องอื่นที่รัฐมนตรีมอบหมาย

(2) ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 12 คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งในหน้าที่ของคณะกรรมการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

การประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำมาตรา 9 และมาตรา 10 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 13 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการมีอำนาจออกหนังสือเรียกบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับ การเข้าซื้อสินค้าควบคุมมาให้ถ้อยคำหรือแจ้งข้อเท็จจริง หรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือให้ส่งบัญชี ทะเบียน เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ ที่เกี่ยวกับการเข้าซื้อสินค้าควบคุมมาเพื่อพิจารณาได้

มาตรา 14 ให้จัดตั้งสำนักงานทะเบียนกลางการเข้าซื้อสินค้าควบคุมขึ้นในกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ เพื่อปฏิบัติการเกี่ยวกับการควบคุมการเข้าซื้อสินค้าควบคุมตามพระราชบัญญัตินี้ที่ราชอาณาจักร และให้ทำหน้าที่เป็นสำนักงานทะเบียนการเข้าซื้อสินค้าควบคุมประจำกรุงเทพมหานครด้วย

ให้อธิบดีกรมการค้าภายในเป็นนายทะเบียนกลางการเข้าซื้อสินค้าควบคุมกับเป็นนายทะเบียนการเข้าซื้อสินค้าควบคุมประจำกรุงเทพมหานครด้วย

มาตรา 15 ให้จัดตั้งสำนักงานทะเบียนการเข้าซื้อสินค้าควบคุมประจำจังหวัดขึ้นในสำนักงานพาณิชย์จังหวัดทุกจังหวัด เพื่อปฏิบัติการเกี่ยวกับการควบคุมการเข้าซื้อสินค้าควบคุมภายในจังหวัดนั้น โดยให้ขึ้นตรงต่อสำนักงานทะเบียนกลางการเข้าซื้อสินค้าควบคุม

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นนายทะเบียนการเข้าซื้อสินค้าควบคุมประจำจังหวัด

หมวด 2

การควบคุมการเข้าซื้อสินค้าควบคุม

มาตรา 16 เพื่อประโยชน์ในการควบคุมการเข้าซื้อสินค้าควบคุม รัฐมนตรีด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศกำหนดให้สินค้าใดเป็นสินค้าควบคุมได้

มาตรา 17 เมื่อได้มีการประกาศกำหนดสินค้าควบคุมตามมาตรา 16 แล้ว ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ มาตรการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเข้าซื้อสินค้าควบคุมในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) อัตราค่าเข้าซื้อ
- (2) เงินล่วงหน้า
- (3) จำนวนงวดและระยะเวลาชำระเงินรายงวด
- (4) ค่าใช้จ่ายอื่นตามมาตรา 27 (12)

การกำหนดอัตราค่าเข้าซื้อตาม (1) และเงินล่วงหน้าตาม (2) ให้รัฐมนตรีกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคำนวณไว้ในประกาศด้วย

มาตรา 18 เพื่อประโยชน์แก่เศรษฐกิจของประเทศ รัฐมนตรีด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจประกาศจำกัดวงเงินสูงสุดหรือปริมาณการให้เข้าซื้อสินค้าควบคุมประเภทใดประเภทหนึ่งได้ ในการนี้จะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดด้วยก็ได้

มาตรา 19 ห้ามมิให้ผู้ใดประกอบกิจการเป็นผู้ให้เช่าซื้อสินค้าควบคุม
วันแต่ได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์
วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 20 ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งไม่อนุญาต ให้แจ้งคำสั่งเป็น
หนังสือไปยังผู้ขอรับใบอนุญาตโดยไม่ชักช้า ผู้ขอรับใบอนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือ
ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งไม่
อนุญาตโดยยื่นอุทธรณ์ต่อนายทะเบียน เมื่อนายทะเบียนได้รับคำอุทธรณ์แล้วให้เสนอ
คำอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำอุทธรณ์
คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ให้เป็นที่สุด

มาตรา 21 ผู้ให้เช่าซื้อต้องแสดงใบอนุญาตไว้ในที่เปิดเผยซึ่งเห็นได้ง่าย
ณ สถานที่ทำการของผู้ให้เช่าซื้อที่ระบุไว้ในใบอนุญาต

มาตรา 22 ในกรณีที่ใบอนุญาตสูญหายหรือถูกทำลายในสาระสำคัญ
ให้ผู้ให้เช่าซื้อแจ้งต่อนายทะเบียนและยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตภายในสามสิบวัน
นับแต่วันที่ได้ทราบถึงการสูญหายหรือถูกทำลายดังกล่าว

การขอรับใบแทนใบอนุญาตและการออกใบแทนใบอนุญาตให้เป็นไป
ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 23 ผู้ให้เช่าซื้อต้องยื่นรายงานการค้าเงินการให้เช่าซื้อสินค้า
ควบคุมทุกระยะเวลาหนึ่งปีต่อนายทะเบียนภายในเดือนมกราคมของปีถัดไป ทั้งนี้
ตามแบบรายงานที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 24 นอกจากรายงานตามมาตรา 23 แล้ว ในกรณีที่เห็นสมควร
นายทะเบียนจะกำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อผู้ใดยื่นรายงานหรือแสดงเอกสารตามระยะเวลา
หรือเป็นครั้งคราวตามที่นายทะเบียนกำหนดก็ได้

มาตรา 25 ในการเสนอหรือการโฆษณาเพื่อชักชวนให้ประชาชน
เข้าซื้อ ผู้ให้เข้าซื้อต้องแสดงข้อความดังต่อไปนี้

- (1) ราคาเงินสด
  - (2) ราคาเข้าซื้อ
  - (3) เงินล่วงหน้า
  - (4) เงินรายงวด จำนวนงวด ระยะเวลาและวิธีการชำระเงินรายงวด
  - (5) อัตราค่าเข้าซื้อ
  - (6) ค่าใช้จ่ายอื่นที่ผู้เข้าซื้อต้องจ่ายนอกจาก (3) (4) และ (5)
- การแสดงข้อความตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และ
เงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 26 การตกลงดังต่อไปนี้ไม่มีผลผูกพันผู้เข้าซื้อ

- (1) การให้ผู้ให้เข้าซื้อหลุดพ้นจากหน้าที่หรือภาระใดที่มีอยู่ตามสัญญา
เข้าซื้อหรือตามกฎหมาย
- (2) การให้ผู้เข้าซื้อจ่ายอัตราค่าเข้าซื้อเกินกว่าที่รัฐมนตรีประกาศ
กำหนดตามมาตรา 17 (1)
- (3) การให้ผู้เข้าซื้อจ่ายเบี้ยปรับ ค่าชดเชย ค่าเสียหาย ค่าใช้จ่าย
หรือค่าตอบแทนใด ๆ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้โดยพระราชบัญญัตินี้
- (4) การตัดสิทธิหรือจำกัดสิทธิของผู้เข้าซื้อที่มีอยู่ตามกฎหมาย

มาตรา 27 สัญญาเข้าซื้อต้องทำเป็นหนังสือ และอย่างน้อยต้องมีรายการ
ดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อผู้ให้เข้าซื้อและผู้เข้าซื้อ
- (2) ประเภท ชนิด และลักษณะของสินค้าควบคุม
- (3) ราคาเงินสด
- (4) ราคาเข้าซื้อ
- (5) เงินล่วงหน้า

- (6) เงินรายงวด จำนวนงวด ระยะเวลาและวิธีการชำระเงินรายงวด
  - (7) อัตราค่าเช่าซื้อ
  - (8) กำหนดเวลา วิธีการ และสถานที่ส่งมอบสินค้าที่เช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อ
  - (9) สถานที่ และวิธีการรับชำระเงินตาม (6)
  - (10) ข้อกำหนดในการโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่เช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อ
  - (11) เงื่อนไขและวิธีการในการที่ผู้เช่าซื้อจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา
  - (12) ค่าใช้จ่ายอื่นนอกจาก (5) (6) และ (7)
  - (13) วันที่สัญญาเช่าซื้อจะมีผลใช้บังคับ
  - (14) สิทธิของผู้เช่าซื้อที่จะบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ
  - (15) สิทธิของผู้เช่าซื้อที่จะชำระราคาเช่าซื้อสุทธิก่อนถึงกำหนดชำระเงินงวดสุดท้าย และส่วนลดที่ผู้ให้เช่าซื้อจะลดให้แก่ผู้เช่าซื้อในกรณี เช่นว่านี้
  - (16) รายการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- ผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งมอบคู่มือสัญญาเช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อในวันทำสัญญาเช่าซื้อ

มาตรา 28 สัญญาเช่าซื้อต้องเป็นไปตามแบบมาตรฐานสัญญาเช่าซื้อที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบ

ผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งแบบมาตรฐานสัญญาเช่าซื้อให้นายทะเบียนตรวจและให้ความเห็นชอบ

ในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความในแบบมาตรฐานสัญญาเช่าซื้อได้

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงสัญญาให้แตกต่างไปจากแบบมาตรฐานที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบแล้วต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนก่อน

ในกรณีที่นายทะเบียนไม่ให้ความเห็นชอบแบบมาตรฐานสัญญาเช่าซื้อดังกล่าวในวรรคหนึ่งหรือวรรคสี่ ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นของนายทะเบียน โดยยื่นอุทธรณ์ต่อนายทะเบียน เมื่อนายทะเบียนได้รับคำอุทธรณ์แล้วให้เสนอคำอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับความอุทธรณ์

คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ให้เป็นที่สุด

มาตรา 29 ผู้ให้เช่าต้องส่งมอบสินค้าควบคุมที่ให้เช่าแก่ผู้ให้เช่าให้ตรงกับประเภท ชนิด ปริมาณ คุณภาพ วันเวลา และสถานที่ตามที่ตกลงกันไว้ในสัญญาเช่าซื้อ

มาตรา 30 ในกรณีที่สัญญาเช่าซื้อสูญหายหรือถูกทำลายในสาระสำคัญ ผู้ให้เช่าจะขอให้ผู้ให้เช่าชื้อถ่ายหรือคัดสำเนาสัญญาเช่าซื้อส่งมอบให้แก่ผู้เช่าซื้อพร้อมด้วยสำเนาบัญชีแสดงจำนวนเงินที่ผู้ให้เช่าได้รับชำระไว้แล้วและที่ค้างชำระก็ได้ โดยผู้เช่าซื้อเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย และให้ถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายอื่นตามมาตรา 27 (12)

มาตรา 31 ผู้เช่าซื้อที่มีสิทธิที่จะชำระราคาเช่าซื้อสุทธิก่อนถึงกำหนดชำระเงินรายงวดงวดสุดท้ายได้ โดยแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ให้เช่าทราบกำหนดวันและจำนวนเงินส่วนของราคาเช่าซื้อสุทธิที่จะชำนั้น ในกรณีเช่นนี้ ห้ามมิให้ผู้ให้เช่าคิดอัตราค่าเช่าซื้อสำหรับส่วนของราคาเช่าซื้อสุทธิที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระแล้ว

ความในวรรคหนึ่งไม่ตัดสิทธิของผู้ให้เช่าที่จะได้รับเงินค่าชดเชยส่วนของราคาเช่าซื้อสุทธิที่ผู้เช่าซื้อชำระ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 32 ผู้ให้เช่าต้องขอมให้ผู้เช่าซื้อโอนสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาเช่าซื้อให้แก่บุคคลอื่นซึ่งมีคุณสมบัติที่จะเป็นผู้เช่าซื้อได้ตามหลักเกณฑ์ที่ผู้ให้เช่ากำหนดในการประกอบกิจการให้เช่าซื้อตามปกติ

มาตรา 33 ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาและส่งมอบสินค้าควบคุมคืนโดยข้อสัญญาหรือโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ผู้ให้เช่าต้องประเมินราคาสินค้าควบคุมที่ได้รับคืน โดยประเมินราคาตามราคาตลาดในวันที่รับมอบสินค้าควบคุมคืนและต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้เช่าซื้อทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับมอบสินค้าควบคุมคืน

(2) ถ้าผู้เข้าซื้อไม่พอใจในราคาประเมินตาม (1) ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ให้เข้าซื้อทราบภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งราคาประเมิน ถ้าผู้เข้าซื้อไม่แจ้งภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าผู้เข้าซื้อพอใจในราคาประเมินนั้น

(3) ในกรณีที่ผู้เข้าซื้อไม่พอใจในราคาประเมินและได้แจ้งให้ผู้ให้เข้าซื้อทราบตาม (2) แล้ว ผู้ให้เข้าซื้อต้องขายทอดตลาดสินค้าควบคุมนั้นภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับมอบสินค้าควบคุมคืน และต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้เข้าซื้อทราบก่อนกำหนดวันขายทอดตลาดไม่น้อยกว่าเจ็ดวันเพื่อให้ผู้เข้าซื้อได้มีโอกาสเข้าสู่ราคา

การขายทอดตลาดให้ดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีไม่สามารถขายสินค้าควบคุมโดยการขายทอดตลาดภายในเวลาที่กำหนดไว้ใน (3) ผู้ให้เข้าซื้ออาจขายสินค้าควบคุมนั้นโดยวิธีอื่นตามที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนก็ได้

ค่าใช้จ่ายในการขายให้หักจากราคาสินค้าควบคุมที่ขายได้ และให้ถือว่าราคาสินค้าควบคุมที่เหลือหรือราคาประเมิน แล้วแต่กรณี เป็นราคาของสินค้าควบคุมตามมาตรา 34

มาตรา 34 เมื่อผู้ให้เข้าซื้อได้ปฏิบัติตามมาตรา 33 (1) และผู้เข้าซื้อพอใจราคาประเมิน หรือเมื่อผู้ให้เข้าซื้อได้ปฏิบัติตามมาตรา 33 (1) และ (3) แล้ว ถ้าปรากฏว่า

(1) สินค้าควบคุมที่รับคืนมีราคาสูงกว่าราคาเข้าซื้อสุทธิ ผู้ให้เข้าซื้อต้องคืนเงินส่วนที่เกินแก่ผู้เข้าซื้อภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ประเมินราคาหรือวันที่ขายสินค้าควบคุมนั้น แล้วแต่กรณี

(2) สินค้าควบคุมที่รับคืนมีราคาต่ำกว่าราคาเข้าซื้อสุทธิ ผู้เข้าซื้อต้องชำระเฉพาะเงินส่วนที่ขาดเท่านั้นแก่ผู้ให้เข้าซื้อภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากผู้ให้เข้าซื้อ

ถ้าผู้ให้เข้าซื้อไม่ปฏิบัติตามมาตรา 33 (1) หรือ (2) และ (3) ผู้ให้เข้าซื้อไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าใช้จ่ายจากผู้เข้าซื้อ

มาตรา 35 เมื่อผู้เข้าชื่อผิดนัดไม่ชำระเงินรายงวดสองงวดติดกันหรือเมื่อผู้เข้าชื่อกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ ถ้าผู้ให้เข้าชื่อประสงค์จะบอกเลิกสัญญาเข้าชื่อ ผู้ให้เข้าชื่อต้องแจ้งการบอกเลิกสัญญาพร้อมด้วยเหตุผลเป็นหนังสือให้ผู้เข้าชื่อทราบ ในหนังสือบอกเลิกสัญญาให้ระบุด้วยว่าหากผู้เข้าชื่อไม่ชำระเงินรายงวดที่ค้างชำระทั้งหมดหรือไม่แก้ไขการกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญดังกล่าว แล้วแต่กรณีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกเลิกสัญญา ให้ถือว่าเป็นการบอกเลิกสัญญาเข้าชื่อนั้น

ในกรณีผิดนัดไม่ชำระเงินรายงวดสองงวดติดกัน เมื่อผู้เข้าชื่อชำระเงินจำนวนดังกล่าวให้แก่ผู้ให้เข้าชื่อภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกเลิกสัญญาของผู้ให้เข้าชื่อ ให้การบอกเลิกสัญญานั้นเป็นอันระงับไป

ในกรณีกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญ หากผู้เข้าชื่อสามารถแก้ไขให้เป็นที่น่าพอใจแก่ผู้ให้เข้าชื่อได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกเลิกสัญญาของผู้ให้เข้าชื่อ ให้การบอกเลิกสัญญานั้นเป็นอันระงับไป

ในกรณีที่ผู้เข้าชื่อผิดนัดชำระเงินงวดสุดท้าย ผู้ให้เข้าชื่อจะบอกเลิกสัญญาและยึดสินค้าควบคุมคืนได้ต่อเมื่อผู้เข้าชื่อมิได้ชำระเงินที่ค้างชำระนั้นภายในกำหนดระยะเวลาที่การชำระเงินรายงวดได้พ้นกำหนดไปอีกงวดหนึ่ง และผู้ให้เข้าชื่อได้มีหนังสือบอกเลิกสัญญาไปยังผู้เข้าชื่อให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับแต่วันพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว

การส่งหนังสือบอกเลิกสัญญาตามมาตรานี้ ถ้าไม่พบตัวผู้เข้าชื่อหรือผู้เข้าชื่อไม่ยอมรับ ให้ปิดหนังสือนั้นไว้ในที่เปิดเผยซึ่งเห็นได้ง่าย ณ ภูมิลำเนาหรือสถานที่อยู่ของผู้เข้าชื่อ และให้ถือว่าผู้เข้าชื่อได้รับหนังสือบอกเลิกสัญญานั้นแล้วตั้งแต่วันที่ปิดหนังสือนั้น

ห้ามมิให้เปลี่ยนแปลงระยะเวลาชำระเงินและจำนวนงวดให้น้อยลงกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้

มาตรา 36 ในกรณีที่ผู้เข้าชื่อผิดนัดไม่ชำระเงินรายงวดในงวดใดงวดหนึ่ง ผู้ให้เข้าชื่อจะเรียกเบี้ยปรับจากผู้เข้าชื่อก็ได้ โดยต้องระบุไว้ชัดเจนในสัญญา แต่เบี้ยปรับดังกล่าวเมื่อคิดเป็นอัตราส่วนกับยอดเงินและระยะเวลาที่ผิดนัดแล้วต้องไม่เกินกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมที่บริษัทเงินทุนพึงเรียกได้ตามกฎหมายในขณะทำสัญญาเข้าชื่อ

มาตรา 37 ในกรณีที่ผู้ให้เข้าชื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการชักย้ายหรือซ่อนเร้นสินค้าควบคุมซึ่งจะทำให้ผู้ให้เข้าชื่อเสียหาย ผู้ให้เข้าชื่อมีสิทธิบอกเลิกสัญญาและยึดสินค้าควบคุมคืนได้

มาตรา 38 ในกรณีที่ผู้ให้เข้าชื่อยึดสินค้าควบคุมคืนเพราะผู้เข้าชื่อผิดนัดไม่ชำระเงินตามมาตรา 35 วรรคหนึ่งหรือวรรคสี่ หรือเพราะมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการชักย้ายหรือซ่อนเร้นสินค้าควบคุมซึ่งจะทำให้ผู้ให้เข้าชื่อเสียหายตามมาตรา 37 ผู้ให้เข้าชื่อต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้เข้าชื่อและผู้ค้าประกันทราบ ในกรณีที่ผู้ค้าประกันภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ยึดสินค้าควบคุมคืน หนังสือแจ้งให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด และอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อและสถานที่ทำการของผู้ให้เข้าชื่อ
- (2) จำนวนเงินที่ผู้ให้เข้าชื่อได้รับชำระไว้แล้วและที่ค้างชำระ
- (3) ราคาของสินค้าควบคุมที่ยึดคืนโดยประเมินราคาตามราคาตลาดในวันที่ยึดสินค้าควบคุมคืน
- (4) วัน เวลา และสถานที่ที่ยึดสินค้าควบคุมคืน และสภาพของสินค้าควบคุม

มาตรา 39 ผู้เข้าชื่อจะแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ให้เข้าชื่อขายสินค้าควบคุมที่ผู้ให้เข้าชื่อได้ยึดคืนมาให้แก่ผู้เข้าชื่อหรือแก่บุคคลอื่นที่ผู้เข้าชื่อเห็นสมควรในราคาไม่ต่ำกว่าราคาประเมินตามมาตรา 33 (1) หรือมาตรา 38 (3) ก็ได้

การแจ้งเป็นหนังสือตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่ชำระเงินไปด้วย แต่ต้องไม่เกินสิบห้าวันนับแต่วันที่ผู้เข้าชื่อได้รับแจ้งจากผู้ให้เข้าชื่อตามมาตรา 33 หรือตามมาตรา 38

มาตรา 40 ถ้าผู้เข้าชื่อมิได้มีหนังสือแจ้งไปยังผู้ให้เข้าชื่อภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 39 ผู้ให้เข้าชื่อจะต้องนำสินค้าควบคุมที่ยึดคืนตามมาตรา 38 ออกขายทอดตลาด และให้นำมาตรา 33 และมาตรา 34 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 41 ในกรณีที่ผู้ให้เข้าชื่อย้ายสถานที่ทำการจากสถานที่ที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต ผู้ให้เข้าชื่อต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนและผู้เข้าชื่อทุกรายภายในสิบห้าวันก่อนวันย้ายสถานที่ทำการนั้น ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 42 ในกรณีที่ผู้ให้เข้าชื่อเลิกประกอบธุรกิจการให้เข้าชื่อสินค้าควบคุมที่ได้รับอนุญาต ผู้ให้เข้าชื่อต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนและผู้เข้าชื่อทุกรายภายในสามสิบวันนับแต่วันเลิก และให้ถือว่าใบอนุญาตถูกสั่งเพิกถอนตามมาตรา 50 นับตั้งแต่วันเลิกประกอบธุรกิจตามที่ได้แจ้งไว้

การแจ้งตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด 3

นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา 43 ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้นายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจต่อไปนี้

(1) เข้าไปในสถานที่ทำการของผู้ให้เข้าชื่อในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการ เพื่อตรวจสอบให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ในการนี้ ให้มีอำนาจสอบถามข้อเท็จจริง หรือเรียกบัญชี ทะเบียน เอกสาร หรือหลักฐาน เกี่ยวกับการเข้าชื่อสินค้าควบคุมจากบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องได้

(2) มีหนังสือเรียกบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับการเข้าชื่อสินค้าควบคุมมาให้ ถ้อยคำหรือแจ้งข้อเท็จจริง หรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือให้ส่งบัญชี ทะเบียน เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าชื่อสินค้าควบคุมมาเพื่อพิจารณา

มาตรา 44 ในการปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 43 ให้ผู้ให้เข้าชื่อและบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร

มาตรา 45 หนังสือเรียกตามมาตรา 43 (2) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดส่ง
ณ ภูมิลำเนาหรือสถานที่ทำการของบุคคลซึ่งระบุไว้ในหนังสือเรียกในเวลาระหว่าง
พระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก หรือจะส่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับก็ได้ และ
ให้ถือว่าหนังสือเรียกที่ส่งโดยเจ้าพนักงานไปรษณีย์มีผลเสมือนพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ส่ง

มาตรา 46 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ นายทะเบียนและ
พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับ

บัตรประจำตัวนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้เป็นไปตามแบบ
ที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 47 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นายทะเบียนและ
พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด 4

การพักใช้ใบอนุญาตและการเพิกถอนใบอนุญาต

มาตรา 48 เมื่อปรากฏว่าผู้ให้เข้าชื่อฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราช
บัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวงหรือประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ นายทะเบียนมีอำนาจ
ออกคำสั่งให้ผู้ให้เข้าชื่อแก้ไขหรือปรับปรุงการดำเนินการของผู้ให้เข้าชื่อภายในระยะ
เวลาที่นายทะเบียนกำหนดตามควรแก่กรณี ในการนี้นายทะเบียนจะกำหนดเงื่อนไข
อย่างใด ๆ ให้ปฏิบัติด้วยก็ได้

ถ้าผู้ให้เข้าชื่อไม่แก้ไขหรือปรับปรุงตามคำสั่งของนายทะเบียนภายใน
ระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด นายทะเบียนมีอำนาจออกคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตการ
ให้เข้าชื่อสินค้าควบคุมได้โดยมีการกำหนดระยะเวลาไม่เกินหกสิบวัน เมื่อเป็นที่พอใจ
ว่าผู้ให้เข้าชื่อซึ่งถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตได้แก้ไขปรับปรุงตามที่นายทะเบียนสั่งแล้ว
นายทะเบียนมีอำนาจออกคำสั่งถอนคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตก่อนกำหนดเวลาได้

เมื่อพ้นกำหนดเวลาพักใช้ใบอนุญาตแล้ว ถ้าผู้ให้เข้าชื่อไม่แก้ไขปรับปรุง
ตามคำสั่งของนายทะเบียน นายทะเบียนมีอำนาจออกคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตการ
ให้เข้าชื่อสินค้าควบคุมได้

มาตรา 49 ในกรณีที่มีการพักใช้ใบอนุญาต ผู้ให้เข้าชื่อต้องระงับการให้เข้าชื่อสินค้าควบคุมนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งพักใช้ใบอนุญาต แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงสัญญาเข้าชื่อที่ได้ทำไว้ก่อนที่นายทะเบียนมีคำสั่งพักใช้ใบอนุญาต และระหว่างถูกพักใช้ใบอนุญาตนั้นผู้ให้เข้าชื่อจะขอรับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้อีกไม่ได้

มาตรา 50 ในกรณีที่นายทะเบียนมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาต ผู้ให้เข้าชื่อไม่มีสิทธิที่จะดำเนินการให้เข้าชื่อสินค้าควบคุมอีกต่อไปนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาต แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงสัญญาเข้าชื่อที่ได้ทำไว้ก่อนที่นายทะเบียนมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาต และผู้ให้เข้าชื่อจะขอรับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้อีกไม่ได้จนกว่าจะพ้นสองปีนับแต่วันที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต และเมื่อเห็นสมควรนายทะเบียนจะออกใบอนุญาตให้ใหม่ก็ได้

มาตรา 51 คำสั่งพักใช้ใบอนุญาตตามมาตรา 49 และคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตมาตรา 50 ให้นายทะเบียนแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ให้เข้าชื่อทราบและให้ปิดคำสั่งไว้ในที่เปิดเผยซึ่งเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ทำการของผู้ให้เข้าชื่อ และจะโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือโดยวิธีอื่นอีกด้วยก็ได้ และให้ถือว่าผู้ให้เข้าชื่อได้รับคำสั่งนั้นแล้ว

มาตรา 52 ผู้ให้เข้าชื่อซึ่งถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาต โดยยื่นอุทธรณ์ต่อนายทะเบียน เมื่อนายทะเบียนได้รับคำอุทธรณ์แล้วให้เสนอคำอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำอุทธรณ์

คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ให้ เป็นที่สุด

การอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาต

มาตรา 53 ผู้เข้าชื่อมีสิทธิร้องทุกข์ต่อนายทะเบียนเมื่อเห็นว่าตนได้รับความเสียหายเนื่องจากการที่ผู้ให้เข้าชื่อฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาหรือพระราชบัญญัตินี้ เมื่อนายทะเบียนได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้พิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควร แล้วแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบ

หมวด 5

บทกำหนดโทษ

มาตรา 54 ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหนังสือเรียกของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา 13 หรือของนายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 43 (2) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 55 ผู้ให้เข้าชื่อผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีตามมาตรา 17 หรือมาตรา 18 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 56 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 19 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 57 ผู้ให้เข้าชื่อผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 21 หรือมาตรา 22 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา 58 ผู้ให้เข้าชื่อผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 23 มาตรา 24 มาตรา 25 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 33 วรรคหนึ่ง (1) หรือ (3) มาตรา 38 มาตรา 40 มาตรา 41 หรือมาตรา 42 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา 59 ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกแก่นายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 44 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา 60 ผู้ให้เข้าชื่อผู้ใดเรียกหรือรับเบี้ยปรับ ค่าชดเชย ค่าเสียหาย ค่าใช้จ่ายหรือค่าตอบแทนใด ๆ จากผู้เข้าชื่อนอกเหนือจากที่กำหนดไว้โดยพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

มาตรา 61 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นนิติบุคคล กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการ หรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วย

มาตรา 62 บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียว ให้นายทะเบียนมีอำนาจเปรียบเทียบได้

เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในสิบห้าวัน คดีนั้นเป็นอันเลิกกัน

บทเฉพาะกาล

มาตรา 63 เมื่อรัฐมนตรีได้ประกาศกำหนดสินค้าใดให้เป็นสินค้าควบคุม ตามมาตรา 16 แล้ว ให้ผู้ที่ประกอบกิจการให้เข้าชื่อเกี่ยวกับสินค้าควบคุมอยู่แล้ว ในวันประกาศสินค้าขอรับใบอนุญาตตามมาตรา 19 ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศ และเมื่อได้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตแล้ว ให้ผู้นั้นประกอบกิจการไปพลางก่อนได้ แต่ถ้า นายทะเบียนมีคำสั่งเป็นหนังสือไม่ออกใบอนุญาต ผู้นั้นไม่มีสิทธิประกอบกิจการให้เข้าชื่อ ต่อไปนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งเป็นต้นไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงสัญญาเข้าชื่อ ที่ได้ทำไว้ก่อนที่นายทะเบียนมีคำสั่งไม่ออกใบอนุญาต และให้นำมาตรา 20 มาใช้บังคับ โดยอนุโลม

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

อัตราค่าธรรมเนียม

(1) ค่าขอ	ฉบับละ	10 บาท
(2) ใบอนุญาต	ฉบับละ	5,000 บาท
(3) ใบแทนอนุญาต	ฉบับละ	100 บาท
(4) การขอให้คัดสำเนาหรือถ่ายเอกสาร	หน้าละ	5 บาท
(5) การรับรองสำเนาหรือภาพถ่ายเอกสาร	ฉบับละ	50 บาท
(6) การขอตรวจหรือคัดเอกสาร	ครั้งละ	20 บาท

ภาคผนวก 3

ร่างที่ สคก.ตรวจพิจารณาแล้ว

บันทึกหลักการและเหตุผล

ประกอบร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

พ.ศ. ....

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม

เหตุผล

เนื่องจากหลักกฎหมายเกี่ยวกับนิติกรรมหรือสัญญาที่ใช้บังคับยังมีพื้นฐานมาจากเสรีภาพของปัจเจกชน ตามหลักของความสัมพันธ์ของการแสดงเจตนา รัฐจะไม่เข้าแทรกแซงแม้ว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่จะเป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่ในปัจจุบัน สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าถือโอกาสอาศัยหลักดังกล่าวเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจด้วยกว่าอย่างมาก ซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและความไม่สงบสุขในสมควรที่รัฐจะกำหนดกรอบของการใช้หลักความสัมพันธ์ของการแสดงเจตนาและเสรีภาพของปัจเจกชน เพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมและความไม่สงบสุขในสังคมดังกล่าว โดยกำหนดแนวทางให้แก่ศาลเพื่อใช้ในการพิจารณาว่าข้อสัญญาหรือข้อตกลงใดที่ไม่เป็นธรรม และให้อำนาจแก่ศาลที่จะสั่งให้ข้อสัญญาหรือข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมนั้นมีผลใช้บังคับเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

- (2) สัญญาเช่าที่อยู่อาศัยบังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- (3) สัญญาก่อตั้ง เปลี่ยนแปลง หรือเลิกบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนที่เป็นนิติบุคคล
- (4) สัญญาซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- (5) สัญญาหรือนิติกรรมอื่นที่กำหนดในกระทรวง

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

"ผู้บริโภคร" หมายความว่า ผู้เช่าทำสัญญาในฐานะผู้ซื้อ ผู้เช่า ผู้เช่าซื้อ ผู้กู้ ผู้เอาประกันภัย หรือผู้เช่าทำสัญญาอื่นใดเพื่อให้ได้มาโดยมีค่าตอบแทน ซึ่งทรัพย์สินหรือบริการ ทั้งนี้ การเช่าทำสัญญานั้นต้องเป็นไปโดยมิใช่เพื่อการค้าทรัพย์สินหรือบริการนั้น และให้หมายความรวมถึงผู้เช่าทำสัญญาในฐานะผู้ค้าประกันของบุคคลดังกล่าวซึ่งมิได้กระทำเพื่อการค้าด้วย

"ผู้ประกอบการกิจการค้าหรือวิชาชีพ" หมายความว่า ผู้เช่าทำสัญญาในฐานะผู้ขาย ผู้ให้เช่า ผู้ให้เช่าซื้อ ผู้ให้กู้ ผู้รับประกันภัย หรือผู้เช่าทำสัญญาอื่นใดเพื่อจัดให้ซึ่งทรัพย์สินหรือบริการ ทั้งนี้ การเช่าทำสัญญานั้นต้องเป็นไปเพื่อการค้าทรัพย์สินหรือบริการนั้นเป็นทางค้าปกติของตน

"สัญญาสำเร็จรูป" หมายความว่า สัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตน

มาตรา 5 ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภครกับผู้ประกอบการกิจการค้าหรือวิชาชีพหรือในสัญญาสำเร็จรูปที่ทำให้ผู้ประกอบการกิจการค้าหรือวิชาชีพหรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและให้มิผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ตีความข้อสัญญาสำเร็จรูปไปในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายซึ่งมิได้เป็นผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปนั้น

ข้อตกลงที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ เป็นข้อตกลงที่อาจถือได้ว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

- (1) ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดที่เกิดจากการผิดสัญญา
- (2) ข้อตกลงให้ต้องรับผิดหรือรับภาระมากกว่าที่กฎหมายกำหนด
- (3) ข้อตกลงให้สัญญาสิ้นสุดลงโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือให้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้โดยอีกฝ่ายหนึ่งมิได้ผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญ
- (4) ข้อตกลงให้สิทธิที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาข้อหนึ่งข้อใด หรือปฏิบัติตามสัญญาในระยะเวลาที่ล่าช้าได้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือปฏิบัติผิดไปจากที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติ
- (5) ข้อตกลงให้สิทธิคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเรียกร้องหรือกำหนดให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องรับภาระเพิ่มขึ้นมากกว่าภาระที่เป็นอยู่ในเวลาทำสัญญา
- (6) ข้อตกลงอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกันกับ (1) (2) (3) (4) หรือ (5)

มาตรา 6 ข้อตกลงจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพในการประกอบอาชีพการงานหรือการทำนิติกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพซึ่งไม่เป็นโมฆะ แต่เป็นข้อตกลงที่ทำให้ผู้ถูกจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพต้องรับภาระมากกว่าที่จะพึงคาดหมายได้ตามปกติ ให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

ในการวินิจฉัยว่าข้อตกลงตามวรรคหนึ่งทำให้ผู้ถูกจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพต้องรับภาระมากกว่าที่จะพึงคาดหมายได้หรือไม่ ให้พิจารณาถึงขอบเขตในด้านพื้นที่และระยะเวลาของการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพ รวมทั้งความสามารถและโอกาสในการประกอบอาชีพการงานหรือการทำนิติกรรมในรูปแบบอื่นหรือกับบุคคลอื่นของผู้ถูกจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพ ประกอบกับทางได้เสียทุกอย่างของคู่สัญญาดังกล่าว

มาตรา 7 สัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพที่มีการชำระหนี้ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้บริโภค จะมีข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิไม่ได้ เว้นแต่ผู้บริโภคได้รู้ถึงความชำรุดบกพร่องหรือเหตุแห่งการรอนสิทธิอยู่แล้วในขณะทำสัญญา ในกรณีนี้ให้ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดนั้นมีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

มาตรา 8 ในการวินิจฉัยว่าข้อสัญญาหรือข้อตกลงมีผลบังคับเพียงใดจึงจะเป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี ให้พิจารณาถึงพฤติการณ์ทั้งปวง รวมทั้ง

(1) ความสุจริต อำนาจต่อรอง ฐานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจ ความสันติชัดเจน ความคาดหมาย แนวทางที่เคยปฏิบัติ ทางเลือกอย่างอื่น และทางได้เสียทุกอย่างของคู่สัญญาตามสภาพที่เป็นจริง

(2) ปกติประเพณีของการทำสัญญานั้น

(3) เวลาและสถานที่ในการทำสัญญาหรือในการปฏิบัติตามสัญญา

(4) การรับภาระที่หนักกว่ามากของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

มาตรา 9 ข้อตกลงที่มีให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นโมฆะ

มาตรา 10 พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับแก่นิติกรรมหรือสัญญาที่ทำขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 11 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวก 4

ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

เรื่อง ขอดความร่วมมือในการส่งข้อมูลในสัญญาต่าง ๆ ที่มีข้อความเอาเปรียบ
ผู้บริโภค

โดยที่ปรากฏจากหลักฐาน ที่มีผู้ร้องเรียนไปยังคณะกรรมการคุ้มครองผู้
บริโภคว่า ในการทำสัญญาระหว่างบุคคลในขณะนี้ คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมักถือโอกาสจาก
การที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่รู้เท่าทันหรือมีความจำเป็น หรืออาศัยความง่ายและไม่
ชัดเจน หรือความสลับซับซ้อนของสัญญากำหนดเงื่อนไขที่มีลักษณะเป็นการเอาเปรียบ
คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง หากผู้เข้าไปเกี่ยวข้องไม่ระมัดระวังให้ดีแล้วอาจเสียเปรียบได้
เช่น

(๑) ในการซื้อขายสินค้า ที่ผู้ขายกำหนดว่าจะส่งของให้แก่ผู้ซื้อภายใน
เวลาที่ตกลงกัน และให้ผู้ซื้อชำระเงินล่วงหน้า เมื่อผู้ขายรับเงินไปแล้วออกใบเสร็จ
รับเงินโดยมีเงื่อนไขว่า ผู้ขายสงวนสิทธิ์ที่จะปรับปรุงราคาสินค้าให้สูงขึ้นเท่ากับ
ราคาซื้อขายในวันส่งสินค้าให้แก่ผู้ซื้อ

(๒) ในการรับจ้างซ่อมรถยนต์ ผู้รับจ้างซ่อมออกใบเสร็จรับรถให้โดยมี
เงื่อนไขว่า ผู้รับจ้างจะไม่รับผิดชอบใด ๆ ในกรณีที่รถที่รับจ้างซ่อมถูกไฟไหม้รถ
หรือสิ่งของมีค่าในรถสูญหาย แต่ประการใดทั้งสิ้น

(๓) ในสัญญากู้ยืมเงินมีเงื่อนไขเพิ่มเติมว่า ผู้กู้ยินยอมให้ผู้ให้กู้ปรับปรุง
อัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นได้ ตามวิธีการของผู้ให้กู้ได้ทันที ทั้งนี้ โดยไม่มีการอธิบายว่า
วิธีการของผู้ให้กู้ที่จะเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเป็นอย่างไร

(๔) ในสัญญาว่าจ้างปลูกบ้านพักอาศัย ผู้รับจ้างกำหนดให้ผู้ว่าจ้างชำระ
ค่าจ้างเป็นงวด ๆ ตามระยะเวลาที่กำหนด แต่ไม่กล่าวถึงความก้าวหน้าของผล
งานก่อสร้าง ไม่กำหนดเวลาก่อสร้างแล้วเสร็จ และมีการกำหนดเบี้ยปรับเมื่อผู้
ว่าจ้างผิดสัญญาแต่ฝ่ายเดียว

(๕) ในสัญญาจ้างเหมาปลูกอาคาร ผู้รับจ้างกำหนดเงื่อนไขว่า ถ้าผู้ว่า
จ้างตาย ทายาทต้องแจ้งให้ผู้รับจ้างทราบภายในหนึ่งเดือน มิฉะนั้น จะถือว่าสัญญา
เป็นอันสิ้นสุด โดยคู่สัญญาฝ่ายใดจะเรียกร้องอะไรจากกันมิได้

(๖) ในสัญญาซื้อขายซึ่งมีข้อกำหนด ให้ผู้ซื้อจ่ายเงินจากสถาบันการเงินอื่น เพื่อชำระหนี้ให้แก่ผู้ขาย โดยกำหนดเงื่อนไข เช่น อัตราดอกเบี้ย เงินต้น ระยะเวลาผ่อนชำระคืนตายตัวไว้ โดยที่สถาบันการเงินนั้นมิได้เข้ามาเป็นคู่สัญญาด้วย ทำให้เกิดปัญหาทางกฎหมาย ในกรณีที่สถาบันการเงินนั้นปฏิเสธไม่ยอมให้กู้ตามเงื่อนไขดังกล่าว

ดังนั้น จึงขอให้ประชาชนพึงระมัดระวังในการเข้าทำสัญญา ซึ่งมีเงื่อนไขที่มีลักษณะที่เป็นการเอาเปรียบคู่สัญญาดังกล่าวข้างต้น ในการนี้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคขอความร่วมมือจากประชาชน หากพบว่ามีสัญญาใดที่มีเงื่อนไขในลักษณะที่เป็นการเอาเปรียบนอกเหนือไปจากกรณีดังกล่าวไว้ข้างต้น โปรดส่งไปยังสำนักงาน ฯ ด้วย เพื่อสำนักงาน ฯ จะได้รวบรวมเสนอรัฐบาลให้ดำเนินการเสนอร่างกฎหมายป้องกันการเอาเปรียบในการทำสัญญาต่าง ๆ หากมีข้อสงสัยประการใด โปรดสอบถามไปยังสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ทำเนียบ โทร ๒๕๒๘๖๓๓

คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

พฤศจิกายน 2522

ภาคผนวก 5

คำแปล

กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาสำเร็จรูปของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

หมวด 1

กฎหมายสารบัญญัติ

ส่วนที่ 1 บททั่วไป

มาตรา 1 คำนิยาม

(1) ข้อสัญญาสำเร็จรูป คือ ข้อสัญญาทั้งหลายที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง (ผู้ใช้ข้อสัญญา) ได้ทำไว้ล่วงหน้าสำหรับใช้กับสัญญาจำนวนมาก และเพื่อใช้กับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในขณะตกลงทำสัญญากัน โดยไม่คำนึงว่าข้อสัญญานั้นได้ถูกแยกไว้ต่างหากจากสัญญา หรืออยู่ในสัญญานั้นเอง หรือจำนวนของข้อสัญญาไม่ว่าจะเสนอในลักษณะหรือรูปแบบใดก็ไม่มีความสำคัญ

(2) ข้อสัญญาใดเกิดขึ้นมาจากการที่คู่สัญญาได้มีการเจรจาตกลงกันตัวต่อตัว ข้อสัญญานั้นไม่ถือว่าเป็นข้อสัญญาสำเร็จรูป

มาตรา 2 การผนวกข้อสัญญาสำเร็จรูปเข้าไปในสัญญา

(1) ข้อสัญญาสำเร็จรูปนั้นจะเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาต่อเมื่อผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูป ในขณะตกลงทำสัญญา

1. แสดงให้ปรากฏอย่างชัดเจนถึงข้อสัญญาดังกล่าวนั้นกับคู่สัญญาอีกฝ่าย หรือเมื่อพิจารณาจากลักษณะของการตกลงทำสัญญานั้นแล้ว การแสดงให้ปรากฏอย่างชัดเจนในขณะตกลงทำสัญญาเป็นไปได้อย่าง ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปจะทำได้ โดยวิธีการปิดประกาศให้มองเห็นได้อย่างชัดเจน ณ สถานที่ซึ่งได้มีการตกลงทำสัญญา และ

2. ให้โอกาสคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งโดยวิธีการอันสมควรที่จะรู้ถึงเนื้อหาของข้อสัญญานั้น

และคู่สัญญาอีกฝ่ายตกลงยอมรับการสอดแทรกเข้ามาในสัญญาของข้อสัญญานั้น

(2) คู่สัญญาอาจตกลงไว้ล่วงหน้าว่าให้ข้อสัญญาสำเร็จรูปบางข้อใช้บังคับกับสัญญาที่จะมีระหว่างกันในอนาคตได้ ภายใต้เงื่อนไขของหลักเกณฑ์ตามบทบัญญัติใน (1) ข้างต้น

มาตรา 3 ข้อสัญญาที่ผิดธรรมดา

ข้อสัญญาสำเร็จรูปใด เมื่อพิจารณาตามพฤติการณ์แวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาจากลักษณะที่ปรากฏออกมาของข้อสัญญานั้นแล้ว ข้อสัญญาดังกล่าว เป็นข้อสัญญาที่มีลักษณะผิดธรรมดา ซึ่งคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจคาดหมายถึงข้อสัญญาดังกล่าวได้ ให้อถือว่าข้อสัญญาดังกล่าวไม่เป็นส่วนหนึ่งของสัญญา

มาตรา 4 การมีค่าบังคับที่เหนือกว่าของข้อสัญญาที่มีการเจรจาตกลง
ตัวต่อตัว^(๑)

ข้อสัญญาใดเกิดขึ้นมาจากการที่คู่สัญญาได้มีการเจรจาตัวต่อตัว ข้อสัญญานั้น มีค่าบังคับเหนือกว่าข้อสัญญาสำเร็จรูป

มาตรา 5 หลักการตีความในกรณีเคลือบคลุมสงสัย

ในกรณีมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการตีความของข้อสัญญาสำเร็จรูปให้ศาลตีความไปในทางที่เป็นปฏิกิริยาต่อผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปนั้น

มาตรา 6 ผลของกฎหมายในกรณีที่มีได้ผนวกข้อสัญญาสำเร็จรูปเข้าไว้ในสัญญาและการเป็นโมฆะของข้อสัญญา

(1) ถ้าข้อสัญญาสำเร็จรูปไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วนไม่อาจผนวกเข้าไว้ในสัญญาหรือเป็นโมฆะ สัญญาที่เหลืออยู่ยังคงมีผลบังคับใช้ได้ต่อไป

(2) ถ้าข้อสัญญาสำเร็จรูปไม่อาจผนวกเข้าไว้ในสัญญาหรือเป็นโมฆะ เนื้อหาของสัญญานั้นยังคงมีผลบังคับใช้ได้ต่อไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย

(3) สัญญาตกเป็นโมฆะ ถ้าการยังคงให้สัญญานั้นมีผลบังคับใช้ได้ต่อไป จะก่อให้เกิดภาระที่เกินสมควรแก่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แม้ว่าจะได้มีการปรับใช้หลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ใน(2) ข้างต้นแล้วก็ตาม

-----+
^(๑) กล่าวคือ ข้อสัญญาที่เกิดขึ้นมาจากการที่คู่สัญญาได้มีการเจรจาตกลงกันตัวต่อตัว ไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาสำเร็จรูป

มาตรา 7 การห้ามเลียงกฎหมาย
กฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับ แม้ว่าข้อสัญญาสำเร็จรูปจะถูกบิดเบือนไว้ใน
รูปแบบใดก็ตาม

ส่วนที่ 2 ข้อสัญญาที่เป็นโมฆะ

มาตรา 8 ขอบเขตของการควบคุมข้อสัญญาสำเร็จรูป
ให้นำบทบัญญัติมาตรา 9 ถึงมาตรา 11 มาใช้บังคับกับข้อสัญญาสำเร็จรูป
ที่กำหนดขึ้นเพื่อหลักเลียงบทบัญญัติของกฎหมายหรือเพื่อเพิ่มเติมหลักกฎหมาย

มาตรา 9 หลักทั่วไปในการควบคุม

(1) ข้อสัญญาสำเร็จรูปตกเป็นโมฆะ ถ้าตามข้อสัญญาดังกล่าวนั้นคู่สัญญา
ฝ่ายที่ขอมรับข้อสัญญานั้นอยู่ในสภาวะที่เสียเปรียบคู่สัญญาฝ่ายที่ใช้ข้อสัญญาดังกล่าวเกินสมควร
ซึ่งเป็นการขัดกับหลักสุจริต

(2) ในกรณีมีข้อสงสัยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีการเสียเปรียบเกินสมควร
เมื่อข้อสัญญานั้น

1. ขัดกับหลักพื้นฐานทางกฎหมายที่สำคัญ ซึ่งข้อสัญญาต้องการหลักเลียง
หรือ
2. จำกัดสิทธิหรือหน้าที่ที่สำคัญซึ่งมีอยู่ตามสภาพของสัญญาที่มีผลถึงขนาด
ทำลายวัตถุประสงค์ของสัญญานั้น

มาตรา 10 ข้อสัญญาที่ศาลอาจพิจารณานิพากษาว่าเป็นโมฆะ

ข้อสัญญาดังต่อไปนี้ศาลอาจพิจารณานิพากษาว่าเป็นโมฆะ

1. ระยะเวลาในการสนองรับค่าเสนอและการชำระหนี้

ข้อสัญญาที่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปสงวนสิทธิในการสนองรับหรือปฏิเสธค่าเสนอ
หรือในการปฏิบัติชำระหนี้โดยกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการดังกล่าวไว้ยาวนานเกิน
สมควรหรือไม่มีการกำหนดระยะเวลาไว้แน่นอน

2. การขยาสระระยะเวลา

ข้อสัญญาที่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปสงวนสิทธิในการชำระหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดเวลาชำระแล้วซึ่งเป็นการขัดแย้งกับบทบัญญัติมาตรา 326 วรรคแรก⁽²⁾ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน โดยผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปกำหนดระยะเวลาไว้นานเกินสมควรหรือไม่มีกำหนดระยะเวลาไว้นั่นเอง

3. การสงวนสิทธิในการบอกเลิกสัญญา

ข้อสัญญาที่ให้สิทธิผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปหลุดพ้นจากการชำระหนี้ของตน โดยปราศจากมูลเหตุอันควรและไม่ได้กำหนดไว้ในสัญญา เว้นแต่เป็นหนี้ที่มีระยะเวลาต่อเนื่องกันไป⁽³⁾

4. การสงวนสิทธิในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อสัญญาในการปฏิบัติการชำระหนี้

ข้อสัญญาที่ให้สิทธิผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหนี้ที่ตนได้ตกลงไว้ ถ้าข้อสัญญาที่ให้สิทธิในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้น เมื่อพิจารณาถึงส่วนได้ส่วนเสียหรือผลประโยชน์ที่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปจะได้รับแล้ว เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรมต่อคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

⁽²⁾ มาตรา 326 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันบัญญัติไว้ว่า

ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่มีหน้าที่ต้องปฏิบัติการชำระหนี้ในสัญญาต่างตอบแทนปฏิบัติการชำระหนี้ล่าช้า คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งสามารถกำหนดระยะเวลาไว้พอสมควรและแจ้งให้คู่สัญญาฝ่ายที่ปฏิบัติการชำระหนี้ล่าช้าทราบว่า หากล่วงเลยกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว จะปฏิเสธไม่ยอมรับการชำระหนี้ เมื่อล่วงเลยกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว คู่สัญญาดังกล่าวมีสิทธิฟ้องเรียกหรือค่าเสียหายหรือบอกเลิกสัญญาเนื่องจากการไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ในกรณีนี้สิทธิเรียกหรือให้ชำระหนี้ตอบแทนเป็นอันระงับ ในกรณีที่เป็นการไม่ปฏิบัติการชำระหนี้บางส่วน ให้นำบทบัญญัติมาตรา 325 อนุมาตรา 1 ประโยคที่ 2 มาใช้บังคับโดยอนุโลม (กล่าวคือ ในกรณีที่การปฏิบัติการชำระหนี้ในส่วนที่เหลืออยู่นั้นไม่เป็นประโยชน์ต่อคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งอีกต่อไป คู่สัญญาฝ่ายนั้นก็มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายเนื่องจากการไม่ปฏิบัติการชำระหนี้หรือบอกเลิกสัญญานั้นทั้งหมดก็ได้)

⁽³⁾ หนี้ที่มีระยะเวลาต่อเนื่องกันไป (Dauerschuldverhältnisse) หมายถึง หนี้ที่คู่สัญญามีความผูกพันในการปฏิบัติการชำระหนี้ต่อเนื่องกันไป เช่น หนี้ตามสัญญาเช่าหุ้นส่วนบริษัท หรือสัญญาจ้างแรงงาน เป็นต้น

5. การบ่งชี้ถึงการแสดงเจตนา

ข้อสัญญาที่ให้ถือว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายได้แสดงเจตนาหรือไม่ได้แสดงเจตนา

ถ้าหากว่าคู่สัญญาฝ่ายนั้นได้กระทำการหรือละเว้นไม่กระทำการบางอย่าง เว้นแต่ในกรณีที่

a) คู่สัญญาฝ่ายนั้นมีเวลาตามสมควรที่จะแสดงเจตนาได้โดยซื่อสัตย์ และ

b) ถ้าผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปได้ดำเนินการมาตั้งแต่แรกเป็นพิเศษให้คู่สัญญา

อีกฝ่ายหนึ่งได้ทราบว่าการกระทำหรือละเว้นกระทำบางอย่างของคู่สัญญาอีกฝ่ายนั้นมี

ความหมายเพียงใด

6. กรณีที่ถือว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายได้รับการแสดงเจตนา

ข้อสัญญาที่ให้ถือว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้รับซึ่งการแสดงเจตนาของผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปในเรื่องที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ

7. การบอกเลิกสัญญา

ข้อสัญญาที่ให้สิทธิแก่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปเรียกร้องในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบอกเลิกสัญญาแล้ว

a) ค่าตอบแทนมีจำนวนสูงเกินสมควรสำหรับการจ้างแรงงานหรือการใช้สิ่งของหรือการใช้สิทธิหรือสำหรับผลประโยชน์อื่นใดที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้รับ

b) ค่าชดเชยความเสียหายเป็นจำนวนเงินมากเกินสมควรสำหรับค่าใช้จ่ายที่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปต้องเสียไป

8. ⁽⁴⁾ —

มาตรา 11 ข้อสัญญาที่ศาลต้องพิพากษาให้เป็นโมฆะ ⁽⁵⁾

ข้อสัญญาดังต่อไปนี้เป็นโมฆะ

1. การขึ้นราคาในระยะเวลานั้น

ข้อสัญญาที่ให้สิทธิผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปขึ้นราคาสินค้าหรือค่าตอบแทนการให้บริการภายในสี่เดือนหลังจากการทำสัญญา เว้นแต่สินค้าหรือการให้บริการนั้นอยู่ภายในขอบเขตของพื้นที่มีระยะเวลาต่อเนื่องกันไป

⁽⁴⁾ อนุमतรานี้ได้ถูกยกเลิกแล้วโดยกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1986)

⁽⁵⁾ มาตรา 11 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขโดยกฎหมายป้องกันการจำกัดการแข่งขัน (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen) เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ. 1989

2. สิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้

ข้อสัญญาที่

- a) ยกเว้นหรือจำกัดสิทธิของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในการที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ของตนตามมาตรา 320 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน หรือ
- b) ยกเว้นหรือจำกัดสิทธิในการสงวนไว้ซึ่งสิทธิของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ของตนตามสัญญาอันเนื่องมาจากการที่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปรู้ถึงความชำรุดบกพร่อง

3. การห้ามใช้สิทธิหักกลบลบหนี้

ข้อสัญญาที่ตัดสิทธิคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในอันที่จะหักกลบลบหนี้ที่ไม่มีข้อโต้แย้งหรือที่ได้มีคำนิยามจนถึงที่สุดให้คู่สัญญาฝ่ายที่ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปแน่ชัด

4. การทวงถาม, การกำหนดระยะเวลา

ข้อสัญญาที่ปลดเปลื้องภาระของผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปจากหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องทวงถามคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งผิดนัดก่อน หรือเรียกให้คู่สัญญาอีกฝ่ายนั้นปฏิบัติตามชำระหนี้ภายในระยะเวลาอันกำหนดก่อน

5. สิทธิฟ้องเรียกร้องค่าเสียหาย

ข้อสัญญาสำเร็จรูปเกี่ยวกับสิทธิฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายหรือสิทธิฟ้องเรียกร้องค่าชดใช้ความเสียหายเนื่องจากราคาสินค้าตกต่ำ ถ้า

a) จำนวนเงินค่าเสียหายหรือจำนวนเงินค่าชดใช้ความเสียหายเนื่องจากราคาสินค้าตกต่ำที่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปกำหนดไว้นั้นสูงเกินกว่าจำนวนเงินค่าเสียหายหรือราคาสินค้าที่ตกต่ำตามปกติทั่วไปซึ่งคาดเห็นได้ หรือ

b) จำกัดสิทธิคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่จะนำสืบพิสูจน์ว่าผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปไม่ได้รับความเสียหายใด ๆ หรือราคาสินค้าไม่ได้ตกต่ำ หรือจำนวนเงินค่าเสียหายหรือราคาสินค้าที่ตกต่ำมีจำนวนเงินน้อยกว่าที่กำหนดไว้ล่วงหน้ามาก

6. เบี้ยปรับ

ข้อสัญญาที่คู่สัญญาอีกฝ่ายต้องให้คำมั่นแก่คู่สัญญาฝ่ายที่ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปว่าจะชำระเบี้ยปรับในกรณีที่คู่สัญญาอีกฝ่ายนั้นละเลยไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ หรือรับชำระหนี้จากผู้ที่ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปล่าช้า หรือละเลยที่จะชำระหนี้ตอบแทนตามเวลากำหนดหรือในกรณีที่คู่สัญญาอีกฝ่ายนั้นบอกเลิกสัญญา

7. ความรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

ข้อบกพร่องหรือข้อจำกัดความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการทำผิดสัญญาโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของฝ่ายผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปหรือจากการทำผิดสัญญาโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของตัวแทนที่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปใช้ในการชำระหนี้ บทบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดหน้าที่ในระหว่างการเจรจาก่อนที่จะทำสัญญาด้วย

8. การผิดนัดชำระหนี้ การชำระหนี้ตกเป็นหนี้วิสัย

ข้อสัญญาที่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปกำหนดไว้ใช้ใช้ในกรณีที่ตนเองผิดนัดในการชำระหนี้ หรือในกรณีที่การชำระหนี้ตกเป็นหนี้วิสัยเพราะเหตุการณ์ซึ่งตนเองต้องรับผิดชอบ

- a) ระวังหรือจำกัดสิทธิของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่จะบอกเลิกสัญญา หรือ
  - b) ระวังสิทธิของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหาย หรือ
- จำกัดสิทธิดังกล่าวอันเป็นการขัดต่อบทบัญญัติมาตรา 11 อนุมาตรา 7 ข้างต้น

9. การผิดนัดชำระหนี้เพียงบางส่วน การชำระหนี้ตกเป็นหนี้วิสัยเพียงบางส่วน

ข้อสัญญาที่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปกำหนดไว้ใช้ใช้ในกรณีที่ตนเองผิดนัดชำระหนี้เพียงบางส่วน หรือในกรณีที่การชำระหนี้ตกเป็นหนี้วิสัยเพียงบางส่วนเพราะเหตุการณ์ซึ่งตนเองต้องรับผิดชอบ เพื่อระงับสิทธิฟ้องร้องของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในการเรียกค่าเสียหายอันเนื่องมาจากการที่ไม่ปฏิบัติตามการชำระหนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ หรือระงับสิทธิของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่จะบอกเลิกสัญญาทั้งหมด ถ้าการชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนในกรณีดังกล่าวนั้นไม่เป็นประโยชน์ต่อคู่สัญญาฝ่ายนั้นอีกต่อไป

10. การรับประกันเพื่อความชำรุดบกพร่อง

ข้อสัญญาในสัญญาเกี่ยวกับการขนส่งสิ่งของและผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นใหม่ที่มีข้อสัญญาดังต่อไปนี้

- a) การระงับสิทธิเรียกร้องของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งและการอ้างถึงบุคคลที่สาม
- การระงับสิทธิเรียกร้องของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่มีต่อผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปในเรื่องความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสิ่งของและผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการฟ้องเรียกร้องให้ปรับปรุงแก้ไขให้คืนดีหรือเอาของใหม่มาชดใช้แทนในกรณีดังกล่าว โดยไม่

ค่านิ่งว่าเป็นการฟ้องเรียกร้องเกี่ยวกับสิ่งของและผลิตภัณฑ์ทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการจำกัดสิทธิเรียกร้องดังกล่าวของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไว้แต่เพียงให้ฟ้องเรียกร้องเอาจากบุคคลที่สามหรือโดยมีเงื่อนไขให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งต้องฟ้องเรียกร้องเอาแก่บุคคลที่สามก่อน

b) การจำกัดสิทธิเรียกร้องให้มีการปรับปรุงแก้ไขให้คืนดี

การจำกัดสิทธิเรียกร้องของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่มีต่อผู้ใช้สัญญาสำเร็จรูป โดยไม่ค่านิ่งว่าเป็นการฟ้องร้องเกี่ยวกับสิ่งของและผลิตภัณฑ์ทั้งหมดหรือเกี่ยวกับชิ้นส่วนของสิ่งของและผลิตภัณฑ์ ไว้แต่เพียงการปรับปรุงแก้ไขให้คืนดีหรือการเอาของใหม่มาชดใช้แทน เว้นแต่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งนั้นได้สงวนสิทธิโดยชัดแจ้งที่จะเรียกให้ลดราคาหรือบอกเลิกสัญญา ถ้าการปรับปรุงแก้ไขให้คืนดีหรือการเอาของใหม่มาชดใช้แทนนั้นไม่เพียงพอ

c) ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงแก้ไขให้คืนดี

ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปที่จะต้องรับภาระเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้คืนดี โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในเรื่องการขนส่ง การส่งมอบ ค่าแรงงานและค่าวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

d) การปฏิเสธที่จะแก้ไขความชำรุดบกพร่องโดยมีเงื่อนไข

ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปวางเงื่อนไขว่าตนจะแก้ไขความชำรุดบกพร่องหรือจัดหาของใหม่ที่ไม่มีความชำรุดบกพร่องมาแทน ก็ต่อเมื่อคู่สัญญาอีกฝ่ายต้องชำระราคาครบถ้วนก่อนแล้วหรือได้ชำระราคาส่วนใหญ่อย่างไม่ได้สัดส่วน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับความชำรุดบกพร่องนั้นแล้ว

e) ข้อจำกัดเกี่ยวกับระยะเวลาในการแจ้งให้ทราบถึงความชำรุดบกพร่อง

ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปกำหนดว่าให้คู่สัญญาอีกฝ่ายต้องแจ้งให้ตนทราบถึงความชำรุดบกพร่องที่ไม่เห็นประจักษ์ภายในระยะเวลาซึ่งน้อยกว่าระยะเวลาของอายุความฟ้องร้องตามกฎหมายในเรื่องความชำรุดบกพร่อง^(๑)

-----+
^(๑) อายุความฟ้องร้องตามกฎหมายในเรื่องความชำรุดบกพร่องมีระยะเวลา 6 เดือน นับแต่วันส่งมอบ ทั้งนี้ ตามมาตรา 477 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน

- f) การยื่นระยะเวลาความรับผิดชอบในเรื่องความชำรุดบกพร่อง
 การยื่นระยะเวลาความรับผิดชอบตามกฎหมายในเรื่องความชำรุดบกพร่อง
 11. ความรับผิดชอบในกรณีที่มีการรับประกันในคุณภาพของสิ่งของหรือ

ผลิตภัณฑ์

ข้อสัญญาที่กำหนดไว้ในสัญญาซื้อขาย สัญญาจ้างแรงงานที่ต้องกระทำจนถึงผลสำเร็จ หรือสัญญาจ้างทำของ เพื่อระงับหรือจำกัดสิทธิฟ้องเรียกหรือค่าเสียหายของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งจากผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูป อันเนื่องมาจากการที่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปจะต้องรับผิดชอบในกรณีที่ตนได้รับประกันคุณภาพของสิ่งของหรือผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไว้ ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติมาตรา 463 มาตรา 480 (2) และ มาตรา 635 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน

12. กำหนดเวลาของหน้าที่มีระยะเวลาต่อเนื่องกันไป

ข้อสัญญาในสัญญาที่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปมีหน้าที่ต้องจัดส่งสินค้า หรือให้บริการหรือใช้แรงงานและวัสดุเป็นปกติธุระ โดยกำหนดให้

- a) คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งต้องผูกพันกับสัญญาดังกล่าวเป็นระยะเวลานานเกินกว่าสองปี
 b) คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในกรณีที่มีการต่อสัญญาใหม่โดยปริยายต้องผูกพันกับสัญญาดังกล่าวเป็นระยะเวลานานเกินกว่าหนึ่งปีในแต่ละครั้งของการต่อสัญญาหรือ
 c) คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีหน้าที่ต้องแจ้งถึงการบอกเลิกสัญญาล่วงหน้าเป็นระยะเวลานานเกินกว่าสามเดือนก่อนสิ้นสุดระยะเวลาตามสัญญาครั้งต่อไปหรือครั้งที่จะได้มีการต่อใหม่โดยปริยาย

13. การเปลี่ยนแปลงคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อสัญญาตามสัญญาซื้อขาย สัญญาให้บริการ หรือสัญญาจัดหาแรงงานและวัสดุ ซึ่งกำหนดให้บุคคลที่สามรับโอนหรือมีสิทธิรับโอนสิทธิและหนี้ตามสัญญาดังกล่าวแทนที่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปได้ ยกเว้นในข้อสัญญาดังกล่าวนั้นระบุถึง

- a) ชื่อของบุคคลที่สาม หรือ
 b) สิทธิของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งที่จะบอกเลิกสัญญาได้

14. ความรับผิดชอบของตัวแทนที่เข้าทำสัญญา

ข้อสัญญาซึ่งผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปกำหนดไว้ใช้บังคับกับตัวแทนที่เข้าทำสัญญาเพื่อคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

a) ให้รับผิดชอบแทนคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในฐานะลูกหนี้ร่วมหรือในฐานะผู้ค้ำประกัน โดยตัวแทนดังกล่าวมิได้แสดงเจตนายอมรับเอาความรับผิดชอบดังกล่าวโดยชัดแจ้ง หรือ

b) ในกรณีตัวแทนได้กระทำการไปโดยปราศจากอำนาจ และได้มีการกำหนดให้ตัวแทนดังกล่าวต้องรับผิดชอบเกินกว่าที่บทบัญญัติมาตรา 179 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเซอร์มันกำหนดไว้

15. การระงับการพิสูจน์

ข้อสัญญาที่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปเปลี่ยนแปลงการระงับการพิสูจน์ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายเปรียบแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

a) ข้อสัญญาที่กำหนดบังคับให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีการระงับการพิสูจน์ถึงพฤติการณ์แวดล้อมซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูป

b) ข้อสัญญาที่กำหนดให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับถึงความมีอยู่ของข้อเท็จจริงบางประการ

กรณีตามอนุมาตรา b) ไม่นำมาใช้บังคับแก่กรณีที่ได้มีการลงนามรับรองไว้เป็นพิเศษในเอกสาร

16. แบบของการแจ้งให้ทราบและการแสดงเจตนา

ข้อสัญญาที่กำหนดให้การแจ้งให้ทราบหรือการแสดงเจตนาที่ต้องกระทำต่อผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปหรือต่อบุคคลที่สาม ต้องกระทำในรูปแบบที่เข้มงวดกว่าการทำเป็นหนังสือหรือเกินกว่าความจำเป็นที่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปหรือบุคคลที่สามจะได้รับถึงการแจ้งให้ทราบหรือการแสดงเจตนาดังกล่าว

หมวด 2

การชดกันแห่งกฎหมาย

มาตรา 12 ขอบเขตบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาสำเร็จรูปในกรณีที่มีการชดกันแห่งกฎหมาย

ในกรณีที่สัญญาระหว่างคู่กรณีที่ทำกันไว้นั้นตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายต่างประเทศหรือกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมัน ให้นำบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้มาใช้บังคับได้ด้วย ถ้า

1. สัญญาที่คู่กรณีตกลงกันนั้นตั้งอยู่บนรากฐานของคำเสนอทั่วไป คำโฆษณาทั่วไปหรือกิจการทางธุรกิจอื่นที่ตนเองเดียวกันของผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปที่ได้กระทำลงในอาณาเขตที่กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับ และ

2. คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในอาณาเขตที่กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับในขณะที่แสดงเจตนาตกลงทำสัญญา

หมวด 3

การดำเนินคดี

มาตรา 13 การร้องขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามหรือยกเลิกการใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูป

(1) การดำเนินคดีเพื่อให้มีคำสั่งห้ามหรือยกเลิกการใช้หรือแนะนำให้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปที่เป็นโมฆะตามมาตรา 9 ถึงมาตรา 11 แห่งกฎหมายฉบับนี้สามารถดำเนินการได้ต่อบุคคลใด ๆ ซึ่งใช้หรือแนะนำการใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปที่มีลักษณะดังกล่าว

(2) การฟ้องร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีคำสั่งห้ามหรือยกเลิกการใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปสามารถดำเนินการได้โดย

1. สมาคมนิติบุคคลซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองผู้บริโภค โดยการให้ข้อมูลข่าวสารและให้คำปรึกษาแนะนำ ภายใต้งื่อนไขที่ว่าสมาคมนี้มีสมาคมอื่นที่มีกิจกรรมในลักษณะที่ตนเองเดียวกันเป็นสมาชิก หรือมีบุคคลธรรมดาเป็นสมาชิกอย่างน้อยเจ็ดสิบห้าคน

2. สมาคมนิติบุคคลที่ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อแสดงหาประโยชน์ทางธุรกิจ หรือ

3. สภาอุตสาหกรรมและหอการค้าหรือสมาคมช่างฝีมือ

(3) สมาคมตามมาตรา (2) 1. ไม่มีสิทธิฟ้องร้องต่อศาลเพื่อขอให้ มีคำสั่งห้ามหรือยกเลิกการใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูป ถ้าข้อสัญญาดังกล่าวนั้นได้ถูกนำมาใช้ ในระหว่างข้อสัญญาซึ่งทำสัญญาในทางธุรกิจ หรือถ้าข้อสัญญานั้นได้มีการแนะนำให้นำมาใช้ ในระหว่างข้อสัญญาด้วยตนเอง

(4) สิทธิฟ้องคดีต่อศาลตามอนุมาตรา (1) เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสองปีนับแต่วันที่สมาคมผู้มีสิทธิดำเนินคดีรู้ถึงการใช้หรือการแนะนำให้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปที่เป็นโมฆะนั้น หรือเมื่อพ้นสี่ปีนับแต่มีการใช้หรือการแนะนำให้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปนั้น

มาตรา 14 เขตอำนาจศาล

(1) คำฟ้องคดีตามมาตรา 13 แห่งกฎหมายฉบับนี้ให้เสนอต่อศาลชั้นต้นของมลรัฐที่จำเลยมีสถานที่ประกอบธุรกิจ หรือถ้าจำเลยไม่ได้ประกอบธุรกิจให้เสนอต่อศาลชั้นต้นของมลรัฐที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลนั้น ในกรณีที่จำเลยไม่มีทั้งสถานที่ประกอบธุรกิจและภูมิลำเนา ให้ศาลที่จำเลยอาศัยอยู่เป็นศาลที่มีอำนาจ และในกรณีนอกเหนือจากนี้ ให้ศาลที่ได้มีการใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปซึ่งเป็นโมฆะนั้นเป็นศาลที่มีอำนาจ

(2) เพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินคดีให้รัฐบาลของมลรัฐมีอำนาจตราข้อบังคับมากำหนดให้ศาลชั้นต้นของมลรัฐแห่งหนึ่งแห่งใดมีอำนาจดำเนินคดีเกี่ยวกับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นตามกฎหมายฉบับนี้ในหลายท้องที่ รัฐบาลของมลรัฐอาจตราข้อบังคับมามอบอำนาจนี้ให้แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมของมลรัฐก็ได้

(3) ในการดำเนินคดีในศาลชั้นต้นของมลรัฐซึ่งได้รับแต่งตั้งตามอนุมาตรา (2) นั้น คู่ความมีสิทธิมอบหมายให้ทนายความผู้มีใบอนุญาตให้ว่าความในศาลดำเนินคดีแทนตนในศาลชั้นต้นของมลรัฐซึ่งได้รับแต่งตั้งตามอนุมาตรา (2) ได้ด้วย

(4) ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นอันสืบเนื่องมาจากการที่คู่ความมอบหมายให้ทนายความดำเนินคดีแทนตนตามอนุมาตรา (3) ไม่สามารถได้รับการชดเชยแทน ถ้าทนายความดังกล่าวนั้นไม่ได้มีใบอนุญาตให้ว่าความในศาล

มาตรา 15 การดำเนินคดี

(1) ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับการพิจารณาพิพากษาคดีตามกฎหมายนี้ เว้นแต่บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

(2) คำฟ้องนั้นต้องระบุ

1. ถ้อยคำชัดเจนแจ้งของข้อความในข้อสัญญาสำเร็จรูปที่โจทก์โต้แย้งคัดค้าน
2. การบรรยายถึงประเภทหรือชนิดของนิติกรรมนั้น

มาตรา 16 การพิจารณาคดี

ก่อนที่ศาลจะวินิจฉัยคดีที่เสนอขึ้นมาตามความในมาตรา 13 ศาล

ต้องรับฟัง

1. เจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการของบริษัทประกันภัย ถ้าการฟ้องคดีนั้นเกี่ยวเนื่องกับข้อสัญญาสำเร็จรูปซึ่งผู้ใช้ข้อสัญญาดังกล่าวจะใช้ข้อสัญญานั้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมกิจการประกันภัย หรือ
2. เจ้าหน้าที่ส่วนกลางของสหพันธ์ผู้ควบคุมดูแลกิจการธนาคาร ถ้าการฟ้องคดีนั้นเกี่ยวเนื่องกับข้อสัญญาสำเร็จรูปซึ่งผู้ใช้ข้อสัญญาดังกล่าวจะใช้ข้อสัญญานั้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ส่วนกลางของสหพันธ์ผู้ควบคุมดูแลกิจการธนาคาร ตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารอาคารสงเคราะห์ ค.ศ. 1972 กฎหมายว่าด้วยบริษัทการลงทุน ค.ศ. 1970 กฎหมายว่าด้วยการให้กู้ยืมเงินโดยค้ำประกันด้วยที่ดินกับธนาคาร ค.ศ. 1963 และกฎหมายว่าด้วยการให้กู้ยืมเงินโดยการค้ำประกันด้วยเรือกับธนาคาร ค.ศ. 1963

มาตรา 17 รูปแบบของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

เมื่อศาลได้พิจารณาเห็นด้วยตามคำฟ้อง คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลต้องกล่าวหรือแสดง

1. ข้อความในข้อสัญญาสำเร็จรูปที่ได้มีการโต้แย้งคัดค้าน
2. การบรรยายถึงประเภทหรือชนิดของนิติกรรมซึ่งมีข้อความที่ได้รับการสั่งห้ามมิให้นำมาใช้
3. คำสั่งห้ามใช้ข้อสัญญาอื่นใดที่มีข้อความอันเป็นสาระสำคัญในลักษณะเดียวกันกับข้อสัญญาสำเร็จรูปที่ต้องห้ามนี้

4. ในกรณีที่มิมีคำพิพากษาวินิจฉัยให้ยกเลิกการใช้ข้อความของข้อสัญญาสำเร็จรูป ให้ศาลพิพากษาให้ผู้ที่ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปประกาศหรือโฆษณาคำพิพากษาของศาลในลักษณะและวิธีการเดียวกับที่ได้มีการประกาศหรือโฆษณาข้อสัญญาสำเร็จรูปนั้น

มาตรา 18 อำนาจในการลงนิมน์คำพิพากษา

โจทก์ผู้ชนะคดีอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อมอบอำนาจให้ตนลงนิมน์คำพิพากษาที่มีการบรรยายถึงผู้ใช้หรือผู้แนะนำการใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปที่ต้องห้ามในหนังสือโฆษณาของรัฐบาลแห่งสหพันธ์ โดยให้จำเลยเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย ในกรณีอื่นให้โจทก์เป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายเอง ในการมอบอำนาจดังกล่าวนี้ ศาลอาจกำหนดหรือจำกัดระยะเวลาในการมอบอำนาจนี้ได้

มาตรา 19 สิทธิในการคัดค้านคำพิพากษาในกรณีที่คำพิพากษาดังกล่าวถูกพิพากษากลับในภายหลัง

ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปซึ่งถูกห้ามมิให้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปอาจยื่นคำร้องคัดค้านคำพิพากษาของศาล โดยการฟ้องคดีตามความในมาตรา 767 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยอ้างว่าคำพิพากษาของศาลฎีกาหรือที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาที่ได้พิพากษาคดีต่อมาในภายหลังนั้น มิได้ห้ามการใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปของนิติกรรมในลักษณะเดียวกัน และการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาที่มีคำสั่งห้ามใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปนั้น จะมีผลทำให้การดำเนินธุรกิจของตนนั้นได้รับความเสียหายในลักษณะที่ไม่อาจยอมรับได้

มาตรา 20 การลงทะเบียน

(1) ให้ศาลแจ้งให้สำนักงานป้องกันการผูกขาดของสหพันธ์⁽⁷⁾ ทราบในเรื่องดังต่อไปนี้

1. การฟ้องคดีตามมาตรา 13 หรือมาตรา 19

⁽⁷⁾ สำนักงานป้องกันการผูกขาดของสหพันธ์ (Bundeskartellamt) นี้สังกัดกระทรวงเศรษฐกิจของสหพันธ์ และตั้งอยู่ที่กรุงเบอร์ลิน

2. คำพิพากษาคดีที่มีขึ้นจากการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาตามความในมาตรา 13 หรือมาตรา 19 แห่งกฎหมายฉบับนี้ ให้ทันทีที่คำพิพากษามีผลบังคับตามกฎหมาย

3. ผลของการพิจารณาพิพากษาคดี

(2) ให้สำนักงานป้องกันการค้าพหุชาติของสหพันธ์เป็นผู้เก็บรักษาทะเบียนข้อมูลที่ได้รับแจ้งตามความในอนุมาตรา (1) ข้างต้น

(3) ให้เพิกถอนการลงทะเบียนนั้นหลังจากครบกำหนด 20 ปีนับแต่วันสิ้นปีที่ได้มีการลงทะเบียน การเพิกถอนอาจทำให้มีผลได้โดยวิธีการสลักหลังว่าทะเบียนนั้นได้ถูกเพิกถอนแล้ว ในการเพิกถอนการลงทะเบียนเกี่ยวข้องกับเรื่องการฟ้องคดีนั้นให้นำมารวมกับการเพิกถอนการลงทะเบียนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องผลของการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล (ตามอนุมาตรา 1 เลขที่ 3)

(4) บุคคลใดต้องการทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการลงทะเบียน ให้บุคคลดังกล่าวยื่นคำร้องขอต่อสำนักงานป้องกันการค้าพหุชาติของสหพันธ์ และรายละเอียดเกี่ยวกับการลงทะเบียนเช่นว่านั้นจะต้องประกอบด้วย

1. สำหรับกรณีการฟ้องคดีตามอนุมาตรา 1 เลขที่ 1

- a) ผู้ที่ถูกฟ้องเป็นจำเลย
- b) ศาลที่ได้มีการฟ้องคดีและหมายเลขคดี
- c) คำร้องขอฟ้องคดี

2. สำหรับกรณีคำพิพากษาคดีตามอนุมาตรา 1 เลขที่ 2

- a) คู่ความฝ่ายที่แพ้คดี
- b) ศาลที่พิพากษาคดีและหมายเลขคดี
- c) เนื้อหาของคำพิพากษาคดี

3. สำหรับกรณีผลของการพิจารณาพิพากษาคดีตามอนุมาตรา 1 เลขที่ 3 ให้ระบุถึงลักษณะของผลคำพิพากษาคดีนั้นด้วย^(๑)

---

^(๑) ลักษณะของผลคำพิพากษาคดี เช่น ศาลได้มีคำสั่งจำหน่ายคดี หรือยกฟ้องคดีนั้น เป็นต้น

มาตรา 21 การมีผลบังคับของคำพิพากษา

ในกรณีที่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปที่แนบคดีฝ่าฝืนคำสั่งห้ามใช้ข้อสัญญาดังกล่าวให้ถือว่าข้อสัญญาดังกล่าวนั้นเป็นโมฆะ ตราบเท่าที่คู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับผลกระทบของการใช้ข้อสัญญาดังกล่าวได้กล่าวอ้างถึงการมีผลบังคับของคำสั่งห้ามใช้ข้อสัญญาดังกล่าวนั้น เว้นแต่ผู้ใช้ข้อสัญญาสำเร็จรูปที่แพ้คดีมีสิทธิคัดค้านคำพิพากษาของศาลตามนัยแห่งมาตรา 19 ของกฎหมายฉบับนี้

มาตรา 22 ทุนทรัพย์ในการคำนวณค่าธรรมเนียมค่าเนิ่นคดี

ให้ทุนทรัพย์ในการคำนวณค่าธรรมเนียมค่าเนิ่นคดีตามกฎหมายฉบับนี้มีจำนวนไม่เกิน 500,000 มาร์ค

หมวด 4

ขอบเขตการใช้กฎหมายฉบับนี้

มาตรา 23 ขอบเขตการใช้กฎหมายฉบับนี้ในด้านเนื้อหา

(1) ห้ามมิให้นำกฎหมายฉบับนี้มาใช้บังคับกับสัญญาที่เกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน กฎหมายมรดก กฎหมายครอบครัวและกฎหมายห้างหุ้นส่วนบริษัท

(2) นอกจากนี้ กฎหมายฉบับนี้จะไม่นำมาใช้ในกรณีดังต่อไปนี้

1. ห้ามมิให้นำบทบัญญัติมาตรา 2 แห่งกฎหมายฉบับนี้มาใช้บังคับกับการเรียกเก็บค่าภาษีศุลกากรรถไฟซึ่งได้รับการอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ควบคุมการจราจร สาธารณะหรือซึ่งได้เรียกเก็บตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ และไม่ทำให้ใช้บังคับกับเงื่อนไขข้อตกลงในการขนส่งโคจรรถไฟ รถราง รถไฟฟ้า และรถบรรทุกเล็ก ที่ออกตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งคนโดยสาร

1 a. ห้ามมิให้นำบทบัญญัติมาตรา 2 แห่งกฎหมายฉบับนี้มาใช้บังคับกับเงื่อนไขข้อตกลงและการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในกิจการของ "องค์การไปรษณีย์

ธนาคารและโทรคมนาคมของสหพันธ์ (Deutsche Bundespost)“^(๘) ถ้าเงื่อนไข ข้อตกลง และการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมดังกล่าวได้มีการลงพิมพ์เผยแพร่เป็นทางการ และได้ผ่านการตรวจสอบจาก "สำนักงานไปรษณีย์ ธนาคาร และโทรคมนาคม (Amt der Post- und Fernmeldewesen)" แล้ว

2. ห้ามมิให้นำบทบัญญัติมาตรา 10 และมาตรา 11 แห่งกฎหมายฉบับนี้มาใช้บังคับกับสัญญาจำหน่ายกระแสไฟฟ้าและก๊าซ ครอบคลุมเท่าที่เงื่อนไขข้อตกลงในสัญญานั้นมิได้เบี่ยงเบนไปจากเงื่อนไขข้อตกลงทั่วไปในการจัดส่งกระแสไฟฟ้าโดยบริษัทจำหน่ายกระแสไฟฟ้า หรือเงื่อนไขข้อตกลงทั่วไปในการจัดส่งก๊าซโดยบริษัทที่จำหน่ายก๊าซ ซึ่งออกตามความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการควบคุมพลังงานในลักษณะที่ทำให้ผู้บริโภคละเลยเปรี๊ยะ

3. ห้ามมิให้นำบทบัญญัติมาตรา 11 อนุมาตรา 7 และอนุมาตรา 8 มาใช้บังคับกับเงื่อนไขข้อตกลงและการเรียกเก็บค่าโดยสารหรือค่าภาษีสำหรับการขนส่งผู้โดยสารโดยสารทาง รถมอเตอร์รถเล็ก และยานพาหนะขนส่งผู้โดยสารที่กำหนดเส้นทางไว้แน่นอน ซึ่งได้รับการอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งคนโดยสาร ครอบคลุมเท่าที่เงื่อนไขข้อตกลงและการเรียกเก็บค่าโดยสารหรือค่าภาษีดังกล่าวนั้นได้เบี่ยงเบนไปจากข้อบังคับว่าด้วยเงื่อนไขข้อตกลงทั่วไปในการขนส่งโดยสารทาง รถมอเตอร์รถเล็ก และยานพาหนะขนส่งผู้โดยสารที่กำหนดเส้นทางไว้แน่นอน ลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1970 จนทำให้ผู้โดยสารละเลยเปรี๊ยะ

4. ห้ามมิให้นำบทบัญญัติมาตรา 11 อนุมาตรา 7 มาใช้บังคับกับสัญญาเกี่ยวกับการออกสลากกินแบ่งของรัฐและสลากซึ่งรัฐอนุญาตให้ออกได้

5. ห้ามมิให้นำบทบัญญัติมาตรา 10 อนุมาตรา 5 และมาตรา 11 อนุมาตรา 10 (f) มาใช้บังคับกับกรณีที่เกี่ยวข้องกับการชำระหนี้ตามมูลหนี้ ตามหลักเกณฑ์ของข้อบังคับว่าด้วยการก่อสร้างอาคาร

---

^(๘) "Deutsche Bundespost" จะดำเนินกิจการในเรื่องการให้บริการด้านไปรษณีย์ (Postdienst) การให้บริการด้านธนาคาร (Postbank) และการให้บริการด้านโทรคมนาคม (Telekom)

6. ห้ามมิให้นำบทบัญญัติมาตรา 11 อนุมาตรา 12 มาใช้บังคับ กับสัญญาจัดส่งสินค้าที่ได้ขายเหมา สัญญาประกันภัย สัญญาระหว่างเจ้าของลิขสิทธิ์กับ บริษัทที่เสนอผลประโยชน์ตอบแทนเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1965

(3) ให้สัญญาออมทรัพย์เพื่อการก่อสร้างอาคาร สัญญาประกันภัย และ ความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างบริษัทการลงทุนกับผู้ลงทุน อยู่ภายใต้บังคับของข้อสัญญา สำเร็จรูปซึ่งได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ควบคุมผู้มีอำนาจ แม้ว่ากรณีจะไม่ใช่ไปตาม มาตรา 2 อนุมาตรา 1 เลขที่ 1 และเลขที่ 2 แห่งกฎหมายฉบับนี้ก็ตาม

มาตรา 24 ขอบเขตการใช้กฎหมายฉบับนี้ในด้านตัวบุคคล
บทบัญญัติมาตรา 2 มาตรา 10 มาตรา 11 และมาตรา 12 แห่งกฎหมาย
ฉบับนี้ไม่ใช้บังคับกับข้อสัญญาสำเร็จรูป

1. ซึ่งได้ใช้ในสัญญาที่ทำกับพ่อค้าในการประกอบธุรกิจ
2. ซึ่งได้ใช้ในสัญญาที่ทำกับนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนหรือในกิจการ
ของรัฐ

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 9 มาใช้บังคับกับกรณีตามที่กำหนดไว้ในวรรคก่อน
ในกรณีที่ข้อสัญญาสำเร็จรูปมีผลเป็นโมฆะตามลักษณะของข้อสัญญาที่กำหนดไว้ในมาตรา 10
และมาตรา 11 นั้น ให้ศาลพิจารณาดังธรรมเนียมปฏิบัติและปกติประเพณีในทางการค้าด้วย

หมวด 5

บทเฉพาะกาลและบทสุดท้าย

มาตรา 25 การแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน
ให้แก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ดังต่อไปนี้

1. ให้เพิ่มบทบัญญัติดังต่อไปนี้ไว้หลังมาตรา 476

"มาตรา 476 a ในกรณีที่มีการตกลงให้เปลี่ยนแปลงสิทธิของผู้ซื้อในการ
เลิกสัญญาหรือในการเรียกร้องให้ลดราคาซื้อขายลง เป็นสิทธิเรียกร้องให้มีการปรับปรุง

แก้ไขให้คืนดี ให้ผู้ขายที่มีหน้าที่ต้องปรับปรุงแก้ไขให้คืนดีดังกล่าวรับภาระในค่าใช้จ่ายที่จำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าใช้จ่ายในการขนส่ง การส่งมอบ ค่าแรงงาน และค่าวัสดุอุปกรณ์ หลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ไม่นำมาใช้บังคับ หากปรากฏว่าค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้สูงขึ้นอันสืบเนื่องมาจากการที่สิ่งของที่ซื้อขานั้น ถ้าภายหลังการส่งมอบจะต้องขนย้ายไปยังสถานที่อื่นอันไม่ใช่ภูมิลำเนาหรือสถานที่ประกอบธุรกิจของผู้รับ(ผู้ซื้อ) เว้นแต่การขนย้ายดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากการดำเนินการไปตามปกติของการใช้สินค้านั้น"

2. ให้เพิ่มข้อความดังต่อไปนี้เป็นประโยคที่สองของมาตรา 633 อนุมาตรา 2 "ให้นำบทบัญญัติมาตรา 476 a มาใช้บังคับโดยอนุโลม ให้ประโยคที่ 2 เดิมของมาตรา 633 อนุมาตรา 2 เป็นประโยคที่ 3"

มาตรา 26 การแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการควบคุมพลังงาน

ให้แก้ไขมาตรา 7 แห่งกฎหมายว่าด้วยการควบคุมพลังงานลงวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 1935 (ในหนังสือรวมประกาศใช้กฎหมายของอาณาจักรเยอรมัน เล่มที่ 1 หน้า 1451) ซึ่งแก้ไขครั้งสุดท้ายโดยมาตรา 18 แห่งกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปการใช้อำนาจบริหารของฝ่ายปกครองในมลรัฐ ลงวันที่ 10 มีนาคม ค.ศ. 1975 (ในหนังสือรวมประกาศใช้กฎหมายของสหพันธ์ เล่มที่ 1 หน้า 685) ดังต่อไปนี้

1. ให้ตัดคำว่า "เงื่อนไขข้อตกลงทั่วไป และ" ในประโยคแรกออก
2. ให้ข้อความในประโยคแรกและประโยคที่สองเดิมเป็นอนุมาตรา 1 ใหม่
3. ให้เพิ่มข้อความดังต่อไปนี้เป็นอนุมาตรา 2

"(2) ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจแห่งสหพันธ์โดยความยินยอมของสภาสูงหรือสภาที่ปรึกษาแห่งสหพันธ์(Bundesrat)^(๑) มีสิทธิออกข้อบังคับมาปรับปรุงเงื่อนไขข้อตกลงทั่วไปของผู้ประกอบกิจการจัดหาพลังงานได้

-----+

^(๑) สภาสูงหรือสภาที่ปรึกษาแห่งสหพันธ์(Bundesrat) ประกอบด้วยสมาชิกของรัฐบาลมลรัฐต่าง ๆ ในสหพันธ์ที่รัฐบาลมลรัฐเหล่านั้นคัดเลือกและแต่งตั้ง จำนวนผู้แทนมลรัฐต่าง ๆ ที่จะมาทำหน้าที่ในสภาสูงหรือสภาที่ปรึกษานี้จะแตกต่างกันไปตามขนาดจำนวนของประชากรในแต่ละมลรัฐ องค์การ"สภาสูง"นี้เองที่ทำให้มลรัฐต่าง ๆ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนิติบัญญัติและการปกครองของสหพันธ์

ในการใช้อำนาจดังกล่าวนี้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจแห่งสหพันธ์ มีสิทธิกำหนดเงื่อนไขข้อตกลงของสัญญาให้เป็นรูปแบบเดียวกัน และวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำสัญญา เนื้อหาสาระของสัญญา การสิ้นสุดของสัญญา รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา การดำเนินการในเรื่องนี้ ให้พิจารณาคำนึงถึงผลประโยชน์โดยชอบของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายด้วย

ให้นำประโยคที่หนึ่งและประโยคที่สองมาใช้บังคับกับเงื่อนไขข้อตกลงทั่วไป ในการจัดหางานที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายมหาชนโดยอนุโลม เว้นแต่บทบัญญัติตามกฎหมายวิธีพิจารณาความปกครองจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 27 การมอบอำนาจให้ออกข้อบังคับ

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจแห่งสหพันธ์โดยความยินยอมของสภาสูง หรือสภาที่ปรึกษาแห่งสหพันธ์มีสิทธิออกข้อบังคับมาปรับปรุงเงื่อนไขข้อตกลงทั่วไปในการ จัดหาน้ำและพลังงานความร้อนได้

ในการใช้อำนาจดังกล่าวนี้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจแห่งสหพันธ์ มีสิทธิกำหนดเงื่อนไขข้อตกลงของสัญญาให้เป็นรูปแบบเดียวกัน และวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำสัญญา เนื้อหาสาระของสัญญา การสิ้นสุดของสัญญา รวมทั้งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา การดำเนินการในเรื่องนี้ ให้พิจารณาคำนึงถึงผลประโยชน์โดยชอบของ คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายด้วย

ให้นำประโยคที่หนึ่งและประโยคที่สองมาใช้บังคับกับเงื่อนไขข้อตกลงทั่วไป ในการจัดหางานที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายมหาชนโดยอนุโลม เว้นแต่บทบัญญัติ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความปกครองจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 28 บทเฉพาะกาล

(1) ภาษีได้บังคับของบทบัญญัติอนุมาตรา 2 แห่งกฎหมายฉบับนี้ มิให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายฉบับนี้มาใช้บังคับกับสัญญาที่ได้กระทำไว้แล้วก่อนกฎหมายฉบับนี้ จะมีผลใช้บังคับ

(2) ให้นำบทบัญญัติมาตรา 9 แห่งกฎหมายฉบับนี้มาใช้บังคับกับสัญญาที่ได้กระทำไว้แล้วก่อนกฎหมายฉบับนี้จะมีผลใช้บังคับดังต่อไปนี้คือ สัญญาการจัดส่งสินค้า เป็นปกติชื้อระ สัญญาการให้บริการเป็นปกติชื้อระ สัญญาการจัดหาแรงงานและวัสดุ และสัญญา เกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สินสิ่งของ ตราบเท่าที่สัญญาดังกล่าวเหล่านี้มิได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น

(3) ให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายฉบับนี้มาใช้บังคับกับสัญญาในการจัดหา
และพลังงานความร้อนเมื่อครบกำหนดสามปีหลังจากที่กฎหมายฉบับนี้มีผลใช้บังคับ

มาตรา 29 เจื่อนไซเกี่ยวกับการใช้กฎหมายฉบับนี้ในกรุงเบอร์ลิน⁽¹⁰⁾

มาตรา 30 วันใช้บังคับ

ภาสได้บังคับของประโยคที่สองของบทบัญญัติมาตรานี้ ให้กฎหมายฉบับนี้มี
ผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 1977 เป็นต้นไป ให้บทบัญญัติมาตรา 14
อนุมาตรา 2 มาตรา 26 และมาตรา 27 มีผลใช้บังคับในวันถัดจากวันประกาศใช้
กฎหมายฉบับนี้⁽¹¹⁾

แปลโดย ดร. มานิตส์ วงศ์เสรี

ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการร่างกฎหมาย คณะพิเศษ

9 มิถุนายน 2538

-----+
⁽¹⁰⁾ บทบัญญัติมาตรา 29 นี้ ไม่มีผลทางกฎหมายอีกต่อไปแล้วภายหลังจากที่
ได้มีการรวมเยอรมันตะวันออกเข้ากับเยอรมันตะวันตก เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม
ค.ศ. 1990

⁽¹¹⁾ กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาสำเร็จรูปของประเทศเยอรมัน (Gesetz
zur Regelung des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen)
นี้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ. 1976

ประวัติผู้เขียน

นายอรรถกฤษณ์ เอมะพัฒน์ เกิดวันที่ 23 พฤศจิกายน 2510 สำเร็จ
การศึกษาปริญญานิติศาสตร์บัณฑิต จากมหาวิทยาลัยศรีปทุม เมื่อปีการศึกษา 2533
ปัจจุบันประกอบอาชีพอิสระ

DPU